

ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS A.E.
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΠΟΥ ΕΛΗΞΕ ΤΗΝ
31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016

Όθωνος 8, Αθήνα 105 57
www.eurobank.gr, Τηλ.: 210 333 7000
Αρ. Γ.Ε.ΜΗ.: 000223001000

Πίνακας Περιεχομένων των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων	Σελίδα
Έκθεση Ελέγχου Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή.....	1
Ενοποιημένος Ισολογισμός	3
Ενοποιημένη Κατάσταση Αποτελεσμάτων.....	4
Ενοποιημένη Κατάσταση Συνολικών Εσόδων	5
Ενοποιημένη Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης.....	6
Ενοποιημένη Κατάσταση Ταμειακών Ροών	7

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

1. Γενικές πληροφορίες	8
2. Βασικές λογιστικές αρχές	8
3. Σημαντικές λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές στην εφαρμογή των λογιστικών αρχών	41
4. Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας	46
5. Πιστωτικός κίνδυνος από απαιτήσεις Ελληνικού Δημοσίου	46
6. Διαχείριση ιδίων κεφαλαίων	47
7. Διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων και εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων	49
7.2.1 Πιστωτικός Κίνδυνος	52
7.2.2 Κίνδυνος αγοράς.....	77
7.2.3 Κίνδυνος ρευστότητας.....	82
7.3 Εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων	85
8. Καθαρά έσοδα από τόκους	90
9. Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	91
10. Έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες.....	91
11. Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών και επενδυτικών τίτλων	91
12. Λειτουργικά έξοδα.....	91
13. Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	92
14. Λοιπές ζημιές απομείωσης, έξοδα αναδιάρθρωσης και προβλέψεις.....	93
15. Φόρος εισοδήματος και προσαρμογές φόρου	93
16. Αναβαλλόμενοι φόροι.....	95
17. Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες.....	98
18. Κέρδη ανά μετοχή	102
19. Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	102
20. Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα και λοιπές πληροφορίες για την Κατάσταση Ταμειακών Ροών	103
21. Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	103
22. Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	104
23. Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και λογιστική αντιστάθμισης κινδύνων	104
24. Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	106
25. Προβλέψεις απομείωσης για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών	107
26. Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	108

27. Συμμετοχές σε θυγατρικές επιχειρήσεις	112
28. Οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης.....	117
29. Ιδιοχρησιμοποιούμενα ενσώματα πάγια στοιχεία	120
30. Επενδύσεις σε ακίνητα	121
31. Άυλα πάγια στοιχεία.....	122
32. Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	123
33. Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες.....	126
34. Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.....	126
35. Υποχρεώσεις προς πελάτες	126
36. Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	127
37. Λοιπές υποχρεώσεις.....	128
38. Υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία	130
39. Μετοχικό κεφάλαιο-κοινές μετοχές, διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο και ίδιες μετοχές	131
40. Μετοχικό κεφάλαιο-προνομιούχες μετοχές	132
41. Προνομιούχοι τίτλοι	133
42. Ειδικά αποθεματικά	135
43. Μεταβιβάσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων	136
44. Λειτουργικές μισθώσεις	137
45. Ενδεχόμενες υποχρεώσεις και λοιπές δεσμεύσεις	138
46. Πληροφόρηση ανά επιχειρηματικό τομέα	139
47. Απόκτηση του Καταστήματος της Alpha Bank στη Βουλγαρία από την Eurobank Bulgaria A.D.....	142
48. Λοιπά σημαντικά γεγονότα και γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού	143
49. Συνδεόμενα μέρη	144
50. Διοικητικό Συμβούλιο	146
51. Μερίσματα	147
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – Γνωστοποιήσεις βάσει του Νόμου 4261/ 2014.....	148

Έκθεση Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή

Προς τους Μετόχους της Εταιρείας «Τράπεζα Eurobank Ergasias A.E.»

Έκθεση Ελέγχου επί των Ενοποιημένων Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Ελέγξαμε τις συνημμένες ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της Eurobank Ergasias A.E. και των θυγατρικών της («ο Όμιλος»), οι οποίες αποτελούνται από τον ενοποιημένο ισολογισμό της 31ης Δεκεμβρίου 2016, τις ενοποιημένες καταστάσεις αποτελεσμάτων και συνολικών εσόδων, μεταβολών καθαρής θέσης και ταμειακών ροών της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και περίληψη σημαντικών λογιστικών αρχών και μεθόδων και λοιπές επεξηγηματικές πληροφορίες.

Ευθύνη της Διοίκησης για τις Ενοποιημένες Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις

Η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και για εκείνες τις εσωτερικές δικλίδες, που η διοίκηση καθορίζει ως απαραίτητες, ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

Ευθύνη του Ελεγκτή

Η δική μας ευθύνη είναι να εκφράσουμε γνώμη επί αυτών των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχό μας. Διενεργήσαμε τον έλεγχό μας σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, που έχουν ενσωματωθεί στην Ελληνική Νομοθεσία (ΦΕΚ/Β'/2848/23.10.2012). Τα πρότυπα αυτά απαιτούν να συμμορφωνόμαστε με κανόνες δεοντολογίας, καθώς και να σχεδιάζουμε και διενεργούμε τον έλεγχο με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια.

Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι επιλεγόμενες διαδικασίες βασίζονται στην κρίση του ελεγκτή περιλαμβανομένης της εκτίμησης των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Κατά τη διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων κινδύνου, ο ελεγκτής εξετάζει τις εσωτερικές δικλίδες που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις, αλλά όχι με σκοπό την έκφραση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών δικλίδων της εταιρείας. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών αρχών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της συνολικής παρουσίας των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Πιστεύουμε ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουμε συγκεντρώσει είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της ελεγκτικής μας γνώμης.

Γνώμη

Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες ενοποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση του Ομίλου κατά την 31η Δεκεμβρίου 2016, τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έμφαση Θέματος

Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη στη γνώμη μας, εφιστούμε την προσοχή σας στη σημείωση 2.1 των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων όπου γίνεται αναφορά στις ουσιώδεις αβεβαιότητες που απορρέουν από τις υφιστάμενες οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα και τις τρέχουσες εξελίξεις οι οποίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την αρχή της συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Έκθεση επί Άλλων Νομικών και Κανονιστικών Απαιτήσεων

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση της Έκθεσης Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου και της Δήλωσης Εταιρικής Διακυβέρνησης που περιλαμβάνεται στην έκθεση αυτή, κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 5 του άρθρου 2 (μέρος Β) του Ν. 4336/2015, σημειώνουμε ότι:

α) Στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου περιλαμβάνεται δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία παρέχει τα πληροφοριακά στοιχεία που ορίζονται στο άρθρο 43ββ του Κωδ. Ν. 2190/1920.

β) Κατά τη γνώμη μας η Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου έχει καταρτισθεί σύμφωνα με τις ισχύουσες νομικές απαιτήσεις των άρθρων 43α και 107Α και της παραγράφου 1 (περιπτώσεις γ' και δ') του άρθρου 43ββ του Κωδ. Ν. 2190/1920 και το περιεχόμενο αυτής αντιστοιχεί με τις συνημμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της χρήσης που έληξε την 31/12/2016.

γ) Με βάση τη γνώση που αποκτήσαμε κατά το έλεγχό μας, για τον Όμιλο και το περιβάλλον του, δεν έχουμε εντοπίσει ουσιώδεις ανακρίβειες στην Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού της Συμβουλίου.

Αθήνα, 30 Μαρτίου 2017

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής

ΠράιςγουωτερχαουςΚούπερς
Ανώνυμη Ελεγκτική Εταιρεία
Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές
Λεωφ. Κηφισίας 268
152 32 Χαλάνδρι
ΑΜ ΣΟΕΛ 113

Μάριος Ψάλτης
Αρ Μ ΣΟΕΛ 38081

Ενοποιημένος Ισολογισμός

	Σημείωση	31 Δεκεμβρίου	
		2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	19	1.477	1.798
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	21	2.759	2.808
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	22	71	100
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	23	1.980	1.884
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	24	39.058	39.893
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	26	12.463	16.291
Ιδιοχρησιμοποιούμενα ενσώματα πάγια στοιχεία	29	638	666
Επενδύσεις σε ακίνητα	30	905	925
Άυλα πάγια στοιχεία	31	145	127
Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις	16	4.945	4.859
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	32	1.952	2.151
Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	17	-	2.051
Σύνολο ενεργητικού		66.393	73.553
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ			
Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες	33	13.906	25.267
Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	34	7.780	4.516
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	23	2.441	2.359
Υποχρεώσεις προς πελάτες	35	34.031	31.446
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	36	102	150
Λοιπές υποχρεώσεις	37	778	742
Υποχρεώσεις δραστηριοτήτων προς πώληση	17	-	1.941
Σύνολο υποχρεώσεων		59.038	66.421
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ			
Μετοχικό κεφάλαιο-κοινές μετοχές	39	655	656
Διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο	39	8.055	8.055
Αποθεματικά και αποτελέσματα εις νέον		(2.988)	(3.241)
Μετοχικό κεφάλαιο-προνομιούχες μετοχές	40	950	950
Ίδια κεφάλαια που αναλογούν στους μετόχους της Τράπεζας		6.672	6.420
Προνομιούχοι τίτλοι	41	43	43
Δικαιώματα τρίτων		640	669
Σύνολο ιδίων κεφαλαίων		7.355	7.132
Σύνολο ιδίων κεφαλαίων και υποχρεώσεων		66.393	73.553

Οι σημειώσεις στις σελίδες 8 έως 148 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

Ενοποιημένη Κατάσταση Αποτελεσμάτων

Σημείωση	Χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου	
	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Τόκοι έσοδα	2.377	2.586
Τόκοι έξοδα	(829)	(1.123)
Καθαρά έσοδα από τόκους	1.548	1.463
Έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	381	370
Έξοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	(137)	(178)
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	244	192
Έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες	53	52
Έσοδα από μερίσματα	2	2
Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών	17	28
Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους	11	15
Λοιπά λειτουργικά αποτελέσματα	24, 47	63
Λειτουργικά έσοδα	2.062	1.762
Λειτουργικά έξοδα	(992)	(1.017)
Λειτουργικά κέρδη προ απομειώσεων, προβλέψεων και εξόδων αναδιάρθρωσης	1.070	745
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	25	(775)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	14	(65)
Έξοδα αναδιάρθρωσης	14	(66)
Αναλογία κερδών/(ζημιών) από συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες		(4)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου	160	(2.086)
Φόρος εισοδήματος	15	49
Προσαρμογές φόρου	15	31
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	240	(1.050)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	17	9
Καθαρά κέρδη/(ζημιές)	249	(1.155)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) που αναλογούν σε τρίτους	19	26
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) που αναλογούν στους μετόχους	230	(1.181)
	€	€
Κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή		
-Βασικά κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή	18	0,11
Κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή από συνεχιζόμενες δραστηριότητες		
-Βασικά κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή	18	0,10

Οι σημειώσεις στις σελίδες 8 έως 148 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

	Χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου			
	2016		2015	
	€ εκατ.		€ εκατ.	
Καθαρά κέρδη/(ζημιές)	249		(1.155)	
Λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση:				
Ποσά που αναταξινομήθηκαν ή ενδέχεται να αναταξινομηθούν μεταγενέστερα στην κατάσταση αποτελεσμάτων:				
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών				
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	11		32	
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	<u>(1)</u>	<u>10</u>	<u>6</u>	<u>38</u>
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων				
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	76		98	
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους (σημ. 26)	<u>(112)</u>	<u>(36)</u>	<u>(10)</u>	<u>88</u>
Συναλλαγματικές διαφορές				
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	(19)		(13)	
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	<u>69</u>	<u>50</u>	<u>-</u>	<u>(13)</u>
Συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες				
- μεταβολή αναλογίας λοιπών αποτελεσμάτων συγγενών επιχειρήσεων και κοινοπραξιών, μετά από φόρους	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
		<u>26</u>		<u>113</u>
Ποσά που δε θα αναταξινομηθούν στην κατάσταση αποτελεσμάτων:				
- Αναλογιστικά κέρδη/(ζημιές) υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, μετά από φόρους	<u>(4)</u>	<u>(4)</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Λοιπά αποτελέσματα	22		113	
Συνολικό αποτέλεσμα μετά από φόρο που αναλογεί σε:				
Μετόχους				
- από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	254		(979)	
- από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	<u>(2)</u>	<u>252</u>	<u>(89)</u>	<u>(1.068)</u>
Δικαιώματα τρίτων				
- από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	19		26	
- από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	<u>0</u>	<u>19</u>	<u>(0)</u>	<u>26</u>
	271		(1.042)	

Οι σημειώσεις στις σελίδες 8 έως 148 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

Ενοποιημένη Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης

	Ίδια κεφάλαια που αναλογούν στους μετόχους της Τράπεζας							
	Μετοχικό κεφάλαιο-κοινές μετοχές € εκατ.	Υπέρ το άρτιο € εκατ.	Ειδικά αποθεματικά € εκατ.	Αποτελέσματα εις νέον € εκατ.	Μετοχικό κεφάλαιο-προνομιούχες μετοχές € εκατ.	Προνομιούχοι τίτλοι € εκατ.	Δικαιώματα τρίτων € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο τη 1 Ιανουαρίου 2015	4.412	6.682	3.293	(9.778)	950	77	668	6.304
Καθαρά κέρδη/(ζημιές)	-	-	-	(1.181)	-	-	26	(1.155)
Λοιπά αποτελέσματα μετά από φόρο απευθείας στην καθαρή θέση	-	-	113	-	-	-	0	113
Συνολικό αποτέλεσμα μετά από φόρο για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015	-	-	113	(1.181)	-	-	26	(1.042)
Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, μετά από έξοδα (σημ. 39)	612	1.374	-	(0)	-	-	-	1.986
Μείωση μετοχικού κεφαλαίου (σημ. 39)	(4.368)	-	4.368	-	-	-	-	-
Επίδραση λόγω αλλαγής του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος σε έξοδα αύξησης μετοχικού κεφαλαίου	-	-	-	5	-	-	-	5
Απόκτηση/μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής σε θυγατρικές επιχειρήσεις	-	-	-	(0)	-	-	(2)	(2)
(Αγορά)/πώληση προνομιούχων τίτλων, μετά από φόρο (σημ. 41)	-	-	-	(61)	-	(34)	-	(95)
(Αγορά)/πώληση ιδίων μετοχών (σημ. 39)	0	(1)	-	(0)	-	-	-	(1)
Διανεμηθέντα μερίσματα από θυγατρικές του Ομίλου με δικαιώματα τρίτων	-	-	-	-	-	-	(24)	(24)
Παροχές σε συμμετοχικούς τίτλους:								
- Αξία παρεχόμενων υπηρεσιών από το προσωπικό	-	-	0	-	-	-	1	1
Μεταφορές μεταξύ αποθεματικών	-	-	12	(12)	-	-	-	-
	(3.756)	1.373	4.380	(68)	-	(34)	(25)	1.870
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2015	656	8.055	7.786	(11.027)	950	43	669	7.132
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2016	656	8.055	7.786	(11.027)	950	43	669	7.132
Καθαρά κέρδη/(ζημιές)	-	-	-	230	-	-	19	249
Λοιπά αποτελέσματα μετά από φόρο απευθείας στην καθαρή θέση	-	-	22	-	-	-	(0)	22
Συνολικό αποτέλεσμα μετά από φόρο για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016	-	-	22	230	-	-	19	271
Απόκτηση/μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής σε θυγατρικές επιχειρήσεις	-	-	-	1	-	-	(25)	(24)
(Αγορά)/πώληση ιδίων μετοχών (σημ. 39)	(1)	0	-	(0)	-	-	-	(1)
Διανεμηθέντα μερίσματα από θυγατρικές του Ομίλου με δικαιώματα τρίτων	-	-	-	-	-	-	(24)	(24)
Παροχές σε συμμετοχικούς τίτλους:								
- Αξία παρεχόμενων υπηρεσιών από το προσωπικό	-	-	0	-	-	-	1	1
Μεταφορές μεταξύ αποθεματικών	-	-	(93)	93	-	-	-	-
	(1)	0	(93)	94	-	-	(48)	(48)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2016	655	8.055	7.715	(10.703)	950	43	640	7.355
	Σημ. 39	Σημ. 39	Σημ. 42		Σημ. 40	Σημ. 41		

Οι σημειώσεις στις σελίδες 8 έως 148 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

Ενοποιημένη Κατάσταση Ταμειακών Ροών

	Σημείωση	Χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου	
		2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες λειτουργικές δραστηριότητες			
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες			
Προσαρμογές για:		160	(2.086)
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις		775	2.665
Λοιπές ζημιές απομείωσης, προβλέψεις και έξοδα αναδιάρθρωσης		124	159
Αποσβέσεις ενσώματων και άυλων πάγιων στοιχείων		80	82
Λοιπά αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους	20	(182)	(100)
Αποτελέσματα από πιστωτικούς τίτλους		(0)	87
Λοιπές προσαρμογές	20	(42)	16
		<u>915</u>	<u>823</u>
Μεταβολές λογαριασμών που σχετίζονται με τις λειτουργικές δραστηριότητες			
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες		118	297
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων		30	(39)
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα		(7)	334
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες		317	(404)
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα		(35)	181
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε λοιπά στοιχεία ενεργητικού		276	(194)
Καθαρή αύξηση/(μείωση) σε υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα		(8.246)	6.917
Καθαρή αύξηση/(μείωση) σε υποχρεώσεις προς πελάτες		2.084	(8.956)
Καθαρή αύξηση/(μείωση) σε λοιπές υποχρεώσεις		(43)	(22)
		<u>(5.506)</u>	<u>(1.886)</u>
Φόρος εισοδήματος που πληρώθηκε		(37)	(47)
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) συνεχιζόμενες λειτουργικές δραστηριότητες		<u>(4.628)</u>	<u>(1.110)</u>
Ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες επενδυτικές δραστηριότητες			
Αγορές ενσώματων και άυλων παγίων στοιχείων		(99)	(129)
Εισπράξεις από πώληση ενσώματων και άυλων παγίων στοιχείων		39	23
(Αγορές)/πωλήσεις και λήξεις επενδυτικών τίτλων		4.090	255
Απόκτηση του Καταστήματος της Alpha Bank στη Βουλγαρία, μετά από αποκτηθέντα ταμειακά διαθέσιμα	47	37	-
Απόκτηση συμμετοχών σε συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες και συμμετοχές σε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου		(12)	-
Πώληση θυγατρικών, μετά από πωληθέντα ταμειακά διαθέσιμα		289	6
Πώληση/ ρευστοποίηση συμμετοχών σε συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες		2	-
Μερίσματα που εισπράχθηκαν από επενδυτικούς τίτλους, συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες		3	2
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) συνεχιζόμενες επενδυτικές δραστηριότητες		<u>4.349</u>	<u>157</u>
Ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες χρηματοδοτικές δραστηριότητες			
(Αποπληρωμές)/εισπράξεις από πιστωτικούς τίτλους		(153)	(766)
Εισπράξεις από αύξηση μετοχικού κεφαλαίου (ΑΜΚ)		-	2.039
Έξοδα που πληρώθηκαν για ΑΜΚ		(6)	(69)
Αγορά προνομιούχων τίτλων		-	(17)
(Αγορά)/πώληση ιδίων μετοχών		(1)	(1)
Καθαρή εισφορά δικαιωμάτων τρίτων		(33)	(24)
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) συνεχιζόμενες χρηματοδοτικές δραστηριότητες		<u>(193)</u>	<u>1.162</u>
Επίπτωση διακύμανσης συναλλαγματικών ισοτιμιών στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα		(4)	(3)
Καθαρή αύξηση/(μείωση) στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα από συνεχιζόμενες δραστηριότητες		<u>(476)</u>	<u>206</u>
Καθαρές ταμειακές ροές από μη συνεχιζόμενες λειτουργικές δραστηριότητες		(247)	(64)
Καθαρές ταμειακές ροές από μη συνεχιζόμενες επενδυτικές δραστηριότητες		219	85
Καθαρές ταμειακές ροές από μη συνεχιζόμενες χρηματοδοτικές δραστηριότητες		(4)	-
Καθαρή αύξηση/(μείωση) στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες		<u>(32)</u>	<u>21</u>
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα έναρξης χρήσης	20	2.205	1.978
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα λήξης χρήσης	20	<u>1.697</u>	<u>2.205</u>

Οι σημειώσεις στις σελίδες 8 έως 148 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

1. Γενικές πληροφορίες

Η Eurobank Εργασίας Α.Ε. (η «Τράπεζα») και οι θυγατρικές της εταιρείες (ο «Όμιλος») δραστηριοποιούνται στους τομείς τραπεζικής ιδιωτών πελατών και επιχειρήσεων, στον τομέα παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, υπηρεσιών διαχείρισης κεφαλαίων και χαρτοφυλακίων, ασφαλιστικών υπηρεσιών έως τις αρχές Αυγούστου 2016 και άλλων υπηρεσιών. Η Τράπεζα έχει συσταθεί στην Ελλάδα και οι μετοχές της είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Ο Όμιλος δραστηριοποιείται κυρίως στην Ελλάδα και στις περιοχές της Κεντρικής, Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου, οι οποίες περιλαμβάνουν και το Παράρτημα, εγκρίθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο την 28 Μαρτίου 2017.

2. Βασικές λογιστικές αρχές

Οι βασικές λογιστικές αρχές που εφαρμόστηκαν κατά τη σύνταξη των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων αναφέρονται παρακάτω:

2.1 Πλαίσιο σύνταξης οικονομικών καταστάσεων

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) που έχουν εγκριθεί από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), και ειδικότερα με τα πρότυπα και τις διερμηνείες της Επιτροπής Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΕΔΔΠΧΑ) που είναι σε ισχύ ή έχουν εκδοθεί και εφαρμοστεί κατά την ημερομηνία σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, νωρίτερα από την ημερομηνία υποχρεωτικής εφαρμογής τους.

Εκτιμήσεις για τη συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου

Οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί με βάση την αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας (going concern), η οποία κρίθηκε ως κατάλληλη από το Διοικητικό Συμβούλιο, αξιολογώντας τα ακόλουθα:

Μακροοικονομικό περιβάλλον

Τον Ιούνιο του 2016, η Ελλάδα, με την υλοποίηση ενός αριθμού βασικών προαπαιτούμενων δράσεων, ολοκλήρωσε επιτυχώς την πρώτη αξιολόγηση του Τρίτου Προγράμματος Οικονομικής Σταθεροποίησης (ΤΠΟΣ), η οποία οδήγησε στην τμηματική εκταμίευση σε δύο υποδόσεις της δεύτερης δόσης του δανείου από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ) ύψους € 10,3 δις. Η πρώτη υποδότηση των € 7,5 δις εκταμιεύτηκε στα τέλη Ιουνίου 2016. Η δεύτερη υποδότηση των € 2,8 δις εκταμιεύτηκε στα τέλη Οκτωβρίου 2016 με την υλοποίηση μιας σειράς προαπαιτούμενων. Οι εν λόγω εκταμιεύσεις επέτρεψαν την εξυπηρέτηση του χρέους του Ελληνικού Δημοσίου και την εξόφληση μέρους των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου τομέα προς τον ιδιωτικό τομέα. Ακολούθως, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), αναγνωρίζοντας την προσήλωση της Ελληνικής κυβέρνησης στην εφαρμογή του μακροοικονομικού προγράμματος σταθεροποίησης, αποφάσισε την επαναφορά της εξαίρεσης των χρεογράφων που έχει εκδώσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα κριτήρια επιλεξιμότητας και τη βελτίωση των όρων χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα μέσω των ομολόγων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου (Pillar II). Επιπλέον, η ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης οδήγησε στη θετική απόφαση του ΕΜΣ σχετικά με την εφαρμογή των βραχυπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους μετά από την 20 Ιανουαρίου 2017. Τα εν λόγω μέτρα στοχεύουν στη μείωση του επιτοκιακού κινδύνου για την Ελλάδα, και στη διευκόλυνση αποπληρωμής του χρέους της.

Το επόμενο σημαντικό σημείο - ορόσημο για την Ελλάδα είναι η έγκαιρη και επιτυχής ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του ΤΠΟΣ, που βρίσκεται σε εξέλιξη, η οποία θα βοηθούσε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταθετών και κατά συνέπεια στην επιτάχυνση της επιστροφής των καταθέσεων, θα διευκόλυνε την ταχύτερη χαλάρωση των μέτρων περιορισμού στην κίνηση κεφαλαίων (capital controls), και θα επέτρεπε τη συμμετοχή στο πρόγραμμα Ποσοτικής Χαλάρωσης της ΕΚΤ, σε συνάρτηση με τις αποφάσεις των Θεσμών σχετικά με το πλάνο υλοποίησης των μεσοπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους. Επιπλέον, η μείωση της αβεβαιότητας βραχυπρόθεσμα μαζί με την αποφασιστική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος του ΕΜΣ και η κινητοποίηση της χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) για τη στήριξη των εγχώριων επενδύσεων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, θα διευκόλυναν την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στις προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας και την περαιτέρω σταθεροποίηση του εγχώριου οικονομικού περιβάλλοντος, που αποτελούν απαραίτητους παράγοντες για την επιστροφή της χώρας σε πορεία βιώσιμης ανάπτυξης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι κύριοι κίνδυνοι και οι παράγοντες αβεβαιότητας απορρέουν από το τρέχον μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα και τις περαιτέρω καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του ΤΠΟΣ. Συγκεκριμένα οι κίνδυνοι περιλαμβάνουν (α) τις πιθανές καθυστερήσεις στην εφαρμογή των ήδη συμφωνηθεισών μεταρρυθμίσεων για να επιτευχθούν οι επόμενοι στόχοι και τα ορόσημα του ΤΠΟΣ, οι οποίες με τη σειρά τους θα οδηγήσουν στην καθυστερημένη εκταμίευση της τρίτης δόσης του δανείου από τον ΕΜΣ των € 6,1 δις, (β) την επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα της αβεβαιότητας για το χρόνο ολοκλήρωσης της δεύτερης αξιολόγησης του ΤΠΟΣ, (γ) την επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα των πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο της πρώτης αξιολόγησης του ΤΠΟΣ, (δ) το χρονοδιάγραμμα μέχρι την πλήρη άρση των περιορισμών στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και τη συνεπαγόμενη επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα, (ε) την πιθανή επιτάχυνση της εκροής καταθέσεων που παρατηρήθηκε τους δύο πρώτους μήνες του 2017 και/ή τις πιθανές καθυστερήσεις στην αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων ως αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης μακροοικονομικής αβεβαιότητας, (στ) μια πιθανή επιδείνωση της προσφυγικής κρίσης και την επίδρασή της στην εγχώρια οικονομία και (ζ) τις γεωπολιτικές συνθήκες στην ευρύτερη περιοχή και τους εξωτερικούς κλυδωνισμούς από μια επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας.

Κίνδυνος ρευστότητας

Με βάση τη συμφωνία με τους Ευρωπαίους εταίρους, οι αρχές έχουν δεσμευτεί να διατηρήσουν επαρκή ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα, εφόσον η Ελλάδα εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο του προγράμματος του ΕΜΣ. Η αποφασιστική εφαρμογή των μέτρων που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο του τρέχοντος προγράμματος του ΕΜΣ επέτρεψε στην ΕΚΤ να επαναφέρει την εξαίρεση των χρεογράφων που έχει εκδώσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα κριτήρια επιλεξιμότητας και να βελτιώσει τους όρους χρηματοδότησης μέσω των ομολόγων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου (Pillar II). Οι εξελίξεις αυτές έχουν δώσει τη δυνατότητα στις Ελληνικές τράπεζες να μειώσουν την εξάρτησή τους από τον υψηλό κόστους Έκτακτο Μηχανισμό Παροχής Ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance – ELA) και να αυξήσουν τα αποθέματα ρευστότητας. Η σταθεροποίηση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος και η αποκατάσταση του εγχώριου οικονομικού κλίματος θα διευκολύνουν περαιτέρω την εισροή των καταθέσεων στο τραπεζικό σύστημα και την εκ νέου πρόσβαση στις αγορές για άντληση ρευστότητας (σημ. 7.2.3).

Κατά τη διάρκεια του 2016, η Τράπεζα κατάφερε να μειώσει την εξάρτησή της από το μηχανισμό χρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος το ύψος του οποίου στα τέλη Δεκεμβρίου 2016 ανερχόταν σε € 13,9 δις (2015: € 25,3 δις), κυρίως μέσω της αύξησης των συμφωνιών επαναγοράς χρεογράφων στη διατραπεζική αγορά, της επιλεγμένης απομόχλευσης στοιχείων ενεργητικού, της εισροής καταθέσεων και της χρησιμοποίησης μέρους του πλεονάσματος ρευστότητας των θυγατρικών στο εξωτερικό (σημ. 33). Στο ίδιο πλαίσιο, σε συνέχεια των θετικών εξελίξεων που αναφέρθηκαν ανωτέρω, η Τράπεζα κατάφερε επίσης να μειώσει σημαντικά τη συμμετοχή της στο δεύτερο πυλώνα του Προγράμματος Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας (ομόλογα εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου) από ονομαστική αξία ομολόγων € 13 δις την 31 Δεκεμβρίου 2015 σε € 2,5 δις την 31 Δεκεμβρίου 2016 (σημ. 4 και 36). Την 28 Φεβρουαρίου 2017 η χρηματοδότηση της Τράπεζας από το Ευρωσύστημα ανήλθε σε € 14,1 δις, ενώ οι καταθέσεις του Ομίλου μειώθηκαν κατά € 0,3 δις σε € 33,7 δις.

Κίνδυνος κεφαλαιακής επάρκειας

Παρά την άμεση και έμμεση έκθεση του τραπεζικού συστήματος στον πιστωτικό κίνδυνο του Ελληνικού Δημοσίου, η επιτυχής ολοκλήρωση της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης της Τράπεζας και των άλλων Ελληνικών συστημικών τραπεζών το 2015 αποτέλεσε ένα σημαντικό σημείο-ορόσημο για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα και στην οικονομία γενικότερα.

Ο Όμιλος, σε συνέχεια της επιτυχούς ολοκλήρωσης της ανακεφαλαιοποίησής του το Νοέμβριο 2015, αποκλειστικά από ιδιωτικά κεφάλαια, εστιάζει στην ενίσχυση της κεφαλαιακής του θέσης με την περαιτέρω αύξηση των προ-προβλέψεων κερδών, διατηρώντας παράλληλα τις αποτελεσματικές πρακτικές του για τη διαχείριση κινδύνων και προβαίνοντας σε πρόσθετες πρωτοβουλίες σχετικές με την αναδιάρθρωση, το μετασχηματισμό ή τη βελτιστοποίηση των δραστηριοτήτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, που θα δημιουργήσουν ή θα αποδεσμεύσουν περαιτέρω κεφάλαια και/ή θα μειώσουν τα σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού. Ένας από τους βασικούς τομείς που εστιάζει ο Όμιλος είναι η ενεργή διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων με επιταχυνόμενους ρυθμούς, με σκοπό τη σημαντική μείωση του υπολοίπου τους, σύμφωνα με τους λειτουργικούς στόχους της Τράπεζας και αξιοποιώντας την εσωτερική υποδομή του Ομίλου, τις συνεργασίες με εξωτερικούς φορείς και τις σημαντικές νομοθετικές αλλαγές που έχουν γίνει ή αναμένεται να γίνουν. Ο Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1) του Ομίλου ανήλθε σε 17,6% την 31 Δεκεμβρίου 2016 και τα καθαρά κέρδη που αναλογούν στους μετόχους ανήλθαν σε € 230 εκατ. για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016 (σημ. 6).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές ΚαταστάσειςΕκτίμηση για τη συνέχιση της δραστηριότητας

Το Διοικητικό Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω παράγοντες που σχετίζονται με την επάρκεια της κεφαλαιακής θέσης του Ομίλου και την αναμενόμενη συνέχιση της πρόσβασης στο μηχανισμό χρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος στο προσεχές μέλλον, και παρά τις υφιστάμενες αβεβαιότητες που σχετίζονται με την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του τρέχοντος προγράμματος οικονομικής σταθεροποίησης της Ελλάδας, θεωρεί ότι οι οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου μπορούν να συνταχθούν με βάση την αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας (going concern).

Οι αρχές που παρουσιάζονται παρακάτω έχουν εφαρμοστεί με συνέπεια στις χρήσεις 2016 και 2015, εξαιρουμένων εκείνων που παρατίθενται παρακάτω. Τα συγκριτικά στοιχεία, όπου κρίθηκε αναγκαίο, έχουν αναπροσαρμοστεί ώστε να συνάδουν με τις αλλαγές στην παρουσίαση που υιοθέτησε ο Όμιλος για την παρούσα χρήση.

Τροποποιήσεις σε πρότυπα που υιοθετήθηκαν από τον Όμιλο

Οι ακόλουθες τροποποιήσεις σε πρότυπα, όπως εκδόθηκαν από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΣΔΛΠ) και υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), είναι σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2016:

ΔΛΠ 1, Τροποποίηση - Γνωστοποιήσεις

Η τροποποίηση διευκρινίζει ότι η οικονομική οντότητα δεν απαιτείται να παρέχει στις οικονομικές της καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των σημειώσεων, μία συγκεκριμένη γνωστοποίηση που απαιτείται από ένα ΔΠΧΑ εάν η πληροφόρηση που προκύπτει από την εν λόγω γνωστοποίηση δεν είναι σημαντική και επιπροσθέτως διευκρινίζει ότι επιπρόσθετες γνωστοποιήσεις μπορεί να είναι απαραίτητες εάν η πληροφόρηση που απαιτείται από τα ΔΠΧΑ δεν επαρκεί για την κατανόηση της επίπτωσης συγκεκριμένων συναλλαγών και γεγονότων στην οικονομική κατάσταση της εταιρείας και την απόδοσή της.

Οι γραμμές που παρατίθενται στο ΔΛΠ 1 για τον ισολογισμό και την κατάσταση αποτελεσμάτων θα πρέπει να αναλύονται σε περισσότερες εάν αυτό συντελεί στην κατανόηση της οικονομικής κατάστασης της οικονομικής οντότητας και επιπρόσθετες οδηγίες παρέχονται για την χρήση των υποσυνόλων. Στην κατάσταση συνολικών εσόδων, το μέρος των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση των συγγενών επιχειρήσεων και κοινοπραξιών που λογίζονται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης θα πρέπει να παρουσιάζεται συνολικά, σε διακριτή γραμμή και να ταξινομείται ανάμεσα σε αυτά που θα αναταξινομηθούν και εκείνα που δεν θα αναταξινομηθούν, μεταγενέστερα στην κατάσταση αποτελεσμάτων, και προκειμένου να προσδιοριστεί ένας συστηματικός τρόπος παρουσίασης των σημειώσεων, η οικονομική οντότητα θα πρέπει να λάβει υπόψη της κατά πόσο καθίστανται κατανοητές και συγκρίσιμες οι οικονομικές της καταστάσεις.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΛΠ 16 και ΔΛΠ 38, Τροποποιήσεις- Διευκρίνιση των Επιτρεπτών Μεθόδων Απόσβεσης

Οι τροποποιήσεις διευκρινίζουν ότι η χρήση μεθόδων βασισμένων στα έσοδα δεν είναι κατάλληλη για τον υπολογισμό της απόσβεσης ενός ενσώματου παγίου περιουσιακού στοιχείου και επίσης διευκρινίζουν πως τα έσοδα θεωρούνται γενικότερα ακατάλληλη βάση επιμέτρησης για την ανάλυση των οικονομικών οφελών που ενσωματώνονται σε ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο.

Η υιοθέτηση των τροποποιήσεων δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΛΠ 19, Τροποποίηση – Προγράμματα Καθορισμένων Παροχών: Εισφορές Εργαζομένων

Η τροποποίηση διευκρινίζει τη λογιστική αντιμετώπιση για προγράμματα συνταξιοδότησης, σύμφωνα με τα οποία οι εργαζόμενοι ή τρίτοι απαιτείται να προβαίνουν σε εισφορές που είναι ανεξάρτητες από τον αριθμό των ετών που παρέχεται η εργασία, για παράδειγμα, εισφορές εργαζομένων που υπολογίζονται βάσει ενός σταθερού ποσοστού επί του μισθού τους. Η τροποποίηση επιτρέπει, οι εισφορές αυτές να αφαιρούνται από το κόστος υπηρεσίας, στη χρήση που η σχετική υπηρεσία παρέχεται από τον εργαζόμενο, αντί της κατανομής τους στα έτη υπηρεσίας του. Εισφορές που μεταβάλλονται ανάλογα με την διάρκεια της υπηρεσίας των υπαλλήλων, θα πρέπει να κατανέμονται κατά την διάρκεια της περιόδου υπηρεσίας, χρησιμοποιώντας τον τύπο εισφοράς του προγράμματος ή σε σταθερή βάση, σύμφωνα με την μέθοδο κατανομής που απαιτείται για τις ακαθάριστες αποδοχές, βάσει της παραγράφου 70 του ΔΛΠ 19.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ΔΛΠ 27, Τροποποίηση – Μέθοδος της Καθαρής Θέσης στις Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις

Η τροποποίηση επιτρέπει στις οικονομικές οντότητες να χρησιμοποιούν τη μέθοδο της καθαρής θέσης προκειμένου να λογιστικοποιήσουν τις επενδύσεις σε θυγατρικές, κοινοπραξίες και συγγενείς επιχειρήσεις στις ατομικές τους οικονομικές καταστάσεις, και επίσης αποσαφηνίζει τον ορισμό των ατομικών οικονομικών καταστάσεων. Συγκεκριμένα, οι ατομικές οικονομικές καταστάσεις είναι εκείνες που καταρτίζονται επιπρόσθετα των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων ή επιπρόσθετα των οικονομικών καταστάσεων ενός επενδυτή που δεν έχει επενδύσεις σε θυγατρικές αλλά έχει επενδύσεις σε συγγενείς ή κοινοπραξίες, οι οποίες απαιτείται βάσει του ΔΛΠ 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες», να λογιστικοποιούνται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΠΧΑ 11, Τροποποίηση - Από Κοινού Συμφωνίες

Η τροποποίηση απαιτεί από έναν επενδυτή να εφαρμόσει τις λογιστικές αρχές των συνενώσεων επιχειρήσεων στο ΔΠΧΑ 3 «Συνενώσεις Επιχειρήσεων» και λοιπά ΔΠΧΑ, οι οποίες δεν αντιτίθενται με το ΔΠΧΑ 11, όταν αποκτά μία συμμετοχή σε μία από κοινού δραστηριότητα που αποτελεί «επιχείρηση», όπως ορίζεται στο ΔΠΧΑ 3. Οι τροποποιήσεις, που επιπλέον εφαρμόζονται όταν μία υφιστάμενη επιχείρηση εισφέρεται στην από κοινού δραστηριότητα κατά την ίδρυση της, απαιτεί την γνωστοποίηση των πληροφοριών που προσδιορίζονται στο ΔΠΧΑ 3 και άλλα ΔΠΧΑ για συνενώσεις επιχειρήσεων. Οι τροποποιήσεις εφαρμόζονται τόσο κατά την απόκτηση της αρχικής συμμετοχής σε μία από κοινού δραστηριότητα όσο και κατά την απόκτηση επιπλέον ποσοστού συμμετοχής στην ίδια από κοινού δραστηριότητα όταν ο συμμετέχων διατηρεί τον από κοινού έλεγχο. Εντούτοις, το προηγούμενο ποσοστό συμμετοχής δεν επαναμετράται όταν η απόκτηση επιπλέον ποσοστού στην ίδια από κοινού δραστηριότητα έχει ως συνέπεια την διατήρηση του από κοινού ελέγχου.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΠΧΑ 10, ΔΠΧΑ 12 και ΔΛΠ 28, Τροποποιήσεις - Εταιρείες Επενδύσεων: Εφαρμογή της Εξαίρεσης όσον αφορά την Ενοποίηση

Οι τροποποιήσεις διευκρινίζουν την εφαρμογή της εξαίρεσης όσον αφορά την ενοποίηση των θυγατρικών εταιρειών από τις εταιρείες επενδύσεων.

Η υιοθέτηση των τροποποιήσεων δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Ετήσιες Βελτιώσεις σε ΔΠΧΑ 2010-2012

Οι τροποποιήσεις εισάγουν σημαντικές αλλαγές σε επτά ΔΠΧΑ ως επακόλουθο της δημοσίευσης των αποτελεσμάτων του κύκλου 2010-12 του ετήσιου προγράμματος βελτιώσεων του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Τα θέματα στα οποία εστιάζουν οι τροποποιήσεις αυτές είναι τα ακόλουθα:

- ΔΠΧΑ 2 «Παροχές που Εξαρτώνται από την Αξία των Μετοχών»: Παρέχονται διακριτά οι ορισμοί των όρων απόδοσης και υπηρεσίας,
- ΔΠΧΑ 3 «Συνενώσεις Επιχειρήσεων»: Διευκρινίζεται ότι το ενδεχόμενο τίμημα σε μια εξαγορά επιχείρησης που δεν ταξινομείται στα ίδια κεφάλαια, είτε εμπίπτει είτε όχι στο πεδίο εφαρμογής του ΔΛΠ 39 (ή του ΔΠΧΑ 9 μετά την υιοθέτησή του), επιμετράται μετά την αρχική αναγνώριση στην εύλογη αξία σε κάθε ημερομηνία αναφοράς και οι μεταβολές στην εύλογη αξία αναγνωρίζονται απευθείας στην κατάσταση αποτελεσμάτων,
- ΔΠΧΑ 8 «Λειτουργικοί Τομείς»: Απαιτείται γνωστοποίηση των παραδοχών που κάνει η διοίκηση όταν συνενώνει λειτουργικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της περιγραφής των τομέων που συνενώνονται και των οικονομικών ενδείξεων που αξιολογούνται προκειμένου να προσδιοριστεί ότι οι συνενωμένοι τομείς φέρουν παρόμοια οικονομικά χαρακτηριστικά. Επιπροσθέτως, απαιτείται συμφωνία των στοιχείων ενεργητικού των τομέων με τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού της οικονομικής οντότητας, εάν παρέχεται αναφορά της συμφωνίας αυτής στον επικεφαλής λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων ,
- ΔΠΧΑ 13 «Επιμέτρηση Εύλογης Αξίας»: Διευκρινίζεται ότι οι βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις και υποχρεώσεις χωρίς καθορισμένα επιτόκια μπορούν να απεικονίζονται στην αξία του τιμολογίου, όταν η επίδραση της προεξόφλησης δεν είναι σημαντική,
- ΔΛΠ 16 «Ενσώματα Πάγια»: Διευκρινίζεται ο χειρισμός της λογιστικής αξίας και των συσσωρευμένων αποσβέσεων όταν η οικονομική οντότητα εφαρμόζει την μέθοδο αναπροσαρμογής,
- ΔΛΠ 24 «Γνωστοποιήσεις Συνδεδεμένων Μερών»: Διευκρινίζεται ότι μία οικονομική οντότητα που παρέχει υπηρεσίες βασικών διοικητικών στελεχών στην οικονομική οντότητα ή στην μητρική της εταιρεία («Οντότητα διαχείρισης») αποτελεί συνδεδεμένο μέρος της οικονομικής οντότητας και τα ποσά που καταβάλλονται σε αυτήν για τις παρεχόμενες υπηρεσίες θα πρέπει να γνωστοποιούνται, και

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- ΔΛΠ 38 «Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία»: Διευκρινίζεται ο χειρισμός της λογιστικής αξίας και των συσσωρευμένων αποσβέσεων όταν η οικονομική οντότητα εφαρμόζει την μέθοδο αναπροσαρμογής.

Η υιοθέτηση των τροποποιήσεων δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Ετήσιες Βελτιώσεις σε ΔΠΧΑ 2012-2014

Οι τροποποιήσεις εισάγουν σημαντικές αλλαγές σε τέσσερα ΔΠΧΑ ως επακόλουθο της δημοσίευσης των αποτελεσμάτων του κύκλου 2012-14 του ετήσιου προγράμματος βελτιώσεων του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Τα θέματα στα οποία εστιάζουν οι τροποποιήσεις αυτές είναι τα ακόλουθα:

- ΔΠΧΑ 5 «Μη Κυκλοφορούντα Περιουσιακά Στοιχεία που Κατέχονται προς Πώληση και Διακοπείσες Δραστηριότητες»: Διευκρινίζεται ότι όταν ένα περιουσιακό στοιχείο (ή ομάδα στοιχείων) αναταξινομείται από «κατεχόμενο προς πώληση» σε «κατεχόμενο προς διανομή», ή το αντίθετο, το γεγονός αυτό δεν αποτελεί αλλαγή στο σχέδιο πώλησης ή διανομής και δεν πρέπει να λογιστικοποιείται ως τέτοια. Συνεπώς, το περιουσιακό στοιχείο (ή η ομάδα στοιχείων) δεν θα πρέπει να επαναπαρουσιάζεται στις οικονομικές καταστάσεις, σα να μην είχε ποτέ ταξινομηθεί ως «κατεχόμενο προς πώληση» ή «κατεχόμενο προς διανομή», απλώς επειδή ο τρόπος διάθεσης έχει αλλάξει,
- ΔΠΧΑ 7 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Γνωστοποιήσεις»: Συγκεκριμένες οδηγίες προστέθηκαν προκειμένου να βοηθήσουν την διοίκηση να προσδιορίσει εάν οι όροι μίας συμφωνίας για την εξυπηρέτηση ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου το οποίο έχει μεταβιβαστεί συνιστούν συνεχιζόμενη ανάμιξη. Επιπλέον, διευκρινίζεται πως οι επιπρόσθετες γνωστοποιήσεις που απαιτούνται βάσει της τροποποίησης του ΔΠΧΑ 7 «Γνωστοποιήσεις – Συμψηφισμός χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων» δεν απαιτούνται για όλες τις ενδιάμεσες περιόδους, εκτός εάν απαιτείται από το ΔΛΠ 34 «Ενδιάμεσες Οικονομικές Καταστάσεις»,
- ΔΛΠ 19 «Παροχές σε Εργαζομένους»: Όταν προσδιορίζεται το επιτόκιο προεξόφλησης για τις υποχρεώσεις παροχών προσωπικού μετά την έξοδο από την υπηρεσία, το σημαντικό είναι το νόμισμα στο οποίο οι υποχρεώσεις αποτιμώνται και όχι η χώρα στην οποία αυτές προκύπτουν, και
- ΔΛΠ 34 «Ενδιάμεσες Οικονομικές Καταστάσεις»: Διευκρινίζεται ότι η αναφορά εντός του προτύπου στην έννοια «πληροφόρηση που γνωστοποιείται οπουδήποτε αλλού στην ενδιάμεση οικονομική κατάσταση» σημαίνει κάποια άλλη κατάσταση (όπως η έκθεση σχολιασμού της διοίκησης ή η αναφορά κινδύνου) που είναι διαθέσιμη στους χρήστες οικονομικών καταστάσεων ταυτοχρόνως με τις ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις, απαιτώντας παραπομπή από τις ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις στο σημείο που αναφέρεται αυτή η πληροφορία.

Η υιοθέτηση των τροποποιήσεων δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Νέα πρότυπα, τροποποιήσεις προτύπων και διερμηνείες που δεν έχουν υιοθετηθεί ακόμη από τον Όμιλο

Ένα πλήθος νέων προτύπων, τροποποιήσεις σε υπάρχοντα πρότυπα και διερμηνείες θα τεθούν σε ισχύ μετά το 2016, δεδομένου ότι δεν έχουν ακόμη υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο Όμιλος δεν τα έχει υιοθετήσει νωρίτερα από την ημερομηνία υποχρεωτικής εφαρμογής τους. Αυτά που ενδέχεται να είναι σχετικά με τον Όμιλο έχουν ως ακολούθως:

ΔΛΠ 7, Τροποποίηση – Γνωστοποιήσεις (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2017, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Η τροποποίηση απαιτεί τη γνωστοποίηση πληροφοριών που επιτρέπουν στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να αξιολογήσουν τις μεταβολές στις υποχρεώσεις προερχόμενες από χρηματοδοτικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων τόσο των αλλαγών από ταμειακές ροές όσο και μη ταμειακές μεταβολές. Οι απαιτήσεις για γνωστοποιήσεις επιπροσθέτως ισχύουν για μεταβολές σε χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, όπως περιουσιακά στοιχεία που αντισταθμίζουν υποχρεώσεις προερχόμενες από χρηματοδοτικές δραστηριότητες, εάν οι ταμειακές ροές από αυτά τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία είχαν συμπεριληφθεί ή οι μελλοντικές ταμειακές ροές αυτών θα συμπεριληφθούν στις ταμειακές ροές από χρηματοδοτικές δραστηριότητες.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΛΠ 12, Τροποποίηση - Αναγνώριση Αναβαλλόμενων Φορολογικών Απαιτήσεων για μη Πραγματοποιηθείσες Ζημιές (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2017, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Η τροποποίηση διευκρινίζει ότι (α) οι μη πραγματοποιηθείσες ζημιές χρεωστικών τίτλων που επιμετρούνται στην εύλογη αξία στις οικονομικές καταστάσεις και σε κόστος για σκοπούς φορολογικούς μπορούν να επιφέρουν εκπεστές προσωρινές διαφορές, ανεξαρτήτως εάν η εταιρεία πρόκειται να ανακτήσει την λογιστική αξία του χρεωστικού τίτλου μέσω πώλησης ή χρήσης (β) οι εκτιμήσεις για τα μελλοντικά φορολογητέα κέρδη εξαιρούν τις εκπτώσεις φόρου προερχόμενες από τον αντιλογισμό αυτών των

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

εκπεστέων προσωρινών διαφορών (γ) η εκτίμηση των πιθανών μελλοντικών φορολογητέων κερδών μπορεί να περιλαμβάνει την ανάκτηση ενός στοιχείου ενεργητικού για ποσό μεγαλύτερο από την λογιστική του αξία, εάν υπάρχουν επαρκείς αποδείξεις ότι είναι πιθανό ότι αυτή θα πραγματοποιηθεί από την εταιρεία και (δ) μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση εξετάζεται σε συνδυασμό με όλες τις άλλες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, όταν ο φορολογικός νόμος δεν περιορίζει τις πηγές των φορολογητέων κερδών από τις οποίες εκπίπτουν οι προσωρινές φορολογικές διαφορές που ανακτώνται. Όπου υφίστανται περιορισμοί, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις εξετάζονται σε συνδυασμό μόνο με τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις του ίδιου τύπου.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίδραση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΛΠ 40, Τροποποίηση – Επενδύσεις σε Ακίνητα (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Η τροποποίηση αποσαφηνίζει ότι η μεταφορά ενός ακινήτου, συμπεριλαμβανομένου ενός ακινήτου υπό κατασκευή ή ανάπτυξη, εντός ή εκτός των επενδύσεων σε ακίνητα, θα πρέπει να πραγματοποιείται μόνο όταν συντελείται αλλαγή στην χρήση του ακινήτου. Αυτή η αλλαγή στην χρήση πραγματοποιείται όταν το ακίνητο πληροί ή παύει να πληροί τον ορισμό των επενδύσεων σε ακίνητα και θα πρέπει να τεκμηριώνεται καταλλήλως.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίδραση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΠΧΑ 2, Τροποποίηση – Παροχές που Εξαρτώνται από την Αξία των Μετοχών (σε ισχύ 1 Ιανουαρίου 2018, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Η τροποποίηση αναφέρεται α) στην επιμέτρηση παροχών που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών και διακανονίζονται σε μετρητά β) τη λογιστική τροποποιήσεων παροχών που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών, από παροχές που διακανονίζονται σε μετρητά σε παροχές που διακανονίζονται με συμμετοχικούς τίτλους και γ) την ταξινόμηση παροχών που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών και διακανονίζονται καθαρές από φορολογικές κρατήσεις.

Συγκεκριμένα, η τροποποίηση διευκρινίζει ότι μία παροχή που εξαρτάται από την αξία μετοχών και διακανονίζεται σε μετρητά επιμετράται χρησιμοποιώντας την ίδια προσέγγιση με τις παροχές που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών και διακανονίζονται με συμμετοχικούς τίτλους. Επιπροσθέτως, διευκρινίζει ότι η υποχρέωση που σχετίζεται με μία παροχή που εξαρτάται από την αξία μετοχών και διακανονίζεται σε μετρητά και τροποποιείται σε παροχή που εξαρτάται από την αξία των μετοχών και διακανονίζεται με συμμετοχικούς τίτλους αποαναγνωρίζεται και η παροχή που εξαρτάται από την αξία των μετοχών και διακανονίζεται με συμμετοχικούς τίτλους αναγνωρίζεται στην εύλογη αξία του συμμετοχικού τίτλου κατά την ημερομηνία τροποποίησης, ενώ η όποια διαφορά αναγνωρίζεται απευθείας στα αποτελέσματα.

Επιπλέον, μία παροχή που εξαρτάται από την αξία μετοχών, που διακανονίζεται μετά από τον παρακρατηθέντα φόρο εκ μέρους του εργαζομένου (καθαρός διακανονισμός) ταξινομείται ως παροχή που εξαρτάται από την αξία των μετοχών και διακανονίζεται με συμμετοχικούς τίτλους στο σύνολό της, υπό την προϋπόθεση ότι η παροχή θα είχε ούτως ή άλλως ταξινομηθεί με αυτό τον τρόπο, εάν δεν περιελάμβανε το στοιχείο του καθαρού διακανονισμού.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίδραση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΠΧΑ 4, Τροποποίηση - Εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 Χρηματοοικονομικά Μέσα στο ΔΠΧΑ 4 Ασφαλιστήρια Συμβόλαια (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Η τροποποίηση στοχεύει στην αντιμετώπιση των λογιστικών συνεπειών από τις διαφορετικές ημερομηνίες που τίθενται σε ισχύ με το ΔΠΧΑ 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα» και το επερχόμενο νέο Πρότυπο για τα ασφαλιστήρια συμβόλαια. Η τροποποίηση εισάγει δύο επιλογές για τις εταιρείες που εκδίδουν ασφαλιστήρια συμβόλαια: μία προσωρινή απαλλαγή από την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9 και μία εναλλακτική προσέγγιση ('an overlay approach').

Η προαιρετική προσωρινή απαλλαγή από το ΔΠΧΑ 9 είναι διαθέσιμη για οικονομικές οντότητες των οποίων οι κυρίαρχες δραστηριότητες είναι συνδεδεμένες με την ασφάλιση, επιτρέποντάς τους να εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν το ΔΛΠ 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση» ενώ αναβάλλουν την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 το αργότερο μέχρι την 1 Ιανουαρίου 2021.

Εναλλακτικά, παρέχεται η επιλογή στις οικονομικές οντότητες που υιοθετούν το ΔΠΧΑ 9 και εκδίδουν ασφαλιστήρια συμβόλαια, να προσαρμόσουν το κέρδος ή ζημία για συγκεκριμένα αποδεκτά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, ουσιαστικά έχοντας ως αποτέλεσμα τη λογιστική σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 για τα εν λόγω χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί υπό τον όρο ότι η οικονομική οντότητα εφαρμόζει το ΔΠΧΑ 9 σε συνδυασμό με το ΔΠΧΑ 4 και ταξινομεί

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9, όταν αυτά τα περιουσιακά στοιχεία ήταν προηγούμενα ταξινομημένα σε αποσβέσιμο κόστος ή ως χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα προς πώληση, σύμφωνα με το ΔΛΠ 39.

Η τροποποίηση δεν είναι σχετική με τις δραστηριότητες του Ομίλου, εκτός μέσω της συμμετοχής του στη συγγενή εταιρεία Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών.

ΔΠΧΑ 9, Χρηματοοικονομικά Μέσα (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018)

Τον Ιούλιο του 2014, το Συμβούλιο των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων εξέδωσε στην τελική του μορφή το ΔΠΧΑ 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα» το οποίο αντικαθιστά το ΔΛΠ 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση». Το ΔΠΧΑ 9 περιλαμβάνει τις αναθεωρημένες απαιτήσεις αναφορικά με την ταξινόμηση και επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού, την απομείωση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και τη λογιστική αντιστάθμιση κίνδυνων.

Ταξινόμηση και επιμέτρηση

Το ΔΠΧΑ 9 εφαρμόζει μια νέα προσέγγιση για όλα τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού σύμφωνα με την οποία η ταξινόμηση και επιμέτρηση των στοιχείων αυτών βασίζεται στο επιχειρηματικό μοντέλο που χρησιμοποιεί η οικονομική οντότητα για τη διαχείρισή τους και τα χαρακτηριστικά των συμβατικών ταμειακών ροών τους. Σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού ταξινομούνται σε μια από τις εξής κατηγορίες: στο αποσβέσιμο κόστος, στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση και στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων. Το πρότυπο καταργεί τις υπάρχουσες κατηγορίες του ΔΠΛ 39, ήτοι τις διακρατούμενες μέχρι τη λήξη επενδύσεις, τα δάνεια και απαιτήσεις, και τα διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού.

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού θα επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος εάν κατέχονται ως μέρος ενός επιχειρησιακού μοντέλου του οποίου ο στόχος είναι η διακράτηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού προκειμένου να εισπράττονται οι συμβατικές ταμειακές ροές τους και οι συμβατικές αυτές ταμειακές ροές αφορούν αποκλειστικά σε πληρωμές κεφαλαίου και τόκων. Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού θα επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση εάν κατέχονται ως μέρος ενός επιχειρησιακού μοντέλου του οποίου ο στόχος είναι τόσο η είσπραξη των συμβατικών ταμειακών ροών όσο και η πώληση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και οι συμβατικές αυτές ταμειακές ροές αφορούν αποκλειστικά σε πληρωμές κεφαλαίου και τόκων. Σε κάθε άλλη περίπτωση, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού θα επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Μια οικονομική οντότητα δύναται κατά την αρχική αναγνώριση να προσδιορίσει ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού ως επιμετρώμενο στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων εάν αυτό εξαλείφει ή μειώνει σημαντικά μια λογιστική ανακολουθία. Επιπροσθέτως, κατά την αρχική αναγνώριση, μια οικονομική οντότητα δύναται αμετακλήτως να επιλέξει να παρουσιάζει στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση τις μεταγενέστερες μεταβολές στην εύλογη αξία μιας επένδυσης σε συμμετοχικό τίτλο ο οποίος δεν προορίζεται για εμπορική εκμετάλλευση. Η εν λόγω επιλογή πραγματοποιείται για κάθε συμμετοχικό τίτλο ξεχωριστά.

Σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9, δεν ισχύει ο διαχωρισμός ενός ενσωματωμένου παραγώγου από το κύριο συμβόλαιο του όταν το κύριο συμβόλαιο αποτελεί χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού το οποίο υπόκειται στο πεδίο εφαρμογής του Προτύπου. Αντ' αυτού, η αξιολόγηση σε ό, τι αφορά την ταξινόμηση του υβριδικού χρηματοοικονομικού μέσου θα γίνεται στο σύνολο αυτού.

Το ΔΠΧΑ 9 διατηρεί τις περισσότερες από τις υπάρχουσες απαιτήσεις αναφορικά με τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις. Ωστόσο, για χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, τα κέρδη ή ζημιές που αποδίδονται σε μεταβολές του πιστωτικού τους κίνδυνου, θα πρέπει να παρουσιάζονται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση και να μην μεταφέρονται μεταγενέστερα στα αποτελέσματα εκτός και αν η εν λόγω παρουσίαση δημιουργεί ή μεγεθύνει μια λογιστική ανακολουθία. Σύμφωνα με το ΔΛΠ 39, όλες οι μεταβολές στην εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, οι οποίες επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων εκτός εάν ο χειρισμός αυτός δημιουργεί ή μεγεθύνει μια λογιστική ανακολουθία.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Αξιολόγηση επιχειρηματικού μοντέλου

Το επιχειρηματικό μοντέλο αντανακλά τον τρόπο με τον οποίο ο Όμιλος διαχειρίζεται τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού προκειμένου αυτά να δημιουργήσουν ταμειακές ροές. Δηλαδή, το επιχειρηματικό μοντέλο προσδιορίζει το εάν οι ταμειακές ροές θα προκύψουν είτε από την αποκλειστική είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών είτε την πώληση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού ή και από τα δύο. Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που προορίζονται για εμπορική εκμετάλλευση ή η διαχείρισή τους γίνεται με βάση την εύλογη αξία θα επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Η προσέγγιση του Ομίλου είναι να διενεργήσει την αξιολόγηση σύμφωνα με το λειτουργικό του μοντέλο και τον τρόπο παροχής πληροφοριών στα βασικά μέλη της Διοίκησης. Κατά τη διενέργεια της εν λόγω αξιολόγησης, ο Όμιλος θα λάβει υπ' όψιν του τις ακόλουθες πληροφορίες:

- τις δηλωμένες πολιτικές και στόχους κάθε χαρτοφυλακίου,
- τον τρόπο με τον οποίο η απόδοση κάθε χαρτοφυλακίου αξιολογείται και αναφέρεται,
- τους κινδύνους που επηρεάζουν την απόδοση του επιχειρηματικού μοντέλου και τον τρόπο διαχείρισης αυτών,
- τον τρόπο με τον οποίο οι διευθυντές της επιχείρησης αμείβονται, και
- την προηγούμενη εμπειρία σχετικά με την είσπραξη ταμειακών ροών για τα υπό αξιολόγηση χαρτοφυλάκια, προσδοκίες για τις μελλοντικές πωλήσεις, και τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται ο δηλωμένος στόχος του Ομίλου αναφορικά με τη διαχείριση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού.

Αξιολόγηση συμβατικών ταμειακών ροών που αφορούν αποκλειστικά σε πληρωμές κεφαλαίων και τόκων

Ο Όμιλος στην προσπάθειά του να αξιολογήσει εάν οι συμβατικές ροές αφορούν αποκλειστικά σε πληρωμές κεφαλαίου και τόκων, θα λάβει υπ' όψιν εάν οι εν λόγω ροές είναι συνεπείς με μια βασική δανειακή σύμβαση, δηλαδή τα βασικά στοιχεία του επιτοκίου αφορούν στο αντάλλαγμα για την διαχρονική αξία του χρήματος, στον πιστωτικό κίνδυνο, άλλους βασικούς κινδύνους δανεισμού καθώς κι ένα περιθώριο κέρδους. Επίσης, θα διενεργείται μια αξιολόγηση για το εάν ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού περιλαμβάνει κάποιο συμβατικό όρο που θα μπορούσε να αλλάξει το ποσό ή τη χρονική στιγμή των συμβατικών ταμειακών ροών με τέτοιο τρόπο που η ανωτέρω προϋπόθεση (συνέπεια με μια βασική δανειακή σύμβαση) δεν θα ίσχυε. Στις περιπτώσεις όπου οι συμβατικοί όροι επιφέρουν την έκθεση σε κινδύνους ή μεταβλητότητα που δεν σχετίζονται με μια βασική δανειακή σύμβαση, το σχετικό χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού θα επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Προκαταρκτική αξιολόγηση μεταβολών ταξινόμησης και επιμέτρησης

Ο Όμιλος έχει διενεργήσει προκαταρκτική υψηλού επιπέδου αξιολόγηση πιθανών μεταβολών στην ταξινόμηση και επιμέτρηση των χαρτοφυλακίων του η οποία βασίζεται στα υφιστάμενα επιχειρηματικά μοντέλα την 31 Δεκεμβρίου 2016. Βάσει αυτής, ο Όμιλος αναμένει:

- δάνεια και απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και πελάτες τα οποία σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 ταξινομούνται ως δάνεια και απαιτήσεις επιμετρώμενα στο αποσβέσιμο κόστος θα εξακολουθούν να επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9,
- επενδυτικοί τίτλοι διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη τους οι οποίοι σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, σε γενικές γραμμές θα ταξινομηθούν ως επιμετρώμενοι στο αποσβέσιμο κόστος σύμφωνα και με το ΔΠΧΑ 9,
- ομόλογα που ταξινομούνται ως διαθέσιμα προς πώληση σύμφωνα με το ΔΛΠ 39, μπορούν να ταξινομηθούν σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9 είτε ως επιμετρώμενα στο αποσβέσιμο κόστος είτε στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση ανάλογα με το επιχειρηματικό μοντέλο διαχείρισής τους,
- χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου (βλέπε σημ. 26) οι οποίοι σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, μπορούν να ταξινομηθούν σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9 είτε ως επιμετρώμενοι στο αποσβέσιμο κόστος είτε στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση ανάλογα με το επιχειρηματικό μοντέλο διαχείρισής τους,
- ομόλογα τα οποία σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, θα συνεχίσουν γενικώς να επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων σύμφωνα και με το ΔΠΧΑ 9,
- ομόλογα εμπορικού χαρτοφυλακίου και παράγωγα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού τα οποία σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, θα ταξινομηθούν ως επιμετρώμενα στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων σύμφωνα και με το ΔΠΧΑ 9, και

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- μετοχές οι οποίες σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 ταξινομούνται ως διαθέσιμες προς πώληση, σε γενικές γραμμές θα επιμετρηθούν στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9.

Η ανωτέρω αξιολόγηση ταξινόμησης και επιμέτρησης δεν είναι πλήρως αντιπροσωπευτική της επίπτωσης στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου την 1 Ιανουαρίου 2018, διότι το ΔΠΧΑ 9 απαιτεί η αξιολόγηση του επιχειρηματικού μοντέλου να διενεργηθεί σύμφωνα με τα γεγονότα και τις συνθήκες που θα επικρατούν κατά την ημερομηνία της αρχικής εφαρμογής. Επιπροσθέτως, η εν λόγω αξιολόγηση δεν έχει συμπεριλάβει την λεπτομερή εξέταση των συμβατικών όρων όλων των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

Η τελική επίπτωση θα καθοριστεί από τη δομή των χαρτοφυλακίων του Ομίλου κατά την ημερομηνία εφαρμογής του πρότυπου, η οποία ενδέχεται να διαφέρει από αυτήν της 31 Δεκεμβρίου 2016.

Απομείωση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Το ΔΠΧΑ 9 εισάγει ένα μοντέλο αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών το οποίο αντικαθιστά το υφιστάμενο μοντέλο των πραγματοποιηθεισών ζημιών του ΔΛΠ 39. Οι νέες απαιτήσεις καταργούν το κριτήριο του ΔΛΠ 39, σύμφωνα με το οποίο οι ζημιές από πιστωτικό κίνδυνο αναγνωρίζονταν μόνον μετά την επέλευση ενός ζημιογόνου γεγονότος, και πρόκειται να εφαρμοστούν σε ευρύτερο πληθυσμό χρηματοοικονομικών μέσων συγκριτικά με το ΔΛΠ 39. Η επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών θα απαιτήσει την χρήση σύνθετων μοντέλων καθώς και σημαντικό αριθμό εκτιμήσεων και παραδοχών σχετικά με τις οικονομικές συνθήκες στο μέλλον και την πιστωτική συμπεριφορά.

Το νέο μοντέλο απομείωσης θα εφαρμοστεί για χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού τα οποία δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων συμπεριλαμβανομένων των δανείων, απαιτήσεων από μισθώσεις, ομολόγων, συμβολαίων χρηματοοικονομικής εγγύησης και δανειακών δεσμεύσεων. Δεν θα αναγνωρίζεται ζημία απομείωσης για επενδύσεις σε μετοχικούς τίτλους.

Το νέο πρότυπο χρησιμοποιεί μία προσέγγιση «τριών σταδίων» η οποία θα αντικατοπτρίζει μεταβολές στην πιστωτική ποιότητα από την αρχική αναγνώριση. Σε κάθε ημερομηνία αναφοράς, τόσο για επενδυτικούς τίτλους με χαμηλό πιστωτικό κίνδυνο κατά την ημερομηνία αναφοράς, όσο και για τα υπόλοιπα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού για τα οποία δεν έχει παρατηρηθεί σημαντική αύξηση του πιστωτικού τους κινδύνου από την αρχική αναγνώριση, θα αναγνωρίζεται μία πρόβλεψη για ζημιές από πιστωτικό κίνδυνο ίση με τις αναμενόμενες ζημιές για 12 μήνες (“12-month expected losses”). Οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για 12 μήνες ορίζονται ως το τμήμα των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών το οποίο απορρέει από γεγονότα αθέτησης τα οποία είναι πιθανά μέσα στο επόμενο 12μηνο από την ημερομηνία αναφοράς. Για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού των οποίων ο πιστωτικός κίνδυνος έχει αυξηθεί σημαντικά μετά την αρχική τους αναγνώριση και για τα οποία δεν έχει παρατηρηθεί κάποιο ζημιογόνο γεγονός, θα αναγνωρίζεται πρόβλεψη απομείωσης ίση με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για τη συνολική διάρκεια τη ζωής τους (“lifetime expected losses”). Για τα αγορασμένα ή κατά την αρχική τους αναγνώριση πιστωτικά απομειωμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, η πρόβλεψη απομείωσης θα επιμετράται πάντοτε ως ένα ποσό ίσο με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για το σύνολο της διάρκειας της ζωής τους. Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού για τα οποία αναγνωρίζεται πρόβλεψη απομείωσης ίση με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12 μηνών θεωρούνται ότι βρίσκονται στο «στάδιο 1», εκείνα για τα οποία έχει παρατηρηθεί σημαντική αύξηση του πιστωτικού τους κινδύνου από την αρχική αναγνώριση εισέρχονται στο «στάδιο 2» ενώ τα απομειωμένα μεταβαίνουν στο «στάδιο 3».

Το ποσό της επιμέτρησης των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών θα αντιπροσωπεύει ένα σταθμισμένο βάσει πιθανοτήτων μέσο όρο, που θα λαμβάνει υπόψη την αξία του χρήματος στο χρόνο. Για την επιμέτρηση των αναμενόμενων ζημιών από πιστωτικό κίνδυνο, πληροφορίες για παρελθοντικά γεγονότα, τρέχουσες συνθήκες καθώς και λογικές και βάσιμες προβλέψεις σχετικά με τις μελλοντικές συνθήκες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Το νέο μοντέλο απομείωσης αναμένεται να οδηγήσει στο σχηματισμό υψηλότερων προβλέψεων για τον Όμιλο σε σύγκριση με το ΔΛΠ 39.

Λογιστική αντιστάθμισης

Το ΔΠΧΑ 9 εισάγει ένα αναθεωρημένο μοντέλο λογιστικής γενικής αντιστάθμισης, το οποίο συνδέει τη λογιστική της αντιστάθμισης με τις δραστηριότητες διαχείρισης κινδύνων από τη Διοίκηση. Σύμφωνα με το νέο μοντέλο, επιπλέον στρατηγικές αντιστάθμισης δύναται να πληρούν τα κριτήρια της λογιστικής αντιστάθμισης, νέες απαιτήσεις εφαρμόζονται σχετικά με την αποτελεσματικότητα της αντιστάθμισης ενώ η διακοπή της λογιστικής αντιστάθμισης θα είναι επιτρεπτή μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Ένα ξεχωριστό έργο το οποίο εκπονείται από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων για τη λογιστική της αντιστάθμισης σε επίπεδο χαρτοφυλακίου (macro-hedging) βρίσκεται σε εξέλιξη. Μέχρι την ολοκλήρωση του εν λόγω έργου, ως λογιστική αρχή οι οντότητες μπορούν να εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν τις απαιτήσεις του ΔΛΠ 39 για την λογιστική αντιστάθμισης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος προτίθεται να επιλέξει να συνεχίσει να εφαρμόζει το ΔΛΠ 39. Ωστόσο, ο Όμιλος θα παρέχει τις διευρυμένες γνωστοποιήσεις που απαιτούνται από τις σχετικές τροποποιήσεις του ΔΠΧΠ 7 «Χρηματοπιστωτικά Μέσα: Γνωστοποιήσεις».

Πρόγραμμα εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9

Ο Όμιλος ξεκίνησε την εκπόνηση του Προγράμματος εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 το 2015 υπό την κοινή καθοδήγηση των Διευθύνσεων Διαχείρισης Κίνδυνων και Οικονομικών Υπηρεσιών με σκοπό την υψηλή ποιότητα εφαρμογής του σύμφωνα με το Πρότυπο και τις οδηγίες από εποπτικούς φορείς.

Η διακυβέρνηση του Προγράμματος διενεργείται από μία κεντρική Μονάδα Διαχείρισης Προγραμμάτων (Program Management Office - PMO), η οποία συντονίζει την εφαρμογή του Προγράμματος μεταξύ των εμπλεκόμενων παραγόντων και είναι υπεύθυνη για την τρέχουσα διαχείριση των έργων, καθώς και από δυο επιτροπές διαχείρισης, την Συντονιστική Επιτροπή (Steering Committee) και την Τεχνική Επιτροπή (Technical Committee). Η Συντονιστική Επιτροπή, η οποία αποτελείται από ανώτερα στελέχη από όλες τις κύριες μονάδες του Ομίλου, έχει εντολή να εποπτεύει την εφαρμογή του Προγράμματος σύμφωνα με το Πρότυπο, να παρακολουθεί το χρονοδιάγραμμα και την ποιότητα των παραδοτέων και να ενημερώνει σε τακτική βάση το Εκτελεστικό Συμβούλιο (Executive Board), την Επιτροπή Κινδύνων (Board Risk Committee), την Επιτροπή Ελέγχου (Audit Committee) και το Διοικητικό Συμβούλιο για την πρόοδο εφαρμογής του Προγράμματος. Οι Τεχνική Επιτροπή αποτελείται από εμπειρογνώμονες οι οποίοι για λογαριασμό της Συντονιστικής Επιτροπής αξιολογούν σημαντικά τεχνικά θέματα, αναλύουν προτεινόμενες αλλαγές σε λογιστικές πολιτικές και μεθοδολογικά θέματα διαχείρισης κίνδυνου πριν την υποβολή και έγκριση τους από τα αρμόδια όργανα της Τράπεζας.

Αντανακλώντας την κλίμακα και την πολυπλοκότητα της εφαρμογής του πλάνου, το Πρόγραμμα έχει δομηθεί με ομάδες έργου (Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών, Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Κίνδυνων, Μονάδα Πληροφοριακών Συστημάτων, Δανειακές Μονάδες, Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων Ομίλου, Οργάνωση και Γενική Μονάδα Διεθνών Δραστηριοτήτων), οι οποίες είναι επιφορτισμένες με καθμία από τις διαφορετικές πτυχές εφαρμογής του πρότυπου. Οι εν λόγω ομάδες υποστηρίζονται από δύο εταιρείες εξωτερικών συμβούλων.

Η εφαρμογή του Προγράμματος για τις θυγατρικές του Ομίλου στο εξωτερικό αποτελεί αντικείμενο τοπικής διαχείρισης με την σύσταση Ειδικών Μονάδων Διαχείρισης Προγραμμάτων και Συντονιστικών Επιτροπών. Η πορεία κάθε Προγράμματος παρακολουθείται από την κεντρική Μονάδα Διαχείρισης Προγραμμάτων (Group PMO), η οποία παρέχει υποστήριξη και κατευθυντήριες οδηγίες έτσι ώστε να διασφαλίζεται η συνέπεια στην εφαρμογή του εντός του Ομίλου.

Μέχρι στιγμής ο Όμιλος έχει διενεργήσει τη συγκριτική ανάλυση (gap analysis) μεταξύ των υπαρχουσών απαιτήσεων και αυτών του ΔΠΧΑ 9 προκειμένου να εντοπίσει τις ανάγκες σε δεδομένα και διαδικασίες και έχει ολοκληρώσει τη σχεδιαστική φάση (design phase) του Προγράμματος. Ως μέρος της σχεδιαστικής φάσης του πλάνου εφαρμογής, οι δραστηριότητες του Προγράμματος επικεντρώθηκαν στον καθορισμό των λειτουργικών και τεχνικών απαιτήσεων του μοντέλου απομείωσης, των καθορισμό των επιχειρηματικών απαιτήσεων αναφορικά με την ταξινόμηση και επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και τον σχεδιασμό αλλαγών λογιστικής πολιτικής. Ο Όμιλος διεξάγει εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία απευθύνονται προς όλα τα εμπλεκόμενα μέρη σχετικά με τις συνέπειες του ΔΠΧΑ 9, με σκοπό τη διασφάλιση της επαρκούς κατανόησης των απαιτήσεων του Προτύπου.

Το Πρόγραμμα έχει πλέον προχωρήσει στη φάση οικοδόμησης (build phase) εστιάζοντας στην ανάπτυξη μεθοδολογιών σχετικά με το ΔΠΧΑ 9 και σε αποφάσεις που αφορούν λογιστικές πολιτικές σε βασικούς τομείς. Με την ολοκλήρωση της εν λόγω φάσης, ο Όμιλος σχεδιάζει να εφαρμόσει παράλληλα με το μοντέλο του ΔΛΠ 39 και αυτό του ΔΠΧΑ 9 έχοντας ως στόχο την διασφάλιση της ομαλής μετάβασης στο νέο Πρότυπο κατά την ημερομηνία που αυτό θα τεθεί σε υποχρεωτική ισχύ. Οι δραστηριότητες που αφορούν τη δοκιμή, την επικύρωση και τις βελτιώσεις του μοντέλου θα συνεχιστούν μέχρι το τέλος του 2017.

Ο Όμιλος συμμετέχει στην θεματική επισκόπηση του ΔΠΧΑ 9 (IFRS 9 Thematic Review) η οποία πραγματοποιείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχοντας ως σκοπό να αξιολογήσει την ετοιμότητά του και την επίπτωση των καινούργιων λογιστικών κανόνων επί των διαδικασιών, υποδομών και εποπτικών κεφαλαίων. Ο Όμιλος επιπροσθέτως έχει εκπονήσει προκαταρκτική μελέτη για τις επιπτώσεις του ΔΠΧΑ 9 αναφορικά με την ταξινόμηση και επιμέτρηση και τις απαιτήσεις που αφορούν στην απομείωση στα πλαίσια της αξιολόγησης που διενεργείται από την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA IFRS 9 Impact Assessment). Η μελέτη εκπονήθηκε με ημερομηνία αναφοράς την 31 Δεκεμβρίου 2016 χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα στοιχεία για την εν λόγω περίοδο καθώς και ένα πλήθος παραδοχών σε επιλογές βασικών πολιτικών οι οποίες τελούν υπό διαμόρφωση, και βρίσκονται στη φάση αξιολόγησης από την Διοίκηση.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η σημαντικότερη επίπτωση στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου από την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 αναμένεται να προκύψει από τις νέες απαιτήσεις που αφορούν στην απομείωση. Ωστόσο, η Διοίκηση δεν είναι σε θέση να εκτιμήσει με αξιοπιστία την αναμενόμενη επίπτωση, διότι ο Όμιλος βρίσκεται στη διαδικασία ανάπτυξης μοντέλων, συγκέντρωσης δεδομένων και διαμόρφωσης των κριτηρίων που καθορίζουν τα στάδια μετάβασης του μοντέλου απομείωσης (impairment stage transfer criteria). Επιπροσθέτως, πιθανές αλλαγές στον εποπτικό χειρισμό των λογιστικών προβλέψεων λόγω του ΔΠΧΑ 9, οι οποίες ενδεχομένως να επηρεάσουν τα εποπτικά κεφάλαια, δεν έχουν ακόμη καθοριστεί. Η επίπτωση επίσης εξαρτάται από την ολοκλήρωση της αξιολόγησης των απαιτήσεων ταξινόμησης καθώς και από τα γεγονότα και τις συνθήκες που θα επικρατούν κατά την ημερομηνία της αρχικής εφαρμογής.

Η Διοίκηση αναμένει η εν λόγω πληροφορία να δημοσιοποιηθεί το αργότερο στην ετήσια οικονομική έκθεση του 2017.

Μετάβαση στο ΔΠΧΠ 9

Οι νέες απαιτήσεις του ΔΠΧΠ 9 θα εφαρμοστούν αναδρομικά προσαρμόζοντας τον ισολογισμό της Τράπεζας κατά την ημερομηνία μετάβασης στις 1 Ιανουαρίου 2018. Η Τράπεζα προτίθεται να εφαρμόσει την εξαίρεση που επιτρέπει την μη αναδιατύπωση των συγκριτικών ποσών των προγενέστερων παρουσιαζόμενων περιόδων, κατά συνέπεια τα συγκριτικά ποσά της Τράπεζας για το 2017 θα παρουσιαστούν σύμφωνα με το ΔΛΠ 39.

Επιπλέον, οι παρακάτω αξιολογήσεις θα πρέπει να γίνουν με βάση τα γεγονότα και τις συνθήκες που θα επικρατούν κατά την ημερομηνία της αρχικής υιοθέτησης του Προτύπου:

- ο προσδιορισμός του επιχειρησιακού μοντέλου ως μέρος του οποίου διακρατείται το χρηματοοικονομικό στοιχείο,
- ο καθορισμός και η ανάκληση προηγούμενων ταξινομήσεων συγκεκριμένων χρηματοοικονομικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων ως επιμετρώμενα στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, και
- ο καθορισμός συγκεκριμένων επενδύσεων σε μετοχικούς τίτλους που η Τράπεζα δεν διακρατά για εμπορικούς σκοπούς ως επιμετρώμενων στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση.

ΔΠΧΑ 15, Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018) και ΔΠΧΑ 15, Τροποποίηση (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Το ΔΠΧΑ 15 καθιερώνει ένα ενιαίο, κατανοητό μοντέλο αναγνώρισης εσόδων για τον προσδιορισμό του χρόνου αναγνώρισης και του ποσού του εσόδου και αντικαθιστά τις υφιστάμενες οδηγίες για την αναγνώριση του, συμπεριλαμβανομένου του ΔΛΠ 18 «Έσοδα», του ΔΛΠ 11 «Συμβάσεις Κατασκευής» και της Διερμηνείας 13 «Προγράμματα πιστότητας πελατών».

Το ΔΠΧΑ 15 εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις με πελάτες, εκτός από αυτές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής άλλων προτύπων όπως:

- χρηματοοικονομικά μέσα και λοιπά συμβατικά δικαιώματα ή υποχρεώσεις, εντός του πεδίου εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα» ή ΔΛΠ 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση», ΔΠΧΑ 10 «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις», ΔΠΧΑ 11 «Από Κοινού Συμφωνίες», ΔΛΠ 27 «Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις» και ΔΛΠ 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες»,
- μισθώσεις, εντός του πεδίου εφαρμογής του ΔΛΠ 17 «Μισθώσεις» (ή ΔΠΧΑ 16 «Μισθώσεις»), και
- ασφαλιστήρια Συμβόλαια, εντός του πλαισίου του ΔΠΧΑ 4 «Ασφαλιστήρια Συμβόλαια»

Συνεπώς, τα έσοδα από τόκους και προμήθειες που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των χρηματοοικονομικών μέσων θα εξακολουθήσουν να είναι εκτός του πλαισίου εφαρμογής του ΔΠΧΑ 15.

Το ΔΠΧΑ 15 διευκρινίζει ότι το έσοδο θα πρέπει να αναγνωρίζεται στο ποσό που αντιστοιχεί στο τίμημα που η οικονομική οντότητα αναμένει ότι δικαιούται σε αντάλλαγμα για την μεταβίβαση αγαθών και υπηρεσιών. Εισάγει την έννοια της αναγνώρισης εσόδου βάσει των υποχρεώσεων εκτέλεσης καθώς αυτές εκπληρώνονται και ο έλεγχος του αγαθού ή της υπηρεσίας (δηλαδή η δυνατότητα κατεύθυνσης της χρήσης και απόκτησης του οφέλους από αυτά) αποκτάται από τον πελάτη.

Εκτενείς γνωστοποιήσεις θα απαιτούνται σε σχέση με το έσοδο που αναγνωρίστηκε και αυτό που αναμένεται να αναγνωριστεί από υπάρχουσες συμβάσεις.

Το ΔΠΧΑ 15 τροποποιήθηκε τον Απρίλιο του 2016, προκειμένου να παράσχει διευκρινίσεις, συμπεριλαμβανομένης αυτής για τον εντοπισμό των υποχρεώσεων εκτέλεσης εντός μίας σύμβασης.

Ο Όμιλος εξετάζει επί του παρόντος την επίπτωση του ΔΠΧΑ 15 στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, ωστόσο, η υιοθέτησή του δεν αναμένεται να έχει σημαντική επίπτωση σε αυτές.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ΔΠΧΑ 16, Μισθώσεις (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2019, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Το ΔΠΧΑ 16, το οποίο αντικαθιστά το ΔΛΠ 17 «Μισθώσεις» και σχετικές διερμηνείες, εισάγει ένα ενιαίο μοντέλο λογιστικής, εντός ισολογισμού για τους μισθωτές, σύμφωνα με το οποίο η ταξινόμηση των μισθώσεων από την πλευρά του μισθωτή, ως λειτουργικές ή χρηματοδοτικές μισθώσεις, καταργείται και όλες οι μισθώσεις αντιμετωπίζονται παρόμοια με τις χρηματοδοτικές μισθώσεις σύμφωνα με το ΔΛΠ 17. Το νέο πρότυπο προβλέπει την αναγνώριση του «δικαιώματος χρήσης μισθωμένου στοιχείου ενεργητικού» ('right of use asset') και της «υποχρέωσης από μισθώσεις» ('lease liability'), κατά την έναρξη της μίσθωσης, σε περίπτωση που υπάρχει συμβόλαιο ή μέρος συμβολαίου που αποδίδει στον μισθωτή το δικαίωμα χρήσης ενός περιουσιακού στοιχείου για μία χρονική περίοδο έναντι τιμήματος.

Το δικαίωμα χρήσης μισθωμένου στοιχείου ενεργητικού, αρχικά επιμετρείται στο κόστος, το οποίο αποτελείται από το ποσό της υποχρέωσης από μισθώσεις, πλέον τα μισθώματα που καταβλήθηκαν στον εκμισθωτή κατά ή πριν την ημερομηνία έναρξης της μίσθωσης, μείον τυχόν κίνητρα προς τον μισθωτή που εισπράχθηκαν, την αρχική εκτίμηση για κόστη αποκατάστασης και αρχικά άμεσα κόστη που πραγματοποιήθηκαν από τον μισθωτή, και εν συνεχεία επιμετρείται στο κόστος, μείον σωρευμένες αποσβέσεις και απομείωση. Η υποχρέωση από μισθώσεις, αρχικά αναγνωρίζεται στην παρούσα αξία των μισθωμάτων κατά την διάρκεια της περιόδου μίσθωσης που ακόμη δεν έχουν καταβληθεί.

Κατά συνέπεια, η σταθερή μέθοδος αναγνώρισης του εξόδου από λειτουργικές μισθώσεις σύμφωνα με το ΔΛΠ 17 αντικαθίσταται από την απόσβεση του «δικαιώματος χρήσης μισθωμένου στοιχείου ενεργητικού» και τον τόκο-έξοδο της «υποχρέωσης από μισθώσεις». Η αναγνώριση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού από τους μισθωτές, όπως περιγράφεται ανωτέρω, δεν απαιτείται για ορισμένες βραχυπρόθεσμης διάρκειας μισθώσεις και μισθώσεις στοιχείων ενεργητικού χαμηλής αξίας. Επιπροσθέτως, ο λογιστικός χειρισμός για τους εκμισθωτές δεν επηρεάζεται ουσιωδώς από τις απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 16.

Ο Όμιλος εξετάζει επί του παρόντος την επίδραση του ΔΠΧΑ 16 στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, η οποία δεν είναι δυνατό να ποσοτικοποιηθεί κατά την ημερομηνία έκδοσης αυτών των οικονομικών καταστάσεων. Οι δεσμεύσεις λειτουργικών μισθώσεων, σε ισχύ επί του παρόντος, παρουσιάζονται στην σημείωση 44.

Ετήσιες Βελτιώσεις σε ΔΠΧΑ 2014 – 2016 (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2017 και 1 Ιανουαρίου 2018, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Οι τροποποιήσεις εισάγουν σημαντικές αλλαγές σε δύο πρότυπα, σε συνέχεια της δημοσίευσης των αποτελεσμάτων του κύκλου των ετήσιων βελτιώσεων 2014-2016 του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Τα θέματα στα οποία εστιάζουν οι εν λόγω τροποποιήσεις έχουν ως ακολούθως:

- ΔΠΧΑ 12 «Γνωστοποίηση συμμετοχής σε άλλες οικονομικές οντότητες»: Διευκρινίζεται ότι οι απαιτήσεις γνωστοποιήσεων του ΔΠΧΑ 12, έχουν εφαρμογή στην συμμετοχή μιας οικονομικής οντότητας σε θυγατρική, κοινοπραξία ή συγγενή επιχείρηση ταξινομημένη ως κατεχόμενη προς πώληση εκτός από την απαίτηση για συνοπτική οικονομική πληροφόρηση. Η τροποποίηση ισχύει για ετήσιες περιόδους από ή μετά την 1 Ιανουαρίου 2017, και
- ΔΛΠ 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες»: Διευκρινίζεται ότι κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών, αμοιβαία κεφάλαια και παρόμοιες εταιρείες μπορούν να επιλέξουν να επιμετρήσουν τις συμμετοχές τους σε συγγενείς εταιρείες ή κοινοπραξίες στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων. Η τροποποίηση ισχύει για ετήσιες περιόδους από ή μετά την 1 Ιανουαρίου 2018.

Η υιοθέτηση των τροποποιήσεων δεν αναμένεται να έχει επίδραση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΕΔΔΠΧΑ 22, Συναλλαγές σε Ξένο Νόμισμα και Προκαταβολές (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Το ΕΔΔΠΧΑ 22 παρέχει τις απαιτήσεις αναφορικά με το ποιά συναλλαγματική ισοτιμία θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την απεικόνιση συναλλαγών σε ξένο νόμισμα που περιλαμβάνουν προκαταβολές. Η διερμηνεία αποσαφηνίζει ότι σε αυτή την περίπτωση η ημερομηνία συναλλαγής για τον καθορισμό της συναλλαγματικής ισοτιμίας που πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την αρχική αναγνώριση του σχετικού στοιχείου ενεργητικού, εξόδου ή εσόδου είναι η ημερομηνία της προκαταβολής, δηλαδή η ημερομηνία που η οικονομική οντότητα αρχικά αναγνώρισε το μη χρηματικό στοιχείο ενεργητικού (προπληρωμένο έξοδο επόμενων χρήσεων) ή το μη χρηματικό στοιχείο παθητικού (υποχρέωση από έσοδο επόμενων χρήσεων) που προέκυψε από την προκαταβολή του τιμήματος. Εάν υπάρχουν πολλαπλές καταβολές ή πληρωμές εκ των προτέρων, η οικονομική οντότητα θα πρέπει να προσδιορίσει μία ημερομηνία συναλλαγής για κάθε καταβολή ή είσπραξη.

Η υιοθέτηση της διερμηνείας δεν αναμένεται να έχει επίδραση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί με βάση την αρχή του ιστορικού κόστους, με εξαίρεση τους διαθέσιμους προς πώληση επενδυτικούς τίτλους και τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων (συμπεριλαμβανομένων των παράγωγων χρηματοοικονομικών μέσων), τα οποία επιμετρούνται στην εύλογη αξία.

Η σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ απαιτεί την υιοθέτηση εκτιμήσεων και παραδοχών, οι οποίες επηρεάζουν τα λογιστικά υπόλοιπα των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων και τις γνωστοποιήσεις των ενδεχόμενων υποχρεώσεων κατά την ημερομηνία σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και τα υπόλοιπα των εσόδων και εξόδων της περιόδου αναφοράς. Παρά το γεγονός ότι οι εκτιμήσεις αυτές βασίζονται στη βέλτιστη γνώση της Διοίκησης σχετικά με τις τρέχουσες συνθήκες και ενέργειες, τα πραγματικά αποτελέσματα ενδέχεται να διαφέρουν.

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζονται σε Ευρώ (€), που είναι το συναλλακτικό νόμισμα της Τράπεζας. Εκτός εάν αναφέρεται διαφορετικά, για τα οικονομικά στοιχεία που παρουσιάζονται σε Ευρώ έχει γίνει στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατομμύριο.

2.2 Ενοποίηση

(i) Θυγατρικές επιχειρήσεις

Θυγατρικές είναι όλες οι εταιρείες που ελέγχονται από τον Όμιλο. Ο Όμιλος ελέγχει μια εταιρεία όταν έχει έκθεση, ή δικαιώματα, σε μεταβλητές αποδόσεις από την ανάμιξη του με την εταιρεία και έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει αυτές τις αποδόσεις μέσω της εξουσίας του πάνω στην εταιρεία. Ο Όμιλος ενοποιεί μια εταιρεία μόνο όταν συνυπάρχουν και τα τρία παραπάνω στοιχεία που συνιστούν έλεγχο.

Η εξουσία θεωρείται ότι υπάρχει όταν τα υφιστάμενα δικαιώματα του Ομίλου, του παρέχουν την τρέχουσα δυνατότητα να διευθύνει τις συναφείς δραστηριότητες της εταιρείας, δηλαδή τις δραστηριότητες εκείνες που επηρεάζουν σημαντικά τις αποδόσεις της εταιρείας, και ο Όμιλος έχει στην πράξη την δυνατότητα να ασκήσει αυτά τα δικαιώματα. Η εξουσία πάνω σε μια εταιρεία μπορεί να προκύψει μέσω δικαιωμάτων ψήφου από συμμετοχικούς τίτλους όπως οι μετοχές, ή σε άλλες περιπτώσεις, μπορεί να προέρχεται από συμβατικές συμφωνίες.

Όταν τα δικαιώματα ψήφου είναι σχετικά, ο Όμιλος θεωρείται ότι έχει έλεγχο όταν κατέχει, άμεσα ή έμμεσα, περισσότερα από τα μισά δικαιώματα ψήφου μιας εταιρείας, εκτός αν υπάρχουν ενδείξεις ότι κάποιος άλλος επενδυτής έχει στην πράξη την δυνατότητα να διευθύνει μονομερώς τις συναφείς δραστηριότητες.

Ο Όμιλος μπορεί να έχει εξουσία ακόμα και όταν κατέχει λιγότερα από την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου της εταιρείας μέσω συμβατικής συμφωνίας με άλλους κατόχους δικαιωμάτων ψήφου, δικαιωμάτων που προκύπτουν από άλλες συμβατικές συμφωνίες, ουσιαστών δυνητικών δικαιωμάτων ψήφου, κατοχής του μεγαλύτερου ποσοστού των δικαιωμάτων ψήφου σε μια κατάσταση όπου τα υπόλοιπα δικαιώματα είναι ευρέως διασκορπισμένα («εκ των πραγμάτων εξουσία»), ή μέσω συνδυασμού των παραπάνω. Κατά την αξιολόγηση του κατά πόσον ο Όμιλος διαθέτει εκ των πραγμάτων εξουσία, λαμβάνονται υπόψη όλα τα σχετικά γεγονότα και συνθήκες, περιλαμβανομένου του σχετικού μεγέθους των δικαιωμάτων ψήφου που κατέχει ο Όμιλος και της διασποράς των δικαιωμάτων που κατέχονται από άλλους κατόχους δικαιωμάτων ψήφου, προκειμένου να καθοριστεί αν ο Όμιλος έχει στην πράξη την δυνατότητα να διευθύνει τις συναφείς δραστηριότητες.

Ο Όμιλος έχει έκθεση ή δικαιώματα σε μεταβλητές αποδόσεις από την ανάμιξη του με μια εταιρεία όταν οι αποδόσεις αυτές δύνανται να μεταβάλλονται ως συνέπεια της επίδοσης της εταιρείας.

Για να αξιολογηθεί το κατά πόσον ο Όμιλος έχει την δυνατότητα να επηρεάζει το ύψος των αποδόσεων από την ανάμιξη του με την εταιρεία, ο Όμιλος καθορίζει αν κατά την άσκηση των δικαιωμάτων λήψης αποφάσεων ενεργεί ως εντολοδόχος ή ως εντολέας. Ο Όμιλος ενεργεί ως εντολοδόχος όταν ενεργεί για λογαριασμό και προς όφελος ενός άλλου μέρους και ως εκ τούτου δεν ελέγχει την εταιρεία. Συνεπώς, σε αυτές τις περιπτώσεις, ο Όμιλος δεν ενοποιεί την εταιρεία. Κατά την παραπάνω αξιολόγηση, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη το εύρος της εξουσίας λήψης αποφάσεων επί της εταιρείας, τα δικαιώματα που κατέχονται από άλλα μέρη, την αμοιβή που δικαιούται ο Όμιλος από την ανάμιξη του, και την έκθεση του στη μεταβλητότητα των αποδόσεων από άλλες συμμετοχές του σε αυτή την εταιρεία.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος έχει συμμετοχές σε εταιρείες που έχουν δομηθεί κατά τέτοιον τρόπο ώστε τα δικαιώματα ψήφου δεν αποτελούν τον κύριο παράγοντα στην απόφαση ποιος ελέγχει την εταιρεία, όπως όταν τα δικαιώματα ψήφου σχετίζονται μόνο με θέματα διοικητικής φύσεως και οι συναφείς δραστηριότητες διευθύνονται μέσω συμβατικών δικαιωμάτων. Για να αξιολογηθεί το κατά πόσον ο Όμιλος έχει έλεγχο πάνω σε τέτοιου είδους οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης, λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες:

- Ο σκοπός και ο σχεδιασμός της εταιρείας,
- Αν ο Όμιλος κατέχει συγκεκριμένα δικαιώματα που του παρέχουν την δυνατότητα να διευθύνει μονομερώς τις σχετικές δραστηριότητες της εταιρείας,
- Η ύπαρξη ειδικής σχέσης με την εταιρεία, και
- Ο βαθμός έκθεσης του Ομίλου στην μεταβλητότητα των αποδόσεων από την ανάμιξη του με την εταιρεία και εάν ο Όμιλος έχει την δυνατότητα να επηρεάζει αυτή τη μεταβλητότητα.

Πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης του Ομίλου παρέχονται στην σημ. 28.

Ο Όμιλος επαναξιολογεί το κατά πόσον ελέγχει ή όχι μια εταιρεία αν τα γεγονότα και οι συνθήκες υποδεικνύουν ότι υπάρχουν μεταβολές σε ένα ή περισσότερα από τα στοιχεία που συνιστούν έλεγχο. Περιλαμβάνονται και οι περιπτώσεις εκείνες όπου τα δικαιώματα που κατέχονταν από τον Όμιλο, και τα οποία επρόκειτο να είναι προστατευτικής φύσεως, μετατρέπονται σε ουσιαστικά δικαιώματα λόγω της παραβίασης ρητρών ή της αθέτησης πληρωμών σε μια δανειακή σύμβαση και έχουν ως αποτέλεσμα ο Όμιλος να έχει εξουσία πάνω στην εταιρεία.

Οι θυγατρικές εταιρείες ενοποιούνται πλήρως από την ημέρα κατά την οποία ο Όμιλος αποκτά δικαίωμα ελέγχου, και παύουν να ενοποιούνται την ημέρα κατά την οποία ο Όμιλος παύει να έχει δικαίωμα ελέγχου. Το σύνολο των συνολικών εσόδων λογίζεται κατά αναλογία στους ιδιοκτήτες της μητρικής και στα δικαιώματα τρίτων, ακόμη και αν το υπόλοιπο που αναλογεί στα δικαιώματα τρίτων είναι χρεωστικό.

Μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής του Ομίλου που δεν επιφέρουν απώλεια ελέγχου στις θυγατρικές επιχειρήσεις αναγνωρίζονται ως συναλλαγές στην καθαρή θέση και η διαφορά μεταξύ του τιμήματος και της συμμετοχής στη νέα καθαρή θέση της θυγατρικής που αποκτήθηκε αναγνωρίζεται απευθείας στην καθαρή θέση του Ομίλου. Κέρδη ή ζημιές από πωλήσεις ποσοστού συμμετοχής που δεν επιφέρουν απώλεια ελέγχου της θυγατρικής αναγνωρίζονται επίσης απευθείας στην καθαρή θέση του Ομίλου. Για πωλήσεις του ποσοστού συμμετοχής που επιφέρουν απώλεια ελέγχου, ο Όμιλος αποαναγνωρίζει τα στοιχεία ενεργητικού και τις υποχρεώσεις της θυγατρικής και τυχόν δικαιώματα τρίτων και λουπών στοιχείων ιδίων κεφαλαίων και αναγνωρίζει κέρδη και ζημιές στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Όταν ο Όμιλος παύσει να έχει τον έλεγχο μιας θυγατρικής, τυχόν συμμετοχικά δικαιώματα που απομένουν επιμετρώνται εκ νέου στην εύλογη αξία τους με όλες τις μεταβολές να αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Ενδοεταιρικές συναλλαγές, ενδοεταιρικά υπόλοιπα και ενδοομιλικά κέρδη που προκύπτουν από συναλλαγές μεταξύ εταιρειών του Ομίλου απαλείφονται, όπως επίσης απαλείφονται και οι ενδοομιλικές ζημιές, εκτός αν η εν λόγω συναλλαγή παρέχει ενδείξεις απομείωσης του μεταβιβασθέντος περιουσιακού στοιχείου.

(ii) Συνενώσεις επιχειρήσεων

Η απόκτηση θυγατρικών εταιρειών λογιστικοποιείται με τη μέθοδο της εξαγοράς. Το μεταβιβασθέν αντάλλαγμα της απόκτησης ελέγχου υπολογίζεται βάσει της εύλογης αξίας των στοιχείων του ενεργητικού που μεταφέρονται, τους συμμετοχικούς τίτλους που εκδίδονται ή ανταλλάσσονται ή των υποχρεώσεων που αναλαμβάνονται κατά την ημερομηνία εξαγοράς, συμπεριλαμβάνοντας την εύλογη αξία των στοιχείων ενεργητικού και των υποχρεώσεων που απορρέουν από μία ρύθμιση ενδεχόμενου ανταλλάγματος. Το σχετιζόμενο με τις αποκτήσεις κόστος θα λογιστικοποιείται ως έξοδο εντός των περιόδων κατά τη διάρκεια των οποίων ο αποκτών ανέλαβε το κόστος. Τα αναγνωρίσιμα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων και οι ενδεχόμενες υποχρεώσεις που αποκτώνται σε μια επιχειρηματική συνένωση, επιμετρώνται αρχικά κατά την ημερομηνία απόκτησης στην εύλογη αξία τους, ανεξαρτήτως του ποσοστού συμμετοχής των δικαιωμάτων τρίτων. Εάν υπήρχαν ήδη συμμετοχικά δικαιώματα στον αποκτώμενο, αυτά επιμετρώνται εκ νέου στην εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης και ενδεχόμενο κέρδος ή ζημιά αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Ο Όμιλος αναγνωρίζει κατά περίπτωση, την απόκτηση δικαιωμάτων τρίτων στον αποκτώμενο είτε στην εύλογη αξία τους είτε στο αναλογικό ποσοστό τους επί των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων του αποκτώμενου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Το υπερβάλλον του συνόλου του μεταφερθέντος ανταλλάγματος, των δικαιωμάτων τρίτων και της εύλογης αξίας προηγούμενων συμμετοχικών δικαιωμάτων στον αποκτώμενο κατά την ημερομηνία απόκτησης, επί της εύλογης αξίας των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της θυγατρικής που αποκτήθηκε, λογιστικοποιείται ως υπεραξία. Αν το σύνολο των παραπάνω είναι μικρότερο από την εύλογη αξία των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της θυγατρικής, η διαφορά αναγνωρίζεται άμεσα στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Εάν η αρχική λογιστικοποίηση μιας συνένωσης επιχειρήσεων δεν έχει ολοκληρωθεί έως την ημερομηνία των οικονομικών καταστάσεων της περιόδου στην οποία αυτή πραγματοποιήθηκε, ο Όμιλος γνωστοποιεί τις προσωρινές αξίες των στοιχείων εκείνων για τα οποία η λογιστικοποίηση δεν έχει ολοκληρωθεί. Οι ανωτέρω προσωρινές αξίες, κατά την διάρκεια της περιόδου επιμέτρησης, αναπροσαρμόζονται αναδρομικά ώστε να αντικατοπτρίζουν τις νέες πληροφορίες που λήφθηκαν για τα γεγονότα και τις συνθήκες που υπήρχαν κατά την ημερομηνία εξαγοράς και οι οποίες, εάν ήταν γνωστές κατά την ανωτέρω ημερομηνία, θα είχαν επηρεάσει αντίστοιχα τις αξίες που αναγνωρίστηκαν. Οι αναπροσαρμογές της περιόδου επιμέτρησης, όπως αναφέρεται ανωτέρω, επηρεάζουν αντίστοιχα το ποσό της υπεραξίας που υπολογίστηκε αρχικά ενώ η περίοδος επιμέτρησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος από την ημερομηνία εξαγοράς.

Δεσμεύσεις για αγορά δικαιωμάτων τρίτων, μέσω παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, στα πλαίσια μιας συνένωσης επιχειρήσεων λογιστικοποιούνται ως χρηματοοικονομική υποχρέωση, χωρίς να αναγνωρίζονται δικαιώματα τρίτων. Η χρηματοοικονομική υποχρέωση επιμετρώνται στην εύλογη αξία της, χρησιμοποιώντας τεχνικές αποτίμησης που βασίζονται στις πιο κατάλληλες εκτιμήσεις, διαθέσιμες στη διοίκηση. Κάθε διαφορά μεταξύ της εύλογης αξίας της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης κατά την αρχική της αναγνώριση και της ονομαστικής αξίας του μεριδίου των δικαιωμάτων τρίτων στα καθαρά περιουσιακά στοιχεία αναγνωρίζεται ως μέρος της υπεραξίας. Μεταγενέστερες αναθεωρήσεις στην αποτίμηση των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Για αποκτήσεις θυγατρικών εταιρειών που δεν ικανοποιούν τον ορισμό της «επιχείρησης», ο Όμιλος κατανέμει το τίμημα στα μεμονωμένα αναγνωρίσιμα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις βάσει των σχετικών ευλόγων αξιών τους την ημερομηνία εξαγοράς. Τέτοιου τύπου συναλλαγές ή γεγονότα δεν δημιουργούν υπεραξία. Όπου ήταν απαραίτητο, οι λογιστικές αρχές των θυγατρικών επιχειρήσεων έχουν αναπροσαρμοστεί ώστε να συνάδουν με τις αρχές που υιοθετήθηκαν από τον Όμιλο.

Οι θυγατρικές επιχειρήσεις της Τράπεζας παρουσιάζονται στη σημ. 27.

(iii) Συνενώσεις επιχειρήσεων που τελούν υπό κοινό έλεγχο

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 8 «Λογιστικές πολιτικές, μεταβολές των λογιστικών εκτιμήσεων και λάθη» και δεδομένου ότι οι συνενώσεις επιχειρήσεων που τελούν υπό κοινό έλεγχο εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 3 «Συνενώσεις επιχειρήσεων», οι εν λόγω συναλλαγές λογιστικοποιούνται στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου με τη μέθοδο της συνένωσης συμφερόντων, λαμβάνοντας υπόψη τις πιο πρόσφατες εκδόσεις άλλων φορέων θέσπισης λογιστικών προτύπων, οι οποίοι χρησιμοποιούν παρόμοιο εννοιολογικό πλαίσιο και συμμορφώνονται με τις γενικές αρχές που διέπουν τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, καθώς και τις αποδεκτές πρακτικές του κλάδου.

Στο πλαίσιο της μεθόδου συνένωσης συμφερόντων, ο Όμιλος αναγνωρίζει το ενεργητικό και τις υποχρεώσεις της αποκτώμενης εταιρείας στις λογιστικές αξίες προ συνένωσης προερχόμενες από το υψηλότερο επίπεδο κοινού ελέγχου, χωρίς οποιαδήποτε προσαρμογή στην εύλογη αξία. Ενδεχόμενη διαφορά μεταξύ του κόστους της συναλλαγής και της λογιστική αξίας των καθαρών περιουσιακών στοιχείων που αποκτώνται λογιστικοποιείται στα ίδια κεφάλαια του Ομίλου.

Το κόστος συμμετοχής των συνενώσεων αυτών, όπως αναγνωρίζεται από τον Όμιλο, είναι η εύλογη αξία του τιμήματος που δόθηκε, δηλαδή το ποσό των μετρητών που καταβλήθηκαν ή των μετοχών που εκδόθηκαν, ή αν αυτό δεν μπορεί να επιμετρηθεί αξιόπιστα, η εύλογη αξία των καθαρών περιουσιακών στοιχείων της αποκτώμενης εταιρείας.

Ίδρυση νέας εταιρείας του Ομίλου για τη πραγματοποίηση μιας συνένωσης επιχειρήσεων

Οι συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων που τελούν υπό κοινό έλεγχο και οι οποίες περιλαμβάνουν την ίδρυση μιας νέας εταιρείας του Ομίλου με σκοπό την πραγματοποίηση μιας επιχειρηματικής συνένωσης, συνενώνοντας δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις κάτω από την νέα εταιρεία του Ομίλου, λογιστικοποιούνται επίσης με τη μέθοδο της συνένωσης συμφερόντων.

Άλλες συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων που τελούν υπό κοινό έλεγχο και περιλαμβάνουν την απόκτηση μιας υφιστάμενης εταιρείας του Ομίλου ή ενός ομίλου επιχειρήσεων από μια νέα εταιρεία που δημιουργήθηκε για αυτό τον σκοπό λογιστικοποιούνται ως κεφαλαιακές αναδιοργανώσεις, καθώς δεν υφίσταται κάποια συνένωση επιχειρήσεων ή κάποια ουσιώδης οικονομική μεταβολή στον Όμιλο. Σε μια κεφαλαιακή αναδιοργάνωση, ο αποκτών ενσωματώνει το ενεργητικό και τις υποχρεώσεις

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

της αποκτώμενης εταιρείας στις λογιστικές αξίες όπως παρουσιάζονται στα βιβλία της αποκτώμενης, αντί αυτών που προέρχονται από το υψηλότερο επίπεδο κοινού ελέγχου. Η διαφορά ανάμεσα στο κόστος της συναλλαγής και τη λογιστική αξία των καθαρών περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν αναγνωρίζεται στα ίδια κεφάλαια της νέας εταιρείας. Οι κεφαλαιακές αναδιοργανώσεις δεν έχουν κάποια επίδραση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

(iv) Συγγενείς επιχειρήσεις

Οι συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις λογίζονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Συγγενείς είναι οι επιχειρήσεις στις οποίες ο Όμιλος ασκεί ουσιώδη επιρροή, αλλά δεν έχει έλεγχο.

Σύμφωνα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης, το μερίδιο του Ομίλου επί των ετήσιων κερδών ή ζημιών των συγγενών επιχειρήσεων, αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Στον ισολογισμό παρουσιάζεται το μερίδιο συμμετοχής του Ομίλου στη συγγενή επιχείρηση ως το μερίδιό του στην καθαρή θέση της συγγενούς επιχείρησης πλέον οποιαδήποτε υπεραξία που προκύπτει κατά την εξαγορά μετά την αφαίρεση τυχόν συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης. Εάν το μερίδιο συμμετοχής του Ομίλου επί των ζημιών μιας συγγενούς επιχείρησης είναι ίσο ή μεγαλύτερο από το μερίδιο συμμετοχής του σε αυτή, τότε παύει να αναγνωρίζει το μερίδιό του επί των επιπλέον ζημιών, εκτός εάν έχει υφιστάμενες υποχρεώσεις ή έχει πραγματοποιήσει πληρωμές για λογαριασμό της συγγενούς επιχείρησης. Όπου ήταν απαραίτητο, οι λογιστικές αρχές των συγγενών εταιρειών έχουν αναπροσαρμοστεί, ώστε να συνάδουν με τις αρχές που υιοθετήθηκαν από τον Όμιλο.

Εάν ο Όμιλος αποκτήσει ή παύσει να έχει ουσιώδη επιρροή σε μια επιχείρηση, τυχόν συμμετοχικά δικαιώματα που προϋπήρχαν ή απέμειναν επιμετρώνται εκ νέου στην εύλογη αξία τους και όλες οι μεταβολές αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες όπου μια συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση μετατρέπεται σε συμμετοχή σε κοινοπραξία, οπότε και το συμμετοχικό δικαίωμα που απομένει δεν επιμετράται εκ νέου και συνεχίζει η χρήση της μεθόδου της καθαρής θέσης.

(v) Από κοινού συμφωνίες

Μια από κοινού συμφωνία είναι μια συμφωνία βάσει της οποίας ο Όμιλος έχει από κοινού έλεγχο μαζί με ένα ή περισσότερα άλλα μέρη. Από κοινού έλεγχος είναι η συμβατικός συμφωνηθείσα κοινή άσκηση ελέγχου και υφίσταται μόνο όταν οι αποφάσεις σχετικά με τις σημαντικές δραστηριότητες απαιτούν την ομόφωνη συναίνεση των μερών που ασκούν από κοινού τον έλεγχο. Οι συμμετοχές σε από κοινού συμφωνίες κατηγοριοποιούνται είτε ως κοινοπραξίες όταν τα μέρη που ασκούν από κοινού τον έλεγχο έχουν δικαιώματα επί των καθαρών περιουσιακών στοιχείων του σχήματος είτε ως από κοινού δραστηριότητες όταν δύο ή περισσότερα μέρη έχουν δικαιώματα επί των περιουσιακών στοιχείων και ευθύνες για τις υποχρεώσεις του σχήματος.

Ο Όμιλος εξετάζει τους συμβατικούς όρους των από κοινού συμφωνιών για να καθορίσει αν μια από κοινού συμφωνία αποτελεί κοινοπραξία ή από κοινού δραστηριότητα. Όλες οι από κοινού συμφωνίες στις οποίες συμμετέχει ο Όμιλος αποτελούν κοινοπραξίες.

Όπως και οι συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις, οι συμμετοχές του Ομίλου σε κοινοπραξίες λογιστικοποιούνται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Συνεπώς, η λογιστική αρχή που περιγράφεται στη σημ. 2.2 (iv) ισχύει και για τις κοινοπραξίες. Όπου ήταν απαραίτητο, οι λογιστικές αρχές των κοινοπραξιών έχουν αναπροσαρμοστεί, ώστε να συνάδουν με τις αρχές που υιοθετήθηκαν από τον Όμιλο.

Όταν ο Όμιλος παύει να έχει από κοινού έλεγχο σε μια οικονομική οντότητα, παύει τη χρήση της μεθόδου της καθαρής θέσης. Κάθε τυχόν συμμετοχικό δικαίωμα που απομένει στην οικονομική οντότητα επιμετράται εκ νέου στη εύλογη αξία του και κάθε μεταβολή στη λογιστική αξία αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες όπου μια συμμετοχή σε κοινοπραξία μετατρέπεται σε συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση, οπότε και το συμμετοχικό δικαίωμα που απομένει δεν επιμετράται εκ νέου και συνεχίζει η χρήση της μεθόδου της καθαρής θέσης.

Οι συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες του Ομίλου παρουσιάζονται στη σημ. 32.

2.3 Ξένο νόμισμα

(i) Μετατροπή οικονομικών καταστάσεων θυγατρικών εξωτερικού

Τα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων των θυγατρικών εταιρειών εξωτερικού μετατρέπονται στο συναλλακτικό νόμισμα του Ομίλου με βάση την τιμή συναλλάγματος που ισχύει σε κάθε περίοδο αναφοράς, ενώ τα έσοδα και έξοδα μετατρέπονται με βάση τη μέση τιμή συναλλάγματος για την περίοδο αναφοράς. Συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν από τη μετατροπή της καθαρής επένδυσης σε μια θυγατρική του εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών απαιτήσεων ή υποχρεώσεων

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

από θυγατρικές, οι οποίες δε σχεδιάζεται ή δεν αναμένεται να τακτοποιηθούν και αποτελούν μέρος της καθαρής επένδυσης σε θυγατρικές εξωτερικού, αναγνωρίζονται στην «Κατάσταση συνολικών εσόδων».

Οι συναλλαγματικές διαφορές από τις θυγατρικές του Ομίλου στο εξωτερικό μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά την πώληση της θυγατρικής. Όσον αφορά τις συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν από τα νομισματικά στοιχεία που αποτελούν μέρος της καθαρής επένδυσης στη θυγατρική, αυτές μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά την αποπληρωμή τους ή όταν αναμένεται να τακτοποιηθούν.

(ii) Συναλλαγές σε ξένο νόμισμα

Οι συναλλαγές σε ξένο νόμισμα καταχωρούνται με βάση τις τιμές συναλλάγματος που ισχύουν κατά την ημερομηνία της συναλλαγής. Οι συναλλαγματικές διαφορές (κέρδη/ζημιές) που προκύπτουν κατά το διακανονισμό των συναλλαγών σε ξένο νόμισμα, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Τα χρηματικά στοιχεία του ενεργητικού και των υποχρεώσεων που είναι σε ξένο νόμισμα μετατρέπονται στο λειτουργικό νόμισμα με βάση την τιμή συναλλάγματος που ισχύει σε κάθε περίοδο αναφοράς και οι συναλλαγματικές διαφορές αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, εκτός από εκείνες που προκύπτουν από τη μετατροπή υποχρεώσεων σε ξένο νόμισμα που αντισταθμίζουν την καθαρή επένδυση σε θυγατρικές εξωτερικού ή τις ταμειακές ροές σε ξένο νόμισμα, οι οποίες μεταφέρονται στα ίδια κεφάλαια.

Τα μη χρηματικά στοιχεία του ενεργητικού και των υποχρεώσεων μετατρέπονται με βάση την τιμή συναλλάγματος που ίσχυε κατά την ημερομηνία της αρχικής αναγνώρισης, εκτός από τα μη χρηματικά στοιχεία σε ξένο νόμισμα που αποτιμώνται σε εύλογη αξία και τα οποία μετατρέπονται με βάση την τιμή συναλλάγματος που ίσχυε κατά την ημερομηνία που προσδιορίστηκε η εύλογη αξία. Στην περίπτωση αυτή οι συναλλαγματικές διαφορές αποτελούν μέρος του κέρδους ή της ζημιάς από τη μεταβολή της εύλογης αξίας και αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων ή απευθείας σε αποθεματικό στα ίδια κεφάλαια, βάσει της κατηγοριοποίησης του μη χρηματικού στοιχείου.

2.4 Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και λογιστική αντιστάθμισης κινδύνων

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα, περιλαμβάνουν κυρίως συμβάσεις ξένου συναλλάγματος (foreign exchange contracts), προθεσμιακές νομισματικές συμβάσεις (forward currency agreements) και συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης επιτοκίων - που πωλήθηκαν και αγοράστηκαν (interest rate options - written and purchased), ανταλλαγές συναλλάγματος και επιτοκίων (currency and interest rate swaps), και άλλα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα. Τα παράγωγα, αναγνωρίζονται αρχικά στον ισολογισμό στην εύλογη αξία κατά την ημερομηνία σύναψης του συμβολαίου, και ακολούθως επαναποτιμώνται στην εύλογη αξία τους. Όταν η εύλογη αξία είναι θετική, τα παράγωγα περιλαμβάνονται στο ενεργητικό, ενώ όταν η εύλογη αξία είναι αρνητική περιλαμβάνονται στις υποχρεώσεις. Κάποια παράγωγα που είναι ενσωματωμένα σε άλλα χρηματοοικονομικά μέσα, αναγνωρίζονται ως ξεχωριστά παράγωγα όταν οι κίνδυνοι και τα χαρακτηριστικά τους δεν είναι στενά συνδεδεμένα με αυτά του κύριου συμβολαίου, και το κύριο συμβόλαιο δε λογίζεται στην εύλογη αξία μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων. Τα ενσωματωμένα αυτά παράγωγα, παρουσιάζονται στην εύλογη αξία, και οι μεταβολές στην εύλογη αξία αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Η εύλογη αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων έχει προσδιοριστεί με βάση την αγοραία αξία τους, λαμβάνοντας υπόψη πρόσφατες συναλλαγές στην αγορά, ή χρησιμοποιώντας κατάλληλες άλλες τεχνικές επιμέτρησης. Οι αρχές επιμέτρησης της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων, συμπεριλαμβανομένων των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, περιγράφονται στις σημ. 2.12 και 7.3. Ο Όμιλος καταχωρεί ορισμένα παράγωγα ως: (α) μέσα αντιστάθμισης του κινδύνου των μεταβολών εύλογης αξίας αναγνωρισθέντων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων ή μη αναγνωρισθέντων δεσμεύσεων (μέσο αντιστάθμισης εύλογης αξίας), (β) μέσα αντιστάθμισης του κινδύνου μεταβολής των ταμειακών ροών από αναγνωρισθέντα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων ή από πολύ πιθανές προβλεπόμενες συναλλαγές (μέσο αντιστάθμισης ταμειακών ροών) ή (γ) μέσα αντιστάθμισης του κινδύνου μεταβολής της αξίας καθαρής επένδυσης σε εκμετάλλευση εξωτερικού που σχετίζεται με τη μετάφραση των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της επένδυσης στο νόμισμα βάσης του Ομίλου.

Ο Όμιλος, εφαρμόζει λογιστική αντιστάθμισης κινδύνων για συναλλαγές που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια. Συνεπώς, κατά την έναρξη της σχέσης αντιστάθμισης, ο Όμιλος τεκμηριώνει τη σχέση μεταξύ των μέσων αντιστάθμισης και των στοιχείων που αντισταθμίζονται, καθώς και το σκοπό και τη στρατηγική διαχείρισης κινδύνου που εξυπηρετείται μέσω της σύναψης διαφόρων συναλλαγών αντιστάθμισης και την μέθοδο που θα χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της σχέσης αντιστάθμισης. Επίσης, ο Όμιλος στοιχειοθετεί την εκτίμησή του, κατά τη σύναψη της αντιστάθμισης και σε συνεχή βάση, για την αποτελεσματικότητα των παραγώγων - που χρησιμοποιούνται σε συναλλαγές αντιστάθμισης - στο να συμψηφίζουν μεταβολές

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

στις εύλογες αξίες ή στις ταμειακές ροές των στοιχείων που αντισταθμίζουν και εάν τα πραγματικά αποτελέσματα της κάθε αντιστάθμισης κυμαίνονται μεταξύ 80-125%. Εάν μία σχέση αντιστάθμισης δεν πληροί τα ανωτέρω κριτήρια αποτελεσματικότητας, ο Όμιλος διακόπτει την λογιστική αντιστάθμιση με μελλοντική ισχύ. Ομοίως, όταν το παράγωγο αντιστάθμισης εκπνέει ή πωλείται, διακόπτεται ή εξασκείται, ή όταν ο αντισταθμιστικός προσδιορισμός ανακαλείται, τότε η λογιστική αντιστάθμιση διακόπτεται με μελλοντική ισχύ.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος χρησιμοποιεί άλλα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία δεν έχουν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης, για να διαχειριστεί την έκθεσή του κατά κύριο λόγο σε επιτοκιακό και συναλλαγματικό κίνδυνο. Τα παράγωγα αυτά που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις λογιστικής αντιστάθμισης, χρησιμοποιούνται για σκοπούς οικονομικής αντιστάθμισης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Τα προαναφερθέντα παράγωγα έχουν κατηγοριοποιηθεί μαζί με εκείνα που κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς.

Η μέθοδος αναγνώρισης κέρδους ή ζημιάς από μεταβολές στην εύλογη αξία, εξαρτάται από το αν το παράγωγο καταχωρείται και πληροί τις προϋποθέσεις ώστε να χαρακτηριστεί ως μέσο αντιστάθμισης.

(i) Αντιστάθμιση εύλογης αξίας

Μεταβολές στην εύλογη αξία παραγώγων που προσδιορίζονται ως μέσα αντιστάθμισης εύλογης αξίας, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων όπως και οι μεταβολές της εύλογης αξίας των στοιχείων που αντισταθμίζονται, οι οποίες οφείλονται στον κίνδυνο που αντισταθμίζεται.

Αν η αντιστάθμιση παύσει να πληροί τα κριτήρια της αντισταθμιστικής λογιστικής, το ποσό της αναπροσαρμογής της λογιστικής αξίας ενός αντισταθμισμένου στοιχείου για το οποίο χρησιμοποιείται η μέθοδος του πραγματικού επιτοκίου, αποσβένεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά τη διάρκεια της περιόδου μέχρι τη λήξη του.

(ii) Αντιστάθμιση ταμειακών ροών

Η αποτελεσματική αναλογία της μεταβολής της εύλογης αξίας των παραγώγων που προσδιορίζονται και πληρούν τις προϋποθέσεις ώστε να χαρακτηριστούν ως μέσα αντιστάθμισης ταμειακών ροών, αναγνωρίζεται στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση, ενώ η μη αποτελεσματική αναλογία, αναγνωρίζεται απευθείας στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Ποσά που έχουν συσσωρευτεί στα ίδια κεφάλαια, μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων στις περιόδους κατά τις οποίες το αντισταθμισμένο στοιχείο επιδρά στο κέρδος ή τη ζημιά (π.χ. όταν πραγματοποιείται η προβλεπόμενη πώληση του στοιχείου που αντισταθμίζεται).

Όταν ένα μέσο αντιστάθμισης λήγει ή πωλείται, ή όταν η αντιστάθμιση δεν πληροί πλέον τα κριτήρια για αντισταθμιστική λογιστική, τα συσσωρευμένα κέρδη ή ζημιές που υπάρχουν στα ίδια κεφάλαια κατά τη στιγμή εκείνη παραμένουν στα ίδια κεφάλαια μέχρι η προβλεπόμενη συναλλαγή να επηρεάσει την κατάσταση αποτελεσμάτων.

Όταν μια προβλεπόμενη συναλλαγή δεν αναμένεται πλέον να πραγματοποιηθεί, το συσσωρευμένο κέρδος ή ζημιά που είχε καταχωρηθεί στα ίδια κεφάλαια, μεταφέρεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

(iii) Αντιστάθμιση καθαρής επένδυσης

Οι αντισταθμίσεις καθαρών επενδύσεων σε επιχειρήσεις εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένων των αντισταθμίσεων χρηματικών στοιχείων που αποτελούν μέρος των καθαρών επενδύσεων, αντιμετωπίζονται με τρόπο παρόμοιο με τις αντισταθμίσεις ταμειακών ροών, δηλαδή, οποιοδήποτε κέρδος ή ζημιά στο μέσο αντιστάθμισης σχετικά με την αποτελεσματική αναλογία της αντιστάθμισης, αναγνωρίζεται στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση, ενώ το κέρδος ή η ζημιά σχετικά με τη μη αποτελεσματική αναλογία, αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Συσσωρευμένα κέρδη και ζημιές στα ίδια κεφάλαια, μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά την πώληση της επιχείρησης εξωτερικού σαν μέρος του κέρδους ή της ζημιάς από την πώληση.

(iv) Παράγωγα τα οποία δεν έχουν καταχωρηθεί ως μέσα αντιστάθμισης

Οι μεταβολές στην εύλογη αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων τα οποία δεν έχουν καταχωρηθεί ως μέσα αντιστάθμισης, ή που δεν πληρούν τα κριτήρια για λογιστική αντιστάθμιση, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Οι εύλογες αξίες παραγώγων μέσων που κρατούνται για εμπορικούς σκοπούς και για σκοπούς αντιστάθμισης, παρουσιάζονται στη σημ. 23.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2.5 Συμψηφισμός χρηματοοικονομικών μέσων

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων συμψηφίζονται και το καθαρό ποσό παρουσιάζεται στον ισολογισμό, όταν και μόνον όταν, ο Όμιλος έχει επί του παρόντος νομικά ισχυρό δικαίωμα συμψηφισμού των αναγνωρισμένων ποσών, και παράλληλα προτίθεται είτε να προβεί σε διακανονισμό του καθαρού υπολοίπου, είτε να εισπράξει το ποσό της απαίτησης του περιουσιακού στοιχείου εξοφλώντας ταυτόχρονα την υποχρέωση.

2.6 Κατάσταση αποτελεσμάτων

(i) Έσοδα και έξοδα από τόκους

Τα έσοδα και έξοδα από τόκους αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων σε δεδουλευμένη βάση για όλα τα τοκοφόρα χρηματοοικονομικά μέσα χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου. Πραγματικό είναι το επιτόκιο που προεξοφλεί ακριβώς τις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές εκροές ή εισροές κατά τη διάρκεια της αναμενόμενης ζωής του χρηματοοικονομικού μέσου ή σε μικρότερη περίοδο όπου κρίνεται κατάλληλο, στην καθαρή λογιστική αξία του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού ή υποχρεώσεων. Για τον υπολογισμό του πραγματικού επιτοκίου, οι ταμειακές ροές υπολογίζονται λαμβάνοντας υπόψη όλους τους όρους του συμβολαίου του χρηματοοικονομικού μέσου εξαιρώντας τις μελλοντικές ζημιές από πιστωτικό κίνδυνο. Ο υπολογισμός περιλαμβάνει τις αμοιβές και τις μονάδες βάσης που πληρώθηκαν ή εισπράχθηκαν και που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του πραγματικού επιτοκίου, το κόστος συναλλαγών, και όλα τα άλλα υπέρ και υπό το άρτιο ποσά.

Όπου ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού έχει απομειωθεί, ως αποτέλεσμα της σχετικής ζημιάς απομείωσης, τα έσοδα από τόκους αναγνωρίζονται με βάση το επιτόκιο που χρησιμοποιήθηκε για την προεξόφληση των μελλοντικών ταμειακών ροών για το σκοπό της επιμέτρησης της ζημιάς απομείωσης.

(ii) Αμοιβές και προμήθειες

Οι αμοιβές και προμήθειες αναγνωρίζονται γενικά σε δεδουλευμένη βάση. Οι προμήθειες και αμοιβές που σχετίζονται με συναλλαγές ανταλλαγής συναλλάγματος/νομίσματος, εισαγωγές/εξαγωγές, εμβάσματα, τραπεζικά έξοδα και χρηματιστηριακές δραστηριότητες, αναγνωρίζονται με την ολοκλήρωση της εν λόγω συναλλαγής.

2.7 Ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία και επενδύσεις σε ακίνητα

(i) Ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία

Τα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία παρουσιάζονται στο κόστος κτήσεως μετά την αφαίρεση των συσσωρευμένων αποσβέσεων και των συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης. Το κόστος κτήσης περιλαμβάνει έξοδα που σχετίζονται άμεσα με την απόκτηση του παγίου. Έξοδα μεταγενέστερα της ημερομηνίας κτήσης ενσωματώνονται στο κόστος του παγίου, μόνο όταν ο Όμιλος είναι πιθανό να έχει οικονομικά οφέλη στο μέλλον και είναι δυνατή η αξιόπιστη μέτρηση της αξίας του παγίου. Όταν προκύπτουν έξοδα επισκευών και συντήρησης, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Οι αποσβέσεις υπολογίζονται με τη μέθοδο της σταθερής απόσβεσης βάσει της προβλεπόμενης ωφέλιμης ζωής των παγίων, προκειμένου να μειωθεί το κόστος κτήσης των παγίων στην τελική υπολειπόμενη αξία τους ως ακολούθως:

- Γήπεδα: μηδενική απόσβεση
- Κτίρια: 40-50 έτη
- Βελτιώσεις σε ακίνητα τρίτων: κατά τη διάρκεια του συμβολαίου εκμίσθωσης ή της ωφέλιμης ζωής του παγίου εάν είναι μικρότερη
- Ηλεκτρονικοί υπολογιστές και λογισμικά προγράμματα: 4-10 έτη
- Λοιπά έπιπλα και εξοπλισμός: 4-20 έτη, και
- Οχήματα: 5-7 έτη

(ii) Επενδύσεις σε ακίνητα

Ως επενδύσεις σε ακίνητα καταχωρούνται τα ακίνητα που κατέχονται για αποδόσεις ενοικίων και/ή κεφαλαιουχικές ανατιμήσεις, και τα οποία δε χρησιμοποιούνται από εταιρείες του Ομίλου. Οι επενδύσεις σε ακίνητα παρουσιάζονται στο κόστος κτήσεως μετά την αφαίρεση των συσσωρευμένων αποσβέσεων και των συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης, συνεπώς η πολιτική που περιγράφεται παραπάνω ισχύει και για αυτή την κατηγορία περιουσιακών στοιχείων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Μεταφορές μεταξύ των ενσώματων πάγιων περιουσιακών στοιχείων και των επενδύσεων σε ακίνητα μπορεί να πραγματοποιηθούν όταν υπάρχει αλλαγή στο σκοπό της χρήσης των στοιχείων αυτών. Επιπρόσθετα, οι «επενδύσεις σε ακίνητα» μπορεί να μεταφερθούν στη κατηγορία «μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού που κατέχονται προς πώληση» στη περίπτωση όπου πληρούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στη σημ. 2.25.

2.8 Άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία

(i) Υπεραξία

Η υπεραξία αντιπροσωπεύει το υπερβάλλον της εύλογης αξίας του συνόλου του μεταφερθέντος ανταλλάγματος, των δικαιωμάτων τρίτων και της εύλογης αξίας των προηγούμενων συμμετοχικών δικαιωμάτων στον αποκτώμενο κατά την ημερομηνία της εξαγοράς επί της εύλογης αξίας του μεριδίου του Ομίλου επί των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της και των ενδεχόμενων υποχρεώσεων που αποκτήθηκαν. Η υπεραξία που προκύπτει από την εξαγορά θυγατρικών εταιρειών, περιλαμβάνεται στα «άυλα πάγια στοιχεία» και λογίζεται στο κόστος μετά την αφαίρεση συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης.

Η υπεραξία που προκύπτει κατά την εξαγορά συγγενών και από κοινού ελεγχόμενων επιχειρήσεων δεν γνωστοποιείται ούτε ελέγχεται ξεχωριστά για απομείωση, αλλά περιλαμβάνεται στις «συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις» και στις «συμμετοχές σε από κοινού ελεγχόμενες επιχειρήσεις».

(ii) Λογισμικά προγράμματα

Το κόστος που σχετίζεται με τη συντήρηση υφιστάμενων λογισμικών προγραμμάτων, αναγνωρίζεται ως έξοδο όταν προκύπτει. Το κόστος που σχετίζεται με την ανάπτυξη αναγνωρίσιμων λογισμικών προγραμμάτων που ελέγχονται από τον Όμιλο αναγνωρίζεται ως άυλο πάγιο στοιχείο όταν αναμένεται ότι τα στοιχεία αυτά θα επιφέρουν οφέλη τα οποία μπορούν να επιμετρηθούν αξιόπιστα. Τα λογισμικά προγράμματα τα οποία έχουν δημιουργηθεί από τον Όμιλο αποσβένονται με τη σταθερή μέθοδο σε 4 έτη εκτός των λειτουργικών συστημάτων όπου η ωφέλιμη ζωή τους μπορεί να παραταθεί μέχρι τα 15 έτη. Βλέπε επίσης σημ. 31.

(iii) Λοιπά άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία

Τα λοιπά άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι πάγια στοιχεία που είναι διαχωρίσιμα ή προκύπτουν από συμβατικά ή άλλα νομικά δικαιώματα και αποσβένονται με τη σταθερή μέθοδο κατά τη διάρκεια της προβλεπόμενης ωφέλιμης ζωής τους. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει άυλα πάγια στοιχεία που αποκτώνται από εξαγορές και συγχωνεύσεις εταιρειών.

Τα άυλα περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχουν ωφέλιμη ζωή αορίστου διάρκειας δεν αποσβένονται αλλά ελέγχονται ετησίως για απομείωση.

2.9 Απομείωση μη χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

(i) Υπεραξία

Η υπεραξία που προκύπτει κατά την εξαγορά θυγατρικών δεν αποσβένεται, αλλά ελέγχεται για απομείωση σε ετήσια βάση ή συχνότερα, εφόσον υπάρχουν ενδείξεις ότι έχει προκύψει απομείωση. Ο έλεγχος απομείωσης διενεργείται από τον Όμιλο στο τέλος κάθε χρήσης. Ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη εξωτερική πληροφόρηση, όπως δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, συνεχή ύφεση στις χρηματοοικονομικές αγορές, αστάθεια στις αγορές και μεταβολές στα επίπεδα του κινδύνου αγοράς και του συναλλαγματικού κινδύνου, μια μη αναμενόμενη πτώση στην εμπορική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου ή περιπτώσεις όπου η αγοραία αξία κεφαλαιοποίησης είναι μικρότερη της λογιστικής αξίας της καθαρής θέσης, μαζί με μια επιδείνωση σε εσωτερικούς δείκτες απόδοσης, προκειμένου να αξιολογήσει αν υπάρχει κάποια ένδειξη απομείωσης.

Για σκοπούς ελέγχου απομείωσης, η υπεραξία που αποκτήθηκε σε μια συνένωση επιχειρήσεων κατανέμεται σε εκείνες τις μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών ή ομάδες μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών, οι οποίες αναμένεται να έχουν οφέλη από τις συνέργειες της συνένωσης επιχειρήσεων. Κάθε μονάδα ή ομάδα μονάδων στις οποίες έχει κατανεμηθεί υπεραξία αντιπροσωπεύει το χαμηλότερο επίπεδο, εντός του Ομίλου, στο οποίο παρακολουθείται η υπεραξία για σκοπούς εσωτερικής πληροφόρησης της διοίκησης. Ο Όμιλος παρακολουθεί την υπεραξία είτε σε επίπεδο ξεχωριστής νομικής οντότητας είτε ομάδας νομικών οντοτήτων σύμφωνα με την εσωτερική παρακολούθηση των επιχειρηματικών τομέων.

Το μοντέλο ελέγχου απομείωσης που χρησιμοποιεί ο Όμιλος συγκρίνει τη λογιστική αξία μιας μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών ή ομάδας μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών με το ανακτήσιμο ποσό τους. Η λογιστική αξία μιας μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών βασίζεται στα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων της μονάδας. Το ανακτήσιμο ποσό καθορίζεται με βάση την αξία λόγω χρήσης (value-in-use), η οποία είναι η παρούσα αξία των μελλοντικών ταμειακών ροών που αναμένεται να

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

αντληθούν από μια μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών ή ομάδα μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών. Οι εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές ροές προεξοφλούνται στην παρούσα αξία τους χρησιμοποιώντας ένα προεξοφλητικό επιτόκιο προ φόρων που αντιπροσωπεύει τις τρέχουσες εκτιμήσεις της αγοράς σχετικά με την διαχρονική αξία του χρήματος και τους κινδύνους που είναι συναφείς με το περιουσιακό στοιχείο ή τη μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών και τις χώρες όπου δραστηριοποιούνται οι μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών.

Μια ζημιά απομείωσης προκύπτει αν η λογιστική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου ή μιας μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών υπερβαίνει το ανακτήσιμο ποσό του και αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Οι ζημιές απομείωσης δεν αντιλογίζονται μεταγενέστερα. Ο υπολογισμός των κερδών και των ζημιών από την πώληση μιας εταιρείας περιλαμβάνει και τη λογιστική αξία της υπεραξίας που αντιστοιχεί στην εταιρεία που πωλείται.

(ii) Λοιπά μη χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού

Τα λοιπά μη χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, περιλαμβανομένων των ενσώματων παγίων περιουσιακών στοιχείων, των επενδύσεων σε ακίνητα και των λοιπών άυλων περιουσιακών στοιχείων, ελέγχονται για ενδείξεις απομείωσης σε κάθε ημερομηνία αναφοράς. Όταν κάποια γεγονότα ή μεταβολές σε συνθήκες υποδεικνύουν ότι η λογιστική τους αξία ενδέχεται να μην είναι ανακτήσιμη, αναγνωρίζεται ζημιά απομείωσης για το ποσό κατά το οποίο η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου υπερβαίνει το ανακτήσιμο ποσό του. Το ανακτήσιμο ποσό είναι το μεγαλύτερο ανάμεσα στην εύλογη αξία ενός περιουσιακού στοιχείου μείον το κόστος πώλησης και της αξίας λόγω χρήσης του. Για σκοπούς εκτίμησης της απομείωσης, τα περιουσιακά στοιχεία ομαδοποιούνται στα χαμηλότερα επίπεδα όπου μπορούν να προσδιοριστούν ξεχωριστές ταμειακές ροές (μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών). Τα μη χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, εκτός της υπεραξίας, για τα οποία έχει αναγνωριστεί ζημιά απομείωσης σε προηγούμενες περιόδους, εξετάζονται για πιθανό αντιλογισμό της απομείωσης σε κάθε ημερομηνία αναφοράς.

Οι ζημιές απομείωσης που προκύπτουν από τις συγγενείς επιχειρήσεις και τις κοινοπραξίες του Ομίλου υπολογίζονται σύμφωνα με την παρούσα λογιστική αρχή.

2.10 Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, καταχωρούνται, σύμφωνα με το ΔΛΠ 39, στις ακόλουθες κατηγορίες: χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού αποτιμώμενα στην εύλογη αξία τους μέσω αποτελεσμάτων, δάνεια και απαιτήσεις, επενδύσεις διακρατούμενες μέχρι τη λήξη τους και επενδυτικοί τίτλοι διαθέσιμοι προς πώληση. Η απόφαση για την κατηγοριοποίηση λαμβάνεται από τη Διοίκηση κατά την αρχική αναγνώριση των χρηματοοικονομικών μέσων.

(i) Χρηματοοικονομικά στοιχεία στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων

Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει δύο υποκατηγορίες, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού προοριζόμενα για εμπορική εκμετάλλευση, και αυτά που προσδιορίστηκαν στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων κατά την αρχική αναγνώριση. Ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού καταχωρείται ως προοριζόμενο για εμπορική εκμετάλλευση όταν αποκτάται κυρίως με σκοπό βραχυπρόθεσμης πώλησης ή βραχυπρόθεσμης επαναγοράς ή όταν αποτελεί μέρος χαρτοφυλακίου εξατομικευμένων χρηματοοικονομικών μέσων που έχουν κοινή διαχείριση και για τα οποία υπάρχουν τεκμηριωμένες ενδείξεις πρόσφατου σχεδίου βραχυπρόθεσμης αποκόμισης κερδών. Επίσης σε αυτήν την κατηγορία καταχωρούνται τα παράγωγα μέσα που προορίζονται για εμπορική εκμετάλλευση, εκτός αν προσδιορίζονται και είναι αποτελεσματικά ως μέσα αντιστάθμισης.

Ο Όμιλος προσδιορίζει κατά την αρχική αναγνώρισή τους ορισμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, όταν οποιοδήποτε από τα παρακάτω ισχύει:

- (α) απαλείφει ή μειώνει αισθητά μία ανακολουθία στην επιμέτρηση ή την αναγνώριση, ή
- (β) χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις μοιράζονται τους ίδιους κινδύνους και οι κίνδυνοι αυτοί αντιμετωπίζονται και εκτιμώνται με βάση την εύλογη αξία, ή
- (γ) σύνθετα προϊόντα περιλαμβάνουν ενσωματωμένα παράγωγα που θα μπορούσαν να μεταβάλλουν σημαντικά τις ταμειακές ροές του κύριου συμβολαίου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(ii) Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες είναι μη παράγωγα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού με πάγιες ή προσδιορισμένες πληρωμές που δε διαπραγματεύονται σε ενεργή αγορά, εκτός εκείνων που κατά την αρχική αναγνώριση προσδιορίστηκαν από τον Όμιλο ως επενδύσεις σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων ή ως διαθέσιμα προς πώληση. Τίτλοι που καταχωρούνται σε αυτήν την κατηγορία παρουσιάζονται στο χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων ως χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου.

(iii) Επενδύσεις διακρατούμενες μέχρι τη λήξη

Οι διακρατούμενες μέχρι τη λήξη επενδύσεις, είναι μη παράγωγα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού με συγκεκριμένη λήξη, με πάγιες ή προσδιορισμένες πληρωμές για τις οποίες ο Όμιλος έχει τη θετική πρόθεση και δυνατότητα να διακρατήσει μέχρι τη λήξη τους. Αν ο Όμιλος πωλούσε ένα σημαντικό μέρος των επενδύσεων αυτών, τότε ολόκληρη η κατηγορία θα ακυρωνόταν και οι επενδύσεις θα επανακατηγοριοποιούνταν ως διαθέσιμες προς πώληση.

(iv) Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι

Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι, είναι οι τίτλοι που αποκτούνται για ακαθόριστο χρονικό διάστημα, οι οποίοι μπορεί να πωληθούν, λόγω ανάγκης ρευστότητας, ή αλλαγών στα επιτόκια, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, ή στις τιμές των μετοχών.

Λογιστικός χειρισμός και υπολογισμός

Οι αγορές και πωλήσεις χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού καταχωρούνται κατά την ημερομηνία συναλλαγής, την ημερομηνία δηλαδή κατά την οποία ο Όμιλος δεσμεύεται να αγοράσει ή να πωλήσει το στοιχείο ενεργητικού. Τα δάνεια που προέρχονται από τον Όμιλο αναγνωρίζονται όταν εκταμειούνται μετρητά στους πιστούχους. Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που δεν παρουσιάζονται σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, αναγνωρίζονται αρχικά στην εύλογη αξία πλέον των εξόδων συναλλαγής.

Οι διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι και τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, και στις μεταγενέστερες περιόδους αποτιμώνται και παρουσιάζονται στην εύλογη αξία. Τα δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες, καθώς και οι διακρατούμενες μέχρι τη λήξη επενδύσεις, παρουσιάζονται στο αποσβέσιμο κόστος με τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου. Κέρδη και ζημιές από μεταβολές στην εύλογη αξία της κατηγορίας «χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων», περιλαμβάνονται, κατά την περίοδο που προκύπτουν, στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Κέρδη και ζημιές από μεταβολές στην εύλογη αξία διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων καταχωρούνται απευθείας στα ίδια κεφάλαια, μέχρι το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού να αποαναγνωριστεί ή να υποστεί απομείωση, οπότε, το συσσωρευμένο κέρδος ή η ζημιά που αναγνωρίστηκαν προηγουμένως στα ίδια κεφάλαια, μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Οι τόκοι τους όμως, που υπολογίζονται με βάση τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Τα μερίσματα από διαθέσιμους προς πώληση επενδυτικούς τίτλους αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, όταν το δικαίωμα είσπραξης μερίσματος εγκριθεί από τους μετόχους.

Αποαναγνώριση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Ο Όμιλος αποαναγνωρίζει ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού, όταν οι συμβατικές ταμειακές ροές του εκπνέουν ή τα δικαιώματα είσπραξης αυτών των ταμειακών ροών μεταβιβάζονται μέσω οριστικής πώλησης που ουσιαστικά έχει ως αποτέλεσμα την μεταβίβαση όλων των κινδύνων και των ωφελειών που απορρέουν από την κυριότητά του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού. Επιπροσθέτως, ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού αποαναγνωρίζεται ακόμη και αν τα δικαιώματα λήψης ταμειακών ροών διακρατούνται αλλά ταυτοχρόνως ο Όμιλος αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλλει τις εισπραχθείσες ταμειακές ροές χωρίς ουσιαστική καθυστέρηση ('pass through agreement') ή εάν ουσιαστικά οι κίνδυνοι και οι ωφέλειες ούτε μεταβιβάζονται ούτε διατηρούνται αλλά ο Όμιλος έχει μεταφέρει τον έλεγχο του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού. Ο έλεγχος θεωρείται ότι έχει μεταφερθεί, εάν και μόνον αν, ο αποδέκτης έχει πρακτικώς την δυνατότητα να πωλήσει το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού στο σύνολό του σε ένα τρίτο, μη συνδεδεμένο, μέρος.

2.11 Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων

Ο Όμιλος κατηγοριοποιεί τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στις ακόλουθες κατηγορίες: τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, και τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων. Οι χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που αποτιμώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων περιλαμβάνουν

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

δύο υποκατηγορίες: τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις προοριζόμενες για εμπορική εκμετάλλευση και τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων κατά την αρχική αναγνώριση.

Ο Όμιλος προσδιορίζει τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων όταν οποιοδήποτε από τα παρακάτω ισχύει:

- (α) απαλείφει ή μειώνει αισθητά μία ανακολουθία στην επιμέτρηση ή την αναγνώριση, ή
- (β) χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις μοιράζονται τους ίδιους κινδύνους και οι κίνδυνοι αυτοί αντιμετωπίζονται και εκτιμώνται με βάση την εύλογη αξία, ή
- (γ) σύνθετα προϊόντα περιλαμβάνουν ενσωματωμένα παράγωγα που θα μπορούσαν να μεταβάλλουν σημαντικά τις ταμειακές ροές του κύριου συμβολαίου.

Αποαναγνώριση χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων

Μια χρηματοοικονομική υποχρέωση αποαναγνωρίζεται όταν η σχετική υποχρέωση εξοφλείται, ακυρώνεται ή λήγει. Όταν η υφιστάμενη χρηματοοικονομική υποχρέωση του Ομίλου αντικαθίσταται από μια άλλη από τον ίδιο αντισυμβαλλόμενο με ουσιωδώς διαφορετικούς όρους, ή οι όροι της υφιστάμενης υποχρέωσης τροποποιούνται ουσιωδώς, μια τέτοια ανταλλαγή ή τροποποίηση αντιμετωπίζεται ως εξόφληση της αρχικής υποχρέωσης και αναγνώριση μιας νέας υποχρέωσης και η όποια διαφορά προκύπτει αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Ο Όμιλος θεωρεί ότι οι όροι είναι ουσιωδώς διαφορετικοί, όταν η προεξοφλημένη παρούσα αξία των ταμειακών ροών σύμφωνα με τους νέους όρους, συμπεριλαμβανομένων οποιονδήποτε αμοιβών που πληρώθηκαν καθαρών από αμοιβές που ελήφθησαν προεξοφλημένες χρησιμοποιώντας το αρχικό πραγματικό επιτόκιο, διαφέρει κατά τουλάχιστον 10% από την προεξοφλημένη παρούσα αξία των ταμειακών ροών που απομένουν από την αρχική χρηματοοικονομική υποχρέωση.

Αν μια ανταλλαγή χρεωστικών τίτλων ή τροποποίηση όρων αντιμετωπιστεί λογιστικά ως εξόφληση, κάθε κόστος ή αμοιβή που πραγματοποιήθηκε αναγνωρίζεται ως μέρος του κέρδους ή της ζημίας επί της εξόφλησης. Αν η ανταλλαγή ή τροποποίηση δεν αντιμετωπίζεται λογιστικά ως εξόφληση, κάθε κόστος ή αμοιβή που πραγματοποιείται αναπροσαρμόζει τη λογιστική αξία της υποχρέωσης και αποσβένεται κατά την εναπομένουσα διάρκεια της τροποποιημένης υποχρέωσης.

Παρομοίως, όταν ο Όμιλος επαναγοράζει χρεωστικούς τίτλους που έχουν εκδοθεί από τον Όμιλο, αντιμετωπίζει λογιστικά τις συναλλαγές αυτές ως εξόφληση χρέους.

2.12 Επιμέτρηση της εύλογης αξίας χρηματοοικονομικών μέσων

Εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων είναι η τιμή που θα λαμβανόταν κατά την πώληση ενός στοιχείου ενεργητικού ή κατά τη μεταβίβαση μιας υποχρέωσης, σε μια κανονική συναλλαγή μεταξύ συμμετεχόντων, στην κύρια, ή, ελλείψει αυτής, στην πλέον συμφέρουσα αγορά όπου ο Όμιλος έχει πρόσβαση, κατά την ημερομηνία επιμέτρησης σύμφωνα με τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς. Η εύλογη αξία μιας υποχρέωσης αντανακλά τον κίνδυνο μη εκπλήρωσης υποχρεώσεων.

Ο Όμιλος επιμετράει την εύλογη αξία ενός χρηματοοικονομικού μέσου, χρησιμοποιώντας την επίσημη χρηματιστηριακή τιμή σε μία ενεργό αγορά για το χρηματοοικονομικό αυτό μέσο, όταν αυτή είναι διαθέσιμη. Μία αγορά θεωρείται ενεργός εάν οι συναλλαγές για το στοιχείο ενεργητικού ή την υποχρέωση λαμβάνουν χώρα με επαρκή συχνότητα και όγκο ώστε να παρέχονται συνεχώς πληροφορίες τιμολόγησης. Όταν δεν υπάρχει διαθέσιμη επίσημη χρηματιστηριακή τιμή, σε μία ενεργό αγορά, τότε ο Όμιλος χρησιμοποιεί άλλες τεχνικές αποτίμησης που μεγιστοποιούν την χρήση συναφών παρατηρήσιμων δεδομένων και ελαχιστοποιούν τη χρήση μη παρατηρήσιμων δεδομένων. Η επιλεγμένη τεχνική αποτίμησης περιλαμβάνει όλους τους παράγοντες που οι συμμετέχοντες στην αγορά θα λάμβαναν υπόψη για την τιμολόγηση μία συναλλαγής.

Ο Όμιλος έχει επιλέξει να χρησιμοποιεί μέσες τιμές αγοράς ως ένα πρακτικό μέσο επιμέτρησης της εύλογης αξίας εντός του περιθωρίου ζήτησης-προσφοράς.

Η βέλτιστη απόδειξη της εύλογης αξίας ενός χρηματοοικονομικού μέσου κατά την αρχική αναγνώριση είναι συνήθως η τιμή συναλλαγής, δηλαδή η εύλογη αξία του τιμήματος που δόθηκε ή λήφθηκε, εκτός εάν ο Όμιλος θεωρεί ότι η εύλογη αξία κατά την αρχική αναγνώριση διαφέρει από την τιμή συναλλαγής. Σε αυτή την περίπτωση, εφόσον η εύλογη αξία αποδεικνύεται από διαπραγματεύσιμη τιμή σε ενεργό αγορά για πανομοιότυπο στοιχείο ενεργητικού ή υποχρέωση (δηλ. τιμή Επιπέδου 1) ή βάσει τεχνικής αποτίμησης που χρησιμοποιεί μόνο παρατηρήσιμα δεδομένα της αγοράς, η διαφορά μεταξύ της εύλογης αξίας κατά την αρχική αναγνώριση και της τιμής συναλλαγής αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων ως κέρδος ή ζημιά. Στην περίπτωση κατά την οποία η εύλογη αξία αποδεικνύεται βάσει μίας τεχνικής αποτίμησης που χρησιμοποιεί μη παρατηρήσιμα δεδομένα, τότε το χρηματοοικονομικό μέσο αναγνωρίζεται αρχικά στην εύλογη αξία προσαρμοσμένη ώστε να αναβάλλει την αναγνώριση στην

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

κατάσταση αποτελεσμάτων της διαφοράς ανάμεσα στην εύλογη αξία κατά την αρχική αναγνώριση και την τιμή συναλλαγής ('day one gain or loss'). Στη συνέχεια το αναβαλλόμενο κέρδος ή ζημία αποσβένεται με κατάλληλο τρόπο κατά τη διάρκεια της ζωής του χρηματοοικονομικού μέσου ή αναγνωρίζεται νωρίτερα εφόσον υπάρξει διαθέσιμη διαπραγματεύσιμη τιμή σε ενεργό αγορά ή παρατηρήσιμα δεδομένα της αγοράς ή όταν το χρηματοοικονομικό μέσο πουληθεί.

Όλα τα στοιχεία ενεργητικού και οι υποχρεώσεις, των οποίων η εύλογη αξία επιμετράται ή γνωστοποιείται στις οικονομικές καταστάσεις, κατηγοριοποιούνται εντός της ιεραρχίας εύλογης αξίας, με βάση το κατώτερο επίπεδο δεδομένων που είναι σημαντικά για την συνολική επίτευξη της επιμέτρησης (σημ. 7.3).

Για στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία σε επαναλαμβανόμενη βάση, ο Όμιλος αναγνωρίζει μεταφορές εντός και εκτός της ιεραρχίας εύλογης αξίας στην αρχή του τριμήνου εντός του οποίου η μεταφορά χρηματοοικονομικού μέσου πραγματοποιήθηκε.

2.13 Απομείωση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Ο Όμιλος, σε κάθε ημερομηνία ισολογισμού, εξετάζει κατά πόσο υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ή μιας ομάδας χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού τα οποία δεν λογίζονται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων. Ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού ή μια ομάδα χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού θεωρείται απομειωμένο και αναγνωρίζεται σχετική ζημιά απομείωσης, όταν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη, ως αποτέλεσμα ενός ή περισσοτέρων γεγονότων που συνέβησαν μετά την αρχική αναγνώριση του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου («ζημιόγONO γεγονός»), και το ζημιόγONO αυτό γεγονός (ή γεγονότα) έχει επίδραση στις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές ροές του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού ή ομάδας χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, και μπορεί να υπολογιστεί αξιόπιστα.

Ενδείξεις απομείωσης

Για την έκθεση του Ομίλου σε δάνεια λιανικής τραπεζικής, η αντικειμενική ένδειξη ότι ένα δάνειο ή ομάδα δανείων είναι απομειωμένο, αναφέρεται σε παρατηρήσιμα δεδομένα που περιέρχονται σε γνώση του Ομίλου σχετικά με τα ακόλουθα ζημιόγONA γεγονότα:

- σημαντική οικονομική δυσχέρεια του πιστούχου, σημαντική μείωση του ατομικού και/ή του οικογενειακού εισοδήματος ή απώλεια εργασίας,
- αθέτηση ή παραβίαση συμβολαίου,
- σημαντικές αλλαγές στην χρηματοοικονομική θέση και συμπεριφορά του πιστούχου (για παράδειγμα καθυστερήσεις στην αποπληρωμή των συμβατικών του υποχρεώσεων),
- μετρήσιμη μείωση στις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές ροές από ομάδα δανείων μέσω ενός αρνητικού μοντέλου αποπληρωμής όπως μη πραγματοποιηθείσες πληρωμές, ή μείωση στη τιμή των ακινήτων,
- ο Όμιλος παραχωρεί στον πιστούχο, για οικονομικούς ή νομικούς λόγους που σχετίζονται με την οικονομική του δυσχέρεια, διευκολύνσεις που ο δανειστής δεν θα εξέταζε σε διαφορετική περίπτωση, όπως μείωση της μηνιαίας δόσης για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ή προσωρινή ή μόνιμη μείωση του επιτοκίου,
- είναι πιθανό ο πιστούχος να περιέλθει σε διαδικασία πτώχευσης ή άλλης χρηματοοικονομικής αναδιοργάνωσης, και
- ζημιόγONA γεγονότα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ικανότητα του πιστούχου να αποπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις εντός του συμφωνηθέντος χρόνου όπως σοβαρή ασθένεια, αδυναμία ή θάνατος του οφειλέτη ή μέλους της οικογένειας.

Για όλα τα άλλα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης σε επιχειρηματικά δάνεια, ο Όμιλος αξιολογεί ανά περίπτωση εάν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

- σημαντική οικονομική δυσχέρεια του εκδότη ή πιστούχου,
- αθέτηση ή παραβίαση της σύμβασης,
- σημαντικές αλλαγές στην χρηματοοικονομική θέση του πιστούχου, οι οποίες επηρεάζουν την ικανότητά του να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις όπως:
  - λειτουργικές ζημιές,
  - ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης,
  - αρνητική καθαρή θέση του πιστούχου,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- άλλα γεγονότα που υποδηλώνουν την επιδείνωση της χρηματοοικονομικής θέσης του πιστούχου, όπως παραβίαση ρητρών ή άλλων όρων του δανείου ή μερική διαγραφή των υποχρεώσεων του πιστούχου εξαιτίας οικονομικών ή νομικών λόγων σχετικών με την οικονομική του κατάσταση,
- σημαντική μεταβολή στην αξία των εξασφαλίσεων,
- ο Όμιλος παραχωρεί στον πιστούχο, για οικονομικούς ή νομικούς λόγους που σχετίζονται με την οικονομική του δυσχέρεια, διευκολύνσεις που ο δανειστής δεν θα εξέταζε σε διαφορετική περίπτωση όπως μείωση της μηνιαίας δόσης για ορισμένο χρονικό διάστημα ή προσωρινή ή μόνιμη μείωση του επιτοκίου,
- είναι πιθανό ο πιστούχος να περιέλθει σε διαδικασία πτώχευσης ή άλλης χρηματοοικονομικής αναδιοργάνωσης,
- σημαντικές δυσμενείς μεταβολές στις συνθήκες του κλάδου ή στη γεωγραφική περιοχή που δραστηριοποιείται ο οφειλέτης, οι οποίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ικανότητά του να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις,
- μία σημαντική πίστωση του οφειλέτη ξεπερνά τις 90 μέρες καθυστέρησης,
- πληροφορίες σε σχέση με τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς που περιλαμβάνουν την κατάσταση άλλων δανειακών υποχρεώσεων του πιστούχου, και
- σημαντική υποβάθμιση της πιστοληπτικής διαβάθμισης του οφειλέτη, είτε εσωτερικής είτε προερχόμενης από εξωτερικές πηγές, σε συνδυασμό με άλλες πληροφορίες.

(i) Στοιχεία ενεργητικού που επιμετρώνται στην αποσβέσιμη αξία κτήσης

Αξιολόγηση πρόβλεψης απομείωσης

Ο Όμιλος αρχικά αξιολογεί κατά πόσο υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης σε ατομική βάση για χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που είναι από μόνα τους σημαντικά και σε συλλογική βάση για χρηματοοικονομικά στοιχεία που δεν είναι από μόνα τους σημαντικά. Εάν δεν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης για κάποιο χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού τότε αυτό περιλαμβάνεται σε μια ομάδα χρηματοοικονομικών στοιχείων με παρόμοια χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου, και αξιολογείται για απομείωση σε συλλογική βάση. Οι ζημιές απομείωσης που αναγνωρίζονται για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού χωρίς αντικειμενική ένδειξη απομείωσης (incurred but not reported loss – IBNR) αποτελούν ένα ενδιάμεσο βήμα μέχρι την αναγνώριση ζημιών απομείωσης σε μεμονωμένα περιουσιακά στοιχεία της ομάδας. Όταν υπάρξει διαθέσιμη πληροφόρηση που να υποδεικνύει την αναγνώριση ζημιών απομείωσης σε μεμονωμένα περιουσιακά στοιχεία της ομάδας, τότε τα στοιχεία αυτά αφαιρούνται από την ομάδα.

Στοιχεία ενεργητικού που αξιολογούνται για απομείωση σε ατομική βάση και για τα οποία υπάρχει και συνεχίζει να αναγνωρίζεται ζημιά απομείωσης, δεν περιλαμβάνονται στην αξιολόγηση για απομείωση σε συλλογική βάση.

Για να οριστεί εάν ένα δάνειο είναι από μόνο του σημαντικό για σκοπούς αξιολόγησης απομείωσης, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη διάφορους παράγοντες, όπως τη σημασία της επιμέρους δανειακής σχέσης και τον τρόπο διαχείρισης αυτής, το μέγεθος του δανείου και τη κατηγορία του προϊόντος. Συνεπώς, τα δάνεια σε επιχειρήσεις και σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως επίσης και οι επενδυτικοί τίτλοι θεωρούνται γενικώς από μόνα τους σημαντικά. Τα χαρτοφυλάκια δανείων λιανικής τραπεζικής αξιολογούνται γενικώς για απομείωση σε συλλογική βάση καθώς αποτελούνται από μεγάλα ομοιογενή χαρτοφυλάκια. Τα πιστωτικά ανοίγματα που υπόκεινται σε εξατομικευμένη διαχείριση αξιολογούνται για απομείωση σε ατομική βάση.

Ο Όμιλος αξιολογεί σε κάθε ημερομηνία ισολογισμού εάν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης.

Επιμέτρηση πρόβλεψης απομείωσης

Αν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη ζημιάς απομείωσης των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού που επιμετρώνται στην αποσβέσιμη αξία κτήσης, το ποσό της ζημιάς υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού και της παρούσας αξίας των εκτιμώμενων μελλοντικών ταμειακών ροών (εξαιρουμένων των μελλοντικών ζημιών από πιστωτικούς κινδύνους που δεν έχουν πραγματοποιηθεί) προεξοφλημένων με το αρχικό πραγματικό επιτόκιο του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού. Αν ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού φέρει κυμαινόμενο επιτόκιο, το προεξοφλητικό επιτόκιο για τον υπολογισμό της ζημιάς απομείωσης, είναι το τρέχον πραγματικό επιτόκιο που καθορίζεται στο συμβόλαιο. Η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου, μειώνεται μέσω της χρήσης ενός λογαριασμού πρόβλεψης για απομείωση δανείων και απαιτήσεων ή απευθείας για όλα τα άλλα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, και το ποσό της ζημιάς αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Στην πράξη, ο Όμιλος μπορεί να υπολογίζει τη ζημιά απομείωσης βάσει της εύλογης αξίας ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου χρησιμοποιώντας τις τρέχουσες τιμές αγοράς.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η παρούσα αξία εκτιμώμενων μελλοντικών ταμειακών ροών ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού με εξασφαλίσεις αντικατοπτρίζει τις ταμειακές ροές που μπορεί να προκύψουν από τη διαδικασία πλειστηριασμού, μετά την αφαίρεση των εξόδων εκποίησης της εξασφάλισης, ανεξάρτητα από το εάν ο πλειστηριασμός είναι πιθανός.

Για σκοπούς απομείωσης σε συλλογική βάση, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού ομαδοποιούνται βάσει παρόμοιων χαρακτηριστικών πιστωτικού κινδύνου (δηλαδή βάσει της διαδικασίας πιστοληπτικής διαβάθμισης του Ομίλου που λαμβάνει υπόψη τον τύπο του στοιχείου ενεργητικού, τον επιχειρηματικό τομέα, τη γεωγραφική θέση, το είδος των εξασφαλίσεων, την ύπαρξη καθυστέρησης πληρωμών και άλλους σχετικούς παράγοντες). Αυτά τα χαρακτηριστικά σχετίζονται με την εκτίμηση των μελλοντικών ταμειακών ροών για ομάδες τέτοιων στοιχείων ενεργητικού, αφού είναι ενδεικτικά της ικανότητας του πιστούχου να αποπληρώσει όλες τις οφειλές του βάσει των όρων του συμβολαίου των στοιχείων ενεργητικού που αξιολογούνται.

Οι μελλοντικές ταμειακές ροές μιας ομάδας χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού που αξιολογούνται ομαδικά για πρόβλεψη απομείωσης, εκτιμώνται βάσει των συμβατικών ταμειακών ροών των στοιχείων ενεργητικού της ομάδας και των ιστορικών δεδομένων για ζημιές στοιχείων ενεργητικού με χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου παρόμοια με αυτά της ομάδας.

Οι εκτιμήσεις για αλλαγές στις μελλοντικές ταμειακές ροές μίας ομάδας στοιχείων ενεργητικού πρέπει να αντικατοπτρίζουν και να είναι ευθυγραμμισμένες με τις αλλαγές σε παρατηρήσιμα δεδομένα από περίοδο σε περίοδο (για παράδειγμα, αλλαγές σε ποσοστά ανεργίας, τιμές ακινήτων, καθεστώς αποπληρωμών, ή άλλους παράγοντες που υποδεικνύουν αλλαγές στην πιθανότητα ζημιών στην ομάδα των στοιχείων ενεργητικού και στο μέγεθός αυτών). Τα ιστορικά δεδομένα για ζημιές αναθεωρούνται βάσει των παρόντων παρατηρήσιμων δεδομένων, ώστε να ενσωματώνεται η επίδραση των τρεχουσών συνθηκών που δεν επηρέασαν την περίοδο στην οποία βασίζονται τα ιστορικά στοιχεία, και να απαλείψει την επίδραση των συνθηκών εκείνων που δεν υπάρχουν σήμερα. Η μεθοδολογία και οι παραδοχές που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των μελλοντικών ταμειακών ροών, αναθεωρούνται συχνά από τον Όμιλο σε τακτική βάση ώστε να μειώνουν τυχόν διαφορές μεταξύ των εκτιμώμενων ζημιών και των ζημιών που τελικώς πραγματοποιήθηκαν.

Αντιλογισμός πρόβλεψης απομείωσης

Αν σε μεταγενέστερη περίοδο το ποσό της πρόβλεψης απομείωσης μειωθεί και η μείωση μπορεί αντικειμενικά να συσχετισθεί με ένα γεγονός που συνέβη μετά την αναγνώριση της πρόβλεψης απομείωσης (όπως βελτίωση της πιστοληπτικής διαβάθμισης του πιστούχου), η προηγουμένως αναγνωρισθείσα ζημιά απομείωσης αντιλογίζεται μέσω αναπροσαρμογής του λογαριασμού προβλέψεων απομείωσης ή της λογιστικής αξίας του περιουσιακού στοιχείου ενεργητικού. Το ποσό που αντιλογίζεται αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Διαγραφή δανείων και απαιτήσεων

Ένα δάνειο και η σχετική πρόβλεψη απομείωσης διαγράφονται όταν δεν υπάρχει ρεαλιστική προοπτική ανάκτησης. Ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές πληροφορίες όπως την πραγματοποίηση μιας σημαντικής αλλαγής στην οικονομική κατάσταση του πιστούχου, σε τέτοιο βαθμό ώστε ο τελευταίος να μην μπορεί να πληρώνει πλέον την υποχρέωση του.

Η χρονική στιγμή της διαγραφής εξαρτάται κυρίως από το εάν υπάρχουν εξασφαλίσεις, τις διαδικασίες πλειστηριασμού, καθώς επίσης και τις εκτιμήσεις του Ομίλου σχετικά με το εισπράξιμο ποσό. Ειδικά για τα πιστωτικά ανοίγματα με εξασφαλίσεις, η χρονική στιγμή των διαγραφών εξαρτάται κυρίως από τα κατά τόπους αρμόδια δικαστήρια και συνεπώς μπορεί να καθυστερήσει εξαιτίας διαφόρων νομικών κωλυμάτων. Ο αριθμός των ημερών καθυστέρησης αποτελεί για τον Όμιλο μια ένδειξη, χωρίς ωστόσο να θεωρείται ως καθοριστικός παράγοντας.

Το ανεξόφλητο χρέος εξακολουθεί να υπόκειται σε διαδικασίες ανάκτησης ακόμα και μετά τη διαγραφή, εκτός από περιπτώσεις όπου προβλέπεται σαφώς σε προγράμματα διαγραφής της οφειλής του πιστούχου.

Οι μεταγενέστερες ανακτήσεις των ποσών που έχουν διαγραφεί μειώνουν το ποσό της πρόβλεψης απομείωσης των δανείων και απαιτήσεων στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Τροποποιήσεις δανείων

Τροποποιήσεις στους συμβατικούς όρους των δανείων μπορεί να προκύψουν εξαιτίας διαφόρων παραγόντων όπως μεταβολές στις συνθήκες της αγοράς, διατήρηση της σχέσης με τον πελάτη και άλλους λόγους, καθώς και πιθανή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης του πιστούχου. Τα μέτρα ρύθμισης δανείων (forbearance measures) λαμβάνονται στις περιπτώσεις όπου οι συμβατικοί όροι αποπληρωμής του δανείου έχουν τροποποιηθεί λόγω επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης του πιστούχου και ο Όμιλος έχει προβεί σε παραχωρήσεις, μέσω ευνοϊκότερων όρων και προϋποθέσεων, στις οποίες δεν θα προέβαινε εάν ο

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

πιστούχος δεν αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες. Άλλες επαναδιαπραγματεύσεις, κυρίως επιχειρηματικής φύσης δεν θεωρούνται μέτρα ρύθμισης.

Συνήθως, τα μέτρα ρύθμισης δεν οδηγούν στην αποαναγνώριση του υφισταμένου δανείου, εκτός εάν σύμφωνα με την λογιστική αρχή 2.10 Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, οι συμβατικοί όροι του νέου δανείου αξιολογούνται ότι είναι ουσιωδώς διαφορετικοί από αυτούς του αρχικού δανείου, αντιπροσωπεύοντας την εκπνοή των δικαιωμάτων επί των ταμειακών ροών του αρχικού δανείου. Σε αυτή την περίπτωση, το αρχικό δάνειο αποαναγνωρίζεται και ένα νέο δάνειο αναγνωρίζεται στην εύλογη αξία και η όποια διαφορά ανάμεσα στην λογιστική αξία του αποαναγνωρισμένου στοιχείου ενεργητικού και την εύλογη αξία του νέου δανείου αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου.

Τροποποιήσεις που δεν ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα την αποαναγνώριση του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού περιλαμβάνουν:

- μείωση δόσεων ή πληρωμή μόνο των τόκων,
- διακοπές πληρωμής, περίοδος χάριτος,
- παράταση των περιόδων αποπληρωμής με επακόλουθη παράταση της αρχικής διάρκειας του δανείου,
- κεφαλαιοποίηση των ληξιπροθέσμων οφειλών, οι οποίες προστίθενται στο αρχικό κεφάλαιο, και
- μείωση επιτοκίων.

Σε περίπτωση που οι τροποποιημένοι όροι του ρυθμισμένου δανείου δεν έχουν ως αποτέλεσμα την αποαναγνώρισή του, τότε το δάνειο αξιολογείται για απομείωση, καθώς τα μέτρα ρύθμισης συνιστούν ένα είδος παραχώρησης στην οποία ο Όμιλος δεν θα προέβαινε υπό διαφορετικές συνθήκες. Η ζημιά απομείωσης υπολογίζεται βάσει της πολιτικής προβλέψεων του Ομίλου για τα ρυθμισμένα δάνεια (σημ. 7.2.1.2 (δ)).

Τροποποιήσεις που ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα την αποαναγνώριση του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού περιλαμβάνουν:

- μετατροπή ενός μη εξασφαλισμένου δανείου σε πλήρως εξασφαλισμένο,
- ενοποίηση οφειλών, όπου πολλά υφιστάμενα δάνεια ενοποιούνται σε ένα ενιαίο δάνειο,
- αφαίρεση ή προσθήκη δικαιωμάτων μετατροπής στη δανειακή σύμβαση,
- αλλαγή στο νόμισμα του κεφαλαίου και/ή των τόκων του δανείου, και
- άλλες αλλαγές που έχουν ως αποτέλεσμα οι όροι της νέας σύμβασης να θεωρούνται ουσιαστικά διαφορετικοί από τους όρους του αρχικού δανείου.

Επιπροσθέτως, ο Όμιλος μπορεί περιστασιακά να εισέλθει, στα πλαίσια των τροποποιήσεων των δανείων, σε συναλλαγή ανταλλαγής χρέους με απόκτηση μετοχικού κεφαλαίου. Ομοίως, το τροποποιημένο δάνειο αποαναγνωρίζεται, ενώ οι συμμετοχικοί τίτλοι οι οποίοι λαμβάνονται ως αντάλλαγμα αναγνωρίζονται στην εύλογη αξία τους, με κάθε προκύπτον κέρδος ή ζημιά να αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

(ii) Στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα προς πώληση

Ο Όμιλος, σε κάθε ημερομηνία ισολογισμού, εξετάζει κατά πόσο υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης ενός στοιχείου ενεργητικού διαθέσιμου προς πώληση. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση των επενδύσεων σε μετοχικούς τίτλους, λαμβάνεται υπόψη τυχόν σημαντική και παρατεταμένη μείωση της εύλογης αξίας του τίτλου κάτω από το κόστος του.

Όπου υπάρχει τέτοια ένδειξη για διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, η συσσωρευμένη ζημιά – που υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του κόστους αγοράς και της τρέχουσας εύλογης αξίας, μείον τις ζημιές απομείωσης του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού που αναγνωρίστηκαν προηγουμένως στην κατάσταση αποτελεσμάτων – μεταφέρεται από τα ίδια κεφάλαια στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Ζημιές απομείωσης σε μετοχικούς τίτλους που αναγνωρίστηκαν στην κατάσταση αποτελεσμάτων, δεν αντλιογίζονται μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων. Αν σε μεταγενέστερη περίοδο, η εύλογη αξία ενός χρεωστικού τίτλου που αναγνωρίστηκε ως διαθέσιμος προς πώληση αυξηθεί, και η αύξηση αυτή μπορεί αντικειμενικά να συσχετισθεί με περιστατικό που πραγματοποιήθηκε μετά την αναγνώριση της ζημιάς απομείωσης στην κατάσταση αποτελεσμάτων, η ζημιά απομείωσης αντλιογίζεται μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις**2.14 Συμφωνίες πώλησης, επαναγοράς και δανεισμού χρεογράφων****(i) Συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς**

Τα χρεόγραφα που πωλούνται με βάση συμφωνίες επαναγοράς («repos») συνεχίζουν να αναγνωρίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό του Ομίλου, δεδομένου ότι ο Όμιλος διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τις ωφέλειες από αυτά, ενώ η σχετική υποχρέωση ανάλογα με το αντισυμβαλλόμενο μέρος περιλαμβάνεται στα οφειλόμενα ποσά σε άλλες τράπεζες, ή σε πελάτες. Χρεόγραφα που αγοράστηκαν βάσει συμφωνιών επαναπώλησης («reverse repos») αναγνωρίζονται ως δάνεια και προκαταβολές σε άλλες τράπεζες ή πελάτες αναλόγως. Η διαφορά μεταξύ της τιμής πώλησης και της τιμής επαναγοράς στην περίπτωση των repos και διαφοράς μεταξύ της τιμής αγοράς και της τιμής επαναπώλησης στην περίπτωση των reverse repos, αναγνωρίζεται ως τόκος κατά τη διάρκεια της περιόδου της συμφωνίας επαναγοράς ή επαναπώλησης, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου.

(ii) Δανεισμός χρεογράφων

Χρεόγραφα που δανείζει ο Όμιλος σε τρίτους παραμένουν στις οικονομικές καταστάσεις. Χρεόγραφα που δανείζεται ο Όμιλος δεν αναγνωρίζονται στις οικονομικές καταστάσεις, εκτός αν πωληθούν σε τρίτους, οπότε η υποχρέωση επιστροφής των χρεογράφων καταχωρείται στην εύλογη αξία ως εμπορική υποχρέωση (trading liability).

2.15 Μισθώσεις**(i) Λογιστική για μισθώσεις όταν ο Όμιλος είναι ο μισθωτής**

Χρηματοδοτικές μισθώσεις:

Οι μισθώσεις ενσώματων παγίων όπου ο Όμιλος διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τα οφέλη της ιδιοκτησίας, καταχωρούνται ως χρηματοδοτικές μισθώσεις. Οι χρηματοδοτικές μισθώσεις αναγνωρίζονται στην αρχή της μίσθωσης στη χαμηλότερη αξία, μεταξύ της εύλογης αξίας του παγίου που εκμισθώθηκε και της παρούσας αξίας των ελάχιστων καταβολών μισθωμάτων. Κάθε μίσθωμα κατανέμεται μεταξύ της υποχρέωσης και των εξόδων χρηματοδότησης, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ένα σταθερό επιτόκιο σε σχέση με την υποχρέωση που εκκρεμεί. Τα πάγια που αποκτούνται με χρηματοδοτική μίσθωση αποσβένονται στη μικρότερη περίοδο μεταξύ της ωφέλιμης ζωής τους και της περιόδου μίσθωσης.

Λειτουργικές μισθώσεις:

Οι μισθώσεις, όπου ουσιαστικά οι κίνδυνοι και τα οφέλη της ιδιοκτησίας παραμένουν στον εκμισθωτή καταχωρούνται ως λειτουργικές μισθώσεις και το πάγιο που εκμισθώθηκε δεν αναγνωρίζεται στον ισολογισμό. Πληρωμές που αφορούν λειτουργικές μισθώσεις (μετά την αφαίρεση κινήτρων που εισπράχθηκαν από τον εκμισθωτή), αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων αναλογικά κατά τη διάρκεια της μίσθωσης.

(ii) Λογιστική για μισθώσεις όταν ο Όμιλος είναι ο εκμισθωτής

Χρηματοδοτικές μισθώσεις:

Όταν στοιχεία ενεργητικού εκμισθώνονται βάσει χρηματοδοτικών μισθώσεων, η παρούσα αξία των καταβλητέων μισθωμάτων αναγνωρίζεται στα δάνεια και απαιτήσεις. Η διαφορά μεταξύ του μικτού ποσού της απαίτησης (gross investment) και της παρούσας αξίας των ελάχιστων καταβλητέων πληρωμών (net investment), αναγνωρίζεται ως μη δεδουλευμένο μελλοντικό χρηματοοικονομικό έσοδο και αφαιρείται από τα δάνεια και απαιτήσεις. Τα έσοδα από μισθώσεις αναγνωρίζονται κατά τη διάρκεια της μίσθωσης, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της καθαρής επένδυσης, που αντικατοπτρίζει μια σταθερή περιοδική απόδοση. Οι χρηματοδοτικές μισθώσεις αξιολογούνται για ζημιά απομείωσης, σύμφωνα με την πολιτική απομείωσης του Ομίλου για χρηματοοικονομικά στοιχεία, όπως περιγράφεται στη σημ. 2.13.

Λειτουργικές μισθώσεις:

Στοιχεία ενεργητικού που εκμισθώνονται βάσει λειτουργικών μισθώσεων περιλαμβάνονται στα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία ή στις επενδύσεις σε ακίνητα στον ισολογισμό και αποσβένονται κατά τη διάρκεια της αναμενόμενης ωφέλιμης ζωής τους, σύμφωνα με παρόμοια ιδιόκτητα ενσώματα πάγια. Το έσοδο από ενοίκια (μετά την αφαίρεση των κινήτρων που παραχωρήθηκαν σε μισθωτές) αναγνωρίζεται σύμφωνα με τη σταθερή μέθοδο κατά τη διάρκεια της περιόδου μίσθωσης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις**2.16 Φόρος εισοδήματος**

Ο φόρος εισοδήματος αποτελείται από τον τρέχοντα φόρο και τον αναβαλλόμενο φόρο.

(i) Τρέχουσα φορολογία

Ο φόρος εισοδήματος επί των κερδών υπολογίζεται με βάση την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία και αναγνωρίζεται ως έξοδο την περίοδο κατά την οποία προκύπτουν τα κέρδη.

(ii) Αναβαλλόμενη φορολογία

Ο αναβαλλόμενος φόρος υπολογίζεται στο σύνολό του, με τη μέθοδο της υποχρέωσης (liability method), επί των προσωρινών διαφορών που προκύπτουν μεταξύ της φορολογικής βάσης των στοιχείων του ενεργητικού και υποχρεώσεων και της λογιστικής αξίας τους στις οικονομικές καταστάσεις. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις επιμετρώνται χρησιμοποιώντας τους φορολογικούς συντελεστές που αναμένεται να εφαρμοστούν στην περίοδο κατά την οποία θα τακτοποιηθεί η απαίτηση ή υποχρέωση, λαμβάνοντας υπόψη τους φορολογικούς συντελεστές (και φορολογικούς νόμους) που έχουν θεσπιστεί ή ουσιαστικά θεσπιστεί, μέχρι την ημερομηνία του ισολογισμού. Οι κυριότερες προσωρινές διαφορές προκύπτουν από την απομείωση των δανείων, από τις φορολογικές ζημιές που σχετίζονται με το πρόγραμμα PSI+, από τις αποσβέσεις των πάγιων περιουσιακών στοιχείων, από συντάξεις και λοιπές παροχές αποχώρησης προς το προσωπικό, και από την αποτίμηση ορισμένων χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων.

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις αναγνωρίζονται όταν αναμένεται ότι μελλοντικό φορολογητέο κέρδος θα είναι διαθέσιμο έναντι του οποίου οι προσωρινές διαφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Το λογιστικό υπόλοιπο των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων εξετάζεται σε κάθε ημερομηνία αναφοράς και μειώνεται στον βαθμό που δεν είναι πλέον πιθανό ότι επαρκή φορολογητέα κέρδη θα είναι διαθέσιμα ώστε να επιτρέψουν την ανάκτηση ολόκληρης ή μέρους της απαίτησης. Κάθε τέτοια μείωση αντισταθμίζεται στο βαθμό που καθίσταται πιθανό ότι επαρκή φορολογητέα κέρδη θα είναι διαθέσιμα.

Ο αναβαλλόμενος φόρος, που σχετίζεται με τη μεταβολή στην εύλογη αξία των διαθέσιμων προς πώληση επενδύσεων και των μέσων αντιστάθμισης ταμειακών ροών που αναγνωρίζονται στην κατάσταση συνολικών εσόδων, αναγνωρίζεται επίσης στην κατάσταση συνολικών εσόδων, και μεταφέρεται μεταγενέστερα στην κατάσταση αποτελεσμάτων μαζί με το αναβαλλόμενο κέρδος ή ζημιά.

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις επί των μεταφερόμενων φορολογικών ζημιών αναγνωρίζονται ως στοιχείο ενεργητικού, όταν είναι πιθανό ότι θα υπάρξουν επαρκή μελλοντικά φορολογητέα κέρδη έναντι των οποίων μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτές οι ζημιές.

(iii) Αθέβαιες φορολογικές θέσεις

Οι Ελληνικές ανώνυμες εταιρείες και οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης των οποίων οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις ελέγχονται υποχρεωτικά, υποχρεούνται να λαμβάνουν «Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό» το οποίο εκδίδεται κατόπιν φορολογικού έλεγχου ο οποίος διενεργείται από τον ίδιο νόμιμο ελεγκτή ή ελεγκτικό γραφείο που ελέγχει τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (βλέπε σημ. 15).

Ο Όμιλος προσδιορίζει κι αξιολογεί όλες τις σημαντικές φορολογικές του θέσεις, συμπεριλαμβανομένων κι αυτών που τυχόν ενέχουν υψηλό βαθμό αβεβαιότητας, για όλες τις φορολογικές χρήσεις που υπόκεινται σε αξιολόγηση (ή όταν η εκδίκαση της υπόθεσης βρίσκεται σε εξέλιξη) από τις αρμόδιες φορολογικές αρχές. Κατά την εκτίμηση των φορολογικών θέσεων, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες, ο Όμιλος αξιολογεί όλα τα αποδεικτικά στοιχεία (εγκύκλιοι του υπουργείου οικονομικών, μεμονωμένες δικαστικές αποφάσεις, φορολογική νομοθεσία, παλαιότερες διοικητικές πρακτικές, γνωμοδοτήσεις που άπτονται φορολογικών και νομικών θεμάτων, κλπ) στο βαθμό που αυτά είναι κατάλληλα για τα δεδομένα και τις συνθήκες της υπό εξέταση ομολικής συναλλαγής/υπόθεσης.

Επιπροσθέτως, οι εκτιμήσεις σε ό, τι αφορά την αναγνώριση πρόβλεψης έναντι πιθανής δυσμενούς εξέλιξης των φορολογικών θέσεων, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από γνωμοδοτήσεις που λαμβάνονται από εσωτερικούς και εξωτερικούς νομικούς συμβούλους. Για φορολογικές υποθέσεις οι οποίες ενέχουν υψηλό βαθμό αβεβαιότητας, ο Όμιλος, για κάθε συναλλαγή ξεχωριστά, κάνοντας χρήση της μεθόδου της «αναμενόμενης αξίας» (σταθμισμένης βάσει πιθανοτήτων), σχηματίζει: α) πρόβλεψη για εισπρακτέα φορολογική απαίτηση η οποία αφορά ποσό που έχει ήδη αναγνωριστεί και καταβληθεί ως φόρος εισοδήματος, αλλά η εκδίκαση του εκκρεμεί, ή β) υποχρέωση για ποσά φόρων που αναμένεται να πληρωθούν στις φορολογικές αρχές.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2.17 Παροχές στο προσωπικό

(i) Βραχυπρόθεσμες παροχές

Βραχυπρόθεσμες παροχές στους εργαζόμενους είναι αυτές που αναμένεται να εκκαθαριστούν στο σύνολό τους εντός δώδεκα μηνών μετά το τέλος της ετήσιας περιόδου αναφοράς κατά την οποία οι εργαζόμενοι παρέχουν τις σχετικές υπηρεσίες και αναγνωρίζονται ως έξοδο κατά την διάρκεια που αυτές οι υπηρεσίες παρέχονται.

(ii) Συνταξιοδοτικές υποχρεώσεις

Ο Όμιλος παρέχει ορισμένα προγράμματα συνταξιοδότησης καθορισμένων εισφορών. Οι ετήσιες εισφορές που καταβάλλει ο Όμιλος επενδύονται και τοποθετούνται σε ειδικές κατηγορίες προϊόντων. Οι υπάλληλοι, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του προγράμματος, συμμετέχουν στην απόδοση των ανωτέρω επενδύσεων. Οι εισφορές του Ομίλου αναγνωρίζονται ως έξοδο στη χρήση κατά την οποία καταβάλλονται.

(iii) Υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία (SLSRI) και παροχές εξόδου από την υπηρεσία

Ο Όμιλος παρέχει μη χρηματοδοτούμενα προγράμματα καθορισμένων παροχών σε Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία και Ρουμανία βάσει σχετικά παρεμφερών κανονιστικών πλαισίων. Σύμφωνα με την ισχύουσα εργατική νομοθεσία, ο Όμιλος σχηματίζει υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία για υπαλλήλους που δικαιούνται εφάπαξ αποζημίωση, όταν αυτοί παραμένουν στην υπηρεσία μέχρι τη συνήθη ηλικία συνταξιοδότησης. Η αποζημίωση αυτή υπολογίζεται βάσει των ετών υπηρεσίας και των απολαβών των υπαλλήλων κατά την ημερομηνία συνταξιοδότησης. Το ποσό της υποχρέωσης σχηματίζεται βάσει αναλογιστικής μελέτης, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της προβλεπόμενης πιστωτικής μονάδας. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, το κόστος για αποζημίωση εξόδου από την υπηρεσία αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά τη διάρκεια των χρόνων υπηρεσίας των υπαλλήλων, σύμφωνα με αναλογιστικές αποτιμήσεις που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο.

Η υποχρέωση της αποζημίωσης εξόδου από την υπηρεσία υπολογίζεται ως η παρούσα αξία των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών εκροών, χρησιμοποιώντας επιτόκια ομολόγων υψηλής πιστωτικής διαβάθμισης. Σε χώρες όπου τα δεδομένα της αγοράς για τέτοια ομόλογα δεν είναι επαρκή, χρησιμοποιούνται οι αποδόσεις κυβερνητικών ομολόγων. Το νόμισμα και οι όροι λήξης των ομολόγων που χρησιμοποιούνται είναι σύμφωνα με το νόμισμα και την εκτιμώμενη διάρκεια της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία. Τα αναλογιστικά κέρδη ή ζημιές που προκύπτουν από τον υπολογισμό της αποζημίωσης αποχώρησης για τον Όμιλο αναγνωρίζονται απευθείας στα λοιπά αποτελέσματα χρήσης την περίοδο που προκύπτουν και δεν μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων σε μεταγενέστερες περιόδους.

Ο τόκος στην υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία και το κόστος υπηρεσίας που αποτελείται από το τρέχον κόστος υπηρεσίας, το κόστος υπηρεσίας παρελθόντων ετών και τα κέρδη/ζημιές διακανονισμού της υποχρέωσης, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Για τον υπολογισμό της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, ο Όμιλος επιπλέον λαμβάνει υπόψη πιθανές αποχωρήσεις προσωπικού προ της κανονικής συνταξιοδότησης βάσει των όρων προηγούμενων προγραμμάτων εθελουσίας εξόδου.

Οι παροχές εξόδου από την υπηρεσία είναι πληρωτέες όταν η απασχόληση του εργαζομένου τερματίζεται από τον Όμιλο πριν από την κανονική ημερομηνία συνταξιοδότησης, όταν ένας εργαζόμενος δέχεται προσφορά παροχών σε αντάλλαγμα για τον οικειοθελή τερματισμό της απασχόλησής του. Ο Όμιλος αναγνωρίζει παροχές εξόδου από την υπηρεσία το συντομότερο μεταξύ των παρακάτω ημερομηνιών: (α) όταν ο Όμιλος δεν έχει τη δυνατότητα να αποσύρει πλέον την προσφορά αυτών των παροχών και (β) όταν ο Όμιλος αναγνωρίζει τα κόστη μίας αναδιάρθρωσης που περιλαμβάνει την πληρωμή των παροχών εξόδου από την υπηρεσία. Σε περίπτωση που μία προσφορά γίνεται για να ενθαρρύνει την οικειοθελή αποχώρηση, οι παροχές εξόδου από την υπηρεσία επιμετρώνται βάσει του αριθμού των εργαζομένων που αναμένεται να αποδεχτούν την προσφορά. Παροχές εξόδου από την υπηρεσία που καθίστανται καταβλητέες σε περισσότερο από 12 μήνες από το τέλος της περιόδου αναφοράς προεξοφλούνται σε παρούσα αξία.

(iv) Παροχές για συμμετοχή στα κέρδη (βασισμένες στην απόδοση των υπαλλήλων)

Η Διοίκηση περιοδικά και κατά βούληση, ανταμείβει με μετρητά (bonus) τους υπαλλήλους με υψηλή απόδοση. Παροχές σε μετρητά (bonus), οι οποίες απαιτούν μόνο την έγκριση της Διοίκησης, αναγνωρίζονται ως δεδουλευμένα έξοδα προσωπικού. Η διανομή κερδών στους υπαλλήλους, για την οποία απαιτείται έγκριση της Γενικής Συνέλευσης, αναγνωρίζεται ως έξοδο κατά τη χρήση που εγκρίνεται από τους μετόχους του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(ν) Παροχές σε συμμετοχικούς τίτλους (βασισμένες στην απόδοση των υπαλλήλων)

Η Διοίκηση του Ομίλου ανταμείβει περιοδικά και κατά βούληση τους υπαλλήλους με δωρεάν μετοχές και δικαιώματα προαίρεσης αγοράς μετοχών. Οι παροχές σε μετοχές που δε συνδέονται με την απόδοση των υπαλλήλων, κατοχυρώνονται κατά την περίοδο στην οποία χορηγούνται. Οι παροχές σε συμμετοχικούς τίτλους που συνδέονται με την επίτευξη ορισμένων στόχων και τη συμπλήρωση ορισμένου χρόνου υπηρεσίας, κατοχυρώνονται μόνο εάν πληρούνται και οι δύο ανωτέρω προϋποθέσεις.

Η εύλογη αξία των μετοχών που χορηγούνται αναγνωρίζεται ως έξοδο προσωπικού με αντίστοιχη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου (ονομαστική αξία) και της διαφοράς από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο.

Η εύλογη αξία των δικαιωμάτων προαίρεσης αγοράς μετοχών, αναγνωρίζεται ως έξοδο προσωπικού με αντίστοιχη αύξηση μη-διανεμόμενου αποθεματικού κατά την περίοδο κατοχύρωσης αυτών. Οι εισπράξεις μετά την αφαίρεση σχετικών εξόδων συναλλαγής, πιστώνονται στο μετοχικό κεφάλαιο (ονομαστική αξία) και στη διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο κατά την άσκηση των δικαιωμάτων προαίρεσης, με μεταφορά του μη-διανεμόμενου αποθεματικού στη διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο.

2.18 Περιουσιακά στοιχεία από πλειστηριασμούς

Τα γήπεδα και κτίρια που αποκτούνται από πλειστηριασμούς για ανάκτηση απομειωθέντων δανείων, περιλαμβάνονται στα «Λοιπά στοιχεία ενεργητικού», εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά. Τα εν λόγω αποκτηθέντα πάγια στοιχεία κατέχονται προσωρινά για πώληση και αναγνωρίζονται στο χαμηλότερο ποσό μεταξύ του κόστους κτήσης και της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας, η οποία είναι η εκτιμώμενη τιμή πώλησης, στα συνήθη πλαίσια των εργασιών, μειωμένη με τα απαραίτητα κόστη για την πραγματοποίηση της πώλησης.

Στις περιπτώσεις όπου ο Όμιλος, στα πλαίσια της λειτουργίας του, κάνει χρήση των περιουσιακών στοιχείων που αποκτώνται από πλειστηριασμούς, αυτά μπορεί να μεταφερθούν στα ιδιοχρησιμοποιούμενα πάγια ή στις επενδύσεις σε ακίνητα, ως ενδείκνυται.

Τα κέρδη ή ζημιές από την πώληση περιλαμβάνονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

2.19 Συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη

Τα συνδεδεμένα μέρη του Ομίλου περιλαμβάνουν:

- (α) την οικονομική οντότητα πού ασκεί έλεγχο πάνω στον Όμιλο και τις οικονομικές οντότητες που ελέγχονται, ελέγχονται από κοινού ή επηρεάζονται σημαντικά από αυτή την οικονομική οντότητα, καθώς και τα βασικά μέλη της Διοίκησης αυτής και τα στενά συγγενικά τους πρόσωπα,
- (β) τα βασικά μέλη της Διοίκησης του Ομίλου, τα στενά συγγενικά τους πρόσωπα, και τις οικονομικές οντότητες που ελέγχονται ή ελέγχονται από κοινού από τα παραπάνω πρόσωπα,
- (γ) τις συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες του Ομίλου, και
- (δ) τις συνδεδεμένες εταιρείες.

Οι συναλλαγές παρόμοιας φύσης παρουσιάζονται σε συνολική βάση. Όλες οι τραπεζικές συναλλαγές που διενεργούνται με συνδεδεμένα μέρη, είναι μέσα στα συνήθη πλαίσια των εργασιών και γίνονται με καθαρά εμπορικούς όρους.

2.20 Προβλέψεις

Οι προβλέψεις αναγνωρίζονται όταν ο Όμιλος έχει μια υπάρχουσα νομική ή τεκμηριωμένη υποχρέωση ως αποτέλεσμα γεγονότων του παρελθόντος, ο διακανονισμός της οποίας μπορεί να εκτιμηθεί με αξιοπιστία και απαιτεί την εκροή πόρων που ενσωματώνουν οικονομικό όφελος.

Το ποσό που αναγνωρίζεται ως πρόβλεψη αποτελεί την καλύτερη δυνατή εκτίμηση της δαπάνης που απαιτείται, για να διακανονιστεί η παρούσα δέσμευση σε κάθε ημερομηνία αναφοράς, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους και τις αβεβαιότητες που αφορούν το ποσό μιας τέτοιας δαπάνης.

Οι προβλέψεις επανεξετάζονται σε κάθε ημερομηνία αναφοράς και αναπροσαρμόζονται προκειμένου να αντιπροσωπεύουν την καλύτερη δυνατή εκτίμηση. Αν μεταγενέστερα δεν είναι πλέον πιθανό ότι για να διακανονιστεί η δέσμευση θα απαιτηθεί μια εκροή πόρων που ενσωματώνουν οικονομικά οφέλη, τότε η πρόβλεψη αντिलογίζεται.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2.21 Πληροφόρηση ανά επιχειρηματικό τομέα

Ο επιχειρηματικός τομέας είναι ένα ξεχωριστό τμήμα του Ομίλου που δραστηριοποιείται στην παροχή προϊόντων ή υπηρεσιών, οι οποίες μπορεί να αποφέρουν έσοδα και να δημιουργήσουν έξοδα, εντός ενός συγκεκριμένου οικονομικού περιβάλλοντος. Οι επιχειρηματικοί τομείς καθορίζονται βάσει των εσωτερικών αναφορών σχετικά με τα λειτουργικά αποτελέσματα των τμημάτων του Ομίλου, που επιβλέπει ο επικεφαλής λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων και χρησιμοποιούνται για τη διάθεση των πόρων και την αξιολόγηση της απόδοσής τους. Επικεφαλής λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων είναι η Επιτροπή Στρατηγικού Σχεδιασμού (η οποία αντικατέστησε την Διοικητική Επιτροπή (Executive Board) κατά τη διάρκεια του 2015), η οποία λαμβάνει στρατηγικές αποφάσεις. Τα έσοδα, έξοδα και η απόδοση ανά τομέα περιλαμβάνουν και μεταφορές μεταξύ τομέων δραστηριοτήτων. Αυτές οι μεταφορές λογίζονται σε ανταγωνιστικές τιμές, οι οποίες είναι συναφείς με τις χρεώσεις σε μη συνδεδεμένους πελάτες για την παροχή παρόμοιων υπηρεσιών.

2.22 Μετοχικό κεφάλαιο

Οι κοινές και προνομιούχες μετοχές καταχωρούνται ως ίδια κεφάλαια. Τα έξοδα έκδοσης κοινών μετοχών ή δικαιωμάτων, μετά από φόρους, αναγνωρίζονται στα ίδια κεφάλαια αφαιρετικά του προϊόντος έκδοσης.

Η διανομή μερισμάτων αναγνωρίζεται αφαιρετικά στα ίδια κεφάλαια του Ομίλου, όταν εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων. Τυχόν προμερίσματα αναγνωρίζονται αφαιρετικά στα ίδια κεφάλαια του Ομίλου όταν εγκριθούν από το Διοικητικό Συμβούλιο.

Όταν εταιρείες του Ομίλου αγοράζουν μετοχές της Τράπεζας (ίδιες μετοχές) το ποσό που καταβάλλεται, συμπεριλαμβανομένων και των άμεσα σχετιζόμενων εξόδων (μετά την αφαίρεση φόρου), αφαιρείται από τα ίδια κεφάλαια μέχρι την ακύρωση, επανέκδοση ή πώληση των μετοχών. Όταν οι ίδιες μετοχές πωλούνται ή επανεκδίδονται σε μεταγενέστερο στάδιο, οποιοδήποτε ποσό εισπραχθεί περιλαμβάνεται στα ίδια κεφάλαια.

2.23 Προνομιούχοι τίτλοι

Οι προνομιούχοι τίτλοι που εκδίδονται από τον Όμιλο καταχωρούνται στα ίδια κεφάλαια όταν δεν υπάρχει συμβατική υποχρέωση να κομιστούν στον κάτοχο τους ταμειακά διαθέσιμα ή κάποιο άλλο χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού.

Τα επιπρόσθετα έξοδα που προκύπτουν από την έκδοση νέων προνομιούχων τίτλων καταχωρούνται στην καθαρή θέση ως μείωση του προϊόντος της έκδοσης, μετά από φόρους.

Η διανομή μερίσματος στους κατόχους προνομιούχων τίτλων, αναγνωρίζεται ως μείωση της καθαρής θέσης, κατά την ημερομηνία που αναγνωρίζονται ως πληρωτέα.

Όταν ο Όμιλος αγοράζει προνομιούχους τίτλους που εκδίδει, το ποσό που καταβάλλεται, συμπεριλαμβανομένων και των άμεσα σχετιζόμενων εξόδων (μετά την αφαίρεση φόρου), αφαιρείται από τα ίδια κεφάλαια. Στην περίπτωση που πωλούνται ή ακυρώνονται σε μεταγενέστερο στάδιο, οποιοδήποτε ποσό εισπραχθεί περιλαμβάνεται στα ίδια κεφάλαια.

2.24 Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις

Τα συμβόλαια χρηματοοικονομικής εγγύησης αποτελούν συμβόλαια, με τα οποία ο εκδότης δεσμεύεται να αποζημιώσει τον κάτοχο του συμβολαίου, σε περίπτωση που ο οφειλέτης αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με τους όρους ενός χρηματοπιστωτικού μέσου. Τέτοιες χρηματοοικονομικές εγγυήσεις δίδονται σε τράπεζες, χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και άλλους φορείς για λογαριασμό πελατών για τη διασφάλιση δανείων, υπεραναλήψεων και άλλων τραπεζικών εργασιών.

Οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις αναγνωρίζονται αρχικά στην εύλογη αξία. Μεταγενέστερα της αρχικής αναγνώρισης, οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις του Ομίλου επιμετρώνται στην υψηλότερη αξία μεταξύ της αρχικής, μείον τις υπολογισμένες αποσβέσεις, ώστε να αναγνωρισθεί στην κατάσταση αποτελεσμάτων το δεδουλευμένο έσοδο από την προμήθεια με την ευθεία μέθοδο στη διάρκεια ζωής της εγγύησης και να εκτιμηθεί το κόστος που απαιτείται για τον διακανονισμό της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης κατά την ημερομηνία αναφοράς. Οι εκτιμήσεις αυτές καθορίζονται βάσει της εμπειρίας από παρόμοιες συναλλαγές, του ιστορικού ζημιών, καθώς και της κρίσης της Διοίκησης. Οποιαδήποτε μεταβολή στην υποχρέωση που σχετίζεται με εγγυήσεις μεταφέρεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2.25 Μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού που κατέχονται προς πώληση και μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες

Τα μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού ταξινομούνται ως κατεχόμενα προς πώληση όταν η λογιστική τους αξία θα ανακτηθεί μέσω μίας συναλλαγής πώλησης αντί μέσω συνεχούς χρήσης. Ένα μη κυκλοφορούν στοιχείο ενεργητικού ταξινομείται ως κατεχόμενο προς πώληση, όταν είναι διαθέσιμο προς άμεση πώληση στην παρούσα κατάσταση του, υπόκειται σε όρους συνήθεις για πωλήσεις τέτοιων στοιχείων ενεργητικού και η πώληση θεωρείται πολύ πιθανή. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η διοίκηση έχει δεσμευτεί να πραγματοποιήσει την πώληση και ενεργώς προωθεί την πώληση του περιουσιακού στοιχείου σε μία τιμή που είναι λογική σε σχέση με την τρέχουσα εύλογη αξία. Η πώληση επιπλέον αναμένεται να πληροί τις προϋποθέσεις αναγνώρισης ως ολοκληρωμένη πώληση εντός ενός έτους από την ημερομηνία της ταξινόμησης. Τα μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού που κατέχονται προς πώληση επιμετρώνται στην χαμηλότερη μεταξύ της λογιστικής τους αξίας και της εύλογης αξίας αφαιρουμένων των εξόδων πώλησεως.

Ο Όμιλος παρουσιάζει τις μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες σε ξεχωριστή γραμμή στην ενοποιημένη κατάσταση αποτελεσμάτων εάν μία εταιρεία του Ομίλου ή ένα τμήμα μίας εταιρείας του Ομίλου έχει πωληθεί ή έχει ταξινομηθεί ως κατεχόμενο προς πώληση και:

- (α) Αντιπροσωπεύει μία ξεχωριστή δραστηριότητα ή γεωγραφική περιοχή λειτουργίας,
- (β) Είναι μέρος ενός μοναδικού σχεδίου πώλησης μίας ξεχωριστής δραστηριότητας ή γεωγραφικής περιοχής λειτουργίας, ή
- (γ) Αποτελεί μία θυγατρική η οποία αποκτήθηκε αποκλειστικά με σκοπό την μεταπώλησή της.

Τα κέρδη ή ζημιές από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες περιλαμβάνουν τα κέρδη ή ζημιές προ φόρων από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες, τα κέρδη ή ζημιές προ φόρων λόγω πώλησης των μη συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων ή λόγω επιμέτρησης αυτών στην εύλογη αξία, αφαιρουμένων των εξόδων της πώλησης και το φόρο των μη συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων. Οι ενδοεταιρικές συναλλαγές μεταξύ συνεχιζόμενων και μη συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων παρουσιάζονται σε μικτή βάση στη κατάσταση αποτελεσμάτων. Κατά την ταξινόμηση, μιας εταιρείας του Ομίλου ως μη συνεχιζόμενη δραστηριότητα, ο Όμιλος αναμορφώνει τις προηγούμενες περιόδους στην ενοποιημένη κατάσταση αποτελεσμάτων.

2.26 Μεταφορά χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Ο Όμιλος μπορεί να επιλέξει να μεταφέρει ένα μη παράγωγο χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού προοριζόμενο για εμπορική εκμετάλλευση από την κατηγορία των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού προοριζόμενα για εμπορική εκμετάλλευση, εάν το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού δεν διακρατείται πλέον με σκοπό την πώλησή του στο προσεχές μέλλον. Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, εκτός από αυτά που πληρούν τον ορισμό των δανείων και απαιτήσεων μπορεί να μεταφερθούν από τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού προοριζόμενα για εμπορική εκμετάλλευση μόνο σε σπάνιες περιστάσεις που προκύπτουν από ένα μοναδικό γεγονός που είναι ασύνηθες και εξαιρετικά απίθανο να επαναληφθεί στο προσεχές διάστημα. Επιπροσθέτως, ο Όμιλος μπορεί να επιλέξει να μεταφέρει χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, που πληρούν τον ορισμό των δανείων και απαιτήσεων, από αυτά που προορίζονται για εμπορική εκμετάλλευση ή που είναι διαθέσιμα προς πώληση, εάν ο Όμιλος έχει την πρόθεση και την δυνατότητα να τα διακρατήσει για το ορατό μέλλον ή έως την λήξη, κατά την ημερομηνία της μεταφοράς.

Οι μεταφορές χρηματοοικονομικών στοιχείων πραγματοποιούνται στην εύλογη αξία κατά την ημερομηνία μεταφοράς. Η εύλογη αξία αποτελεί το νέο κόστος ή την αποσβέσιμη αξία κτήσης, κατά περίπτωση, ενώ τα κέρδη ή ζημιές αποτίμησης που αναγνωρίστηκαν πριν από την ημερομηνία μεταφοράς δεν αντιλογίζονται μεταγενέστερα. Τα πραγματικά επιτόκια για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που μεταφέρθηκαν στις κατηγορίες των δανείων και απαιτήσεων και των διακρατούμενων μέχρι τη λήξη προσδιορίζονται την ημερομηνία μεταφοράς. Περαιτέρω αυξήσεις στις εκτιμώμενες ταμειακές ροές προσαρμόζουν τα πραγματικά επιτόκια μελλοντικώς.

2.27 Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα

Τα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα, περιλαμβάνουν μετρητά στο ταμείο, καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες που δεν υπόκεινται σε περιορισμούς, απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και άλλες βραχυπρόθεσμες επενδύσεις υψηλής ρευστοποίησης, με αρχικές ημερομηνίες λήξης τριών ή λιγότερων μηνών.

2.28 Δραστηριότητες εμπιστευματοδόχου

Ο Όμιλος παρέχει υπηρεσίες θεματοφυλακής, εταιρικής διαχείρισης, διαχείρισης επενδύσεων, καθώς και παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε τρίτους. Αυτό προϋποθέτει από τον Όμιλο να λαμβάνει αποφάσεις για την κατανομή, αγορά και πώληση σχετικά με ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών μέσων. Ο Όμιλος λαμβάνει έσοδο αμοιβών για την παροχή των

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

υπηρεσιών αυτών. Τα περιουσιακά στοιχεία που κρατούνται υπό την ιδιότητα ως εμπιστευματοδόχου δεν αποτελούν περιουσιακά στοιχεία του Ομίλου και δεν αναγνωρίζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Επιπλέον, ο Όμιλος δεν εγγυάται για τις επενδύσεις αυτές και συνεπώς δεν είναι εκτεθειμένος σε οποιονδήποτε πιστωτικό κίνδυνο σε σχέση με αυτές.

3. Σημαντικές λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές στην εφαρμογή των λογιστικών αρχών

Κατά την εφαρμογή των λογιστικών αρχών του Ομίλου, η Διοίκηση προβαίνει σε εκτιμήσεις και παραδοχές που ενδέχεται να επηρεάσουν τα ποσά των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων, των εσόδων και εξόδων στις οικονομικές καταστάσεις, κατά τη διάρκεια του επόμενου οικονομικού έτους και τις γνωστοποιήσεις που τις συνοδεύουν. Οι εκτιμήσεις και οι παραδοχές αξιολογούνται διαρκώς και βασίζονται στις παρούσες συνθήκες, σε ιστορικά στοιχεία και σε άλλους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων για μελλοντικά γεγονότα, οι οποίες, με βάση τις παρούσες συνθήκες, θεωρούνται λογικές.

Οι κυριότεροι τομείς για τους οποίους ο Όμιλος προβαίνει σε εκτιμήσεις και παραδοχές στην εφαρμογή των λογιστικών του αρχών αναλύονται παρακάτω:

3.1 Προβλέψεις απομείωσης για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών

Ο Όμιλος εξετάζει το δανειακό του χαρτοφυλάκιο σε διαρκή βάση προκειμένου να αξιολογήσει εάν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης. Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται σε ατομική βάση για τα δάνεια και απαιτήσεις που είναι από μόνα τους σημαντικά και σε συλλογική βάση α) για τα δάνεια και απαιτήσεις που δεν είναι μεμονωμένα σημαντικά και β) για αυτά τα δάνεια και απαιτήσεις που θεωρούνται μεμονωμένα σημαντικά αλλά δεν βρέθηκαν να είναι απομειωμένα μετά την αξιολόγησή τους σε ατομική βάση. Η Διοίκηση εξασκεί την κρίση της κατά τη υιοθέτηση των παραδοχών και εκτιμήσεων που χρησιμοποιεί για τον υπολογισμό της παρούσας αξίας των ταμειακών ρών που αναμένονται να εισπραχθούν από τα δάνεια και απαιτήσεις, είτε αυτά αξιολογούνται σε ατομική είτε σε συλλογική βάση.

Αξιολόγηση της πρόβλεψης απομείωσης σε ατομική βάση

Για τα δάνεια που αξιολογούνται σε ατομική βάση, κυρίως το επιχειρηματικό δανειακό χαρτοφυλάκιο του Ομίλου, η Διοίκηση προβαίνει στην καλύτερη δυνατή εκτίμηση για να προσδιορίσει την παρούσα αξία των ταμειακών ρών που αναμένονται να εισπραχθούν. Ο ανωτέρω προσδιορισμός περιλαμβάνει εκτιμήσεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση του πιστούχου και την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία των υφιστάμενων εξασφαλίσεων. Οι προσδοκώμενες ανακτήσεις από τα ακίνητα που λαμβάνονται ως εξασφαλίσεις, επηρεάζονται από την πτωτική τάση που παρατηρείται στις εμπορικές τους αξίες. Μια πτώση της τάξεως του 5% στις εκτιμώμενες ανακτήσιμες αξίες όλων των ακινήτων που λαμβάνονται ως εξασφαλίσεις και οι οποίες χρησιμοποιούνται για την επιμέτρηση της πρόβλεψης απομείωσης του επιχειρηματικού δανειακού χαρτοφυλακίου του Ομίλου, θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πρόσθετης πρόβλεψης απομείωσης το 2016 ποσού € 116 εκατ. περίπου (2015: € 118 εκατ.).

Κάθε δάνειο που αξιολογείται για απομείωση σε ατομική βάση, αξιολογείται κατά περίπτωση (σε συνεργασία της μονάδας Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου και των επιχειρησιακών μονάδων) και στη συνέχεια εγκρίνεται ανεξάρτητα από τη μονάδα Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου.

Αξιολόγηση της πρόβλεψης απομείωσης σε συλλογική βάση

Η πρόβλεψη απομείωσης σε συλλογική βάση σχηματίζεται για (α) ομάδες μη απομειωμένων ή απομειωμένων δανείων λιανικής τραπεζικής που δε θεωρούνται μεμονωμένα σημαντικά, και (β) για ομάδες επιχειρηματικών ή δανείων λιανικής τραπεζικής που θεωρούνται μεμονωμένα σημαντικά αλλά δεν είναι απομειωμένα σε ατομική βάση.

Προκειμένου να καθορίσει εάν υπάρχουν ζημιές απομείωσης που θα πρέπει να αναγνωριστούν στην κατάσταση αποτελεσμάτων, η Διοίκηση εξετάζει κατά πόσο υπάρχουν αντικειμενικές ενδείξεις που να οδηγούν σε μετρήσιμη μείωση των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών ρών ενός χαρτοφυλακίου δανείων, πριν την αναγνώριση της μείωσης αυτής σε μεμονωμένα δάνεια του χαρτοφυλακίου. Τέτοια ένδειξη είναι δυνατόν να περιλαμβάνει παρατηρήσιμα δεδομένα που υποδηλώνουν ότι υπάρχει μια δυσμενής μεταβολή στη δυνατότητα αποπληρωμής μιας ομάδας πιστούχων, ή στις εθνικές ή τοπικές οικονομικές συνθήκες που συσχετίζονται με την ομαλή εξυπηρέτηση των δανείων της ομάδας.

Αξιολογώντας την ανάγκη για συλλογική πρόβλεψη απομείωσης, η Διοίκηση λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως πιστοληπτική διαβάθμιση, μέγεθος του χαρτοφυλακίου, συγκεντρώσεις κινδύνου, καθώς και οικονομικούς παράγοντες. Οι εκτιμήσεις της Διοίκησης για τον προσδιορισμό των μελλοντικών ταμειακών ρών βασίζονται σε ιστορικά δεδομένα ζημιών περιουσιακών στοιχείων με χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου παρόμοια με αυτά του δανειακού χαρτοφυλακίου υπό αξιολόγηση. Η Διοίκηση επίσης ασκεί σημαντική κρίση προκειμένου να εκτιμήσει εάν οι τρέχουσες οικονομικές και πιστωτικές συνθήκες ενδέχεται να

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

οδηγήσουν σε επίπεδο ζημιάς απομείωσης υψηλότερο ή χαμηλότερο από αυτό το οποίο προκύπτει με βάση τα ιστορικά δεδομένα. Υπό κανονικές συνθήκες, τα ιστορικά δεδομένα παρέχουν αντικειμενική και συναφή πληροφόρηση για την αξιολόγηση της ζημιάς του κάθε δανειακού χαρτοφυλακίου. Υπό άλλες συνθήκες, τα ιστορικά δεδομένα παρέχουν λιγότερο συναφή πληροφόρηση, για παράδειγμα όταν οι πρόσφατες τάσεις κινδύνου δεν αντικατοπτρίζονται επαρκώς στην ιστορική πληροφόρηση. Ειδικότερα, όταν οι αλλαγές στις οικονομικές, εποπτικές και συναλλακτικές συνθήκες μεταβάλουν τους παράγοντες κινδύνου του υπό εξέταση χαρτοφυλακίου οι οποίοι πλέον δεν αντικατοπτρίζονται πλήρως στο μοντέλο υπολογισμού της πρόβλεψης απομείωσης, τότε ο Όμιλος αναπροσαρμόζει ανάλογα την πρόβλεψη απομείωσης που προκύπτει με βάση τα ιστορικά δεδομένα.

Η αβεβαιότητα που ενέχεται στην εκτίμηση της ζημιάς απομείωσης, έχει αυξηθεί λόγω του τρέχοντος μακροοικονομικού περιβάλλοντος και επηρεάζεται από παράγοντες όπως η πολιτική αβεβαιότητα, το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας, τους δείκτες χρεοκοπίας, τη γεωγραφική συγκέντρωση, τις αλλαγές σε νόμους και κανονισμούς, τις τιμές των ακινήτων και το ύψος των επιτοκίων.

Για το στεγαστικό δανειακό χαρτοφυλάκιο του Ομίλου, οι δείκτες ανάκτησης που υπολογίζονται με βάση στατιστικά μοντέλα, αντιπροσωπεύουν την καλύτερη δυνατή εκτίμηση της Διοίκησης σχετικά με την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία των αστικών ακινήτων που κατέχονται ως εξασφάλιση και το χρόνο πλειστηριασμού των ακινήτων αυτών, ο οποίος με τη σειρά του επηρεάζεται από το τοπικό νομικό πλαίσιο. Τόσο το ποσό όσο και ο χρόνος των αναμενόμενων ταμειακών ροών έχουν επηρεαστεί από την μείωση του επιπέδου δραστηριότητας στην αγορά ακινήτων και στις αλλαγές του εγχώριου φορολογικού και νομικού περιβάλλοντος. Μία πτώση της τάξεως του 3% στους εκτιμώμενους δείκτες ανάκτησης που χρησιμοποιήθηκαν για την επιμέτρηση της πρόβλεψης απομείωσης του χαρτοφυλακίου στεγαστικών δανείων του Ομίλου, θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πρόσθετης πρόβλεψης το 2016 ποσού € 125 εκατ. περίπου (2015: € 122 εκατ.).

Για τα λοιπά χαρτοφυλάκια λιανικής τραπεζικής του Ομίλου, η στατιστική ανάλυση των ιστορικών δεδομένων ζημιών είναι το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της μελλοντικής συμπεριφοράς του πελάτη και του προγράμματος αποπληρωμής των υποχρεώσεών του. Εξαιτίας του δυσμενούς μακροοικονομικού περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων, υπάρχει ένας βαθμός αβεβαιότητας, ανάλογα με το υπό εξέταση χαρτοφυλάκιο, όσον αφορά το επίπεδο των μελλοντικών ταμειακών ροών και του χρόνου είσπραξης αυτών. Όσον αφορά την έκθεση σε καταναλωτικά και δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις χωρίς εξασφάλιση, η Διοίκηση ασκεί σημαντική κρίση για να καθορίσει τις παραδοχές που είναι υποκείμενες στους ισχύοντες δείκτες ανάκτησης, οι οποίοι υπολογίζονται με βάση στατιστικά μοντέλα και επηρεάζονται από τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες. Μία πτώση στους εκτιμώμενους δείκτες ανάκτησης που χρησιμοποιήθηκαν για την επιμέτρηση της πρόβλεψης απομείωσης του χαρτοφυλακίου καταναλωτικών δανείων χωρίς εξασφάλιση κατά 5%, θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πρόσθετης πρόβλεψης απομείωσης το 2016 ποσού € 36 εκατ. περίπου (2015: € 45 εκατ.), ενώ η ίδια μείωση στους εκτιμώμενους δείκτες ανάκτησης του χαρτοφυλακίου δανείων μικρών επιχειρήσεων, θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πρόσθετης πρόβλεψης ποσού € 65 εκατ. περίπου (2015: € 40 εκατ.).

3.2 Εύλογη αξία χρηματοοικονομικών μέσων

Η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων είναι η τιμή που μία οντότητα θα λάμβανε κατά την πώληση ενός περιουσιακού στοιχείου ή θα κατέβαλε για τη μεταβίβαση μιας υποχρέωσης σε μια κανονική συναλλαγή μεταξύ συμμετεχόντων στην κύρια (ή πιο συμφέρουσα) αγορά, κατά την ημερομηνία της επιμέτρησης και υπό τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς (δηλ. τιμή εξόδου) ανεξαρτήτως εάν η τιμή αυτή είναι άμεσα παρατηρήσιμη ή προσδιορίζεται με τη χρήση άλλων κατάλληλων τεχνικών αποτίμησης.

Η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων που δε διαπραγματεύονται σε ενεργή αγορά, προσδιορίζεται χρησιμοποιώντας άλλες τεχνικές αποτίμησης οι οποίες περιλαμβάνουν τη χρήση μοντέλων αποτίμησης. Επιπρόσθετα, η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων που δεν έχουν συχνές συναλλαγές και η τιμολόγησή των οποίων χαρακτηρίζεται από μικρή διαφάνεια, είναι λιγότερο αντικειμενική και απαιτεί διαφόρων βαθμών κρίση, ανάλογα με την ρευστότητα, τη συγκέντρωση, την αβεβαιότητα των παραγόντων της αγοράς, τις παραδοχές για τις τιμές και τους λοιπούς κινδύνους που επηρεάζουν το εν λόγω χρηματοοικονομικό μέσο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι εύλογες αξίες εκτιμώνται βάσει παρατηρήσιμων δεδομένων παρόμοιων χρηματοοικονομικών μέσων ή χρησιμοποιώντας άλλες τεχνικές αποτίμησης.

Τα μοντέλα αποτίμησης που χρησιμοποιούνται περιλαμβάνουν μεθόδους παρούσας αξίας και άλλα μοντέλα που βασίζονται κυρίως σε παρατηρήσιμα δεδομένα, και σε μικρότερο βαθμό σε μη παρατηρήσιμα, προκειμένου ο προσδιορισμός της εύλογης αξίας να παραμένει αξιόπιστος.

Τα μοντέλα αποτίμησης χρησιμοποιούνται κυρίως για την αποτίμηση εξωχρηματοπιστηριακών παραγώγων και τίτλων που επιμετρώνται σε εύλογη αξία.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Όπου χρησιμοποιούνται τεχνικές αποτίμησης για τον καθορισμό της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων που δεν διαπραγματεύονται σε ενεργή αγορά, αυτές επικυρώνονται και εξετάζονται περιοδικά από αρμόδιο προσωπικό, τα οποία είναι ανεξάρτητα από το προσωπικό που τις ανέπτυξε. Όλα τα μοντέλα πιστοποιούνται πριν τη χρησιμοποίησή τους και προσαρμόζονται έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι τα παραγόμενα αποτελέσματα αντικατοπτρίζουν τα πραγματικά δεδομένα και τις συγκριτικές τιμές αγοράς. Οι κύριες παραδοχές και εκτιμήσεις που λαμβάνονται υπόψη από την Διοίκηση όταν χρησιμοποιείται ένα μοντέλο αποτίμησης περιλαμβάνουν:

- την πιθανότητα και το χρόνο πραγματοποίησης των μελλοντικών ταμειακών ροών,
- την επιλογή του κατάλληλου προεξοφλητικού επιτοκίου, που βασίζεται σε εκτίμηση ενός συμμετέχοντος στην αγορά για το κατάλληλο περιθώριο επιτοκίου επί του επιτοκίου μηδενικού κινδύνου, και
- της άσκηση κρίσης για τον καθορισμό του μοντέλου που θα χρησιμοποιηθεί για τον υπολογισμό της εύλογης αξίας.

Όπου είναι δυνατό, τα μοντέλα χρησιμοποιούν μόνο παρατηρήσιμα δεδομένα. Ωστόσο, σε παράγοντες όπως ο πιστωτικός κίνδυνος (τόσο του Ομίλου όσο και του αντισυμβαλλόμενου), οι μεταβλητότητες (volatilities) και οι συσχετίσεις (correlations), απαιτείται η εκτίμηση της Διοίκησης, προκειμένου οι προσδιοριζόμενες εύλογες αξίες να αντανakλούν την αβεβαιότητα που υπάρχει ως αποτέλεσμα της έλλειψης σχετικών δεδομένων της αγοράς. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στις αποτιμήσεις που βασίζονται σε μη παρατηρήσιμα δεδομένα είναι εγγενώς αβέβαια, εξαιτίας της περιορισμένης πληροφόρησης ή της απουσίας τρεχόντων δεδομένων της αγοράς. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις θα υπάρχουν κάποια διαθέσιμα ιστορικά δεδομένα στα οποία μπορεί να βασιστεί η επιμέτρηση της εύλογης αξίας, και συνεπώς ακόμη και όταν χρησιμοποιούνται μέθοδοι αποτίμησης που βασίζονται σε μη παρατηρήσιμα δεδομένα, οι προσδιοριζόμενες εύλογες αξίες θα βασίζονται, κατά ένα περιορισμένο βαθμό σε παρατηρήσιμα δεδομένα.

Πληροφορίες σχετικά με την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων παρέχονται στη σημ. 7.3.

3.3 Απομείωση μετοχών χαρτοφυλακίου διαθέσιμων προς πώληση

Για τις μετοχές του χαρτοφυλακίου διαθέσιμων προς πώληση, μία σημαντική ή παρατεταμένη μείωση στην εύλογη αξία κάτω του κόστους, αποτελεί αντικειμενική ένδειξη απομείωσης. Προκειμένου να καθοριστούν τα κριτήρια χαρακτηρισμού της ανωτέρω μείωσης ως σημαντική ή παρατεταμένη, η Διοίκηση του Ομίλου εξασκεί κρίση. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Όμιλος θεωρεί μία μείωση ως «σημαντική», όταν η εύλογη αξία των εισηγημένων μετοχών υπολείπεται της αξίας κτήσης περισσότερο από 30% με 40%, βάσει του χρηματιστηριακού δείκτη της κάθε μετοχής, και ως «παρατεταμένη» την μείωση της τιμής αγοράς μιας μετοχής κάτω του κόστους αυτής για περίοδο δώδεκα μηνών. Ο Όμιλος επίσης υπολογίζει, μεταξύ άλλων παραγόντων, την ιστορική μεταβλητότητα της τιμής της μετοχής, την οικονομική ευρωστία του εκδότη, την απόδοση του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται, τις αλλαγές στην τεχνολογία, καθώς και τις λειτουργικές και χρηματοδοτικές ταμειακές ροές.

3.4 Εκτιμήσεις για τον άσκηση ελέγχου σε άλλες εταιρίες

Η Διοίκηση εξασκεί κρίση προκειμένου να αξιολογήσει εάν ο Όμιλος έχει τον έλεγχο μίας άλλης εταιρίας βάσει των στοιχείων που συνιστούν τον έλεγχο, όπως αυτά παρουσιάζονται στην σημ. 2.2 (i).

(α) Θυγατρικές επιχειρήσεις

Ο Όμιλος κατέχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου σε όλες τις θυγατρικές του επιχειρήσεις, εκτός από την Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία και τις θυγατρικές της, καθώς επίσης και την Hellenic Post Credit A.E. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με την αξιολόγηση της άσκησης ελέγχου στις ανωτέρω εταιρίες παρέχονται στην σημ. 27.

(β) Οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης

Ως μέρος των χρηματοδοτικών του δραστηριοτήτων, ο Όμιλος προβαίνει στην τιτλοποίηση περιουσιακών στοιχείων μέσω της σύστασης εταιριών ειδικού σκοπού, οι σχετικές δραστηριότητες των οποίων προκαθορίζονται από τον Όμιλο στα πλαίσια του αρχικού τους σχεδιασμού. Ο Όμιλος έχει έκθεση στη μεταβλητότητα των αποδόσεων των εταιριών αυτών μέσω της κατοχής χρεωστικών τίτλων που εκδίδουν ή μέσω των διαφόρων μορφών κάλυψης πιστωτικού κινδύνου που παρέχονται σε αυτές από τον Όμιλο βάσει των εκάστοτε συμβατικών όρων. Για να αξιολογήσει την ύπαρξη ελέγχου στις ανωτέρω εταιρίες ειδικού σκοπού, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη κατά πόσον μπορεί να επηρεάσει τις ουσιώδεις αποφάσεις που θα μπορούσαν να μεταβάλουν τις αποδόσεις τους. Συνεπώς, ο Όμιλος έχει καταλήξει ότι ελέγχει αυτές τις εταιρίες ειδικού σκοπού.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος συμμετέχει στον αρχικό σχεδιασμό διαφόρων αμοιβαίων κεφαλαίων προκειμένου να παρέχει στους πελάτες του επενδυτικές ευκαιρίες. Ο Όμιλος λειτουργεί κυρίως ως διαχειριστής κεφαλαίων, λαμβάνοντας αποφάσεις εντός του προκαθορισμένου εποπτικού πλαισίου. Συνεπώς, ο Όμιλος έχει καταλήξει ότι δεν ελέγχει αυτά τα αμοιβαία κεφάλαια.

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης που συμμετέχει ο Όμιλος, είτε αυτές ενοποιούνται είτε όχι, παρέχονται στην σημ. 28.

3.5 Φόρος εισοδήματος

Ο Όμιλος υπόκειται σε φόρο εισοδήματος σε διάφορες χώρες και προβαίνει σε εκτιμήσεις για τον προσδιορισμό της πρόβλεψης αυτού. Επίσης, ο Όμιλος αναγνωρίζει υποχρεώσεις για θέματα που ενδεχομένως ανακύψουν από φορολογικούς ελέγχους, βάσει των εκτιμήσεων για το κατά πόσο αυτά θα επιφέρουν επιπρόσθετους φόρους ή για την έκβαση φορολογικών δικαστικών υποθέσεων. Εάν υπάρχει διαφορά μεταξύ του τελικού φόρου των ανωτέρω περιπτώσεων και των ποσών που αναγνωρίστηκαν αρχικά, τότε αυτή θα επηρεάσει τις φορολογικές και τις αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις του Ομίλου, κατά την περίοδο προσδιορισμού του τελικού φόρου.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος αναγνωρίζει αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις στο βαθμό που είναι πιθανό ότι θα υπάρξουν επαρκή φορολογητέα κέρδη έναντι των οποίων οι μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές και οι εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Συνεπώς, η αναγνώριση των ανωτέρω αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων περιλαμβάνει την διενέργεια εκτιμήσεων σχετικά με τη μελλοντική χρηματοοικονομική απόδοση των εταιριών του Ομίλου στις οποίες, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, έχουν αναγνωρισθεί. Ειδικότερα, ο προσδιορισμός των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που μπορούν να αναγνωριστούν, απαιτεί τη διενέργεια σημαντικών εκτιμήσεων για το χρόνο επίτευξης και το ύψος των μελλοντικών φορολογητέων κερδών. Κατά την διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη όλα τα διαθέσιμα στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων της πρόβλεψης της Διοίκησης για τα μελλοντικά φορολογητέα έσοδα και της φορολογικής νομοθεσίας σε κάθε χώρα.

Η σημαντικότερη εκτίμηση που διενεργείται από την Διοίκηση αφορά την αναγνώριση των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που σχετίζονται με τις πραγματοποιηθείσες ζημιές στην Ελλάδα. Σε περίπτωση που, ο Όμιλος εκτιμήσει ότι δεν θα είναι σε θέση να ανακτήσει στο μέλλον ένα μέρος των αναγνωριζόμενων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, το μη ανακτήσιμο ποσό θα επηρεάσει το υπόλοιπο των αναβαλλόμενων φόρων την χρονική στιγμή διενέργειας της ανωτέρω εκτίμησης.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο Όμιλος επανεξέτασε τις εκτιμήσεις του σχετικά με το ύψος των μελλοντικών φορολογητέων κερδών έναντι των οποίων οι μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές και οι εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν και αξιολόγησε αναλόγως την ανακτησιμότητα των αναγνωρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων βασιζόμενος στο τριετές Επιχειρηματικό Σχέδιό του, το οποίο εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο τον Ιανουάριο 2017 και έχει υποβληθεί στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) και στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ), παρέχοντας τις προοπτικές σχετικά με την κερδοφορία του και την κεφαλαιακή του θέση για την περίοδο έως το τέλος του 2019. Η εφαρμογή του ανωτέρω Επιχειρηματικού Σχεδίου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα και στις χώρες τις οποίες δραστηριοποιείται ο Όμιλος.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, ποσό € 54 εκατ. έχει αναγνωρισθεί για αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις από μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές, με βάση τις εκτιμήσεις και παραδοχές του Ομίλου, στον καλύτερο δυνατό βαθμό, όπως περιγράφονται παραπάνω. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις του Ομίλου και τις εκτιμήσεις για την ανακτησιμότητα αυτών παρέχονται στη σημ. 16.

3.6 Παροχές στο προσωπικό λόγω συνταξιοδότησης

Η παρούσα αξία των υποχρεώσεων λόγω συνταξιοδότησης του προσωπικού εξαρτάται από παράγοντες που καθορίζονται σε αναλογιστική βάση με την χρήση διαφόρων παραδοχών, όπως το επιτόκιο προεξόφλησης και οι μελλοντικές μισθολογικές αυξήσεις. Οποιοσδήποτε αλλαγές σε αυτές τις παραδοχές θα επηρεάσουν τη λογιστική αξία των υποχρεώσεων λόγω συνταξιοδότησης.

Ο Όμιλος καθορίζει το κατάλληλο επιτόκιο προεξόφλησης για τον υπολογισμό της παρούσας αξίας των εκτιμώμενων συνταξιοδοτικών υποχρεώσεων στο τέλος κάθε χρόνου βάση των επιτοκίων εταιρικών ομολόγων υψηλής πιστωτικής διαβάθμισης. Σε χώρες όπου το βάθος αγοράς για τέτοια ομόλογα είναι ανεπαρκές, χρησιμοποιούνται οι αποδόσεις κυβερνητικών ομολόγων. Το νόμισμα και η λήξη των ομολόγων που χρησιμοποιούνται συνάδουν με το νόμισμα και την εκτιμώμενη διάρκεια των

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

υποχρεώσεων λόγω συνταξιοδότησης. Το ποσοστό αύξησης των μισθών βασίζεται σε εκτιμήσεις σχετικά με μελλοντικό επίπεδο του πληθωρισμού και αντανακλά επίσης το σύστημα ανταμοιβών του Ομίλου και τις αναμενόμενες συνθήκες της αγοράς.

Οι υπόλοιπες παραδοχές για την υποχρέωση συνταξιοδότησης, όπως η μεταβολή του πληθωρισμού, βασίζονται εν μέρει στις εκάστοτε συνθήκες αγοράς.

Για πληροφορίες σχετικά με την ανάλυση ευαισθησίας των υποχρεώσεων λόγω εξόδου από την υπηρεσία, σε λογικά πιθανές, κατά τον χρόνο προετοιμασίας αυτών των οικονομικών καταστάσεων, αλλαγές στις προαναφερθείσες κύριες αναλογιστικές παραδοχές, βλέπε σημ. 38.

3.7 Επενδύσεις σε ακίνητα και ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία

Ο Όμιλος εξετάζει, σε κάθε ημερομηνία αναφοράς, το χαρτοφυλάκιο επενδύσεων σε ακίνητα προκειμένου να αξιολογήσει κατά πόσο υπάρχουν ενδείξεις απομείωσης, όπως μείωση στις τιμές της αγοράς και το επίπεδο δραστηριότητας αυτής για διαφορετικές κατηγορίες ακινήτων, τα οποία βρίσκονται σε διάφορες τοποθεσίες. Εάν υπάρχουν τέτοιες ενδείξεις απομείωσης, η Διοίκηση πρέπει να εξασκήσει κρίση για την εκτίμηση της εύλογης αξίας, μειωμένης με τα έξοδα πώλησης, των επενδύσεων σε ακίνητα. Οι εύλογες αξίες προσδιορίζονται από πιστοποιημένους ανεξάρτητους εκτιμητές και από την θυγατρική του Ομίλου Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε., η οποία εξειδικεύεται στην αποτίμηση των ακινήτων, χρησιμοποιεί εσωτερικούς ή εξωτερικούς πιστοποιημένους ανεξάρτητους εκτιμητές και εποπτεύεται από το Royal Institute of Chartered Surveyors. Οι κυριότεροι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας σχετίζονται με την είσπραξη των συμβατικών μισθωμάτων, τις τιμές των μελλοντικών μισθωμάτων και τη χρονική διάρκεια της μίσθωσης, τα επιτόκια προεξόφλησης ή τους συντελεστές απόδοσης, τις τελικές αξίες, καθώς επίσης και το επίπεδο των μελλοντικών εξόδων συντήρησης και λοιπών λειτουργικών εξόδων. Επιπρόσθετα, όταν η εύλογη αξία, μειωμένη με τα έξοδα πώλησης, προσδιορίζεται βάσει των τιμών αγοράς συγκρίσιμων συναλλαγών, τότε αυτές υπόκεινται σε κατάλληλες προσαρμογές έτσι ώστε να αντανακλούν τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες και τις εκτιμήσεις της Διοίκησης, στον καλύτερο δυνατό βαθμό, σχετικά με τις μελλοντικές τάσεις των τιμών της αγοράς ακινήτων.

Οι διαδικασίες και οι υποκείμενες παραδοχές για τον προσδιορισμό της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξία των ακινήτων από πλειστηριασμό είναι αντίστοιχες με εκείνες που περιγράφονται ανωτέρω για τις επενδύσεις σε ακίνητα.

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των επενδύσεων σε ακίνητα του Ομίλου παρέχονται στην σημ. 30.

3.8 Προβλέψεις και ενδεχόμενες υποχρεώσεις

Ο Όμιλος αναγνωρίζει προβλέψεις όταν έχει μια υπάρχουσα νομική ή τεκμηριωμένη υποχρέωση, είναι πιθανό ότι για να γίνει ο διακανονισμός της υποχρέωσης θα απαιτηθεί μια εκροή πόρων που ενσωματώνουν οικονομικό όφελος και το ποσό του διακανονισμού μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα.

Πρόβλεψη δεν αναγνωρίζεται και μια ενδεχόμενη υποχρέωση γνωστοποιείται στις περιπτώσεις που δεν είναι πιθανό ότι για να γίνει ο διακανονισμός της υποχρέωσης θα απαιτηθεί μια εκροή πόρων, όταν το ποσό της υποχρέωσης δεν μπορεί να μετρηθεί αξιόπιστα ή στις περιπτώσεις τις οποίες η υποχρέωση θεωρείται πιθανή και έγκειται στην εκδήλωση ή μη ενός ή περισσότερων αβέβαιων μελλοντικών γεγονότων.

Με βάση την υποκειμενικότητα και την εγγενή αβεβαιότητα που συνεπάγεται ο προσδιορισμός της πιθανότητας και του ποσού των προαναφερθέντων εκροών, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη του έναν αριθμό από παράγοντες, όπως την παροχή νομικών συμβουλών, το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η υπόθεση και ιστορικά στοιχεία από παρόμοιες υποθέσεις. Στην περίπτωση μιας προσφοράς η οποία γίνεται μέσα στα πλαίσια ενός προγράμματος εθελούσιας εξόδου του Ομίλου, ο αριθμός των υπαλλήλων οι οποίοι αναμένεται να αποδεχθούν την προαναφερθείσα προσφορά μαζί με την ηλικιακή τους ομάδα, αποτελούν σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει την επιμέτρηση της εκροής για την παροχή εξόδου από την υπηρεσία.

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τις προβλέψεις και τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις που έχουν αναγνωριστεί από τον Όμιλο παρέχονται στις σημ. 37 και 45.

3.9 Λοιπές λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές

Πληροφορίες σχετικά με τις λοιπές εκτιμήσεις και παραδοχές που διενεργούνται από τον Όμιλο παρέχονται στις σημ. 5, 15, 17 και 47.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

4. Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας

Η Τράπεζα συμμετέχει στο Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας βάσει του Νόμου 3723/2008, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε, ως ακολούθως:

(α) Πρώτος πυλώνας στήριξης – προνομιούχες μετοχές

Η έκδοση 345.500.000 προνομιούχων μετοχών, χωρίς δικαίωμα ψήφου ονομαστικής αξίας € 950 εκατ. καλύφθηκε από το Ελληνικό Δημόσιο με ομόλογα ίσης αξίας την 21 Μαΐου 2009 (σημ. 40), και

(β) Δεύτερος πυλώνας στήριξης – ομόλογα που έχουν εκδοθεί από την Τράπεζα με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, τα ομόλογα εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου ονομαστικής αξίας € 2.500 εκατ. κατέχονταν πλήρως από την Τράπεζα. Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, η Τράπεζα προχώρησε στην αποπληρωμή ομολόγων εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου ονομαστικής αξίας € 3.893 εκατ., ενώ έληξαν ομόλογα ονομαστικής αξίας € 6.650 εκατ., τα οποία διακρατούνταν πλήρως από την Τράπεζα (σημ. 36).

Σύμφωνα με το Νόμο 3723/2008, κατά τη χρονική περίοδο που η Τράπεζα συμμετέχει στο Πρόγραμμα μέσω των προνομιούχων μετοχών ή των ομολόγων εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου (βλέπε πυλώνες (α) & (β) ανωτέρω), το Ελληνικό Δημόσιο δικαιούται να ορίσει εκπρόσωπό του στο Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας. Πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα του εκπροσώπου του Ελληνικού Δημοσίου παρέχονται στην Έκθεση του Διοικητικού Συμβουλίου και στη Δήλωση Εταιρικής Διακυβέρνησης της Ετήσιας Οικονομικής Έκθεσης για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Νόμο 3756/2009, οι τράπεζες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας δεν επιτρέπεται να προχωρήσουν σε αγορά ιδίων μετοχών, σύμφωνα με το άρθρο 16 του Νόμου περί Ανωνύμων Εταιρειών.

5. Πιστωτικός κίνδυνος από απαιτήσεις Ελληνικού Δημοσίου

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η συνολική λογιστική αξία των κυριότερων απαιτήσεων του Ομίλου από το Ελληνικό Δημόσιο είναι:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου	1.289	2.157
Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	1.970	1.677
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα με το Ελληνικό Δημόσιο	1.070	992
Χρηματοοικονομική εγγύηση που σχετίζεται με τον πιστωτικό κίνδυνο του Ελληνικού Δημοσίου	194	208
Δάνεια με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου	140	176
Δάνεια προς ελληνικές τοπικές αρχές και δημόσιους οργανισμούς	75	86
Λοιπές απαιτήσεις	19	17
Σύνολο	4.757	5.313

Η επάρκεια της πρόβλεψης απομείωσης των δανείων και απαιτήσεων, τα οποία είτε είναι εγγυημένα από το Ελληνικό Δημόσιο είτε έχουν χορηγηθεί σε εταιρείες του δημοσίου τομέα, αξιολογήθηκε στο πλαίσιο της πολιτικής απομείωσης στοιχείων ενεργητικού του Ομίλου. Ο Όμιλος παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις για την κρίση του Ελληνικού χρέους προκειμένου να προσαρμόσει κατάλληλα τις εκτιμήσεις και παραδοχές του με βάση την πιο πρόσφατη διαθέσιμη πληροφόρηση (σημ. 2).

Πληροφορίες σχετικά με την εύλογη αξία των πιστωτικών κινδύνων από το Ελληνικό Δημόσιο παρέχονται στη σημ. 7.3.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

6. Διαχείριση ιδίων κεφαλαίων

Την 23 Ιουλίου 2015, η Οδηγία 2014/59/ΕΕ για την ανάκαμψη και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (BRRD) ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με το Νόμο 4335/2015, με εξαίρεση τις προβλέψεις για την υποχρέωση απορρόφησης των ζημιών σε περίπτωση εφαρμογής μέτρων δημόσιας χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αναδιάρθρωση του παθητικού (bail-in) ως προς ορισμένες επιλέξιμες υποχρεώσεις, οι οποίες ισχύουν πλήρως από την 1 Ιανουαρίου 2016. Η ενσωμάτωση της προαναφερθείσας Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Σερβίας, όπου ο Όμιλος δραστηριοποιείται, ολοκληρώθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2016.

Επιπροσθέτως, ο Νόμος 4340/2015 (όπως τροποποιήθηκε με το Νόμο 4346/2015) επικαιροποίησε το πλαίσιο ανακεφαλαιοποίησης των Ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων και τις σχετικές διατάξεις του Νόμου 3864/2010 «Περί Ιδρύσεως του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ)». Συγκεκριμένα, ο εν λόγω Νόμος, μεταξύ άλλων, ρυθμίζει τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία μέσω της οποίας το ΤΧΣ παρέχει κεφαλαιακή ενίσχυση στα Ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, ενισχύει τα δικαιώματα του ΤΧΣ έναντι των Ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στα οποία το ΤΧΣ έχει παράσχει κεφαλαιακή ενίσχυση και επίσης εισάγει πρόσθετες προβλέψεις για τη σύνθεση και αξιολόγηση των διοικητικών συμβουλίων και των επιτροπών των πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν υπογράψει Συμφωνία Πλαισίου Συνεργασίας με το ΤΧΣ (σημ. 49).

Κεφαλαιακή θέση

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ίδια κεφάλαια που αναλογούν στους μετόχους της Τράπεζας	6.672	6.420
Συν: Εποπτικά δικαιώματα τρίτων	255	401
Μείον: Λοιπές εποπτικές αναπροσαρμογές	(156)	(198)
Κεφάλαια κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	6.771	6.623
Συν: Προνομιούχοι Τίτλοι	26	30
Μείον: Λοιπές εποπτικές αναπροσαρμογές	(26)	(30)
Κεφάλαια της κατηγορίας 1 (Tier I)	6.771	6.623
Μέσα κεφαλαίου και δάνεια μειωμένης εξασφάλισης αποδεκτά ως μέσα κεφαλαίου της κατηγορίας 2	4	15
Συν: Λοιπές εποπτικές αναπροσαρμογές	119	147
Συνολικά Εποπτικά Κεφάλαια	6.894	6.785
Σύνολο Σταθμισμένου Ενεργητικού	38.511	38.888
Δείκτες:	%	%
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1 Capital ratio)	17,6	17,0
Δείκτης κεφαλαίου της κατηγορίας 1 (T 1 ratio)	17,6	17,0
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (Total Capital Adequacy Ratio)	17,9	17,4

Σημείωση: Την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο CET1, με βάση την πλήρη εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας III το 2024, θα ήταν 13,8% (2015: 13,1%).

Ο Όμιλος επιδιώκει να διατηρήσει μια ενεργά διαχειρίσιμη κεφαλαιακή βάση, ώστε να καλύπτει τους κινδύνους που σχετίζονται με τις δραστηριότητες του. Η κεφαλαιακή επάρκεια του Ομίλου ελέγχεται χρησιμοποιώντας, μεταξύ άλλων μεθόδων, τους κανόνες και τους δείκτες που θεσπίστηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας («Κανόνες/ δείκτες της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών») και υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Τράπεζα της Ελλάδος για την εποπτεία της Τράπεζας. Ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας βασίζεται στους κανόνες της Βασιλείας III (CRD IV rules). Συμπληρωματικά σε αυτό, στο πλαίσιο της «Διαδικασίας Αξιολόγησης της Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ)» (Internal Capital Adequacy Assessment Process –ICAAP), ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη του ένα ευρύτερο φάσμα κατηγοριών κινδύνου και τις δυνατότητές του σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων αυτών. Η ΔΑΕΕΚ έχει ως απώτερο σκοπό να διασφαλίσει ότι ο Όμιλος διαθέτει επαρκή κεφάλαια για την κάλυψη όλων των σημαντικών κινδύνων στους οποίους εκτίθεται, σε ορίζοντα τριών ετών.

Σε αυτή την κατεύθυνση, ο Όμιλος εστιάζει στην ενίσχυση της κεφαλαιακής του θέσης με την περαιτέρω αύξηση των προ-προβλέψεων κερδών, διατηρώντας παράλληλα τις αποτελεσματικές πρακτικές του για τη διαχείριση κινδύνων, την ενεργή διαχείριση των ανοιγμάτων σε καθυστέρηση που υποστηρίζεται από την πλήρως λειτουργική εσωτερική «κακή τράπεζα» (bad bank), όπως επίσης προβαίνει σε πρόσθετες πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την αναδιάρθρωση, το μετασχηματισμό ή τη βελτιστοποίηση των δραστηριοτήτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, που θα δημιουργήσουν ή θα αποδεσμεύσουν περαιτέρω κεφάλαια και/ή θα μειώσουν τα σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις**Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης (SREP)**

Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 1024/2013 του Συμβουλίου, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) διενεργεί σε ετήσια βάση, τη Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης (Supervisory Review and Evaluation Process - SREP), ώστε να καθορίσει τις εποπτικές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων που βρίσκονται υπό την εποπτεία της, καθορίζοντας τις κεφαλαιακές απαιτήσεις SREP.

Ο κύριος σκοπός της SREP είναι να διασφαλίσει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα διαθέτουν επαρκείς ρυθμίσεις, στρατηγικές, διαδικασίες, μηχανισμούς, κεφάλαια και ρευστότητα ώστε να εξασφαλίζουν την ορθή διαχείριση και κάλυψη των κινδύνων που έχουν αναλάβει ή στους οποίους ενδέχεται να εκτεθούν. Στους παραπάνω κινδύνους συμπεριλαμβάνονται εκείνοι που προέκυψαν από τις ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing) και οι κίνδυνοι που μπορεί το πιστωτικό ίδρυμα να δημιουργήσει στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Σύμφωνα με την απόφαση της Διαδικασίας Εποπτικής Αξιολόγησης για το 2016 η οποία διενεργήθηκε από την ΕΚΤ, από 1 Ιανουαρίου 2017 η Τράπεζα πρέπει να διατηρεί σε ενοποιημένη βάση το Δείκτη κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1 ratio) τουλάχιστον στο 8,75% και το Συνολικό Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας (Total Capital Adequacy ratio) τουλάχιστον στο 12,25%.

Σχέδιο αναδιάρθρωσης

Την 29 Απριλίου 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) ενέκρινε το σχέδιο αναδιάρθρωσης της Τράπεζας, το οποίο υποβλήθηκε μέσω του Υπουργείου Οικονομικών τη 16 Απριλίου 2014. Επιπροσθέτως, την 26 Νοεμβρίου 2015, η ΕΕ ενέκρινε το αναθεωρημένο σχέδιο αναδιάρθρωσης της Τράπεζας στο πλαίσιο της διαδικασίας της ανακεφαλαιοποίησης του 2015. Οι κύριες δεσμεύσεις του Ελληνικού Δημοσίου για το αναθεωρημένο σχέδιο αναδιάρθρωσης της Τράπεζας που θα πρέπει να υλοποιηθούν έως την 31 Δεκεμβρίου 2018 (ή αν αναφέρεται διαφορετικά κατωτέρω) καθώς και η κατάστασή τους την 31 Δεκεμβρίου 2016 παρατίθενται κατωτέρω:

(α) η μείωση των συνολικών δαπανών (εξαιρουμένων των εισφορών στο ταμείο εγγύησης καταθέσεων ή στο ταμείο εξυγίανσης) στο ανώτατο ποσό των € 750 εκατ. και η μείωση του αριθμού των καταστημάτων για τις δραστηριότητες του Ομίλου στην Ελλάδα σε 510, κατ' ανώτατο όριο, την 31 Δεκεμβρίου 2017 (σημ. 12),

(β) η μείωση του κόστους των καταθέσεων στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Τράπεζας οι οποίες έχουν ενσωματωθεί στο σχέδιο αναδιάρθρωσης,

(γ) η πώληση κατ' ελάχιστον ποσοστού 80% της συμμετοχής του Ομίλου στις ασφαλιστικές δραστηριότητες έως την 31 Δεκεμβρίου 2016. Η πώληση του 80% της συμμετοχής του στις ασφαλιστικές θυγατρικές ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο 2016 (σημ. 17),

(δ) η πώληση του χαρτοφυλακίου σε μετοχές που υπερβαίνουν τα € 5 εκατ. (με την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων), ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης και υβριδικά ομόλογα, ούτως ώστε αυτό να μειωθεί σε ποσό χαμηλότερο από €35 εκατ. έως την 30 Ιουνίου 2016,

(ε) για τις δραστηριότητες του Ομίλου στην Ελλάδα, η μείωση του αριθμού των υπαλλήλων σε 9.800 κατ' ανώτατο όριο έως την 31 Δεκεμβρίου 2017. Σημαντική πρόοδος έχει γίνει μέσω της εφαρμογής του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου το οποίο ξεκίνησε στο δεύτερο τρίμηνο του 2016 (σημ. 38),

(στ) η μείωση του δείκτη καθαρών χορηγήσεων προς καταθέσεις για τις τραπεζικές δραστηριότητες του Ομίλου στην Ελλάδα σε 115% κατ' ανώτατο όριο. Η πώληση δανείων και η αύξηση των καταθέσεων κατά τη διάρκεια του 2016 έχουν βελτιώσει το δείκτη χορηγήσεων προς καταθέσεις (σημ. 24 και 35),

(ζ) η μείωση του χαρτοφυλακίου των στοιχείων ενεργητικού του Ομίλου στο εξωτερικό (μη σχετιζομένων με Έλληνες πελάτες) στο ποσό των € 8,77 δισ. κατ' ανώτατο όριο έως την 30 Ιουνίου 2018. Το 2016 ο Όμιλος ολοκλήρωσε την πώληση της Public J.S.C. Universal Bank, θυγατρικής του στην Ουκρανία (σημ. 17) και την επιλεγμένη πώληση χαρτοφυλακίων ξένων δανείων και ακινήτων (σημ. 24 και 27). Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το χαρτοφυλάκιο των στοιχείων ενεργητικού του Ομίλου στο εξωτερικό, που δεν σχετίζεται με Έλληνες πελάτες, ανήλθε σε € 9,9 δισ,

(η) η πώληση του ποσοστού συμμετοχής 20% στη θυγατρική του εταιρεία χωρίς τραπεζικές δραστηριότητες Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία, και

(θ) ο περιορισμός στην παροχή κεφαλαίων στις θυγατρικές εταιρείες του Ομίλου στο εξωτερικό εκτός εάν διαφορετικά προβλέπεται διαφορετικά από το εποπτικό πλαίσιο της κάθε χώρας, στην αγορά τίτλων μη επενδυτικής διαβάθμισης (εκτός

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ορισμένων εξαιρέσεων), στις αμοιβές του προσωπικού, στην πληρωμή μερισμάτων, στην πιστωτική πολιτική που θα ακολουθηθεί και σε άλλες στρατηγικές αποφάσεις.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο Όμιλος έχει ήδη υλοποιήσει/ τηρήσει τις δεσμεύσεις που αναφέρονται στα σημεία 'α' έως 'δ' και 'θ', ενώ έχει σχεδόν επιτύχει το στόχο για το σημείο 'ε', ένα χρόνο νωρίτερα από την ημερομηνία που έχει τεθεί στο σχέδιο. Σχετικά με τις δεσμεύσεις που αναφέρονται στα σημεία 'στ' έως 'η', οι οποίες θα πρέπει να έχουν υλοποιηθεί μέσα στο 2018, ο Όμιλος έχει προχωρήσει σε όλες τις ενέργειες και πρωτοβουλίες που απαιτούνται για την εκπλήρωσή τους μέσα στις προκαθορισμένες προθεσμίες. Αυτές οι ενέργειες έχουν αποτυπωθεί στο τριετές Επιχειρηματικό Σχέδιο το οποίο εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο τον Ιανουάριο 2017.

Η υλοποίηση του σχεδίου αναδιάρθρωσης εξορθολογεί τις λειτουργίες του Ομίλου και μειώνει τα έξοδά του συντελώντας έτσι στον απώτερο στόχο της επιστροφής στην κερδοφορία. Ωστόσο, η υλοποίηση των ανωτέρω δεσμεύσεων ενδέχεται να έχει δυσμενή αντίκτυπο στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στα λειτουργικά αποτελέσματα και στην οικονομική κατάσταση του Ομίλου.

Στην περίπτωση που μια τράπεζα δεν επιτύχει τη συμμόρφωσή της με τους όρους του σχεδίου αναδιάρθρωσης και κάθε πιθανής αναθεώρησής του, ενδέχεται να εκκινηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαδικασία έρευνας για κακή χρήση της κρατικής ενίσχυσης. Αυτή η διαδικασία μπορεί να οδηγήσει στη μερική ή ολική ανάκτηση της κρατικής ενίσχυσης και/ή στην επιβολή πρόσθετων δεσμεύσεων, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων, περιορισμών στην υποστήριξη των θυγατρικών της Τράπεζας στο εξωτερικό, ή περιορισμών στην ικανότητα της Τράπεζας να κατέχει και να διαχειρίζεται το χαρτοφυλάκιο κινητών αξιών της. Ενδέχεται περαιτέρω, οι παραδοχές επί των οποίων βασίζεται το εκάστοτε ισχύον σχέδιο αναδιάρθρωσης, να αποδειχτούν ανακριβείς, καθιστώντας δυσκολότερη την επίτευξη των στόχων που περιλαμβάνονται σ' αυτό.

Τραπεζικός Επίτροπος

Το Μνημόνιο Οικονομικών και Χρηματοπιστωτικών Πολιτικών (ΜΟΧΠ) του Δεύτερου Προγράμματος Προσαρμογής για την Ελλάδα, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προβλέπει το διορισμό επιτρόπου (Monitoring Trustee) σε όλες τις τράπεζες που βρίσκονται σε καθεστώς Κρατικής Ενίσχυσης.

Την 22 Φεβρουαρίου 2013, η Grant Thornton ορίστηκε ως ο Monitoring Trustee της Τράπεζας. Οι όροι της εν λόγω ανάθεσης τροποποιήθηκαν και επεκτάθηκαν την 29 Μαΐου 2014. Ο Monitoring Trustee παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τους κανόνες της εταιρικής διακυβέρνησης και τις πρακτικές λειτουργίας, καθώς και την εφαρμογή του σχεδίου αναδιάρθρωσης και αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

7. Διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων και εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων

7.1 Χρήση χρηματοοικονομικών μέσων

Οι δραστηριότητες του Ομίλου σχετίζονται κυρίως με τη χρήση χρηματοοικονομικών μέσων, στα οποία περιλαμβάνονται και παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα. Ο Όμιλος αποδέχεται καταθέσεις από πελάτες, τόσο με σταθερό όσο και κυμαινόμενο επιτόκιο για διάφορες χρονικές περιόδους και επιδιώκει την επίτευξη κέρδους, επενδύοντας τα κεφάλαια αυτά σε υψηλής ποιότητας περιουσιακά στοιχεία με επιτοκιακά περιθώρια μεγαλύτερα από το μέσο όρο. Ο Όμιλος επιδιώκει την αύξηση αυτών των περιθωρίων, μέσω της συγκέντρωσης βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων και της χορήγησης δανείων για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους με υψηλότερα επιτόκια, τηρώντας παράλληλα επαρκή ρευστότητα ώστε να ικανοποιεί όλες τις υποχρεώσεις του που μπορεί να καταστούν απαιτητές από τους δικαιούχους.

Επίσης, ο Όμιλος επιδιώκει την αύξηση των επιτοκιακών περιθωρίων, μέσω της είσπραξης περιθωρίων πάνω από το μέσο όρο, μετά από προβλέψεις, από τα δάνεια σε επιχειρήσεις και τα δάνεια λιανικής τραπεζικής εντός ενός εύρους πιστωτικού κινδύνου. Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει τόσο δάνεια όσο και στοιχεία εκτός ισολογισμού όπως εγγυήσεις, ενέγγυες πιστώσεις και λοιπές δεσμεύσεις.

Ο Όμιλος επενδύει σε χρηματοοικονομικά μέσα, τα οποία διαπραγματεύονται σε οργανωμένες και μη οργανωμένες χρηματοοικονομικές αγορές, συμπεριλαμβανομένων παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, με σκοπό την επίτευξη κέρδους από βραχυπρόθεσμες διακυμάνσεις στην αγορά μετοχών και ομολόγων, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και στα επιτόκια.

7.2 Παράγοντες Χρηματοοικονομικού Κινδύνου

Λόγω της φύσης των δραστηριοτήτων του, ο Όμιλος εκτίθεται σε διάφορους χρηματοοικονομικούς κινδύνους, όπως πιστωτικό κίνδυνο, κίνδυνο αγοράς (περιλαμβανομένου του συναλλαγματικού και επιτοκιακού κινδύνου), κίνδυνο ρευστότητας, καθώς και λειτουργικούς κινδύνους. Η στρατηγική διαχείρισης κινδύνων του Ομίλου αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων που ενδέχεται να έχουν οι ανωτέρω κίνδυνοι στη χρηματοοικονομική επίδοση, στη χρηματοοικονομική θέση και στις ταμειακές ροές του Ομίλου.

Διαχείριση Κινδύνων

Ο Όμιλος αναγνωρίζει ότι η ανάληψη κινδύνων είναι ένα αναπόσπαστο μέρος των δραστηριοτήτων του για την επίτευξη των στρατηγικών και επιχειρηματικών του στόχων. Ως εκ τούτου, η Διοίκηση του Ομίλου θεσπίζει επαρκείς μηχανισμούς για την έγκαιρη αναγνώριση των κινδύνων και την αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεών τους στην επίτευξη των στόχων που έχει θέσει.

Λόγω του ότι οι οικονομικές, τραπεζικές, κανονιστικές και λειτουργικές συνθήκες διαρκώς εξελίσσονται και μεταβάλλονται, ο Όμιλος έχει υιοθετήσει και διαρκώς επικαιροποιεί τους μηχανισμούς διαχείρισης κινδύνων με στόχο τη συνεχή και βέλτιστη προσαρμογή του στο περιβάλλον αυτό. Η δομή, οι εσωτερικές διαδικασίες και οι υφιστάμενοι μηχανισμοί ελέγχου της Τράπεζας διασφαλίζουν τόσο την αρχή της ανεξαρτησίας όσο και την άσκηση επαρκούς εποπτείας.

Η αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων αποτελεί βασική προτεραιότητα της Διοίκησης, όπως επίσης και ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τον Όμιλο. Ως εκ τούτου, ο Όμιλος έχει διαθέσει σημαντικά μέσα για την αναβάθμιση των πολιτικών, μεθόδων και υποδομών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (European Banking Authority - EBA) και της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, και τις βέλτιστες διεθνείς τραπεζικές πρακτικές. Ο Όμιλος εφαρμόζει μια σαφώς προσδιορισμένη εγκριτική διαδικασία πιστοδοτήσεων, ανεξάρτητες αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών και αποτελεσματικές πολιτικές διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, κινδύνου αγοράς, κινδύνου ρευστότητας και λειτουργικού κινδύνου, στην Ελλάδα και σε κάθε χώρα του εξωτερικού όπου δραστηριοποιείται. Οι πολιτικές διαχείρισης κινδύνων που εφαρμόζονται από την Τράπεζα και τις θυγατρικές της αναθεωρούνται σε ετήσια βάση.

Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου (Board Risk Committee - BRC) διασφαλίζει ότι ο Όμιλος έχει μια σαφώς καθορισμένη στρατηγική διαχείρισης κινδύνων και κεφαλαίων, και σαφώς καθορισμένο πλαίσιο ανάληψης κινδύνων.

Η Στρατηγική Κινδύνων και Κεφαλαίου, η οποία είναι επίσημα καταγεγραμμένη, περιγράφει την κατεύθυνση του Ομίλου σχετικά με θέματα διαχείρισης κινδύνων και κεφαλαίων, την αποστολή και τους στόχους της διαχείρισης κινδύνων, τους ορισμούς των κινδύνων, τις βασικές αρχές διαχείρισης κινδύνων, τη διάθεση ανάληψης κινδύνων, την εσωτερική διακυβέρνηση για τη διαχείριση των κινδύνων και τις στρατηγικές πρωτοβουλίες του Ομίλου για τη βελτίωση του υφιστάμενου πλαισίου διαχείρισης κινδύνων.

Το μέγιστο ύψος των κινδύνων που προτίθεται να αναλάβει ο Όμιλος για την επιδίωξη των στρατηγικών του στόχων καθορίζεται στο εσωτερικό έγγραφο «Πλαίσιο διάθεσης για ανάληψη κινδύνων» μέσω ποσοτικών και ποιοτικών διατυπώσεων, που συμπεριλαμβάνουν και συγκεκριμένα όρια ανοχής ανά είδος κινδύνου. Οι βασικοί στόχοι του προσδιορισμού της διάθεσης ανάληψης κινδύνων είναι η συμμόρφωση με τις εποπτικές απαιτήσεις, η υποστήριξη της επιχειρηματικής ανάπτυξης του Ομίλου και η διατήρηση ισχυρής κεφαλαιακής επάρκειας σε συνδυασμό με την επίτευξη υψηλής αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων.

Η BRC αξιολογεί το επίπεδο ανάληψης κινδύνων, παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τα εγκεκριμένα όρια έκθεσης σε κινδύνους και διασφαλίζει ότι ο Όμιλος έχει αναπτύξει ένα κατάλληλο σύστημα διαχείρισης κινδύνων που περιλαμβάνει κατάλληλες μεθοδολογίες, υποδείγματα μέτρησης, πηγές δεδομένων, και επαρκές και καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό, προκειμένου να αναγνωρίζει, αξιολογεί και αντιμετωπίζει τους κινδύνους.

Η BRC αποτελείται από έξι μη εκτελεστικούς συμβούλους (η επιτροπή ήταν πενταμελής την 31 Δεκεμβρίου 2016), συνεδριάζει τουλάχιστον σε μηνιαία βάση και αναφέρεται στο ΔΣ σε τριμηνιαία βάση και σε έκτακτες περιπτώσεις.

Το 2016, η Τράπεζα σύστησε την Εκτελεστική Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων (Management Risk Committee - MRC), ως συμβουλευτική επιτροπή της BRC. Η κύρια ευθύνη της MRC είναι η επίβλεψη του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων του Ομίλου. Η MRC διασφαλίζει ότι οι σημαντικοί κίνδυνοι αναγνωρίζονται και τίθενται άμεσα υπόψη της BRC, καθώς και ότι οι ισχύουσες πολιτικές και διαδικασίες είναι επαρκείς για την ορθή διαχείριση των κινδύνων και τη συμμόρφωση με τις εποπτικές απαιτήσεις. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η MRC παρακολουθεί το προφίλ κινδύνων της Τράπεζας και των θυγατρικών της έναντι της καθορισμένης διάθεσης ανάληψης κινδύνων και εξετάζει προτεινόμενες τροποποιήσεις του πλαισίου διάθεσης ανάληψης

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

κινδύνων. Επίσης, η MRC εξετάζει και εγκρίνει τη μεθοδολογία, τις παραμέτρους και τα αποτελέσματα των Εσωτερικών Διαδικασιών Αξιολόγησης της Επάρκειας Κεφαλαίων και Ρευστότητας (Internal Capital Adequacy Assessment Process - ICAAP και Internal Liquidity Adequacy Assessment Process - ILAAP), καθώς και των Ασκήσεων Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων (stress tests) που διενεργεί η Τράπεζα. Επιπλέον, η MRC καθορίζει τα κατάλληλα μέτρα διαχείρισης, τα οποία παρουσιάζονται και συζητούνται στην Εκτελεστική Επιτροπή (EXBO) και στη συνέχεια υποβάλλονται στη BRC για έγκριση.

Ο Γενικός Τομέας Διαχείρισης Κινδύνων του Ομίλου, με επικεφαλής τον Group Chief Risk Officer (GCRO), ενεργεί ανεξάρτητα από τις επιχειρηματικές μονάδες και είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση, την επιμέτρηση και τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου, των κινδύνων αγοράς και ρευστότητας και των λειτουργικών κινδύνων. Αποτελείται από τον Τομέα Πίστης, τον Τομέα Διεθνούς Πίστης, τον Τομέα Group Market & Counterparty Risk (GMCRS), τον Τομέα Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου (GCCS), τον Τομέα Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας (πιστωτικού κινδύνου) & Εποπτικού Πλαισίου και τον Τομέα Λειτουργικού Κινδύνου.

Διαχείριση Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (MEA)

Σε συνέχεια της Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) 42/30.05.2014, όπως τροποποιήθηκε με την Πράξη 47/9.2.2015 και την Πράξη 102/30.08.2016, η οποία ενισχύει περαιτέρω τις υφιστάμενες εποπτικές οδηγίες σχετικά με τη διαχείριση των πιστωτικών ανοιγμάτων σε καθυστέρηση και των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η Τράπεζα ανέλαβε μια σειρά πρωτοβουλιών με σκοπό την προσαρμογή στις απαιτήσεις της ανωτέρω οδηγίας και την ενίσχυση των διαδικασιών διαχείρισης των προβληματικών δανείων. Ειδικότερα, η Τράπεζα μετέβαλε το λειτουργικό μοντέλο προβληματικών δανείων σε μία κάθετη οργανωτική δομή μέσω της θέσπισης της Επιτροπής Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων (Troubled Assets Committee – TAC) και της δημιουργίας της Γενικής Διεύθυνσης Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων του Ομίλου (Troubled Assets Group General Division- TAG). Η δομή της TAG είναι πλήρως διαχωρισμένη από τις επιχειρηματικές μονάδες της Τράπεζας τόσο σε όρους διαχείρισης λογαριασμών (account management) όσο και διαδικασίας πιστωτικής έγκρισης, διασφαλίζοντας διαφάνεια, ευελιξία, καλύτερη ιεράρχηση και υπεύθυνη διαχείριση. Η TAG, η οποία έχει ως επικεφαλής τον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο και Εκτελεστικό μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, είναι ο συνολικά υπεύθυνος φορέας για όλη τη διαδικασία διαχείρισης των προβληματικών δανείων του Ομίλου, από το στάδιο που το δάνειο δεν παρουσιάζει καθυστέρηση για την περίπτωση δανείων υψηλού κινδύνου, έως το στάδιο της νομικής διευθέτησης. Αποτελείται από τη Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Καθυστερήσεων Retail, τον Τομέα Απαιτήσεων Ειδικού Χειρισμού Τραπεζικής Επιχειρήσεων, τον Τομέα Διαχείρισης Επισφαλών Πελατών, τον Τομέα TAG Επιχειρηματικού Σχεδιασμού και τον Τομέα TAG Risk Management & Business Policies.

Η TAC με απευθείας γραμμή αναφοράς στη BRC, επιβλέπει και παρακολουθεί τη διαχείριση των προβληματικών δανείων του Ομίλου. Ειδικότερα, οι κυριότερες αρμοδιότητες της TAC αφορούν την παρακολούθηση της διαχείρισης των δανείων σε καθυστέρηση και της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τη διαμόρφωση και εφαρμογή της στρατηγικής διαχείρισης των προβληματικών δανείων, καθώς και την έγκριση και αξιολόγηση της βιωσιμότητας των μέτρων ρύθμισης και οριστικής διευθέτησης. Η δημιουργία ενός ανεξάρτητου φορέα, τόσο σε όρους διαχείρισης λογαριασμών όσο και διαδικασίας πιστωτικής έγκρισης, διασφαλίζει τη διαφάνεια, την ευέλικτη και υπεύθυνη διαχείριση, και μετατοπίζει τη διαχείριση από την ελαχιστοποίηση των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων στην ποιοτική διαχείρισή τους, σύμφωνα με το βαθμό ανάληψης κινδύνου του Ομίλου.

Επιχειρησιακοί στόχοι για τα Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (MEA)

Στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής για τη μείωση των MEA, η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), σε συνεργασία με τον εποπτικό μηχανισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), σχεδίασε ένα πλαίσιο επιχειρησιακών στόχων για τη διαχείριση των MEA, οι οποίοι συνοδεύονται από βασικούς δείκτες απόδοσης. Σύμφωνα με αυτό το πλαίσιο, οι Ελληνικές τράπεζες υπέβαλλαν στο τέλος Σεπτεμβρίου 2016 μια σειρά από επιχειρησιακούς στόχους για τα MEA μαζί με μια αναλυτική στρατηγική διαχείρισης των MEA με τριετή χρονικό ορίζοντα, λαμβάνοντας υπόψη βασικές μακροοικονομικές παραδοχές.

Σύμφωνα με τη σχετική αναφορά της ΤτΕ που εκδόθηκε το Δεκέμβριο 2016, οι Ελληνικές τράπεζες έχουν θέσει ως στόχο τη μείωση των MEA κατά 38% για την περίοδο από τον Ιούνιο 2016 έως το Δεκέμβριο 2019, η οποία αντιστοιχεί σε μια μείωση κατά € 40 δις επί του συνολικού υπολοίπου των MEA, διαμορφώνοντας το σχετικό υπόλοιπο από € 107 δις τον Ιούνιο του 2016 σε € 67 δις το τέλος του 2019. Το μεγαλύτερο ποσοστό της μείωσης των MEA εκτιμάται ότι θα επιτευχθεί κατά τα έτη 2018-2019 και ότι θα προέλθει κυρίως από τις επιτυχείς ρυθμίσεις δανείων και από διαγραφές δανείων καθώς και, σε μικρότερο βαθμό, από ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων, εισπράξεις και πωλήσεις δανείων. Με βάση τα ανωτέρω, τα MEA του τραπεζικού τομέα, ως ποσοστό επί των συνολικών δανειακών ανοιγμάτων, θα υποχωρήσουν σταδιακά και θα φτάσουν το 34% στο τέλος του 2019.

Στο προαναφερθέν πλαίσιο, η Τράπεζα έχει αναπτύξει στρατηγικούς και επιχειρησιακούς στόχους παράλληλα με ένα σύνολο λεπτομερών δράσεων ανά δανειακό χαρτοφυλάκιο και σχετικό χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή τους. Οι δράσεις έχουν

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

αναλυθεί, με βάση τους αντίστοιχους στόχους και βασικούς δείκτες απόδοσης ανά τύπο χαρτοφυλακίου για τη λιανική τραπεζική και σε επίπεδο πιστούχου για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο. Η Τράπεζα έχει αναπτύξει ένα εξειδικευμένο μοντέλο πρόβλεψης των ΜΕΑ, τα αποτελέσματα του οποίου έχουν χρησιμοποιηθεί για τη διαμόρφωση των στόχων και των βασικών δεικτών απόδοσης. Η στρατηγική και οι στόχοι βασίζονται σε παραδοχές σχετικά με τις μακροοικονομικές προοπτικές και το νομικό και φορολογικό πλαίσιο στην Ελλάδα. Οι επιλεγμένες δράσεις και οι πρωτοβουλίες δεν αναμένεται να επιφέρουν αύξηση στις εκτιμώμενες προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους ούτε πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Οι βασικοί κίνδυνοι ενδεχόμενης απόκλισης από τους στόχους σχετίζονται κυρίως με καθυστερήσεις α) στη μακροοικονομική ανάκαμψη και β) στη θέσπιση των απαραίτητων ρυθμίσεων του νομικού και διοικητικού πλαισίου για την επίλυση του προβλήματος των ΜΕΑ. Σε αυτή την κατεύθυνση, ένα σημαντικό βήμα για την άρση των φορολογικών εμποδίων ήταν η τροποποίηση του Νόμου 4172/2013 το Μάρτιο 2017 (σημ. 16).

Η Τράπεζα έχει ενσωματώσει πλήρως τη στρατηγική των ΜΕΑ στις διαδικασίες διαχείρισής τους και στο επιχειρησιακό της σχέδιο. Η εποπτική αρχή παρακολουθεί στενά την πορεία για την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων σε τριμηνιαία βάση και δύναται, εφόσον κριθεί σκόπιμο, να ζητήσει επιπρόσθετα διορθωτικά μέτρα.

7.2.1 Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο Όμιλος είναι εκτεθειμένος σε πιστωτικό κίνδυνο, που είναι ο κίνδυνος ζημιάς λόγω αδυναμίας του αντισυμβαλλόμενου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις πληρωμών του κατά την ημερομηνία λήξης τους.

Ο πιστωτικός κίνδυνος του Ομίλου προκύπτει κυρίως από το δανεισμό ιδιωτών και επιχειρήσεων, περιλαμβανομένων των μέτρων προστασίας που παρέχονται, όπως χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και πιστωτικές επιστολές, καθώς και από άλλες δραστηριότητες, όπως επενδύσεις σε ομόλογα, εμπορικές δραστηριότητες, δραστηριότητες σε κεφαλαιαγορές και δραστηριότητες διακανονισμού. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο κυριότερος κίνδυνος στον οποίο εκτίθεται ο Όμιλος, η διαχείρισή του γίνεται ενεργά, με τη δέουσα προσοχή και παρακολουθείται από κεντροποιημένες μονάδες κινδύνου, οι οποίες αναφέρονται στον GCRO.

(α) Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου

Οι διαδικασίες έγκρισης των πιστοδοτήσεων και αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων είναι κεντροποιημένες σε επίπεδο χώρας. Ο επαρκής διαχωρισμός των καθηκόντων διασφαλίζει την ανεξαρτησία μεταξύ των στελεχών που είναι υπεύθυνοι για την σχέση με τον πελάτη, την διαδικασία έγκρισης και εκταμίευσης του δανείου, καθώς και την παρακολούθηση αυτού σε όλη τη διάρκεια του.

Επιτροπές Πιστοδοτήσεων

Η διαδικασία έγκρισης των πιστοδοτήσεων των επιχειρηματικών δανείων είναι κεντροποιημένη και πραγματοποιείται μέσω επιτροπών πιστοδοτήσεων με κλιμακούμενα εγκριτικά όρια, με σκοπό τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου. Οι βασικές επιτροπές είναι οι εξής:

- Επιτροπές Πιστοδοτήσεων (κεντρικές και τοπικές), οι οποίες είναι εξουσιοδοτημένες να εγκρίνουν νέες πιστοδοτήσεις, να ανανεώνουν ή να τροποποιούν τα υπάρχοντα όρια στα επίπεδα εγκρίσεών τους, τα οποία καθορίζονται με βάση τη συνολική έκθεση στον πιστούχο, την κατηγορία κινδύνου (υψηλή, μεσαία ή χαμηλή), όπως επίσης και την αξία και το είδος των παρεχόμενων εξασφαλίσεων,
- Επιτροπές Πιστωτικών Χειρισμών (ΕΠΙΧ), οι οποίες λαμβάνουν αποφάσεις για θέματα πιστοδοτήσεων και ενεργειών που πρέπει να πραγματοποιηθούν για πελάτες σε δυσχερή οικονομική θέση,
- Επιτροπές Πιστοδοτήσεων διεθνών δραστηριοτήτων (Περιφερειακή και Χωρών), που έχουν συσταθεί για πιστοδοτήσεις σε επιχειρηματικούς πελάτες των θυγατρικών τραπεζών του Ομίλου στο εξωτερικό, είναι εξουσιοδοτημένες να εγκρίνουν τα νέα όρια, να ανανεώνουν ή να τροποποιούν υπάρχοντα όρια μέσα στα επίπεδα εγκριτικών ευχερειών τους, ανάλογα με τη συνολική έκθεση στον πιστούχο και την κατηγορία κινδύνου του (υψηλή, μεσαία ή χαμηλή), όπως επίσης και με την αξία και το είδος των παρεχόμενων εξασφαλίσεων, και
- Επιτροπές Ειδικού Χειρισμού διεθνών δραστηριοτήτων που έχουν συσταθεί για το χειρισμό επιχειρηματικών πιστούχων σε δυσχερή οικονομική θέση των θυγατρικών τραπεζών του Ομίλου στο εξωτερικό. Οι επιτροπές πιστοδοτήσεων συνεδριάζουν σε εβδομαδιαία βάση ή και συχνότερα, όταν αυτό απαιτείται.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τομέας Πίστης

Οι κύριες δραστηριότητες του Τομέα Πίστης της Γενικής Διεύθυνσης Διαχείρισης Κινδύνου είναι οι ακόλουθες:

- Επισκόπηση και αξιολόγηση πιστοδοτικών αιτημάτων που αφορούν σε:
  - εγχώριες μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις όλων των διαβαθμίσεων κινδύνου,
  - εξειδικευμένες χρηματοδοτήσεις, όπως του ναυτιλιακού κλάδου και της διαρθρωμένης χρηματοδότησης (structured finance), και
  - πελάτες λιανικής τραπεζικής (μικρές επιχειρήσεις και ιδιώτες) πάνω από ένα προκαθορισμένο όριο,
- Σύναξη ανεξάρτητης γνωμοδότησης για κάθε πιστοδοτικό αίτημα που περιλαμβάνει:
  - αξιολόγηση του προφίλ κινδύνου του πιστούχου λαμβάνοντας υπόψη ορισμένους βασικούς παράγοντες κινδύνου (όπως κινδύνους αγοράς, λειτουργικούς, διαρθρωτικούς και οικονομικούς),
  - την περαιτέρω ανάλυση του τομέα δραστηριοποίησης του πιστούχου, και
  - προτάσεις για τη διαμόρφωση πιστοδοτικών συναλλαγών που να είναι ικανοποιητικά καλυμμένες και επαρκώς ελεγχόμενες από την Τράπεζα,
- Επιβεβαίωση των πιστοληπτικών διαβαθμίσεων για κάθε πιστούχο ώστε να αντικατοπτρίζουν τους αντίστοιχους κινδύνους,
- Συμμετοχή με δικαίωμα ψήφου σε όλες τις επιτροπές πιστοδοτήσεων σύμφωνα με τις διαδικασίες εγκρίσεων (με εξαίρεση την ΕΠΙΧ Ι - συμμετοχή χωρίς δικαίωμα ψήφου).

Τομέας Διεθνούς Πίστης

Ο Τομέας Διεθνούς Πίστης έχει ως κύριο αντικείμενο την ενεργή συμμετοχή στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την επισκόπηση της πιστοδοτικής διαδικασίας για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο των θυγατρικών στο εξωτερικό. Επιπρόσθετα, ο Τομέας συμβουλεύει και υποστηρίζει τις Διευθύνσεις Διαχείρισης Κινδύνων των θυγατρικών στο εξωτερικό. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Τομέας είναι υπεύθυνος για τις παρακάτω δραστηριότητες:

- Συμμετοχή με δικαίωμα ψήφου σε όλες τις επιτροπές διεθνών δραστηριοτήτων (Περιφερειακή, Χωρών και Ειδικού Χειρισμού),
- Προετοιμασία της λειτουργίας των επιτροπών διεθνών δραστηριοτήτων συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης της ατζέντας και την επιμέλεια και διανομή των πρακτικών,
- Συμμετοχή στις συνεδριάσεις των Επιτροπών Παρακολούθησης που είναι υπεύθυνες για την παρακολούθηση και την στρατηγική των προβληματικών επιχειρηματικών σχέσεων με δανειακά υπόλοιπα μεγαλύτερα ενός ορίου που από κοινού θέτει ο Τομέας Διεθνούς Πίστης και ο Τομέας TAG της κάθε χώρας,
- Προεδρία των Επιτροπών Κινδύνων της κάθε χώρας,
- Συνεχής υποστήριξη στους Τομείς Πίστης των θυγατρικών στο εξωτερικό μέσω της παροχής συμβουλών για βέλτιστες πρακτικές και εκπαίδευση,
- Προετοιμασία και περιοδική επικαιροποίηση του Εγχειριδίου Πιστωτικής Πολιτικής (επιχειρηματικών πελατών) των θυγατρικών στο εξωτερικό, και
- Υλοποίηση ειδικών έργων του Ομίλου που σχετίζονται με θέματα πιστοδοτήσεων.

Σε συνεργασία με τον Τομέα Πιστωτικού Ελέγχου διενεργεί ελέγχους ποιότητας δανείων καθώς επίσης και ειδικών κατηγοριών δανείων (π.χ. ακίνητα και αγροτικές χρηματοδοτήσεις).

Εγκριτική διαδικασία Λιανικής Τραπεζικής

Η εγκριτική διαδικασία για πιστοδοτήσεις προς μικρές επιχειρήσεις (με κύκλο εργασιών μέχρι € 2,5 εκατ.) γίνεται κεντροποιημένα, βάσει συγκεκριμένων οδηγιών σχετικά με τις αποδεκτές εξασφαλίσεις. Η αξιολόγηση στηρίζεται στην ανάλυση της οικονομικής κατάστασης του πιστούχου, καθώς και σε στατιστικά υποδείγματα (statistical scorecards). Η εγκριτική διαδικασία για πιστοδοτήσεις προς νοικοκυριά (Household Lending) γίνεται επίσης κεντροποιημένα. Υποστηρίζεται από την χρήση εξειδικευμένων υποδειγμάτων (credit scoring models), καθώς και την εφαρμογή πιστοδοτικών κριτηρίων που βασίζονται στη συναλλακτική συμπεριφορά και την οικονομική κατάσταση των δανειοληπτών, το είδος και την ποιότητα των εξασφαλίσεων, την

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ύπαρξη ακίνητης περιουσίας και άλλους παράγοντες. Η συνεχής παρακολούθηση της ποιότητας και της απόδοσης του χαρτοφυλακίου οδηγεί σε αναπροσαρμογή των πολιτικών και των διαδικασιών πιστοδοτήσεων, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Η διαδικασία εγκρίσεων των αιτήσεων τροποποίησης της Λιανικής Τραπεζικής έχει διαχωριστεί πλήρως από τις μονάδες χορηγήσεως νέων δανείων, μέσω του ανεξάρτητου Τομέα Πίστης Retail Remedial.

Τομέας Group Market and Counterparty Risk

Ο τομέας Group Market and Counterparty Risk (GMCRS) ευθύνεται για την επιμέτρηση, παρακολούθηση και αναφορά της έκθεσης του Ομίλου στον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, δηλ. του κινδύνου ζημιάς λόγω αδυναμίας του αντισυμβαλλομένου να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων διαχείρισης διαθεσίμων, όπως συναλλαγές χρεογράφων και παραγώγων, συμφωνίες επαναγοράς και επαναπώλησης τίτλων, τοποθετήσεις στην διατραπεζική αγορά και λοιπά.

Ο Όμιλος θεσπίζει όρια κινδύνου αντισυμβαλλομένου, τα οποία βασίζονται κυρίως στην πιστωτική διαβάθμιση του αντισυμβαλλομένου, όπως αυτή παρέχεται από διεθνείς οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, και στην κατηγορία του προϊόντος (π.χ. όρια ελέγχου καθαρών θέσεων σε παράγωγα ανά ποσό και διάρκεια, έκθεσης σε κυβερνητικά ομόλογα και σε χρεόγραφα από τιτλοποιήσεις). Η χρήση των ανωτέρω ορίων, τυχόν υπερβάσεις αυτών, καθώς και η συνολική έκθεση ανά θυγατρική του Ομίλου, ανά αντισυμβαλλόμενο και κατηγορία προϊόντος παρακολουθούνται καθημερινά από τον Τομέα GMCR. Τα συμβόλαια μείωσης κινδύνου λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της τελικής έκθεσης.

Στην περίπτωση των μη εξασφαλισμένων συναλλαγών παραγώγων, ο Όμιλος επιμετρά την τρέχουσα έκθεση παράλληλα με την πιθανή μελλοντική έκθεση χρησιμοποιώντας χρηματοοικονομικά μοντέλα. Η συνολική έκθεση χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση της χρήσης των καθορισμένων ορίων.

Το σύστημα επιμέτρησης της έκθεσης στον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου που χρησιμοποιείται από το GMCRS είναι επίσης διαθέσιμο στην διεύθυνση διαχείρισης διαθεσίμων των θυγατρικών του Ομίλου, δίνοντάς τους με αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα παρακολούθησης τόσο της έκθεσης όσο και των διαθεσίμων ορίων ανά αντισυμβαλλόμενο.

(β) Παρακολούθηση Πιστωτικού Κινδύνου

Ο Τομέας Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου παρακολουθεί και αξιολογεί την ποιότητα όλων των δανειακών χαρτοφυλακίων και λειτουργεί ανεξάρτητα από τις άλλες μονάδες της Τράπεζας. Ο Τομέας Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου αναφέρεται απευθείας στον GCRO.

Οι κύριες δραστηριότητες του Τομέα Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου περιλαμβάνουν:

- παρακολούθηση και επισκόπηση της απόδοσης όλων των δανειακών χαρτοφυλακίων του Ομίλου,
- πραγματοποίηση ελέγχων και σύνταξη γραπτών αναφορών προς τη Διοίκηση για την ποιότητα όλων των δανειακών χαρτοφυλακίων του Ομίλου και την τήρηση των υφιστάμενων κανονισμών της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (EBA),
- επίβλεψη και έλεγχο των μονάδων διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου στις θυγατρικές εξωτερικού,
- επίβλεψη, υποστήριξη και συντήρηση της εφαρμογής Moody's Risk Advisor (MRA) που χρησιμοποιείται για την διαβάθμιση του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου,
- ανάπτυξη, επίβλεψη και υποστήριξη της εφαρμογής Transactional Rating (TR), η οποία υπολογίζει, για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο, το συνολικό κίνδυνο μιας δανειακής σχέσης λαμβάνοντας υπόψη την πιστοληπτική ικανότητα του πιστούχου και τις προβλεπόμενες εξασφαλίσεις,
- τακτική παρακολούθηση και παρουσίαση ανά τρίμηνο της συνολικής εικόνας των πιστωτικών ανοιγμάτων στο Διοικητικό Συμβούλιο και στην Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, με συνοδευτικές αναλύσεις,
- καθορισμό της πολιτικής προβλέψεων και τακτικό έλεγχο της επάρκειας των προβλέψεων σε όλα τα δανειακά χαρτοφυλάκια του Ομίλου,
- συμμετοχή στην έγκριση νέων πιστωτικών πολιτικών και νέων δανειακών προϊόντων,
- συμμετοχή στην Επιτροπή Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων, και
- παρουσία στις συνεδριάσεις των εγκριτικών Επιτροπών Πιστοδοτήσεων, καθώς επίσης και των Επιτροπών Πιστωτικών Χειρισμών χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι κύριες αρμοδιότητες του Τομέα Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας (Πιστωτικού κινδύνου) & Εποπτικού Πλαισίου είναι η ανάπτυξη και η τήρηση της μεθόδου των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Ratings Based - IRB approach) σύμφωνα με το πλαίσιο της Βασιλείας (Basel) και της Οδηγίας για τις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Capital Requirements Directive - CRD), για τα δανειακά χαρτοφυλάκια του Ομίλου, η επιμέτρηση και η παρακολούθηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και η διαχείριση των θεμάτων πιστωτικού κινδύνου για εποπτικούς σκοπούς, όπως ο έλεγχος ποιότητας στοιχείων ενεργητικού (Asset Quality Review - AQR) και οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests). Ο Τομέας αναφέρεται στον GCRO.

Οι κύριες δραστηριότητες του Τομέα Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας (Πιστωτικού κινδύνου) & Εποπτικού Πλαισίου περιλαμβάνουν:

- διαχείριση των AQRs που διενεργούνται από τις εποπτικές αρχές (ΤτΕ, ΕΚΤ),
- υλοποίηση του σχεδίου σταδιακής εφαρμογής (roll out) των IRB μοντέλων ,
- ανάπτυξη, εφαρμογή και επικαιροποίηση των IRB μοντέλων για τη μέτρηση της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης (probability of default - PD), της ζημιάς δεδομένης της αθέτησης υποχρέωσης (loss given default - LGD) και της έκθεσης κατά την αθέτηση υποχρέωσης (exposure at default - EAD) για την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου,
- επιμέτρηση, παρακολούθηση και έλεγχος εκ των υστέρων των παραμέτρων κινδύνου (PD, LGD, EAD) για σκοπούς υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και για σκοπούς υπολογισμού προβλέψεων για πιστωτικούς κινδύνους,
- μηνιαίος υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας (Pillar I) και προετοιμασία των σχετικών αναφορών (Common Reporting - COREP, Supervisory Review and Evaluation Process - SREP) προς τη Διοίκηση και τις εποπτικές αρχές σε τριμηνιαία βάση,
- διενέργεια stress tests για εσωτερικούς σκοπούς και εποπτικούς - EBA/SSM) και συντήρηση της υποδομής για τη διενέργεια αυτών των ασκήσεων,
- ανάπτυξη και συντήρηση των μοντέλων εκτίμησης τα οποία συσχετίζουν τους μακροοικονομικούς παράγοντες με τις παραμέτρους πιστωτικού κινδύνου (PD, LGD) για τα δανειακά χαρτοφυλάκια του Ομίλου,
- προετοιμασία αναλύσεων πιστωτικού κινδύνου για την αξιολόγηση της επάρκειας του εσωτερικού κεφαλαίου (ICAAP) με βάση τον Πυλώνα II,
- προετοιμασία των δημοσιοποιήσεων του Πυλώνα III για τον πιστωτικό κίνδυνο,
- συμμετοχή στην προετοιμασία του επιχειρηματικού πλάνου, του πλάνου αναδιάρθρωσης και του πλάνου ανακεφαλαιοποίησης (recovery plan) του Ομίλου σε σχέση με την εξέλιξη της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού και των κεφαλαιακών απαιτήσεων των δανειακών χαρτοφυλακίων (εκτιμώμενες προβλέψεις και σταθμισμένο ενεργητικό - RWAs),
- υποστήριξη των επιχειρηματικών μονάδων στη χρήση των IRB μοντέλων στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων και στην ανάπτυξη και χρήση των δεικτών που σχετίζονται με κινδύνους όπως ο δείκτης RAROC (Risk Adjusted Return on Capital) κλπ.,
- παρακολούθηση του ρυθμιστικού πλαισίου σε σχέση με τα παραπάνω, εκτίμηση της επίπτωσης τους και έναρξη και διαχείριση των σχετικών έργων,
- καθοδήγηση, παρακολούθηση και επίβλεψη των αντίστοιχων διευθύνσεων ελέγχου κεφαλαιακής επάρκειας στη Ρουμανία και τη Βουλγαρία όσο αφορά στα μοντέλα πιστωτικού κινδύνου, στις μεθοδολογίες για την διενέργεια stress tests και άλλα θεσμικά θέματα αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο, και
- προετοιμασία τακτικών αναφορών προς τον GCRO, την MRC και την BRC για τα ακόλουθα θέματα: αποτελέσματα επικύρωσης των μοντέλων αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου, εξέλιξη των παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου (PD, LGD, EAD), ενημέρωση αναφορικά με αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο και εκτίμηση της επίπτωσης τους, αποτελέσματα ασκήσεων stress tests και AQRs.

Οι θυγατρικές του Ομίλου σε Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, Κύπρο και Λουξεμβούργο έχουν την ίδια δομή διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου και τις ίδιες διαδικασίες ελέγχου με τη Τράπεζα και αναφέρονται απευθείας στον GCRO. Οι πολιτικές και οι διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου εγκρίνονται και παρακολουθούνται από τους τομείς πιστωτικού κινδύνου της Τράπεζας, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι οδηγίες σε επίπεδο Ομίλου τηρούνται και ότι η στρατηγική πιστωτικού κινδύνου εφαρμόζεται ομοιόμορφα στον Όμιλο.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων Ομίλου (Troubled Assets Group General Division – TAG) έχει την γενικότερη ευθύνη για τη διαχείριση των χαρτοφυλακίων προβληματικών δανείων του Ομίλου, περιλαμβανομένων των ρυθμισμένων δανείων, και διασφαλίζει τη στενή παρακολούθηση, τον αυστηρό έλεγχο και τη προσαρμογή των προγραμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις μακροοικονομικές εξελίξεις, το εποπτικό και νομοθετικό πλαίσιο, τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές και τις νέες ή εξελιγμένες εσωτερικές απαιτήσεις.

Η TAG συνεργάζεται με τον Τομέα Διαχείρισης Κινδύνων για την αμοιβαία κατανόηση των πρακτικών που εφαρμόζονται και την ανάπτυξη των κατάλληλων μεθοδολογιών σχετικά με την αξιολόγηση των κινδύνων που απορρέουν από κάθε τύπο ρύθμισης δανείων και γενικά, την ανάπτυξη στρατηγικής διαχείρισης προβληματικών δανείων για όλα τα χαρτοφυλάκια. Οι εισηγήσεις και αναφορές της TAG στο Διοικητικό Συμβούλιο και τις Επιτροπές του υποβάλλονται και στον GCRO, ο οποίος εκφράζει γνώμη.

Οι βασικές αρχές διακυβέρνησης της TAG περιλαμβάνουν:

- διατήρηση μιας σαφούς διαχωριστικής γραμμής μεταξύ των επιχειρηματικών μονάδων και της διαχείρισης προβληματικών δανείων,
- διασφάλιση της άμεσης συμμετοχής της ανώτατης διοίκησης στη διαχείριση των προβληματικών δανείων και στη στενή παρακολούθηση των αντίστοιχων χαρτοφυλακίων,
- ανάπτυξη αποτελεσματικής στρατηγικής επίλυσης προβλημάτων μέσω καινοτόμων προτάσεων που θα οδηγήσουν σε βιώσιμες λύσεις, εξασφαλίζοντας μια ενιαία προσέγγιση για τη διαχείριση προβληματικών δανείων όλων των χαρτοφυλακίων,
- σχεδιασμό βελτιώσεων στην παρακολούθηση και παροχή στοχευμένων λύσεων με την κατηγοριοποίηση των δανειοληπτών σε καθυστέρηση σε τομείς και το σχεδιασμό των μεθόδων διαχείρισης και ανάκτησης απαιτήσεων ανά τομέα,
- διασφάλιση μιας ενιαίας προσέγγισης σχετικά με τη διαχείριση των προβληματικών δανείων σε όλα τα χαρτοφυλάκια,
- περιορισμός των μη ενήμερων δανείων μέσω έγκαιρης παρέμβασης και σαφούς ορισμού των βασικών χρηματοοικονομικών στόχων των προβληματικών δανείων,
- παρακολούθηση των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τον βαθμό καθυστέρησης των δανείων, καθώς και προσδιορισμός των ενεργειών περιορισμού του πιστωτικού κινδύνου,
- μεγιστοποίηση των στόχων σχετικά με τους πιστούχους που επιστρέφουν σε ενήμερη κατάσταση μέσω μέτρων ρύθμισης ή αποπληρωμών,
- παρακολούθηση των ζημιών που προέρχονται από προβληματικά δάνεια, και
- καθορισμός των κριτηρίων για την αξιολόγηση των βιωσιμότητας των προτεινόμενων μέτρων ρύθμισης ή λύσεων, καθώς και των μέτρων οριστικής διευθέτησης, και σχεδιασμός των σχετικών δέντρων αποφάσεων.

(γ) Δανειακές δεσμεύσεις

Ο κύριος σκοπός των δανειακών δεσμεύσεων, είναι η διασφάλιση της διαθεσιμότητας των συμφωνηθέντων κεφαλαίων στους πελάτες. Οι εγγυήσεις και οι πιστωτικές επιστολές σε αναμονή φέρουν τον ίδιο πιστωτικό κίνδυνο όπως τα δάνεια, καθώς αντιπροσωπεύουν ανέκκλητες διαβεβαιώσεις ότι ο Όμιλος θα προβεί σε πληρωμές, σε περίπτωση που κάποιος πελάτης δεν μπορεί να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις του προς τρίτους. Οι ενέγγυες πιστώσεις, οι οποίες είναι γραπτές δεσμεύσεις του Ομίλου, εκ μέρους ενός πελάτη που εξουσιοδοτεί κάποιον τρίτο να εκδίδει διαταγές πληρωμής εις βάρος του Ομίλου, μέχρι ενός προκαθορισμένου ποσού και υπό ειδικούς όρους και συνθήκες, είναι εξασφαλισμένες από το υποκείμενο φορτίο εμπορευμάτων που σχετίζονται και συνεπώς φέρουν μικρότερο κίνδυνο από ότι ένα δάνειο. Οι δεσμεύσεις για επέκταση της πίστωσης αντιπροσωπεύουν συμβατικές υποχρεώσεις για επέκταση της πίστωσης σε μορφή δανείων, εγγυήσεων ή ενέγγυων πιστώσεων για τις οποίες ο Όμιλος συνήθως εισπράττει προμήθεια. Οι δεσμεύσεις αυτές είναι ανέκκλητες μέχρι τη λήξη της πίστωσης ή μπορούν να ανακληθούν μόνο μετά από σημαντικό δυσμενές γεγονός.

(δ) Κίνδυνος συγκέντρωσης

Ο Όμιλος καθορίζει τα επίπεδα πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνει, με την επιβολή ορίων έκθεσης ανά πιστούχο ή ομάδα πιστούχων και ανά κλάδο δραστηριότητας. Η έκθεση σε κάθε πιστούχο περιορίζεται περαιτέρω με υπό-όρια που καλύπτουν την έκθεση σε στοιχεία εντός και εκτός ισολογισμού, και με ημερήσια όρια κινδύνου διακανονισμού σε σχέση με εμπορεύσιμα στοιχεία, όπως προθεσμιακά συμβόλαια ξένου συναλλάγματος.

Αυτού του είδους οι κίνδυνοι παρακολουθούνται σε περιοδική βάση και υπόκεινται σε ετήσια ή συχνότερη αναθεώρηση. Οι συγκεντρώσεις κινδύνου παρακολουθούνται τακτικά και αναφέρονται στην Επιτροπή Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου (Board Risk Committee – BRC). Οι αναφορές αυτές περιλαμβάνουν τα 25 μεγαλύτερα πιστωτικά ανοίγματα, τους κυριότερους

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

πελάτες υπό επιτήρηση και προβληματικούς πελάτες, ανάλυση ανά κλάδο, ανάλυση ανά βαθμίδα διαβάθμισης πιστοληπτικής ικανότητας, βαθμού καθυστέρησης και τα δανειακά χαρτοφυλάκια ανά χώρα.

(ε) Συστήματα διαβάθμισης

Διαβάθμιση επιχειρηματικών δανείων

Η Τράπεζα χρησιμοποιεί διαφορετικά συστήματα αξιολόγησης των επιχειρήσεων-πιστούχων, προκειμένου να προσδιορίζονται ορθότερα οι κίνδυνοι από πιστούχους με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Κατά συνέπεια, υπάρχουν διαφορετικά συστήματα αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται σε παραδοσιακούς, καθώς επίσης και σε ειδικούς τομείς, του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου:

- παραδοσιακός δανεισμός επιχειρήσεων: Moody's Risk Advisor (MRA) / Εσωτερικά αναπτυγμένο σύστημα διαβάθμισης (Internal Credit Rating - ICR) για πελάτες που δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθούν με το MRA,
- ειδικές χρηματοδοτήσεις (ναυτιλία, χρηματοδότηση ακινήτων και έργων): ειδική διαβάθμιση (slotting methodology).

Το MRA συγκεντρώνει ποσοτικές και ποιοτικές πληροφορίες για τις επιχειρήσεις, προκειμένου να αξιολογήσει την φερεγγυότητά τους και να διαβαθμίσει την πιστοληπτική τους ικανότητα. Ειδικότερα, λαμβάνει υπόψη τα οικονομικά αποτελέσματα και τις ταμειακές ροές της επιχείρησης, τις τάσεις που υπάρχουν στον κλάδο δραστηριοποίησής της, την κατάσταση των ανταγωνιστών της, ποιοτικές εκτιμήσεις για την διοίκησή της, την εν γένει κατάστασή της και άλλους παράγοντες σχετικά με την δομή της αγοράς του κλάδου δραστηριότητάς της. Το MRA χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση όλων των επιχειρήσεων που τηρούν πλήρη φορολογικά βιβλία, ανεξάρτητα από την νομική τους μορφή, και προσαρμόζεται στο ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον.

Υπάρχουν ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων που δεν μπορεί να αξιολογηθούν με το MRA, λόγω ειδικών χαρακτηριστικών των οικονομικών τους καταστάσεων, όπως οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι δημόσιοι οργανισμοί, οι χρηματιστηριακές εταιρείες και οι νεοσύστατες επιχειρήσεις. Στις περιπτώσεις αυτές χρησιμοποιείται το ICR, το οποίο, όπως και το MRA, συνδυάζει ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια αξιολόγησης, όπως το μέγεθος της επιχείρησης, τα έτη δραστηριότητας, το ιστορικό συναλλακτικής συμπεριφοράς και τον κλάδο δραστηριότητας.

Επιπρόσθετα, η Τράπεζα διενεργεί συνολική αξιολόγηση των επιχειρήσεων, η οποία βασίζεται τόσο στη διαβάθμιση πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου (MRA ή ICR) όσο και στις εξασφαλίσεις και εγγυήσεις της παρεχόμενης πίστωσης, με χρήση δεκατεταρτοβάθμιας (14) κλίμακας. Η έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο, αποτελεί αντικείμενο λεπτομερούς αξιολόγησης από το κατά περίπτωση αρμόδιο εγκριτικό κλιμάκιο της Τράπεζας, βάσει της αντίστοιχης συνολικής πιστοληπτικής κλίμακας. Οι επιχειρήσεις-πιστούχοι χαμηλού κινδύνου εξετάζονται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, ενώ αυτές που είναι υψηλότερου κινδύνου είτε σε εξαμηνιαία βάση ή σε τριμηνιαία βάση. Τα πιστωτικά ανοίγματα σε επιχειρήσεις υψηλού κινδύνου, άνω των € 5 εκατ., εξετάζονται από την Επιτροπή Δανείων Υπό Παρακολούθηση (Special Watchlist Committee) περιοδικά ή όταν προκύπτουν σημαντικά γεγονότα.

Για τα χαρτοφυλάκια των ειδικών χρηματοδοτήσεων, δηλ. αυτά για τα οποία κύρια πηγή αποπληρωμής είναι τα έσοδα που δημιουργούνται από τα περιουσιακά στοιχεία που χρηματοδοτούνται και όχι η ανεξάρτητη ικανότητα της εμπορικής επιχείρησης, η Τράπεζα χρησιμοποιεί ειδική διαβάθμιση (slotting method) προσαρμόζοντας και βελτιώνοντας τα κριτήρια της οδηγίας Capital Requirements Directive στις πρακτικές κινδύνου της Τράπεζας. Οι πελάτες που εμπίπτουν στην κατηγορία των ειδικών χρηματοδοτήσεων (ναυτιλία, χρηματοδότηση ακινήτων και έργων), εντάσσονται σε πέντε βαθμίδες: Strong-Ισχυρή, Good-Καλή, Satisfactory-Ικανοποιητική, Weak-Αδύναμη και Default-Αθέτηση.

Τα συστήματα διαβάθμισης που αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελούν αναπόσπαστο μέρος στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διαχείρισης κινδύνων στις πιστοδοτήσεις επιχειρήσεων:

- στην εγκριτική διαδικασία, τόσο στην αρχική έγκριση όσο και στην ανανέωση πιστοδοτικών ορίων,
- στον υπολογισμό της προστιθέμενης αξίας από μια δανειακή σχέση (Economic Value Added) και την τιμολόγηση βάσει πιστωτικού κινδύνου (Risk Adjusted Pricing), και
- στην αξιολόγηση των επιταγών που λαμβάνονται ως ενέχυρο για την κάλυψη πιστοδοτήσεων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Διαβάθμιση δανείων λιανικής τραπεζικής

Η Τράπεζα αξιολογεί την διαβάθμιση των δανείων λιανικής τραπεζικής, βάσει στατιστικών υποδειγμάτων τόσο κατά την έναρξη της χρηματοδότησης, όσο και σε διαρκή βάση, λαμβάνοντας υπόψη και τα υποδείγματα συμπεριφοράς (behavioral scorecards). Τα υποδείγματα αυτά έχουν αναπτυχθεί για να προβλέπουν, με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης (probability of default), την ζημία εφόσον υπάρξει αθέτηση (loss given default) και την έκθεση κατά την αθέτηση. Επίσης καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των προϊόντων της λιανικής τραπεζικής (πιστωτικές κάρτες, καταναλωτικά δάνεια, μη ασφαλισμένες ανακυκλούμενες χρηματοδοτήσεις, δάνεια για αγορά αυτοκινήτου, προσωπικά δάνεια, στεγαστικά δάνεια και χρηματοδοτήσεις μικρών επιχειρήσεων).

Τα υποδείγματα αναπτύχθηκαν βάσει ιστορικών στοιχείων τόσο της Τράπεζας όσο και της αγοράς. Τα υποδείγματα συμπεριφοράς υπολογίζονται αυτόματα σε μηνιαία βάση, διασφαλίζοντας έτσι ότι η εκτίμηση για τον πιστωτικό κίνδυνο είναι επικαιροποιημένη.

Τα υποδείγματα χρησιμοποιούνται στην εγκριτική διαδικασία, στη διαχείριση των πιστοδοτικών ορίων, καθώς και στο πλαίσιο της διαδικασίας είσπραξης για την προτεραιοποίηση των δανειακών λογαριασμών προς άμεση ενέργεια. Επίσης, συχνά τα υποδείγματα χρησιμοποιούνται στην κατηγοριοποίηση των πελατών κατά πιστωτικό κίνδυνο και για την τιμολόγηση βάσει πιστωτικού κινδύνου συγκεκριμένων τομέων και νέων προϊόντων.

Τα συστήματα διαβάθμισης που χρησιμοποιούνται από την Τράπεζα πληρούν τις απαιτήσεις της Προσέγγισης Εσωτερικών Διαβαθμίσεων της Βασιλείας III (Basel III IRB approach). Η Τράπεζα είναι πιστοποιημένη σε IRB από το 2008 για τα ελληνικά χαρτοφυλάκια, τόσο τα επιχειρηματικά όσο και τα χαρτοφυλάκια λιανικής τραπεζικής (όπως περιγράφεται στις γνωστοποιήσεις της Βασιλείας III, Πυλώνας III, τα οποία είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο της Τράπεζας).

Ο Τομέας Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας (Πιστωτικού Κινδύνου) & Εποπτικού Πλαισίου παρακολουθεί ανεξάρτητα την δυνατότητα των συστημάτων διαβάθμισης και υποδειγμάτων αξιολόγησης προκειμένου να κατηγοριοποιήσει τους πιστούχους βάσει κινδύνου, καθώς και για να προβλέψει την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης και την ζημία εφόσον υπάρξει αθέτηση και την έκθεση κατά την αθέτηση. Η πολιτική επικύρωσης της Τράπεζας είναι σύμφωνη με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές και τις απαιτήσεις των εποπτικών αρχών. Η Τράπεζα επιβεβαιώνει την εγκυρότητα των συστημάτων διαβάθμισης και υποδειγμάτων αξιολόγησης σε ετήσια βάση και η επιβεβαίωση αυτή περιλαμβάνει τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά χαρακτηριστικά. Οι διαδικασίες τεκμηρίωσης καταγράφονται και επισκοπούνται σε τακτική βάση και αναφέρονται στην Επιτροπή Κινδύνων. Επιπλέον, η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου του Ομίλου επισκοπεί ανεξάρτητα σε ετήσια βάση την διαδικασία επικύρωσης.

(στ) Τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου

Ένα βασικό στοιχείο της επιχειρηματικής στρατηγικής του Ομίλου είναι η μείωση του κινδύνου μέσω της χρήσης διαφόρων τεχνικών. Τα κυριότερα μέσα περιορισμού κινδύνων είναι οι ενεχυριάσεις περιουσιακών στοιχείων, οι εγγυήσεις και οι κύριες συμβάσεις συμψηφισμού.

Είδη εξασφαλίσεων που γίνονται αποδεκτά από τον Όμιλο

Ο Όμιλος έχει εσωτερικές πολιτικές που περιλαμβάνουν τους παρακάτω τύπους εξασφαλίσεων που συνήθως γίνονται αποδεκτοί σε μία δανειακή σχέση:

- οικιστικά και εμπορικά ακίνητα (γραφεία, εμπορικά κέντρα, κλπ.), βιομηχανικά κτίρια και οικόπεδα,
- εμπορικές απαιτήσεις, μεταχρονολογημένες επιταγές,
- χρεόγραφα συμπεριλαμβανομένων εισηγμένων μετοχών και ομολόγων,
- καταθέσεις,
- εγγυήσεις και πιστωτικές επιστολές,
- ασφαλιστήρια συμβόλαια, και
- εξοπλισμός, κυρίως οχήματα και πλοία.

Ένα συγκεκριμένο ποσοστό εξασφάλισης είναι προαπαιτούμενο, τόσο κατά την έγκριση της δανειακής σχέσης όσο και σε διαρκή βάση για κάθε τύπο εξασφαλίσεων, όπως παρουσιάζεται στην πιστωτική πολιτική του Ομίλου.

Για θέσεις, εκτός από δάνεια πελατών (δηλαδή συμφωνίες επαναγοράς, παράγωγα), ο Όμιλος αποδέχεται ως εξασφάλιση μόνο μετρητά ή ρευστοποιήσιμα ομόλογα.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Αρχές αποτίμησης των αποδεκτών εξασφαλίσεων

Προκειμένου να προσδιοριστεί ο μέγιστος δείκτης εξασφάλισης για τα δάνεια, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη όλη τη σχετική διαθέσιμη πληροφόρηση, περιλαμβανομένων των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών των εξασφαλίσεων, εφόσον οι συμμετέχοντες στην αγορά θα λάμβαναν υπόψη τα εν λόγω χαρακτηριστικά κατά την τιμολόγηση των αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων. Η αποτίμηση και οι προδιαγραφές των αποδεκτών εξασφαλίσεων στηρίζονται στις ακόλουθες αρχές:

- η εύλογη αξία της εξασφάλισης, δηλ. η τιμή εξόδου (exit price) που θα λάμβανε κάποιος για την πώληση του περιουσιακού στοιχείου σε μια κανονική συναλλαγή στις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς,
- η εύλογη αξία αντιπροσωπεύει την ικανότητα των συμμετεχόντων στην αγορά να δημιουργούν οικονομικά οφέλη από την μέγιστη και βέλτιστη χρήση του περιουσιακού στοιχείου ή από την πώληση του,
- μείωση της αξίας της εξασφάλισης εξετάζεται όταν ο τύπος, η τοποθεσία ή η κατάσταση (όπως η φθορά και η απαξίωση) του περιουσιακού στοιχείου το υποδεικνύουν,
- δεν υπάρχει αξία εξασφάλισης εάν η ενεργοποίηση της ενεχυρίασης στο αντικείμενο που αποτελεί την εξασφάλιση δεν μπορεί να εκτελεστεί νόμιμα.

Οι εκτιμήσεις των ακινήτων για όλες τις μονάδες γίνονται από την Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε., θυγατρική του Ομίλου που απευθύνεται στο Γενικό Διευθυντή του Τομέα Επενδυτικής Τραπεζικής, Διαχείρισης Επενδύσεων και του τομέα Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας του Ομίλου (Global Markets, Wealth Management and Group Real Estate Asset Management). Η Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε. εποπτεύεται από το Royal Institute of Chartered Surveyors και χρησιμοποιεί εσωτερικούς ή εξωτερικούς πιστοποιημένους εκτιμητές σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια (πιστοποιήσεις και εμπειρία). Όλες οι εκτιμήσεις λαμβάνουν υπόψη την περιοχή που βρίσκεται το ακίνητο, την ηλικία του και την εμπορευσιμότητά του, ελέγχονται δε επιπρόσθετα και προσυπογράφονται από έμπειρο προσωπικό της θυγατρικής. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται βασίζεται σε διεθνή πρότυπα εκτιμήσεων (International Valuation Standards), ενώ υπάρχουν μηχανισμοί ποιοτικού ελέγχου, όπως διαδικασίες επισκόπησης και ανεξάρτητοι έλεγχοι δείγματος από ανεξάρτητους και αξιόπιστους οίκους εκτιμήσεων.

Το 2006 η Τράπεζα, σε συνεργασία με τις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες, ξεκίνησε ένα έργο με σκοπό τη δημιουργία δείκτη μεταβολών αξιών οικιστικών ακινήτων. Η μεθοδολογία, η οποία αναπτύχθηκε από ανεξάρτητη εξειδικευμένη εταιρεία στατιστικών ερευνών, έχει εγκριθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος, η δε χρήση του δείκτη επιτρέπει την δυναμική παρακολούθηση των τιμών των οικιστικών ακινήτων και των τάσεων της αγοράς σε ετήσια βάση.

Για τα εμπορικά ακίνητα, διενεργούνται επανεκτιμήσεις σε χρονικό ορίζοντα δύο με τρία χρόνια από πιστοποιημένους εκτιμητές. Οι επανεκτιμήσεις γίνονται ακόμα συχνότερα είτε με φυσική αυτοψία είτε με επισκόπηση εγγράφων ανάλογα με το βαθμό σημαντικότητας της έκθεσης ανά πιστούχο και την κατηγοριοποίηση του δανειολήπτη (κατηγορία κινδύνου του πιστούχου).

Προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα των μεταχρονολογημένων επιταγών που γίνονται αποδεκτές ως εξασφάλιση, η Τράπεζα έχει αναπτύξει ένα σύστημα προεπιλογής, το οποίο λαμβάνει υπόψη έναν αριθμό κριτηρίων και παραμέτρων κινδύνου, ώστε να αξιολογηθεί η καταλληλότητά τους. Επιπρόσθετα, η αποτίμηση των μεταχρονολογημένων επιταγών παρακολουθείται εβδομαδιαία με τη χρήση εξελιγμένων στατιστικών αναφορών και μηνιαία μέσω της επισκόπησης λεπτομερούς πληροφόρησης σχετικά με την εισπραξιμότητα, την αντικατάσταση και σφράγιση τους ανά εκδότη.

Πολιτική εξασφαλίσεων και καταγραφή

Για τα δάνεια, οι οδηγίες που δίνονται από τον Όμιλο επικεντρώνονται στο γεγονός ότι οι πρακτικές και οι συνήθεις διαδικασίες που ακολουθούνται θα πρέπει να είναι έγκαιρες και να διεκπεραιώνονται με σύνεση, προκειμένου να διασφαλίζουν ότι οι καλύψεις είναι υπό τον έλεγχο των θυγατρικών του Ομίλου, και ότι η σχετική σύμβαση δανείου και ενεχύρου, καθώς και το αντικείμενο της εξασφάλισης μπορούν νομίμως να εκτελεστούν. Συνεπώς, οι θυγατρικές του Ομίλου θα διατηρούν το δικαίωμα να εκποιήσουν τις εξασφαλίσεις όταν ο οφειλέτης βρίσκεται σε οικονομική δυσχέρεια και θα είναι σε θέση να διεκδικήσουν και να ελέγξουν το προϊόν από τη διαδικασία εκποίησης.

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό τυποποιημένες συμβάσεις δανείων και ενεχύρων, διασφαλίζοντας τη νομική ισχύ τους.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές ΚαταστάσειςΕγγυήσεις

Οι εγγυήσεις που χρησιμοποιούνται ως τεχνική μείωσης πιστωτικού κινδύνου από τον Όμιλο, παρέχονται σε μεγάλο βαθμό από τις κεντρικές και τοπικές κυβερνήσεις στις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται. Το ταμείο εγγυοδοσίας μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ) και παρόμοια ταμεία, τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες είναι επιπροσθέτως σημαντικοί εγγυητές πιστωτικού κινδύνου.

Διαχείριση ανακτηθέντων ακινήτων

Ο αντικειμενικός σκοπός της διαχείρισης των ανακτηθέντων περιουσιακών στοιχείων από τον Όμιλο είναι να ελαχιστοποιηθεί η χρονική περίοδος μέχρι την εκποίηση του περιουσιακού στοιχείου και να μεγιστοποιηθεί η ανάκτηση του δεσμευμένου κεφαλαίου.

Για τον σκοπό αυτό, η διαχείριση των ανακτηθέντων περιουσιακών στοιχείων στοχεύει στη βελτίωση του εσόδου από ενοίκια και των άλλων εσόδων, μέσω της εκμετάλλευσης αυτών των περιουσιακών στοιχείων, και ταυτόχρονα στη μείωση του κόστους διακράτησης και συντήρησής τους. Επιπροσθέτως, Ο Όμιλος ασχολείται ενεργά με τον εντοπισμό κατάλληλων ενδεχόμενων αγοραστών για το χαρτοφυλάκιο των ανακτηθέντων ακινήτων (περιλαμβανομένων εξειδικευμένων εταιρειών που ασχολούνται με την εξαγορά ειδικών χαρτοφυλακίων ανακτηθέντων ακινήτων), τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, προκειμένου να μειώσει το απόθεμα των ακινήτων σε έναν χρονικό ορίζοντα 3-5 ετών.

Τα ανακτηθέντα ακίνητα παρακολουθούνται στενά μέσω τεχνικών και νομικών αναφορών, προκειμένου η εμπορική τους αξία να αναφέρεται με ακρίβεια και να είναι επικαιροποιημένη σύμφωνα με τις τάσεις της αγοράς.

Κίνδυνος Αντισυμβαλλόμενου

Ο Όμιλος περιορίζει τον κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου που απορρέει από τις δραστηριότητες διαχείρισης διαθεσίμων μέσω της σύναψης κύριων συμβάσεων συμψηφισμού και παρόμοιων συμφωνιών, καθώς και συμβάσεων ενεχυρίασης με τους αντισυμβαλλόμενους που διενεργεί μεγάλο όγκο συναλλαγών. Οι κύριες συμβάσεις συμψηφισμού δεν καταλήγουν γενικά στο συμψηφισμό των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων του ισολογισμού, καθώς οι συναλλαγές συνήθως διακανονίζονται σε μικτή βάση. Εντούτοις, ο πιστωτικός κίνδυνος μειώνεται μέσω των κύριων συμβάσεων συμψηφισμού, σε περίπτωση αδυναμίας του αντισυμβαλλόμενου μέρους να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, οπότε οι ανοιχτές θέσεις με τον αντισυμβαλλόμενο κλείνουν και διακανονίζονται σε καθαρή βάση.

Στην περίπτωση των παραγώγων, ο Όμιλος χρησιμοποιεί συμβάσεις ISDA (International Swaps and Derivatives Association), οι οποίες περιορίζουν την έκθεσή του μέσω του συμψηφισμού των ανοικτών θέσεων, και συμβάσεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου (CSAs - Credit Support Annex) οι οποίες μειώνουν περαιτέρω τη συνολική έκθεση ανά αντισυμβαλλόμενο. Σύμφωνα με τις συμβάσεις αυτές, η συνολική έκθεση με τον αντισυμβαλλόμενο υπολογίζεται σε ημερήσια βάση λαμβάνοντας υπόψη τυχόν συμψηφισμούς και εξασφαλίσεις.

Η ίδια διαδικασία εφαρμόζεται και στην περίπτωση των συμφωνιών επαναγοράς χρεογράφων (repos), όπου χρησιμοποιούνται συμβάσεις GMRA (Global Master Repurchase Agreements). Η έκθεση (η καθαρή διαφορά μεταξύ της αξίας του repo και της τρέχουσας αξίας των χρεογράφων) υπολογίζεται σε ημερήσια βάση, ενώ το υπόλοιπο των εξασφαλίσεων αναπροσαρμόζεται μεταξύ των αντισυμβαλλόμενων, ελαχιστοποιώντας με αυτόν τον τρόπο την έκθεση.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Υποδομών της Ευρωπαϊκής Αγοράς (European Market Infrastructure Regulation – EMIR), η Τράπεζα ξεκίνησε συναλλαγές για επιλεγμένες συμβάσεις παραγώγων που εκκαθαρίζονται κεντροποιημένα μέσω ενός εξουσιοδοτημένου κεντρικού αντισυμβαλλόμενου (central counterparty – CCP) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ο οποίος είναι καταγεγραμμένος στα αρχεία καταγραφής συναλλαγών (trade repositories). Η χρήση του CCP αυξάνει τη διαφάνεια στην αγορά και μειώνει τον κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου και τους λειτουργικούς κινδύνους σχετίζονται με την αγορά των παραγώγων. Η Τράπεζα χρησιμοποιεί ένα σύστημα διαχείρισης εξασφαλίσεων για την παρακολούθηση των συμβάσεων ISDA, CSAs και GMRAs, δηλαδή η ημερήσια αποτίμηση των παραγώγων και η τρέχουσα αξία των χρεογράφων χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της έκθεσης με κάθε αντισυμβαλλόμενο. Οι εξασφαλίσεις που θα πρέπει να δοθούν επιπρόσθετα ή να απαιτηθούν από τον αντισυμβαλλόμενο υπολογίζονται καθημερινά.

Με αυτό το σύστημα η Τράπεζα παρακολουθεί και ελέγχει τη ροή των εξασφαλίσεων στην περίπτωση των παραγώγων και των συμφωνιών επαναγοράς χρεογράφων, ανεξάρτητα από τον αντισυμβαλλόμενο. Η επίδραση κάθε διακύμανσης της αγοράς που αυξάνει την έκθεση της Τράπεζας αναφέρεται και η Τράπεζα προχωρά άμεσα σε αύξηση της εξασφάλισης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

7.2.1.1 Μέγιστη έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο προ εξασφαλίσεων

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο στοιχείων ισολογισμού:		
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	2.759	2.808
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων:		
- Ομόλογα	59	85
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	1.980	1.884
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες:		
- Επιχειρηματικά δάνεια	19.335	19.606
- Στεγαστικά δάνεια	17.844	18.261
- Καταναλωτικά δάνεια	6.328	6.570
- Δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις	7.149	7.246
Μείον: συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(11.598)	(11.790)
Επενδυτικοί τίτλοι:		
- Ομόλογα	12.320	16.156
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	1.445	1.678
Έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο στοιχείων εκτός ισολογισμού (σημ. 45)	1.478	1.431
Σύνολο	59.099	63.935

Ο παραπάνω πίνακας απεικονίζει τη μέγιστη έκθεση του Ομίλου σε πιστωτικό κίνδυνο την 31 Δεκεμβρίου 2016 και 31 Δεκεμβρίου 2015, αντίστοιχα, χωρίς να ληφθούν υπ' όψιν τυχόν εξασφαλίσεις ή άλλα μέτρα προστασίας που δεν πληρούν τα κριτήρια για συμψηφισμό στις οικονομικές καταστάσεις.

Τα στοιχεία του ισολογισμού, που περιλαμβάνονται στον παραπάνω πίνακα, εμφανίζονται στην καθαρή λογιστική τους αξία, όπως αυτή αναφέρεται στον ισολογισμό. Τα στοιχεία εκτός ισολογισμού περιλαμβάνουν εγγυήσεις, πιστωτικές επιστολές σε αναμονή, ανέκκλητες δεσμεύσεις πιστωτικών ορίων και ενέγγυες πιστώσεις.

7.2.1.2 Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Παρακάτω παρατίθεται αναλυτική επισκόπηση της έκθεσης του Ομίλου σε πιστωτικό κίνδυνο προερχόμενο από δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες, σύμφωνα με τις δημοσιευμένες, την 30 Σεπτεμβρίου 2013, οδηγίες της Ελληνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ). Επιπρόσθετα, τα είδη ρύθμισης δανείων του Ομίλου είναι σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της ΤτΕ 102/30.08.2016. Τα συγκριτικά στοιχεία για τα μέτρα ρύθμισης δανείων του Ομίλου έχουν αναπροσαρμοστεί προκειμένου να συνάδουν με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν για το 2016.

(α) Ποιότητα του χαρτοφυλακίου των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες

Τα δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες κατηγοριοποιούνται σε «δάνεια χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα», «δάνεια σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα» και «απομειωμένα δάνεια».

Η κατηγορία «δάνεια χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα» περιλαμβάνει τα δάνεια για τα οποία δεν υπάρχουν εκπρόθεσμες καταβολές, βάσει σύμβασης, καθώς και καμία άλλη ένδειξη απομείωσης.

Η κατηγορία «δάνεια σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα» περιλαμβάνει τα δάνεια για τα οποία υπάρχουν εκπρόθεσμες καταβολές, βάσει σύμβασης, τουλάχιστον για μία ημέρα, χωρίς ωστόσο να έχει απομειωθεί η αξία τους εκτός εάν υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες που να υποδεικνύουν το αντίθετο. Για τα δάνεια λιανικής τραπεζικής, συνήθως συμβαίνει όταν είναι υπερήμερα λιγότερο από 90 ημέρες, ενώ για τα επιχειρηματικά δάνεια λαμβάνονται υπόψη τόσο οι ημέρες υπερημερίας όσο και η εσωτερική διαβάθμισή τους, η οποία αντανακλά τη γενικότερη χρηματοοικονομική κατάσταση του πιστούχου.

Για τα δάνεια των ανωτέρω κατηγοριών, παρόλο που δεν θεωρούνται απομειωμένα, ο Όμιλος αναγνωρίζει «συλλογική» ζημιά απομείωσης (όπως αναφέρεται στη σημ. 2.13 «Απομείωση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού»).

Η κατηγορία «απομειωμένα δάνεια», τα οποία αξιολογούνται για απομείωση «σε ατομική βάση», περιλαμβάνει τα επιχειρηματικά δάνεια καθώς και τα δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις και τα στεγαστικά δάνεια, για τα οποία αναγνωρίζεται «ατομική» πρόβλεψη απομείωσης. Τα υπόλοιπα δάνεια λιανικής τραπεζικής θεωρούνται απομειωμένα, όταν είναι σε υπερημερία μεγαλύτερη από 90 ημέρες ή μικρότερη στις περιπτώσεις όπου υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης και για τα οποία

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

αναγνωρίζεται «συλλογική» πρόβλεψη απομείωσης. Επιπρόσθετα, τα απομειωμένα δάνεια λιανικής τραπεζικής σε καθεστώς ρύθμισης ενδέχεται να περιλαμβάνουν δάνεια σε υπερημερία μικρότερη από 90 ημέρες. Από την 1 Ιανουαρίου 2016, τα στεγαστικά δάνεια που είναι σε υπερημερία από 90 έως 180 μέρες έχουν ταξινομηθεί ως «απομειωμένα δάνεια». Αυτή η αλλαγή δεν είχε σημαντικό αντίκτυπο στις προβλέψεις απομείωσης του Ομίλου.

Τα παρατηρήσιμα δεδομένα που αξιολογούνται από τον Όμιλο, ώστε να προσδιοριστεί αν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη ότι ένα δάνειο ή ομάδα δανείων έχουν απομειωθεί αναφέρονται στη σημ. 2.13.

Τα «μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα» (MEA) όπως παρακολουθούνται και γνωστοποιούνται από τον Όμιλο, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες που ορίζονται από τα Εκτελεστικά Τεχνικά Πρότυπα της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (European Banking Authority Implementing Technical Standards), περιλαμβάνουν ανοίγματα που είναι υπερήμερα περισσότερο από 90 ημέρες ή που έχουν αξιολογηθεί με πιθανή αδυναμία πληρωμής, απομειωμένα ανοίγματα που αξιολογούνται για απομείωση σε ατομική ή συλλογική βάση καθώς και ανοίγματα που κατηγοριοποιούνται ως ανοίγματα σε αθέτηση για εποπτικούς σκοπούς. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, τα MEA του Ομίλου ανήλθαν σε € 22.888 εκατ. (2015: € 22.621 εκατ.). Αντίστοιχα, τα «Εξυπηρετούμενα ανοίγματα» περιλαμβάνουν ανοίγματα χωρίς καθυστέρηση, υπερήμερα λιγότερο από 90 ημέρες ή που δεν έχουν αξιολογηθεί με πιθανή αδυναμία πληρωμής, μη απομειωμένα και χωρίς αθέτηση ανοίγματα. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, τα εξυπηρετούμενα ανοίγματα του Ομίλου ανήλθαν σε € 27.768 εκατ. (2015: € 29.062 εκατ.).

Η κατηγορία «πιθανή αδυναμία πληρωμής» αναφέρεται σε ανοίγματα όπου η ικανότητα του πιστούχου αξιολογείται ως μη πιθανή για πλήρη εξόφληση χωρίς ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων, ανεξάρτητα από την ύπαρξη καθυστέρησης ή τον αριθμό των ημερών σε καθυστέρηση.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την αξία των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες, προ απομείωσης, η οποία αποτελεί και τη μέγιστη έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο προ απομείωσης, καθώς και την κατηγοριοποίηση αυτών σε μη απομειωμένα (δηλ. «δάνεια χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα» και «δάνεια σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα») και απομειωμένα. Επίσης, οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το υπόλοιπο της πρόβλεψης απομείωσης που έχει αναγνωρισθεί ανά κατηγορία δανείων και απαιτήσεων από πελάτες και μέθοδο προσδιορισμού του υπολοίπου αυτής (δηλ. «ατομική» ή συλλογική» αξιολόγηση), τη συνολική καθαρή αξία των δανείων και απαιτήσεων, μετά την απομείωση, καθώς και την αξία των εξασφαλίσεων που κατέχονται για την μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

Για σκοπούς διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, ο Δημόσιος Τομέας συμπεριλαμβάνεται στα επιχειρηματικά δάνεια. Ο Δημόσιος Τομέας περιλαμβάνει την έκθεση στην κεντρική κυβέρνηση, στις τοπικές αρχές, σε εταιρείες που συνδέονται με το κράτος και εταιρείες που ελέγχονται μερικώς ή πλήρως από το κράτος.

Επιπρόσθετα, η αξία των εξασφαλίσεων που παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες έχει ανώτατο όριο το ύψος του δανείου, προ απομείωσης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2016									
	Μη απομειωμένα		Απομειωμένα		Συσσωρευμένη πρόβλεψη			Συνολική καθαρή αξία μετά την απομείωση		Αξία εξασφαλίσεων
	Χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα	Σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα	Ατομική αξιολόγηση	Συλλογική αξιολόγηση	Συνολική αξία προ απομείωσης	Ατομική αξιολόγηση	Συλλογική αξιολόγηση	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	13.545	2.801	521	14.454	31.321	(194)	(6.895)	24.232	18.399	
- Στεγαστικά δάνεια	9.172	1.913	330	6.429	17.844	(122)	(2.150)	15.572	14.029	
- Καταναλωτικά δάνεια	1.596	339	2	2.740	4.677	(1)	(2.195)	2.481	176	
- Πιστωτικές κάρτες	847	63	0	741	1.651	(0)	(536)	1.115	32	
- Μικρές επιχειρήσεις	1.930	486	189	4.544	7.149	(71)	(2.014)	5.064	4.162	
Επιχειρηματικά	9.758	1.010	7.908	1	18.677	(4.354)	(146)	14.177	10.555	
- Μεγάλες επιχειρήσεις	7.095	681	3.258	-	11.034	(1.936)	(75)	9.023	6.330	
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	2.663	329	4.650	1	7.643	(2.418)	(71)	5.154	4.225	
Δημόσιος τομέας	655	2	1	-	658	(1)	(8)	649	4	
- Ελλάδα	634	0	1	-	635	(1)	(8)	626	4	
- Λουπές Χώρες	21	2	-	-	23	-	-	23	-	
Σύνολο	23.958	3.813	8.430	14.455	50.656	(4.549)	(7.049)	39.058	28.958	

	31 Δεκεμβρίου 2015									
	Μη απομειωμένα		Απομειωμένα		Συσσωρευμένη πρόβλεψη			Συνολική καθαρή αξία μετά την απομείωση		Αξία εξασφαλίσεων
	Χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα	Σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα	Ατομική αξιολόγηση	Συλλογική αξιολόγηση	Συνολική αξία προ απομείωσης	Ατομική αξιολόγηση	Συλλογική αξιολόγηση	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	14.399	3.606	369	13.703	32.077	(119)	(6.978)	24.980	19.341	
- Στεγαστικά δάνεια	10.011	2.434	156	5.660	18.261	(44)	(2.128)	16.089	14.892	
- Καταναλωτικά δάνεια	1.580	453	3	2.774	4.810	(1)	(2.131)	2.678	142	
- Πιστωτικές κάρτες	847	85	-	828	1.760	-	(633)	1.127	34	
- Μικρές επιχειρήσεις ⁽¹⁾	1.961	634	210	4.441	7.246	(74)	(2.086)	5.086	4.273	
Επιχειρηματικά	8.637	1.799	8.339	3	18.778	(4.522)	(163)	14.093	10.486	
- Μεγάλες επιχειρήσεις	6.541	1.416	5.429	0	13.386	(3.288)	(102)	9.996	7.414	
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	2.096	383	2.910	3	5.392	(1.234)	(61)	4.097	3.072	
Δημόσιος τομέας	824	3	1	-	828	(1)	(7)	820	54	
- Ελλάδα	800	1	1	-	802	(1)	(7)	794	54	
- Λουπές Χώρες	24	2	-	-	26	-	-	26	-	
Σύνολο	23.860	5.408	8.709	13.706	51.683	(4.642)	(7.148)	39.893	29.881	

⁽¹⁾ Όσον αφορά την κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων, τα καταγγελλόμενα δάνεια και η αντίστοιχη συσσωρευμένη πρόβλεψη αυτών έχουν συμπεριληφθεί στην κατηγορία της «συλλογικής αξιολόγησης». Τα συγκριτικά στοιχεία έχουν αναπροσαρμοσθεί αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, τα υπόλοιπα των καταγγελλόμενων δανείων ποσού € 2.465 εκατ. και η συσσωρευμένη πρόβλεψη αυτών ποσού € 1.330 εκατ. έχουν συμπεριληφθεί στην κατηγορία της «συλλογικής αξιολόγησης».

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα

Τα εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης των πιστούχων που χρησιμοποιούνται από τον Όμιλο, παρακολουθούν τα σημαντικά υπόλοιπα, βάσει ποσοτικών και ποιοτικών παραγόντων. Σχετικά με τα δάνεια και απαιτήσεις χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα, τα επιχειρηματικά δάνεια κατηγοριοποιούνται σε υψηλή διαβάθμιση, ικανοποιητική διαβάθμιση και υπό παρακολούθηση, ενώ τα δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις και τα στεγαστικά δάνεια, τα οποία αξιολογούνται για απομείωση σε «ατομική βάση», κατηγοριοποιούνται σε ικανοποιητική διαβάθμιση και υπό παρακολούθηση. Τα υπόλοιπα δάνεια λιανικής τραπεζικής, τα οποία δεν αξιολογούνται σε «ατομική βάση», δεν διαβαθμίζονται και κατηγοριοποιούνται σε ικανοποιητική διαβάθμιση βάσει της μη ύπαρξης καθυστέρησης πληρωμών.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα:

	31 Δεκεμβρίου 2016				
	Υψηλής διαβάθμισης € εκατ.	Ικανοποιητικής διαβάθμισης € εκατ.	Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου) € εκατ.	Σύνολο των χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένων € εκατ.	Αξία εξασφαλίσεων € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	40	13.505	-	13.545	9.420
- Στεγαστικά δάνεια	-	9.172	-	9.172	8.012
- Καταναλωτικά δάνεια	-	1.596	-	1.596	52
- Πιστωτικές κάρτες	-	847	-	847	1
- Μικρές επιχειρήσεις	40	1.890	-	1.930	1.355
Επιχειρηματικά	6.146	3.300	312	9.758	6.370
- Μεγάλες επιχειρήσεις	4.602	2.299	194	7.095	4.546
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	1.544	1.001	118	2.663	1.824
Δημόσιος τομέας	511	144	-	655	4
- Ελλάδα	511	123	-	634	4
- Λοιπές Χώρες	0	21	-	21	-
Σύνολο	6.697	16.949	312	23.958	15.794

	31 Δεκεμβρίου 2015				
	Υψηλής διαβάθμισης € εκατ.	Ικανοποιητικής διαβάθμισης € εκατ.	Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου) € εκατ.	Σύνολο των χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένων € εκατ.	Αξία εξασφαλίσεων € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	35	14.364	-	14.399	10.123
- Στεγαστικά δάνεια	-	10.011	-	10.011	8.789
- Καταναλωτικά δάνεια	-	1.580	-	1.580	20
- Πιστωτικές κάρτες	-	847	-	847	0
- Μικρές επιχειρήσεις	35	1.926	-	1.961	1.314
Επιχειρηματικά	5.415	2.958	264	8.637	5.501
- Μεγάλες επιχειρήσεις	4.187	2.197	157	6.541	4.144
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	1.228	761	107	2.096	1.357
Δημόσιος τομέας	662	162	-	824	53
- Ελλάδα	662	138	-	800	53
- Λοιπές Χώρες	0	24	-	24	-
Σύνολο	6.112	17.484	264	23.860	15.677

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την χρονοανάλυση των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες σε καθυστέρηση και μη απομειωμένων, προ αναγνωρισθείσας πρόβλεψης, ανά κατηγορία δανείου:

	31 Δεκεμβρίου 2016								Σύνολο των καθυστερημένων και μη απομειωμένων € εκατ.
	Λιανική Τραπεζική			Επιχειρηματικά			Δημόσιος τομέας		
	Στεγαστικά δάνεια € εκατ.	Καταναλωτικά δάνεια € εκατ.	Πιστωτικές κάρτες € εκατ.	Μικρές επιχειρήσεις € εκατ.	Μεγάλες επιχειρήσεις € εκατ.	Μικρομεσαίες ΜΜΕ € εκατ.	Ελλάδα € εκατ.	Λοιπές Χώρες € εκατ.	
έως 29 ημέρες	1.520	277	45	351	472	152	0	2	2.819
30 έως 59 ημέρες	288	46	12	77	57	111	-	-	591
60 έως 89 ημέρες	105	16	6	58	152	66	-	0	403
Σύνολο	1.913	339	63	486	681	329	0	2	3.813
Αξία εξασφαλίσεων	1.533	3	0	308	332	230	-	-	2.406

	31 Δεκεμβρίου 2015								Σύνολο των καθυστερημένων και μη απομειωμένων € εκατ.
	Λιανική Τραπεζική			Επιχειρηματικά			Δημόσιος τομέας		
	Στεγαστικά δάνεια € εκατ.	Καταναλωτικά δάνεια € εκατ.	Πιστωτικές κάρτες € εκατ.	Μικρές επιχειρήσεις € εκατ.	Μεγάλες επιχειρήσεις € εκατ.	Μικρομεσαίες ΜΜΕ € εκατ.	Ελλάδα € εκατ.	Λοιπές Χώρες € εκατ.	
έως 29 ημέρες	1.761	342	59	364	768	212	0	1	3.507
30 έως 59 ημέρες	341	69	16	150	138	52	-	1	767
60 έως 89 ημέρες	193	42	10	120	510	119	1	-	995
90 έως 179 ημέρες	139	-	-	-	-	-	-	-	139
Σύνολο	2.434	453	85	634	1.416	383	1	2	5.408
Αξία εξασφαλίσεων	1.980	3	0	411	885	231	1	-	3.511

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Απομειωμένα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την κίνηση των απομειωμένων δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ανά κατηγορία δανείου:

	31 Δεκεμβρίου 2016								Σύνολο των απομειωμένων δανείων € εκατ.
	Λιανική Τραπεζική			Επιχειρηματικά			Δημόσιος τομέας		
	Στεγαστικά δάνεια € εκατ.	Καταναλωτικά δάνεια € εκατ.	Πιστωτικές κάρτες € εκατ.	Μικρές επιχειρήσεις € εκατ.	Μεγάλες επιχειρήσεις € εκατ.	Μικρομεσαίες ΜΜΕ € εκατ.	Ελλάδα € εκατ.	Λοιπές Χώρες € εκατ.	
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2015	5.816	2.777	828	4.651	5.429	2.913	1	-	22.415
Μεταφορές μεταξύ κατηγοριών δανείων	-	(0)	-	0	(1.947)	1.947	(0)	-	(0)
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	5.816	2.777	828	4.651	3.482	4.860	1	-	22.415
Αξία δανείων που χαρακτηρίστηκαν ως απομειωμένα εντός της χρήσης	1.333	306	26	477	298	167	0	-	2.607
Απομειωμένα δάνεια από απόκτηση επιχειρήσεων	23	4	0	3	7	4	-	-	41
Αξία δανείων που εξήλθαν από την κατηγορία των απομειωμένων δανείων	(394)	(154)	(38)	(316)	(184)	(75)	(0)	-	(1.161)
Εισπράξεις από απομειωμένα δάνεια	(48)	(28)	(4)	(88)	(90)	(100)	(0)	-	(358)
Διαγραφές απομειωμένων δανείων	(29)	(119)	(57)	(27)	(142)	(219)	-	-	(593)
Πωλήσεις απομειωμένων δανείων	-	(43)	(23)	(0)	(126)	(3)	-	-	(195)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	58	(1)	9	33	13	17	0	-	129
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	6.759	2.742	741	4.733	3.258	4.651	1	-	22.885
Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.105)	(2.097)	(515)	(2.041)	(1.926)	(2.418)	(1)	-	(11.103)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου (καθαρή αξία)	4.654	645	226	2.692	1.332	2.233	0	-	11.782

	31 Δεκεμβρίου 2015								Σύνολο των απομειωμένων δανείων € εκατ.
	Λιανική Τραπεζική			Επιχειρηματικά			Δημόσιος τομέας		
	Στεγαστικά δάνεια € εκατ.	Καταναλωτικά δάνεια € εκατ.	Πιστωτικές κάρτες € εκατ.	Μικρές επιχειρήσεις € εκατ.	Μεγάλες επιχειρήσεις € εκατ.	Μικρομεσαίες ΜΜΕ € εκατ.	Ελλάδα € εκατ.	Λοιπές Χώρες € εκατ.	
Υπόλοιπο τη 31 Δεκεμβρίου 2014	4.502	2.493	786	4.253	5.477	2.509	-	-	20.020
Μεταφορές μεταξύ κατηγοριών δανείων	(0)	(0)	-	0	(19)	19	-	-	-
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	4.502	2.493	786	4.253	5.458	2.528	-	-	20.020
Αξία δανείων που χαρακτηρίστηκαν ως απομειωμένα εντός της χρήσης	1.392	424	75	532	215	585	1	-	3.224
Αξία δανείων που εξήλθαν από την κατηγορία των απομειωμένων δανείων	(134)	(92)	(17)	(98)	(90)	(54)	-	-	(485)
Εισπράξεις από απομειωμένα δάνεια	(42)	(42)	(15)	(81)	(89)	(57)	-	-	(326)
Διαγραφές απομειωμένων δανείων	(42)	(19)	(4)	(25)	(120)	(92)	(0)	-	(302)
Πωλήσεις απομειωμένων δανείων	-	-	-	(0)	(0)	(10)	-	-	(10)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	140	13	3	70	55	13	-	-	294
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	5.816	2.777	828	4.651	5.429	2.913	1	-	22.415
Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(1.914)	(2.079)	(619)	(2.085)	(3.279)	(1.234)	(1)	-	(11.211)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου (καθαρή αξία)	3.902	698	209	2.566	2.150	1.679	0	-	11.204

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την χρονοανάλυση των απομειωμένων δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ανά κατηγορία δανείου, μετά από απομείωση, καθώς και την αξία των εξασφαλίσεων που κατέχονται για τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

Για τα καταγγελλόμενα δάνεια, ο Όμιλος παύει να παρακολουθεί την κατάσταση καθυστέρησής τους και συνεπώς τα υπόλοιπα τους περιλαμβάνονται στην κατηγορία «άνω των 360 ημερών», με εξαίρεση τα καταναλωτικά δάνεια τα οποία παρακολουθούνται μέχρι τις 360 μέρες καθυστέρησης.

	31 Δεκεμβρίου 2016								
	Λιανική Τραπεζική				Επιχειρηματικά		Δημόσιος τομέας		Σύνολο των απομειωμένων δανείων
	Στεγαστικά δάνεια	Καταναλωτικά δάνεια	Πιστωτικές κάρτες	Μικρές επιχειρήσεις	Μεγάλες επιχειρήσεις	Μικρομεσαίες ΜΜΕ	Ελλάδα	Λοιπές Χώρες	
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
έως 29 ημέρες	1.233	173	12	691	695	559	-	-	3.363
30 έως 59 ημέρες	212	33	1	83	12	38	-	-	379
60 έως 89 ημέρες	143	7	1	86	82	91	-	-	410
90 έως 179 ημέρες	243	21	5	107	54	43	-	-	473
180 έως 360 ημέρες	259	20	6	107	58	56	0	-	506
άνω των 360 ημερών	2.564	391	201	1.618	431	1.446	0	-	6.651
Σύνολο	4.654	645	226	2.692	1.332	2.233	0	-	11.782
Αξία εξασφαλίσεων	4.484	121	31	2.499	1.452	2.171	0	-	10.758

	31 Δεκεμβρίου 2015								
	Λιανική Τραπεζική				Επιχειρηματικά		Δημόσιος τομέας		Σύνολο των απομειωμένων δανείων
	Στεγαστικά δάνεια	Καταναλωτικά δάνεια	Πιστωτικές κάρτες	Μικρές επιχειρήσεις	Μεγάλες επιχειρήσεις	Μικρομεσαίες ΜΜΕ	Ελλάδα	Λοιπές Χώρες	
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
έως 29 ημέρες	733	107	14	392	603	349	0	-	2.198
30 έως 59 ημέρες	158	23	1	86	39	27	-	-	334
60 έως 89 ημέρες	96	14	0	93	273	197	-	-	673
90 έως 179 ημέρες	255	46	11	173	115	91	-	-	691
180 έως 360 ημέρες	317	43	14	145	93	108	0	-	720
άνω των 360 ημερών	2.343	465	169	1.677	1.027	907	0	-	6.588
Σύνολο	3.902	698	209	2.566	2.150	1.679	0	-	11.204
Αξία εξασφαλίσεων	4.123	119	34	2.548	2.385	1.484	0	-	10.693

(β) Εξασφαλίσεις και ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία

Εξασφαλίσεις

Ο δείκτης δανείων προς αξία εξασφάλισης των στεγαστικών δανείων προσδιορίζει τη σχέση μεταξύ του δανειακού υπολοίπου, προ απομείωσης, και της τρέχουσας αξίας των ακινήτων που κατέχονται ως εξασφάλιση κατά την ημερομηνία του ισολογισμού.

Ο δείκτης δανείων προς αξία εξασφάλισης των στεγαστικών δανείων παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Στεγαστικά Δάνεια		
Μικρότερο από 50%	3.510	4.042
50%-70%	2.453	2.730
71%-80%	1.310	1.385
81%-90%	1.168	1.261
91%-100%	1.128	1.215
101%-120%	1.913	2.031
121%-150%	2.404	2.367
Μεγαλύτερο από 150%	3.958	3.230
Συνολική έκθεση	17.844	18.261
Μέσος Όρος του δείκτη δανείου προς αξία εξασφάλισης	99,90%	94,07%

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η ανάλυση των εξασφαλίσεων και εγγυήσεων παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες:

31 Δεκεμβρίου 2016					
Αξία εξασφαλίσεων					
	Ακίνητη περιουσία	Χρηματ/κές	Λοιπές	Σύνολο	Εγγυήσεις
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	17.868	269	262	18.399	186
Επιχειρηματικά ⁽¹⁾	5.359	1.647	3.549	10.555	199
Δημόσιος τομέας	2	2	0	4	8
Σύνολο	23.229	1.918	3.811	28.958	393

31 Δεκεμβρίου 2015					
Αξία εξασφαλίσεων					
	Ακίνητη περιουσία	Χρηματ/κές	Λοιπές	Σύνολο	Εγγυήσεις
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	18.813	249	279	19.341	206
Επιχειρηματικά ⁽¹⁾	5.312	1.696	3.478	10.486	192
Δημόσιος τομέας	-	53	1	54	18
Σύνολο	24.125	1.998	3.758	29.881	416

⁽¹⁾ Οι λοιπές εξασφαλίσεις περιλαμβάνουν εκχωρημένες απαιτήσεις, εξοπλισμό, αποθέματα, πλωτά μέσα κλπ.

Ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία

Ο Όμιλος αναγνωρίζει στον ισολογισμό τα περιουσιακά στοιχεία που κρατούνται ως εξασφαλίσεις, όταν αυτά έρχονται στην κατοχή του συνήθως μέσω νομικών διαδικασιών ή επικαλούμενος άλλες πιστωτικές ενισχύσεις. Η κύρια κατηγορία εξασφαλίσεων που ανακτάται από τον Όμιλο, σε αντιστάθμιση αποπληρωμής ή μείωσης του υπολοίπου των δανείων, αφορά σε ακίνητα περιουσιακά στοιχεία. Τα ακίνητα κατηγοριοποιούνται στα ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία στην χαμηλότερη αξία μεταξύ του κόστους και της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας (βλέπε επίσης σημ. 2.18 και 32). Στις περιπτώσεις που τα ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία χρησιμοποιούνται από τον Όμιλο για τις δραστηριότητες του, τότε αυτά κατηγοριοποιούνται ως ιδιοχρησιμοποιούμενα πάγια στοιχεία ή ως επενδύσεις σε ακίνητα αναλόγως (βλέπε σημ. 2.7, 29 και 30).

Στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζονται οι εξασφαλίσεις τις οποίες ο Όμιλος πήρε στη κατοχή του και τις αναγνώρισε στα ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, καθώς επίσης τα καθαρά κέρδη/(ζημιές) που προέκυψαν από πωλήσεις τέτοιων περιουσιακών στοιχείων μέσα στη χρήση:

31 Δεκεμβρίου 2016							
	Αξία ανακτηθέντων εξασφαλίσεων	Εκ των οποίων: εντός της χρήσης	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Εκ της οποίας: εντός της χρήσης	Καθαρή αξία ανακτηθέντων εξασφαλίσεων	Καθαρή αξία πώλησης	Καθαρό κέρδος/(ζημιά) πώλησης
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Ανακτηθείσα ακίνητη περιουσία από πλειστηριασμούς	563	20	(169)	(12)	394	41	(4)
- Κατοικίες	268	4	(63)	(5)	205	23	(1)
- Εμπορικά ακίνητα	295	16	(106)	(7)	189	18	(3)
Λοιπές εξασφαλίσεις	8	0	(3)	0	5	7	0

31 Δεκεμβρίου 2015							
	Αξία ανακτηθέντων εξασφαλίσεων	Εκ των οποίων: εντός της χρήσης	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Εκ της οποίας: εντός της χρήσης	Καθαρή αξία ανακτηθέντων εξασφαλίσεων	Καθαρή αξία πώλησης	Καθαρό κέρδος/(ζημιά) πώλησης
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Ανακτηθείσα ακίνητη περιουσία από πλειστηριασμούς	607	47	(156)	(69)	451	16	1
- Κατοικίες	290	22	(58)	(24)	232	12	0
- Εμπορικά ακίνητα	317	25	(98)	(45)	219	4	1
Λοιπές εξασφαλίσεις	8	4	(4)	(1)	4	1	(1)

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα πάγια περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχουν κατηγοριοποιηθεί ως επενδύσεις σε ακίνητα ή ως ιδιοχρησιμοποιούμενα πάγια στοιχεία το 2016 και τα οποία προήλθαν είτε από ανάκτηση ή από μεταφορά από τα ανακτηθέντα πάγια περιουσιακά στοιχεία, ανήλθαν σε € 25 εκατ. (2015: € 22 εκατ.).

(γ) Γεωγραφική κατανομή και τομέας δραστηριότητας των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες

Όπως αναφέρεται στη σημ. 7.2.1, ο Όμιλος κατέχει διαφοροποιημένα χαρτοφυλάκια σε διαφορετικές αγορές και χώρες και εφαρμόζει όρια στη συγκέντρωση ανά γεωγραφική περιοχή ή τομέα δραστηριότητας των ομάδων των πιστούχων που μπορεί να επηρεαστούν παρόμοια από αλλαγές στις οικονομικές ή άλλες συνθήκες, ώστε να περιορίσει τον πιστωτικό κίνδυνο.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα συνολικά δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες, προ απομείωσης, τα απομειωμένα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες, καθώς και τις προβλέψεις απομείωσης, ανά κατηγορία δανείων, τομέα δραστηριότητας και γεωγραφική περιοχή:

	31 Δεκεμβρίου 2016								
	Ελλάδα			Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες			Λοιπές χώρες		
	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	27.796	14.163	(6.720)	3.510	812	(369)	15	0	(0)
- Στεγαστικά δάνεια	15.980	6.360	(2.132)	1.849	399	(140)	15	-	(0)
- Καταναλωτικά δάνεια	3.911	2.686	(2.156)	766	56	(40)	0	0	(0)
- Πιστωτικές κάρτες	1.444	733	(528)	207	8	(8)	0	0	(0)
- Μικρές επιχειρήσεις	6.461	4.384	(1.904)	688	349	(181)	-	-	-
Επιχειρηματικά	13.222	6.433	(3.535)	3.639	1.303	(832)	1.816	173	(133)
-Εμπόριο και Υπηρεσίες	6.336	3.355	(2.143)	1.547	506	(345)	672	107	(100)
-Βιομηχανία	2.786	1.057	(497)	569	173	(128)	12	-	(0)
-Ναυτιλία	106	43	(18)	109	80	(63)	795	65	(32)
-Κατασκευές	2.071	1.270	(673)	1.068	499	(270)	89	1	(1)
-Τουρισμός	1.429	686	(173)	115	15	(5)	-	-	-
-Ενέργεια	290	8	(10)	42	4	(5)	0	-	-
-Λοιπές	204	14	(21)	189	26	(16)	248	-	(0)
Δημόσιος τομέας	635	1	(9)	23	-	-	-	-	-
Σύνολο	41.653	20.597	(10.264)	7.172	2.115	(1.201)	1.831	173	(133)

	31 Δεκεμβρίου 2015								
	Ελλάδα			Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες			Λοιπές χώρες		
	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	28.417	13.078	(6.600)	3.637	994	(497)	23	0	(0)
- Στεγαστικά δάνεια	16.449	5.470	(2.060)	1.790	346	(112)	22	-	(0)
- Καταναλωτικά δάνεια	3.965	2.576	(1.980)	844	201	(152)	1	0	(0)
- Πιστωτικές κάρτες	1.475	753	(581)	285	75	(52)	-	-	-
- Μικρές επιχειρήσεις	6.528	4.279	(1.979)	718	372	(181)	-	-	-
Επιχειρηματικά	13.392	6.805	(3.720)	3.618	1.367	(836)	1.768	170	(129)
-Εμπόριο και Υπηρεσίες	6.182	3.411	(2.087)	1.696	627	(461)	673	139	(120)
-Βιομηχανία	3.209	1.318	(725)	518	162	(92)	16	-	(0)
-Ναυτιλία	118	51	(24)	37	12	(1)	619	28	(8)
-Κατασκευές	2.076	1.279	(664)	1.086	520	(262)	163	3	(1)
-Τουρισμός	1.291	678	(165)	100	17	(6)	-	-	-
-Ενέργεια	267	12	(13)	34	-	(0)	-	-	-
-Λοιπές	249	56	(42)	147	29	(14)	297	0	(0)
Δημόσιος τομέας	802	1	(8)	26	-	-	-	-	-
Σύνολο	42.611	19.884	(10.328)	7.281	2.361	(1.333)	1.791	170	(129)

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις**(δ) Μέτρα ρύθμισης δανείων και απαιτήσεων από πελάτες**

Οι συμβατικοί όροι των δανείων ενδέχεται να τροποποιηθούν λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως αλλαγές στις συνθήκες της αγοράς, διακράτηση πελατείας και λοιπών παραγόντων, καθώς και λόγω ενδεχόμενης επιδείνωσης στην οικονομική κατάσταση του οφειλέτη. Ως συνέπεια του τρέχοντος μακροοικονομικού περιβάλλοντος, ο Όμιλος εφαρμόζει διάφορα προγράμματα ρύθμισης δανείων, προκειμένου να ενισχύσει τη διαχείριση των σχέσεων του με τους πελάτες και την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών είσπραξης των απαιτήσεών του, καθώς και να βελτιώσει την ανακτησιμότητα των αντίστοιχων ταμιακών ροών και να περιορίσει τις ζημιές που προέρχονται τόσο από τα δάνεια λιανικής τραπεζικής όσο και από το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο.

Κατηγοριοποίηση Μέτρων Ρύθμισης

Οι πρακτικές ρύθμισης δανείων, όπως παρακολουθούνται και γνωστοποιούνται από τον Όμιλο, βάσει των εκτελεστικών τεχνικών προτύπων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής περιλαμβάνουν μόνο τις περιπτώσεις τροποποίησης των συμβατικών όρων αποπληρωμής του δανείου λόγω οικονομικής αδυναμίας του οφειλέτη να ανταποκριθεί στις δανειακές του υποχρεώσεις βάσει των υφιστάμενων όρων, και ο Όμιλος παρέχει διευκολύνσεις, μέσω ευνοϊκής τροποποίησης των όρων και προϋποθέσεων που προβλέπονται από την δανειακή σύμβαση, ενέργεια στην οποία δεν θα προέβαινε εάν ο οφειλέτης δεν βρισκόταν σε οικονομική δυσχέρεια.

Όλα τα άλλα είδη τροποποιήσεων που παρέχονται από τον Όμιλο και δεν οφείλονται στην οικονομική αδυναμία του οφειλέτη, αλλά καθορίζονται από παράγοντες επιχειρηματικής φύσεως, δεν αποτελούν μέτρα ρύθμισης.

Τα ρυθμισμένα δάνεια κατηγοριοποιούνται ως απομειωμένα ή μη απομειωμένα αξιολογώντας τον βαθμό καθυστέρησης και την πιστοληπτική τους διαβάθμιση, κατά την ημερομηνία της ρύθμισης και κατά την ημερομηνία αναφοράς.

Τα απομειωμένα δάνεια υπόκεινται αρχικά σε περίοδο επιτήρησης ενός έτους, κατά την οποία η συναλλακτική συμπεριφορά των οφειλετών παρακολουθείται επισταμένως. Εάν, στο τέλος της ανωτέρω περιόδου, οι οφειλέτες έχουν ανταποκριθεί στους όρους του προγράμματος και δεν υπάρχουν καθόλου ποσά σε καθυστέρηση, καθώς και αμφιβολίες για την πλήρη εξόφληση των δανείων, τότε αυτά γνωστοποιούνται ως μη απομειωμένα. Επιπροσθέτως, τα μη απομειωμένα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων κι αυτών που προγενέστερα κατηγοριοποιήθηκαν ως απομειωμένα και τήρησαν του όρους της ρύθμισης, υπόκεινται σε διετή παρακολούθηση. Εάν, στο τέλος αυτής της περιόδου, οι οφειλέτες έχουν προβεί σε τακτικές πληρωμές κατά ένα σημαντικό ποσό, δεν υπάρχουν ποσά σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 30 ημερών και τα δάνεια δεν είναι απομειωμένα, τότε αυτά εξέρχονται από το καθεστώς ρύθμισης.

Ειδικότερα, η κατηγορία των απομειωμένων δανείων περιλαμβάνει εκείνα που (α) κατά την ημερομηνία της ρύθμισης ήταν σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών ή θεωρούνταν πιθανό να μην αποπληρωθούν, (β) στο τέλος της περιόδου επιτήρησης του ενός έτους ικανοποίησαν τα κριτήρια για την μεταφορά τους στην κατηγορία των μη απομειωμένων δανείων και κατά την διετή περίοδο παρακολούθησης τα νέα μέτρα ρύθμισης είχαν παραταθεί ή υπήρξαν ποσά σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 30 ημερών και (γ) κατηγοριοποιήθηκαν αρχικά ως μη απομειωμένα και κατά την διάρκεια της διετούς περιόδου παρακολούθησης ικανοποίησαν τα κριτήρια για την μεταφορά τους στην κατηγορία των απομειωμένων.

Επιπροσθέτως, τα μη απομειωμένα δάνεια λιανικής τραπεζικής κατηγοριοποιούνται είτε ως «ενήμερα και μη απομειωμένα» είτε ως «σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα» ανάλογα με τον βαθμό καθυστέρησής τους κατά την ημερομηνία αναφοράς. Για την αντίστοιχη κατηγοριοποίηση των επιχειρηματικών δανείων, λαμβάνεται υπόψη τόσο η πιστοληπτική διαβάθμιση των οφειλετών όσο και ο βαθμός καθυστέρησης των δανείων.

Επίσης, τα ρυθμισμένα δάνεια που δεν εξυπηρετούνται σύμφωνα με τους νέους τροποποιημένους όρους και τα οποία μεταγενέστερα καταγγέλλονται, παύουν να παρακολουθούνται ξεχωριστά βάσει των διαδικασιών που ο Όμιλος εφαρμόζει για τα προγράμματα ρύθμισης, και γνωστοποιούνται ως καταγγελλόμενα απομειωμένα δάνεια σύμφωνα με τις διαδικασίες του Ομίλου για την διαχείριση και παρακολούθηση των καταγγελλόμενων δανείων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Προγράμματα Ρύθμισης Δανείων

Τα προγράμματα ρύθμισης παρέχονται κατόπιν αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη και της πρόθεσής του να αποπληρώσει την οφειλή του, και μπορεί να είναι προσωρινής φύσης ή μεγαλύτερης διάρκειας. Ο σκοπός των προγραμμάτων αυτών είναι η διευκόλυνση των οφειλετών που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες μέσω επαναπροσδιορισμού των όρων αποπληρωμής των δανείων τους με βιώσιμο τρόπο και ταυτόχρονα η προστασία του Ομίλου από ενδεχόμενες ζημιές. Ο Όμιλος αναπτύσσει στοχευμένες στρατηγικές κατηγοριοποίησης οφειλετών με σκοπό την εξεύρεση κατάλληλων βραχυπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων και βιώσιμων λύσεων, οι οποίες θα ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες οικονομικές ανάγκες των εν λόγω επιλεγμένων ομάδων οφειλετών.

Τα μέτρα ρύθμισης δανείων μπορεί να περιλαμβάνουν, αλλά δεν περιορίζονται απαραίτητα σε ένα ή και περισσότερα από τα παρακάτω:

- ενοποιήσεις δανειακών υποχρεώσεων, όπου τα υφιστάμενα δανειακά υπόλοιπα του πιστούχου ενοποιούνται σε ένα δάνειο,
- καταβολή μόνο τόκων,
- περίοδος χάριτος,
- κεφαλαιοποίηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών, οι οποίες προστίθενται στο κεφάλαιο του δανείου,
- σχέδια για καταβολή μειωμένης δόσης,
- συμφωνία τακτοποίησης ληξιπρόθεσμων οφειλών,
- παράταση διάρκειας αποπληρωμής του δανείου,
- μείωση επιτοκίου,
- μερική διαγραφή της οφειλής,
- διαχωρισμός οφειλής (συνδυασμός τύπων ρυθμίσεων που περιλαμβάνουν κυρίως κεφαλαιοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών, παράταση διάρκειας αποπληρωμής του δανείου και μείωση επιτοκίου), και
- συμφωνίες ανταλλαγής χρέους με μετοχικό κεφάλαιο.

Ειδικά για τα καταναλωτικά δάνεια χωρίς εξασφάλιση (περιλαμβανομένων των πιστωτικών καρτών), τα προγράμματα ρύθμισης πραγματοποιούνται κυρίως μέσω της ενοποίησης των δανειακών υποχρεώσεων, όπου όλα τα υφιστάμενα υπόλοιπα καταναλωτικών δανείων συγκεντρώνονται σε ένα. Η ενοποίηση των δανειακών υποχρεώσεων συνδυάζεται γενικότερα με άλλα μέτρα (π.χ. παράταση διάρκειας αποπληρωμής του δανείου), έτσι ώστε να επιτυγχάνονται τόσο η επαρκής μείωση των δόσεων του δανείου όσο και ο βιώσιμος χαρακτήρας της ρύθμισης για τον οφειλέτη. Σε επιλεγμένες περιπτώσεις, η ενοποίηση των δανειακών υποχρεώσεων μπορεί να συνδυάζεται με εγγραφή προσημείωσης σε ακίνητα, μετατρέποντας έτσι τα ανεξασφάλιστα ανοίγματα του Ομίλου σε εξασφαλισμένα.

Στην περίπτωση των στεγαστικών δανείων, η μείωση της δόσης μπορεί να επιτευχθεί μέσω διαφόρων προγραμμάτων ρύθμισης, όπως η παράταση διάρκειας της αποπληρωμής του δανείου, η κεφαλαιοποίηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών, ο διαχωρισμός οφειλής και σχέδια για καταβολή μειωμένης δόσης.

Τα επιχειρηματικά δάνεια υπόκεινται σε ρύθμιση, όταν υπάρχουν ενδείξεις οικονομικών δυσχερειών του οφειλέτη, η οποία στοιχειοθετείται από ένα συνδυασμό παραγόντων μεταξύ των οποίων η επιδείνωση των οικονομικών του στοιχείων, η υποβάθμιση της πιστοληπτικής του αξιολόγησης, οι καθυστερήσεις πληρωμών και λοιποί παράγοντες.

Η Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων του Ομίλου (Troubled Assets Group General Division- TAG) αποτελεί μία ανεξάρτητη αρχή, η οποία έχει την συνολική ευθύνη για την διαχείριση των προβληματικών δανείων, συμπεριλαμβανομένων των ρυθμισμένων, σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος 42/30.05.2014 όπως τροποποιήθηκε από την Πράξη 47/9.2.2015 και την Πράξη 102/30.08.2016. Η Διεύθυνση διασφαλίζει τον αυστηρό έλεγχο και τη στενή παρακολούθηση αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων ρύθμισης και την απόδοση των δανειακών χαρτοφυλακίων που διαχειρίζεται. Η Διεύθυνση διασφαλίζει επίσης, τη συνεχή βελτίωση και προσαρμογή των πολιτικών και των διαδικασιών μέσω της διενέργειας ποιοτικών ελέγχων και λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, τις απαιτήσεις του εποπτικού και νομικού πλαισίου, τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, και τις υφιστάμενες ή νέες εσωτερικές απαιτήσεις.

Η TAG συνεργάζεται με τον Τομέα Διαχείρισης Κινδύνων για την αμοιβαία κατανόηση και ανάπτυξη της κατάλληλης μεθοδολογίας σχετικά με την αξιολόγηση των κινδύνων που απορρέουν από κάθε τύπο ρύθμισης και κατηγορία καθυστέρησης, ανά δανειακό χαρτοφυλάκιο. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη δομή και τις κυριότερες δραστηριότητες της TAG παρέχονται στις σημ. 7.2 και 7.2.1.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Αξιολόγηση Απομείωσης

Στις περιπτώσεις που παρέχονται μέτρα ρύθμισης, ο Όμιλος αξιολογεί την οικονομική κατάσταση του πιστούχου και την ικανότητα αποπληρωμής των υποχρεώσεων του βάσει των πολιτικών απομείωσης του Ομίλου που περιγράφονται στις σημειώσεις 2.13 και 7.2.1. Συγκεκριμένα, τα δάνεια λιανικής τραπεζικής διαχωρίζονται από τα άλλα χαρτοφυλάκια δανείων και η συλλογική αξιολόγηση απομείωσης που διενεργείται αντανακλά τον κίνδυνο μεγαλύτερων ζημιών, με αποτέλεσμα τις υψηλότερες προβλέψεις απομείωσης/κάλυψη σε σχέση με τα μη τροποποιημένα δάνεια. Η αξιολόγηση για την απομείωση των επιχειρηματικών δανείων πραγματοποιείται σε ατομική βάση, λαμβάνοντας υπόψη τις διάφορες πτυχές του κινδύνου (όπως η πιστοληπτική αξιολόγηση του δανειολήπτη, η οικονομική του κατάσταση, η τήρηση του προγράμματος ρύθμισης και το επίπεδο των εξασφαλίσεων) και η σχετική ζημιά απομείωσης υπολογίζεται αναλόγως.

Ανταλλαγή Χρέους με απόκτηση μετοχών του οφειλέτη

Στα χαρτοφυλάκια επιχειρηματικών δανείων, ο Όμιλος συμμετέχει σε ορισμένες περιπτώσεις σε συναλλαγές ανταλλαγής χρέους με μετοχές, ως μέρος της διαδικασίας στήριξης των επιχειρήσεων, όπως περιγράφεται στη σημ. 2.13. Το 2016, στο πλαίσιο ρύθμισης δανείων με ανταλλαγή χρέους έναντι μετοχών, ο Όμιλος απέκτησε: (α) ποσοστό συμμετοχής 50% στη Singidunum - Buildings d.o.o. Beograd, αξίας € 10 εκατ. που σχετίζεται με την αναδιάρθρωση χρέους επιχείρησης που είχε λάβει δάνειο από τη θυγατρική τράπεζα του Ομίλου στη Σερβία, Eurobank A.D. Beograd, και (β) μειοψηφικό ποσοστό συμμετοχής 2,79% στη Σελόντα Ιχθυοτροφεία Α.Ε.Γ.Ε., αξίας € 0,1 εκατ. που σχετίζεται με αναδιάρθρωση χρέους της Δίας Ιχθυοκαλλιέργειες Α.Ε.Β.Ε. Παρομοίως, το 2015, ο Όμιλος απέκτησε: (α) μειοψηφικό ποσοστό συμμετοχής 10,39% στη Σελόντα Ιχθυοτροφεία Α.Ε.Γ.Ε., αξίας € 0,2 εκατ. και (β) μειοψηφικό ποσοστό συμμετοχής 13,94% στη Νηρέυς Ιχθυοκαλλιέργειες Α.Ε., αξίας € 2,8 εκατ.

Αποαναγνώριση δανείου

Ένα δάνειο του οποίου οι όροι έχουν τροποποιηθεί ενδέχεται να αποαναγνωρισθεί και το ρυθμισμένο δάνειο να αναγνωρισθεί ως νέο, όταν οι αλλαγές στους αρχικούς συμβατικούς όρους οδηγούν το δάνειο που υπόκειται σε μέτρα ρύθμισης να χαρακτηριστεί ως ένα ουσιωδώς διαφορετικό χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού. Περιπτώσεις που είναι πιθανό να οδηγήσουν σε αποαναγνώριση περιγράφονται στη σημ. 2.13. Κατά την αποαναγνώριση, η διαφορά του παλιού δανείου και της εύλογης αξίας του νέου δανείου αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Τα απομειωμένα δάνεια που αποαναγνωρίστηκαν ως συνέπεια των μέτρων ρύθμισης, εξακολουθούν να κατηγοριοποιούνται ως απομειωμένα έως ότου υπάρχουν επαρκή στοιχεία που να αποδεικνύουν την σημαντική μείωση στον κίνδυνο αθέτησης των μελλοντικών πληρωμών και την μη ύπαρξη άλλων ενδείξεων απομείωσης.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες του Ομίλου ανά είδος ρύθμισης:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Μέτρα ρύθμισης δανείων:		
Διαχωρισμός οφειλής	2.747	331
Παράταση διάρκειας	2.284	1.744
Μειωμένη δόση: μικρότερη των οφειλόμενων τόκων	1.658	2.277
Μειωμένη δόση: μεγαλύτερη των οφειλόμενων τόκων	880	1.158
Κεφαλαιοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών	742	1.406
Μείωση επιτοκίου	549	315
Τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών	259	207
Καταβολή μόνο τόκων	161	262
Περίοδος χάριτος	139	141
Συμφωνίες ανταλλαγής χρέους με μετοχικό κεφάλαιο	55	49
Μερική διαγραφή οφειλής	34	21
Λειτουργική αναδιάρθρωση επιχείρησης	6	1
Λοιπά	42	42
Σύνολο (καθαρή αξία)	9.556	7.954

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης ανά ποιοτική διαβάθμιση:

	31 Δεκεμβρίου 2016		
	Συνολικό ποσό δανείων	Συνολικό ποσό ρυθμισμένων δανείων	% Ρυθμισμένων δανείων
	€ εκατ.	€ εκατ.	
Χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα	23.958	3.536	14,8
Σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα	3.813	1.225	32,1
Απομειωμένα	22.885	7.184	31,4
Σύνολο	50.656	11.945	23,6
Ατομική πρόβλεψη απομείωσης	(4.549)	(789)	
Συλλογική πρόβλεψη απομείωσης	(7.049)	(1.600)	
Σύνολο (καθαρή αξία)	39.058	9.556	24,5
Ληφθείσες Εξασφαλίσεις	28.958	8.244	

	31 Δεκεμβρίου 2015		
	Συνολικό ποσό δανείων	Συνολικό ποσό ρυθμισμένων δανείων	% Ρυθμισμένων δανείων
	€ εκατ.	€ εκατ.	
Χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα	23.860	2.780	11,7
Σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα	5.408	1.358	25,1
Απομειωμένα	22.415	5.541	24,7
Σύνολο	51.683	9.679	18,7
Ατομική πρόβλεψη απομείωσης	(4.642)	(680)	
Συλλογική πρόβλεψη απομείωσης	(7.148)	(1.045)	
Σύνολο (καθαρή αξία)	39.893	7.954	19,9
Ληφθείσες Εξασφαλίσεις	29.881	6.218	

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την κίνηση των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης:

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	7.954	5.317
Δάνεια που εντάχθηκαν σε καθεστώς ρύθμισης εντός της χρήσης	2.287	3.239
Μέτρα ρύθμισης δανείων από απόκτηση επιχειρήσεων	23	-
Έσοδα από τόκους	217	216
Αποπληρωμές δανείων (μερικώς ή ολικώς)	(316)	(207)
Δάνεια που εξήλθαν από το καθεστώς της ρύθμισης ⁽¹⁾	(222)	(265)
Πρόβλεψη για πιστωτικούς κινδύνους	(424)	(357)
Λοιπά	37	11
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	9.556	7.954

⁽¹⁾ Ένα σημαντικό ποσό των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες τα οποία εξήλθαν από το καθεστώς ρύθμισης αφορά καταγγελλόμενα δάνεια.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης ανά είδος δανείου:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	7.668	6.239
- Στεγαστικά δάνεια	5.428	4.522
- Καταναλωτικά δάνεια	447	364
- Πιστωτικές κάρτες	32	27
- Μικρές επιχειρήσεις	1.761	1.326
Επιχειρηματικά	1.888	1.715
- Μεγάλες επιχειρήσεις	872	1.004
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	1.016	711
Σύνολο (καθαρή αξία)	9.556	7.954

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης ανά γεωγραφική κατανομή:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ελλάδα	8.815	7.175
Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες	694	769
Λοιπές Χώρες	47	10
Σύνολο (καθαρή αξία)	9.556	7.954

7.2.1.3 Ομόλογα εμπορικού και επενδυτικού χαρτοφυλακίου

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα ομόλογα του εμπορικού και του επενδυτικού χαρτοφυλακίου ανά κατηγορία πιστωτικής διαβάθμισης την 31 Δεκεμβρίου 2016 και 2015, σύμφωνα με τις διαβαθμίσεις της Moody's ή αντίστοιχες διαβαθμίσεις:

31 Δεκεμβρίου 2016					
	Ομόλογα εμπορικού χαρτοφυλακίου	Ομόλογα διαθέσιμα προς πώληση	Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	Ομόλογα διακρατούμενα μέχρι τη λήξη	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Aaa	-	116	-	117	233
Aa1 έως Aa3	-	-	6.934	77	7.011
A1 έως A3	-	34	113	36	183
Χαμηλότερα από A3	59	3.316	1.180	336	4.891
Χωρίς διαβάθμιση	0	61	-	0	61
Σύνολο	59	3.527	8.227	566	12.379

31 Δεκεμβρίου 2015					
	Ομόλογα εμπορικού χαρτοφυλακίου	Ομόλογα διαθέσιμα προς πώληση	Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	Ομόλογα διακρατούμενα μέχρι τη λήξη	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Aaa	-	155	-	128	283
Aa1 έως Aa3	-	-	10.129	85	10.214
A1 έως A3	-	96	114	60	270
Χαμηλότερα από A3	85	3.863	1.148	345	5.441
Χωρίς διαβάθμιση	-	33	-	-	33
Σύνολο	85	4.147	11.391	618	16.241

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα ομόλογα με διαβάθμιση χαμηλότερη από A3 περιλαμβάνουν: ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου αξίας € 3.259 εκατ. (2015: € 3.834 εκατ.), κρατικά ομόλογα χωρών μελών της Ευρωζώνης αξίας € 425 εκατ. (2015: € 407 εκατ.), εκ των οποίων ομόλογα Κυπριακού Δημοσίου αξίας € 302 εκατ. (2015: € 307 εκατ.) και κρατικά ομόλογα αξίας € 909 εκατ. που έχουν εκδοθεί κυρίως από λοιπά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και υποψήφια μέλη (2015: € 926 εκατ.).

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα ομόλογα του εμπορικού και του επενδυτικού χαρτοφυλακίου ανά γεωγραφική περιοχή, με βάση τη χώρα εγκατάστασης των αντισυμβαλλόμενων και τον τομέα δραστηριότητας:

	31 Δεκεμβρίου 2016			
	Ελλάδα € εκατ.	Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες € εκατ.	Λοιπές Χώρες € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Δημόσιο	3.259	8.492	14	11.765
Τράπεζες	0	126	-	126
Επιχειρήσεις	198	265	25	488
Σύνολο	3.457	8.883	39	12.379

	31 Δεκεμβρίου 2015			
	Ελλάδα € εκατ.	Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες € εκατ.	Λοιπές Χώρες € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Δημόσιο	3.834	11.801	-	15.635
Τράπεζες	29	127	-	156
Επιχειρήσεις	190	237	23	450
Σύνολο	4.053	12.165	23	16.241

7.2.1.4 Συμψηφισμός χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων

Οι γνωστοποιήσεις όπως παρατίθενται στους παρακάτω πίνακες περιλαμβάνουν χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων τα οποία:

- α) συμψηφίζονται στον ισολογισμό του Ομίλου σύμφωνα με τα κριτήρια του ΔΛΠ 32 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Γνωστοποίηση και Παρουσίαση» ή
- β) υπόκεινται σε κύριες συμβάσεις συμψηφισμού ή παρόμοιες συμφωνίες οι οποίες καλύπτουν παρόμοια χρηματοοικονομικά μέσα, ανεξάρτητα από το εάν συμψηφίζονται στον ισολογισμό.

Αναφορικά με την πρώτη κατηγορία, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων συμψηφίζονται και το καθαρό ποσό αυτών παρουσιάζεται στον ισολογισμό, όταν υπάρχει νόμιμο δικαίωμα συμψηφισμού και πρόθεση διακανονισμού του καθαρού ποσού αυτών ή πρόθεση ταυτόχρονης είσπραξης της απαίτησης και εξόφλησης της υποχρέωσης («τα κριτήρια συμψηφισμού»), όπως παρατίθενται και στην λογιστική αρχή του Ομίλου 2.5.

Αναφορικά με την δεύτερη κατηγορία, οι συναλλαγές που εμπίπτουν σε συμβάσεις ISDA (International Swaps and Derivatives Association) και παρόμοιες κύριες συμβάσεις συμψηφισμού δεν πληρούν τα κριτήρια του συμψηφισμού στον ισολογισμό, καθώς το δικαίωμα συμψηφισμού τίθεται σε ισχύ μόνο σε περίπτωση αθέτησης, χρεοκοπίας ή πτώχευσης του Ομίλου ή των αντισυμβαλλόμενων ή μετά από άλλα προκαθορισμένα γεγονότα. Επιπρόσθετα, ο Όμιλος και οι αντισυμβαλλόμενοι του μπορεί να μην έχουν πρόθεση διακανονισμού του καθαρού ποσού των συναλλαγών ή πρόθεση ταυτόχρονης είσπραξης της απαίτησης και εξόφλησης της υποχρέωσης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Παρόμοιες συμβάσεις με τις ISDA περιλαμβάνουν συμφωνίες εκκαθάρισης παραγώγων, global master repurchase agreements (GMRA) και global master securities lending agreements. Παρόμοια χρηματοοικονομικά μέσα περιλαμβάνουν παράγωγα, συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς χρεογράφων («repos»), συμφωνίες αγοράς και επαναπώλησης τίτλων («reverse repos») και χρεόγραφα που δανείζονται από ή δανείζονται σε τρίτους. Χρηματοοικονομικά μέσα όπως δάνεια και καταθέσεις δεν υπόκεινται σε αυτήν την γνωστοποίηση εκτός εάν συμψηφίζονται στον ισολογισμό.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων που πληρούν τα κριτήρια του συμψηφισμού και συνεπώς στον ισολογισμό παρουσιάζεται το καθαρό ποσό αυτών, καθώς και ποσά που υπόκεινται σε εφαρμοστέες κύριες συμβάσεις συμψηφισμού και παρόμοιες συμφωνίες για τα οποία τα κριτήρια συμψηφισμού που αναφέρονται παραπάνω δεν πληρούνται. Τα τελευταία ποσά, τα οποία έχουν κυρίως σχέση με παράγωγα, συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων και συμφωνίες επαναπώλησης χρεογράφων, δεν συμψηφίζονται στον ισολογισμό.

Όσον αφορά αυτές τις συναλλαγές, ο Όμιλος λαμβάνει και παρέχει εξασφαλίσεις με την μορφή χρεογράφων και ταμειακών διαθεσίμων, τα οποία περιλαμβάνονται στους παρακάτω πίνακες στις στήλες «Χρηματοοικονομικά μέσα» (περιλαμβανομένων μη-ταμειακών εξασφαλίσεων) και «Εγγυήσεις σε μετρητά» στην εύλογη αξία τους.

	31 Δεκεμβρίου 2016					
	Λογιστική αξία χρηματ/μικρών στοιχείων ενεργητικού προ συμψηφισμού € εκατ.	Λογιστική αξία χρηματ/μικρών υποχρεώσεων που συμψηφίστηκαν € εκατ.	Καθαρή αξία χρηματ/μικρών απαιτήσεων € εκατ.	Σχετιζόμενα υπόλοιπα που δεν συμψηφίστηκαν στον ισολογισμό		
				Χρηματ/μικά μέσα (περιλαμβ. μη-ταμειακών εξασφαλίσεων) € εκατ.	Ληφθείσες εγγυήσεις σε μετρητά € εκατ.	Καθαρό υπόλοιπο € εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού						
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	1.953	-	1.953	(1.871)	(8)	74
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού	82	(82)	-	-	-	-
Σύνολο	2.035	(82)	1.953	(1.871)	(8)	74

	31 Δεκεμβρίου 2016					
	Λογιστική αξία χρηματ/μικρών υποχρεώσεων προ συμψηφισμού € εκατ.	Λογιστική αξία χρηματ/μικρών στοιχείων ενεργητικού που συμψηφίστηκαν € εκατ.	Καθαρή αξία χρηματ/μικρών υποχρεώσεων € εκατ.	Σχετιζόμενα υπόλοιπα που δεν συμψηφίστηκαν στον ισολογισμό		
				Χρηματ/μικά μέσα (περιλαμβ. μη-ταμειακών εξασφαλίσεων) € εκατ.	Δεσμευμένες εγγυήσεις σε μετρητά € εκατ.	Καθαρό υπόλοιπο € εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων						
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	2.433	-	2.433	(804)	(1.621)	8
Συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων με τράπεζες	7.228	-	7.228	(7.228)	-	-
Συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων με πελάτες	53	-	53	(53)	-	-
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων	82	(82)	-	-	-	-
Σύνολο	9.796	(82)	9.714	(8.085)	(1.621)	8

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

31 Δεκεμβρίου 2015						
		Σχετιζόμενα υπόλοιπα που δεν συμψηφίστηκαν στον ισολογισμό				
Λογιστική αξία χρηματ/μικών στοιχείων ενεργητικού προ συμψηφισμού	Λογιστική αξία χρηματ/μικών υποχρεώσεων που συμψηφίστηκαν	Καθαρή αξία χρηματ/μικών απαιτήσεων	Χρηματ/μικά μέσα (περιλαμβ. μη-ταμειακών εξασφαλίσεων)	Ληφθείσες εγγυήσεις σε μετρητά	Καθαρό υπόλοιπο	
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού Συμφωνίες επαναπώλησης χρεογράφων με κεντρικές τράπεζες	-	29	(29)	-	-	-
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	-	1.846	(1.775)	(22)	49	
Σύνολο	-	1.875	(1.804)	(22)	49	

31 Δεκεμβρίου 2015						
		Σχετιζόμενα υπόλοιπα που δεν συμψηφίστηκαν στον ισολογισμό				
Λογιστική αξία χρηματ/μικών υποχρεώσεων προ συμψηφισμού	Λογιστική αξία χρηματ/μικών στοιχείων ενεργητικού που συμψηφίστηκαν	Καθαρή αξία χρηματ/μικών υποχρεώσεων	Χρηματ/μικά μέσα (περιλαμβ. μη-ταμειακών εξασφαλίσεων)	Δεσμευμένες εγγυήσεις σε μετρητά	Καθαρό υπόλοιπο	
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	-	2.349	(794)	(1.524)	31	
Συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων με τράπεζες	-	3.969	(3.917)	(52)	-	
Συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων με πελάτες	-	53	(53)	-	-	
Σύνολο	-	6.371	(4.764)	(1.576)	31	

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων παρατίθενται στους παραπάνω πίνακες στην αξία με την οποία αναγνωρίστηκαν, είτε την εύλογη αξία (παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα) είτε στην αποσβέσιμη αξία κτήσης (όλα τα υπόλοιπα χρηματοοικονομικά στοιχεία), ανάλογα με τον τύπο του χρηματοοικονομικού μέσου.

7.2.2 Κίνδυνος αγοράς

Ο Όμιλος εκτίθεται σε κίνδυνο αγοράς ο οποίος είναι ο κίνδυνος πιθανής ζημιάς λόγω δυσμενών αλλαγών στις μεταβλητές της αγοράς. Μεταβολές σε επιτόκια, συναλλαγματικές ισοτιμίες, περιθώρια φερεγγυότητας (credit spreads), τιμές μετοχών και σε άλλους σχετικούς παράγοντες, όπως στην τεκμαρτή μεταβλητότητα των προηγούμενων, μπορούν να επηρεάσουν τα έσοδα του Ομίλου ή την εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων του. Ειδικότερα, οι κίνδυνοι αγοράς στους οποίους εκτίθεται ο Όμιλος είναι οι εξής:

(α) Κίνδυνος επιτοκίου

Οι ταμειακές ροές και η εύλογη αξία της χρηματοοικονομικής θέσης του Ομίλου εκτίθενται σε κίνδυνο λόγω των διακυμάνσεων στα ισχύοντα επιτόκια αγοράς. Ο κίνδυνος επιτοκίου ταμειακών ροών, είναι ο κίνδυνος οι μελλοντικές ταμειακές ροές ενός χρηματοοικονομικού μέσου να διακυμανθούν λόγω των αλλαγών στα επιτόκια της αγοράς. Ο κίνδυνος επιτοκίου εύλογης αξίας είναι ο κίνδυνος η αξία ενός χρηματοοικονομικού μέσου να διακυμανθεί λόγω των αλλαγών στα επιτόκια της αγοράς. Ο κίνδυνος επιτοκίου εύλογης αξίας αναλύεται περαιτέρω σε «Γενικό» και «Ειδικό». Ο πρώτος αναφέρεται σε αλλαγές στην εύλογη αξία θέσεων λόγω μεταβολών των επιτοκίων αναφοράς, ενώ ο τελευταίος αναφέρεται σε αλλαγές στην εύλογη αξία θέσεων λόγω κινήσεων σε συγκεκριμένες αποδόσεις εκδοτών και σε περιθώρια φερεγγυότητας (credit spreads).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(β) Συναλλαγματικός κίνδυνος

Η χρηματοοικονομική θέση και οι ταμειακές ροές του Ομίλου εκτίθενται σε κίνδυνο από την επίδραση των διακυμάνσεων στις ισχύουσες συναλλαγματικές ισοτιμίες.

(γ) Μετοχικός κίνδυνος

Ο κίνδυνος τιμής μετοχών ορίζεται ως ο κίνδυνος μείωσης της εύλογης αξίας τους, ως αποτέλεσμα της μεταβολής των μετοχικών δεικτών και της αξίας μεμονωμένων μετοχών. Η έκθεση στον κίνδυνο διακύμανσης των τιμών των μετοχών προέρχεται κυρίως από το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο.

(δ) Τεκμαρτή μεταβλητότητα

Ο Όμιλος εκτίθεται σε περιορισμένο κίνδυνο τεκμαρτής μεταβλητότητας (implied volatility (vega) risk), κυρίως ως αποτέλεσμα των θέσεων του σε swaption.

Η Επιτροπή Κινδύνων (Board Risk Committee) καθορίζει τα όρια της έκθεσης σε κινδύνους αγοράς, τα οποία παρακολουθούνται σε τακτική βάση.

Ο Όμιλος εφαρμόζει τη μέθοδο της Αξίας σε Κίνδυνο (Value at Risk - VaR) για τη διαχείριση και παρακολούθηση του κινδύνου αγοράς σε Ελλάδα και Κύπρο. Ο κίνδυνος αγοράς στον τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων υπολογίζεται και παρακολουθείται χρησιμοποιώντας κυρίως αναλύσεις ευαισθησίας. Οι πληροφορίες για τον τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων παρουσιάζονται ξεχωριστά, δεδομένου ότι προέρχονται από σημαντικά διαφορετικά οικονομικά περιβάλλοντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κινδύνου.

(i) VaR για 2016 και 2015

Η μέθοδος VaR χρησιμοποιείται για την επιμέτρηση του χρηματοοικονομικού κινδύνου, υπολογίζοντας την πιθανή αρνητική μεταβολή της αγοραίας αξίας ενός χαρτοφυλακίου σε συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης και για προκαθορισμένη διάρκεια. Το VaR που υπολογίζει ο Όμιλος είναι βασισμένο σε διάστημα εμπιστοσύνης 99% και περίοδο διακράτησης 1 ημέρας, υπολογισμένο με τη μέθοδο προσομοίωσης Monte Carlo (ολοκληρωμένη επανατιμολόγηση).

Τα μοντέλα VaR είναι σχεδιασμένα για την επιμέτρηση του κινδύνου αγοράς σε ομαλές συνθήκες. Γίνεται η υπόθεση ότι οι ενδεχόμενες μεταβολές στους παράγοντες κινδύνου που επηρεάζουν τις ομαλές συνθήκες αγοράς, θα ακολουθήσουν κανονική κατανομή.

Παρόλο που το VaR είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την επιμέτρηση του κινδύνου αγοράς, οι υποθέσεις πάνω στις οποίες βασίζεται εγείρουν συγκεκριμένους περιορισμούς. Για το λόγο αυτό τα πραγματικά αποτελέσματα παρακολουθούνται συστηματικά μέσω της διενέργειας εκ των υστέρων ελέγχων («back testing»), ώστε να ελεγχθεί η εγκυρότητα των υποθέσεων και των παραμέτρων που χρησιμοποιήθηκαν για τον υπολογισμό του VaR.

Επειδή η μέθοδος VaR αποτελεί βασικό εργαλείο για την παρακολούθηση του κινδύνου αγοράς που είναι εκτεθειμένος ο Όμιλος, έχουν θεσπιστεί όρια VaR για όλες τις ανοικτές θέσεις (εμπορικά και επενδυτικά χαρτοφυλάκια), ενώ η πραγματική έκθεση του Ομίλου επισκοπείται από τη διοίκηση σε καθημερινή βάση. Παρόλα αυτά, η χρήση αυτής της μεθοδολογίας δεν αποτρέπει ζημιές έξω από αυτά τα όρια σε περίπτωση ακραίων μεταβολών στην αγορά.

Μέσο VaR ανά κατηγορία κινδύνου (εμπορικό και επενδυτικό χαρτοφυλάκιο⁽¹⁾) - Ελλάδα και Κύπρος

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Κίνδυνος Επιτοκίου	17	47
Κίνδυνος Συναλλάγματος	1	2
Μετοχικός Κίνδυνος	2	4
Σύνολο VaR	18	49

⁽¹⁾ Η διακύμανση των επιτοκίων έχει εφαρμοσθεί σε όλα τα χαρτοφυλάκια. Η διακύμανση των περιθωρίων φερεγγυότητας (credit spreads) έχει εφαρμοσθεί μόνο στις θέσεις του εμπορικού και του διαθέσιμου προς πώληση χαρτοφυλακίου

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η διαφοροποίηση κινδύνων επιδρά θετικά στο συνολικό VaR από τον επιτοκιακό, συναλλαγματικό και μετοχικό κίνδυνο.

Το VaR επιτοκιακού κινδύνου λαμβάνει υπόψη τις μεταβολές στην εύλογη αξία όλων των στοιχείων που κατέχει ο Όμιλος, οι οποίες οφείλονται σε μεταβολές των επιτοκίων. Σε αυτό περιλαμβάνονται τα δάνεια και οι καταθέσεις, (πελάτες και διατραπεζική), χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα και πιστωτικοί τίτλοι, τα χρεόγραφα και τα παράγωγα που κατέχονται από τον Όμιλο. Παρά το μεγάλο σχετικό μέγεθος των χαρτοφυλακίων δανειών και καταθέσεων, της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα και τους πιστωτικούς τίτλους, η αντιστοίχιση (matching) ημερομηνιών λήξης και ποσών, σε συνδυασμό με το τρέχον επίπεδο των επιτοκίων, σημαίνει ότι η οριακή συνεισφορά αυτών των στοιχείων στο VaR επιτοκιακού κινδύνου δεν είναι σημαντική. Το VaR επιτοκιακού κινδύνου του Ομίλου, οφείλεται κυρίως στον κίνδυνο που σχετίζεται με τα χρεόγραφα και τα παράγωγα που επιδεικνύουν ευαισθησία σε μεταβολές των επιτοκίων. Η έκθεση σε επιτοκιακό κίνδυνο των χρεογράφων και παραγώγων του Ομίλου αναλύεται σε χρονικές περιόδους όπως παρουσιάζεται στους ακόλουθους πίνακες:

	31 Δεκεμβρίου 2016				
	Εντός 1 μήνα € εκατ.	1-3 μήνες € εκατ.	3-12 μήνες € εκατ.	1-5 έτη € εκατ.	Άνω των 5 ετών € εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων					
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	-	1	25	25	8
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	450	1.285	7.223	1.319	1.907
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	270	862	391	1.319	1.907
Ομόλογα μεταβλητού επιτοκίου	180	423	6.832	-	-
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα⁽¹⁾	416	(562)	906	(332)	(632)

	31 Δεκεμβρίου 2015				
	Εντός 1 μήνα € εκατ.	1-3 μήνες € εκατ.	3-12 μήνες € εκατ.	1-5 έτη € εκατ.	Άνω των 5 ετών € εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων					
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	1	-	25	35	9
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	1	-	25	35	9
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	545	1.752	10.678	1.537	1.233
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	421	1.298	691	1.537	1.233
Ομόλογα μεταβλητού επιτοκίου	124	454	9.987	-	-
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα⁽¹⁾	275	(833)	1.298	(288)	(640)

⁽¹⁾ Για γραμμικά παράγωγα επιτοκίου, οι ονομαστικές αξίες παρουσιάζονται αθροιστικά για όλα τα νομίσματα, στην κατάλληλη χρονική περίοδο. Για μη γραμμικά παράγωγα επιτοκίου, οι delta ισοδύναμες ονομαστικές αξίες παρουσιάζονται αθροιστικά για όλα τα νομίσματα, στην κατάλληλη χρονική περίοδο.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(ii) Ανάλυση ευαισθησίας για το 2016 και 2015

Η ανάλυση ευαισθησίας που χρησιμοποιείται για την επιμέτρηση του κινδύνου αγοράς στον τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων, εκτός Κύπρου, δεν αντιπροσωπεύει το χειρότερο δυνατό σενάριο.

	31 Δεκεμβρίου 2016		
	Ευαισθησία αποτελεσμάτων χρήσης € εκατ.	Ευαισθησία καθαρής θέσης € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Επιτόκιο: +100 μονάδες βάσης μετακίνηση	5	(19)	(14)
Μετοχές/Δείκτες μετοχών/Αμοιβαία κεφάλαια: -10% μείωση των τιμών	(0)	(0)	(0)
Συνάλλαγμα: -10% υποτίμηση στο νόμισμα βάσης σε σχέση με τα ξένα νομίσματα	10	(55)	(45)

	31 Δεκεμβρίου 2015		
	Ευαισθησία αποτελεσμάτων χρήσης € εκατ.	Ευαισθησία καθαρής θέσης € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Επιτόκιο: +100 μονάδες βάσης μετακίνηση	(2)	(22)	(24)
Μετοχές/Δείκτες μετοχών/Αμοιβαία κεφάλαια: -10% μείωση των τιμών	(0)	-	(0)
Συνάλλαγμα: -10% υποτίμηση στο νόμισμα βάσης σε σχέση με τα ξένα νομίσματα	2	(50)	(48)

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(iii) Συγκέντρωση συναλλαγματικού κινδύνου

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την έκθεση του Ομίλου σε συναλλαγματικό κίνδυνο για την 31 Δεκεμβρίου 2016 και 2015:

	31 Δεκεμβρίου 2016							
	USD € εκατ.	CHF € εκατ.	RON € εκατ.	RSD € εκατ.	BGN € εκατ.	Λοιπά € εκατ.	ΕΥΡΩ € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ								
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	13	5	235	76	276	8	864	1.477
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	673	18	1	6	0	109	1.952	2.759
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	1	-	54	0	1	(0)	15	71
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	13	2	0	-	0	0	1.965	1.980
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	1.333	4.453	745	288	1.401	234	30.604	39.058
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	316	0	225	98	3	2	11.819	12.463
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	19	1	164	66	54	2	8.279	8.585
Σύνολο ενεργητικού	2.368	4.479	1.424	534	1.735	355	55.498	66.393
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ								
Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	136	2	41	3	25	33	21.446	21.686
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	20	(0)	2	0	0	0	2.419	2.441
Υποχρεώσεις προς πελάτες	3.508	70	1.266	120	1.673	333	27.061	34.031
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	0	-	-	-	-	-	102	102
Λοιπές υποχρεώσεις	26	1	35	5	18	4	689	778
Σύνολο υποχρεώσεων	3.690	73	1.344	128	1.716	370	51.717	59.038
Συναλλαγματική θέση στοιχείων ισολογισμού	(1.322)	4.406	80	406	19	(15)	3.781	7.355
Προθεσμιακές συμβάσεις συναλλάγματος	1.332	(4.404)	3	5	0	18	1.510	(1.536)
Σύνολο συναλλαγματικής θέσης	10	2	83	411	19	3	5.291	5.819
	31 Δεκεμβρίου 2015							
	USD € εκατ.	CHF € εκατ.	RON € εκατ.	RSD € εκατ.	BGN € εκατ.	Λοιπά € εκατ.	ΕΥΡΩ € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ								
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	23	5	282	110	207	14	1.157	1.798
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	465	2	-	3	-	155	2.183	2.808
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	1	-	65	-	3	-	31	100
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	19	2	3	-	-	-	1.860	1.884
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	1.207	4.683	681	240	1.197	293	31.592	39.893
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	237	-	279	96	9	2	15.668	16.291
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	17	1	166	68	52	4	8.420	8.728
Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	211	31	23	-	-	82	1.704	2.051
Σύνολο ενεργητικού	2.180	4.724	1.499	517	1.468	550	62.615	73.553
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ								
Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	61	-	13	3	21	2	29.683	29.783
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	36	-	-	1	-	-	2.322	2.359
Υποχρεώσεις προς πελάτες	2.860	54	1.230	90	1.368	351	25.493	31.446
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	-	-	-	-	-	-	150	150
Λοιπές υποχρεώσεις	22	11	33	-	17	5	654	742
Υποχρεώσεις δραστηριοτήτων προς πώληση	40	10	19	-	-	65	1.807	1.941
Σύνολο υποχρεώσεων	3.019	75	1.295	94	1.406	423	60.109	66.421
Συναλλαγματική θέση στοιχείων ισολογισμού	(839)	4.649	204	423	62	127	2.506	7.132
Προθεσμιακές συμβάσεις συναλλάγματος	954	(4.667)	(100)	1	(26)	(15)	3.617	(236)
Σύνολο συναλλαγματικής θέσης	115	(18)	104	424	36	112	6.123	6.896

⁽¹⁾ Τα λοιπά στοιχεία ενεργητικού περιλαμβάνουν τα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία, τις επενδύσεις σε ακίνητα, άλλα πάγια στοιχεία, αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και λοιπές απαιτήσεις.

7.2.3 Κίνδυνος ρευστότητας

Ο Όμιλος εκτίθεται καθημερινά σε κινδύνους ρευστότητας από αναλήψεις καταθέσεων, λήξεις τίτλων μεσοπρόθεσμης ή μακροπρόθεσμης διάρκειας, λήξεις εξασφαλισμένης ή μη εξασφαλισμένης χρηματοδότησης (συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων («repos») και διατραπεζικός δανεισμός), χρηματοδοτήσεις δανείων και καταπτώσεις εγγυήσεων. Επιπρόσθετα, οι υποχρεώσεις κάλυψης των λογαριασμών περιθωρίου για συναλλαγές εξασφαλισμένης χρηματοδότησης (από την ΕΚΤ και την αγορά), για συμβόλαια μείωσης κινδύνου (CSAs, GMRAs) και για εκκαθάριση συναλλαγών από κεντρικό αντισυμβαλλόμενο (CCPs) έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των επιπέδων ρευστότητας. Ο Όμιλος διατηρεί διαθέσιμα για να καλύψει όλες αυτές τις ανάγκες. Η Επιτροπή Κινδύνων της Τράπεζας καθορίζει επαρκή όρια ρευστότητας για να καλυφθούν οι ενδεχόμενες ανάγκες.

Η προηγούμενη εμπειρία έχει δείξει ότι οι ανάγκες ρευστότητας που δημιουργούνται από καταπτώσεις εγγυητικών και πιστωτικών επιστολών είναι σημαντικά λιγότερες από το ποσό της δέσμευσης. Το ίδιο ισχύει και για τις δεσμεύσεις για αύξηση της πίστωσης, όπου το συνολικό συμβατικό ποσό δεν αντιπροσωπεύει κατ' ανάγκη μελλοντικές ανάγκες μετρητών, καθώς αρκετές από αυτές τις δεσμεύσεις θα λήξουν ή θα τερματιστούν χωρίς να χρηματοδοτηθούν.

Θεμελιώδης αρχή της διοίκησης του Ομίλου, είναι η αντιστοίχιση (matching) και η ελεγχόμενη αναντιστοιχία (mismatch) των ημερομηνιών λήξης και των επιτοκίων των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων. Είναι ασυνήθιστο για τράπεζες να έχουν πλήρη αντιστοίχιση, καθώς οι συναλλαγές είναι συχνά αβέβαιης διάρκειας και διαφορετικής φύσεως. Όταν οι λήξεις δε συμπίπτουν, η αποδοτικότητα μπορεί να αυξηθεί αλλά ταυτόχρονα μπορεί να αυξηθεί και ο κίνδυνος ζημιών.

Οι λήξεις των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων και η δυνατότητα αντικατάστασης, με αποδεκτό κόστος, των τοκοφόρων υποχρεώσεων κατά τη λήξη τους, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την αξιολόγηση της ρευστότητας του Ομίλου.

Πλαίσιο Διαχείρισης Κινδύνου Ρευστότητας

Η Πολιτική Διαχείρισης Κινδύνου Ρευστότητας του Ομίλου ορίζει την ακόλουθη εποπτική και ελεγκτική δομή:

- Η Επιτροπή Κινδύνων είναι υπεύθυνη για τη λήψη αποφάσεων για τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και για την παρακολούθηση των ποσοτικών και ποιοτικών διαστάσεων του κινδύνου ρευστότητας.
- Η Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού και Υποχρεώσεων του Ομίλου (Assets and Liabilities Committee) είναι εξουσιοδοτημένη να διαμορφώνει και να εφαρμόζει την πολιτική διαχείρισης ρευστότητας και να ελέγχει τη διαθέσιμη ρευστότητα τουλάχιστον σε μηνιαία βάση.
- Η Διεύθυνση Διαχείρισης Διαθεσίμων του Ομίλου (Treasury) είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της στρατηγικής της Τράπεζας όσον αφορά στη ημερήσια διαχείριση ρευστότητας της Τράπεζας και για την προετοιμασία και παρακολούθηση του προϋπολογισμού ρευστότητας της Τράπεζας.
- Ο Τομέας Global Market and Counterparty Risk Sector (GMCRS) είναι υπεύθυνος για την επιμέτρηση, παρακολούθηση και ενημέρωση σχετικά με τη ρευστότητα του Ομίλου.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 50/08.09.2015 της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), η Τράπεζα εφαρμόζει πολιτικές διαχείρισης κινδύνου, διαδικασίες και ελέγχους αναφορικά με τη σύσταση βαρών σε στοιχεία ενεργητικού. Οι πολιτικές, αυτές, λαμβάνουν υπόψη το μακροοικονομικό περιβάλλον της Ελλάδας, το επιχειρησιακό μοντέλο της Τράπεζας και τις ιδιαιτερότητες των χρηματοδοτικών αγορών, ενσωματώνουν τις στρατηγικές της Τράπεζας αναφορικά με τη σύσταση βαρών σε στοιχεία ενεργητικού στα σχέδια κάλυψης ενδεχόμενης χρηματοδοτικής ανάγκης.

Η παρακάτω λίστα περιλαμβάνει τις κύριες αναφορές που ετοιμάζονται σε περιοδική βάση:

- (α) Η εποπτική ανάλυση του ανοίγματος ρευστότητας (liquidity gap) μαζί με τους εποπτικούς δείκτες ρευστότητας,
- (β) Οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Οι ασκήσεις αυτές αξιολογούν τον αντίκτυπο ενός αριθμού συστημικών έκτακτων γεγονότων στη ρευστότητα του Ομίλου,
- (γ) Αναφορά επί των αναλύσεων ευαισθησίας κινδύνων αγοράς που επηρεάζουν τη ρευστότητα,
- (δ) Εκτίμηση δεικτών κάλυψης ρευστότητας (Liquidity coverage ratios -LCR) (νέος δείκτης στα πλαίσια της Βασιλείας III), και
- (ε) Αναφορά σχετική με τη σύσταση βαρών σε στοιχεία ενεργητικού.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Χρονοανάλυση στοιχείων ενεργητικού και στοιχεία ενεργητικού διακρατούμενα για την αντιμετώπιση του κινδύνου ρευστότητας

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν ανάλυση της ληκτότητας των στοιχείων ενεργητικού του Ομίλου την 31 Δεκεμβρίου 2016 και 2015, βασισμένη στις λογιστικές τους αξίες. Τα δάνεια μη ορισμένης λήξης παρουσιάζονται στην «εντός ενός μηνός» κατηγορία. Ο Όμιλος έχει συνάψει συμβάσεις μείωσης πιστωτικού κινδύνου με αντισυμβαλλόμενους στη διαπραγματευτική αγορά (ISDA/CSA). Με βάση τις συμβάσεις αυτές, ο Όμιλος έχει δώσει ή λάβει εξασφαλίσεις, οι οποίες καλύπτουν τις αντίστοιχες καθαρές υποχρεώσεις ή απαιτήσεις από συναλλαγές παραγώγων. Οι εξασφαλίσεις που έχουν δοθεί δεν παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες. Για τις απαιτήσεις από παράγωγα που δεν καλύπτονται από συμβάσεις ISDA/CSA, η θετική αποτίμηση παρουσιάζεται στην εύλογη αξία στην «άνω του ενός έτους» κατηγορία.

	31 Δεκεμβρίου 2016				
	Εντός 1 μήνα	1 - 3 μήνες	3 μήνες έως 1 έτος	Άνω του 1 έτους	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
- Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	1.477	-	-	-	1.477
- Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	744	23	-	168	935
- Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	5.407	721	2.766	30.164	39.058
- Ομόλογα	84	618	910	10.767	12.379
- Μετοχές	-	-	-	155	155
- Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	-	-	-	104	104
- Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	43	2	8	8.532	8.585
Σύνολο	7.755	1.364	3.684	49.890	62.693

	31 Δεκεμβρίου 2015				
	Εντός 1 μήνα	1 - 3 μήνες	3 μήνες έως 1 έτος	Άνω του 1 έτους	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
- Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	1.798	-	-	-	1.798
- Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	848	26	-	180	1.054
- Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	7.628	841	3.080	28.344	39.893
- Ομόλογα	426	1.333	716	13.766	16.241
- Μετοχές	-	-	-	150	150
- Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	-	-	-	77	77
- Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	44	2	8	8.674	8.728
- Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	104	207	58	1.682	2.051
Σύνολο	10.848	2.409	3.862	52.873	69.992

⁽¹⁾ Τα λοιπά στοιχεία ενεργητικού περιλαμβάνουν τα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία, τις επενδύσεις σε ακίνητα, άυλα πάγια στοιχεία, αναβαλλόμενες φορολογικές και λοιπές απαιτήσεις.

Ο Όμιλος κατέχει ένα διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο μετρητών και στοιχείων ενεργητικού υψηλής ρευστοποίησης, προκειμένου να εξυπηρετήσει τις υποχρεώσεις του και ενδεχόμενες αναλήψεις καταθέσεων σε συνθήκες πίεσης αγοράς. Τα διακρατούμενα στοιχεία ενεργητικού του Ομίλου για την αντιμετώπιση του κινδύνου ρευστότητας περιλαμβάνουν τα παρακάτω:

- (α) Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες,
- (β) Ομόλογα υψηλής ρευστοποίησης και λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού αποδεκτά ως εγγύηση, και
- (γ) Τρεχούμενοι λογαριασμοί και διαπραγματευτικές καταθέσεις λήξης εντός ενός μήνα.

Τα μη χρησιμοποιηθέντα στοιχεία ενεργητικού, τα οποία περιλαμβάνουν στοιχεία ενεργητικού υψηλής ρευστοποίησης και αποδεκτά από τις κεντρικές τράπεζες, παρέχουν δυνητικό απόθεμα ρευστότητας αξίας € 6,8 δις την 31 Δεκεμβρίου 2016 (2015: € 6 δις). Επιπρόσθετα, ο Όμιλος κατέχει και άλλους τύπους στοιχείων ενεργητικού υψηλής ρευστοποίησης, όπως ορίζονται από τις εποπτικές αρχές, αξίας € 2,1 δις (ρευστοποιήσιμη αξία) (2015: € 2,2 δις). Πρέπει να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων εξασφαλίσεων για την ΕΚΤ ποσού € 3 δις (ρευστοποιήσιμη αξία) (2015: € 2,2 δις) διακρατείται από τις θυγατρικές του Ομίλου και για τις εξασφαλίσεις αυτές έχουν εφαρμογή προσωρινοί περιορισμοί από τις τοπικές εποπτικές αρχές και προσωρινά περιορίζεται η μεταφορά τους μεταξύ των εταιρειών του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Χρονοανάλυση των υποχρεώσεων

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι συμβατικές μη προεξοφλημένες ταμειακές ροές για το 2016 και το 2015. Τα στοιχεία των υποχρεώσεων μη ορισμένης λήξης (καταθέσεις όψεως και ταμειευτηρίου) εμφανίζονται στην «εντός ενός μηνός» κατηγορία. Ο Όμιλος έχει συνάψει συμβάσεις μείωσης πιστωτικού κινδύνου με αντισυμβαλλόμενους στη διατραπεζική αγορά (ISDA/CSA). Λόγω αυτών των συμβάσεων, ο Όμιλος έχει ήδη δώσει εξασφαλίσεις οι οποίες καλύπτουν την αποτίμηση των καθαρών του υποχρεώσεων από παράγωγα στη διατραπεζική αγορά. Για τις υποχρεώσεις από παράγωγα που δεν καλύπτονται από συμβάσεις ISDA/CSA η υποχρέωση παρουσιάζεται στην εύλογη αξία στην «εντός ενός μηνός» κατηγορία.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει το χειρότερο πιθανό σενάριο αφού βασίζεται στην παραδοχή ότι όλες οι υποχρεώσεις θα αποπληρωθούν νωρίτερα από το αναμενόμενο (όλες οι προθεσμιακές καταθέσεις αποσύρονται στη συμβατική τους λήξη). Το πρόσφατο παρελθόν έχει δείξει ότι ακόμη και σε περιόδους συστημικής χρηματοοικονομικής κρίσης, η πιθανότητα ενός τέτοιου γεγονότος είναι απομακρυσμένη.

31 Δεκεμβρίου 2016					
Εντός 1 μήνα € εκατ.	1 - 3 μήνες € εκατ.	3 μήνες έως 1 έτος € εκατ.	Άνω του 1 έτους € εκατ.	(εισορές)/ εκροές € εκατ.	
Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις εκτός παραγώγων:					
- Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	21.117	155	71	376	21.719
- Υποχρεώσεις προς πελάτες	24.188	4.425	4.940	510	34.063
- Μεσοπρόθεσμοι τίτλοι (EMTN)	-	22	3	82	107
- Λοιπές υποχρεώσεις	267	118	373	20	778
	45.572	4.720	5.387	988	56.667
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα					
	15	-	-	-	15

Στοιχεία εκτός ισολογισμού

Εντός 1 έτους € εκατ.	Άνω του 1 έτους € εκατ.
Δανειακές δεσμεύσεις	724
Κεφαλαιουχικές δαπάνες	25
Υποχρεώσεις από λειτουργικές μισθώσεις	23
Σύνολο	772

Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις εκτός παραγώγων:

31 Δεκεμβρίου 2015					
Εντός 1 μήνα € εκατ.	1 - 3 μήνες € εκατ.	3 μήνες έως 1 έτος € εκατ.	Άνω του 1 έτους € εκατ.	(εισορές)/ εκροές € εκατ.	
- Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	24.390	476	225	4.779	29.870
- Υποχρεώσεις προς πελάτες	22.966	4.370	3.704	458	31.498
- Μεσοπρόθεσμοι τίτλοι (EMTN)	35	5	6	112	158
- Λοιπές υποχρεώσεις	255	113	355	19	742
- Υποχρεώσεις δραστηριοτήτων προς πώληση	138	31	263	1.909	2.341
	47.784	4.995	4.553	7.277	64.609
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα					
	44	-	-	-	44

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Στοιχεία εκτός ισολογισμού

	Εντός 1 έτους € εκατ.	Άνω 1 έτους € εκατ.
Δανειακές δεσμεύσεις	975	456
Κεφαλαιουχικές δαπάνες	12	-
Υποχρεώσεις από λειτουργικές μισθώσεις ⁽¹⁾	24	18
Σύνολο	<u>1.011</u>	<u>474</u>

⁽¹⁾ Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015, η παραπάνω ταξινόμηση μεταξύ των περιόδων για τις υποχρεώσεις από λειτουργικές μισθώσεις έχει αναπροσαρμοσθεί (σημ. 44).

Η αξιοπιστία του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος βελτιώθηκε σημαντικά μέσα στο 2016, λόγω της επιτυχούς ολοκλήρωσης της πρώτης αξιολόγησης του Τρίτου Προγράμματος Οικονομικής Σταθεροποίησης, της απόφασης της ΕΚΤ για την επαναφορά της εξαιρέσης των χρεογράφων που έχει εκδώσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα κριτήρια επιλεξιμότητας και την βελτίωση των όρων χρηματοδότησης μέσω των ομολόγων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου (Pillar II), επιτρέποντας στον Όμιλο να μειώσει περαιτέρω τις εκδόσεις του στο πλαίσιο του Pillar II (σημ. 4).

Οι προαναφερόμενες θετικές εξελίξεις είχαν ως αποτέλεσμα μια αύξηση της εξασφαλισμένης χρηματοδότησης από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και την εισροή καταθέσεων, οι οποίες παράλληλα με την επιλεγμένη απομόχλευση στοιχείων ενεργητικού (πώληση ομολόγων ΕΤΧΣ, πώληση δανείων) και τη χρησιμοποίηση μέρους του πλεονάσματος ρευστότητας των θυγατρικών στο εξωτερικό, αποτέλεσαν τους βασικούς παράγοντες για τη σημαντική μείωση της εξάρτησης της Τράπεζας από το Ευρωσύστημα κατά € 11,4 δις σε € 13,9 δις στο τέλος Δεκεμβρίου 2016 (ο καθαρός δανεισμός της Τράπεζας από την ΕΚΤ και τον ΕΛΑ ανήλθε σε € 2,0 δις και € 11,9 δις, αντίστοιχα, 2015: ΕΚΤ € 5,3 δις και ΕΛΑ € 20 δις). Την 28 Φεβρουαρίου 2017, η χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα ανήλθε σε € 14,1 δις, εκ των οποίων € 12,1 δις η χρηματοδότηση από τον ΕΛΑ.

7.3 Εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων

Η εύλογη αξία είναι η τιμή που μία οντότητα θα λάμβανε κατά την πώληση ενός περιουσιακού στοιχείου ή θα κατέβαλε για τη μεταβίβαση μιας υποχρέωσης σε μια κανονική συναλλαγή μεταξύ συμμετεχόντων στην κύρια (ή πιο συμφέρουσα) αγορά, κατά την ημερομηνία της επιμέτρησης και υπό τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς (δηλ. τιμή εξόδου). Όταν δεν υπάρχει παρατηρήσιμη τιμή για πανομοιότυπο περιουσιακό στοιχείο ή υποχρέωση, η εύλογη αξία επιμετράται με τη χρήση άλλων κατάλληλων τεχνικών αποτίμησης μεγιστοποιώντας τη χρήση συναφών παρατηρήσιμων δεδομένων και ελαχιστοποιώντας τη χρήση μη παρατηρήσιμων δεδομένων. Τα παρατηρήσιμα δεδομένα προκύπτουν χρησιμοποιώντας στοιχεία της αγοράς, όπως πληροφορίες διαθέσιμες στο κοινό σχετικά με πραγματικά γεγονότα ή συναλλαγές, και αντανακλούν τις παραδοχές που θα χρησιμοποιούσαν οι συμμετέχοντες στην αγορά για την τιμολόγηση χρηματοοικονομικών μέσων, όπως διαθέσιμες επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές για παρόμοια μέσα, επιτόκια και καμπύλες επιτοκίων, τεκμαρτή μεταβλητότητα και περιθώρια φερεγγυότητας (credit spreads).

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του Ομίλου που αποτιμώνται στην εύλογη αξία ή στην αποσβέσιμη αξία κτήσης και η εύλογη αξία τους έχει γνωστοποιηθεί, κατηγοριοποιούνται σε ένα από τα τρία επίπεδα ιεραρχίας εύλογης αξίας ανάλογα με το αν η αποτίμησή τους βασίζεται σε παρατηρήσιμα ή μη παρατηρήσιμα δεδομένα, ως ακολούθως:

- α) Επίπεδο 1 - Χρηματοοικονομικά στοιχεία που αποτιμώνται βάσει επίσημων τιμών (μη προσαρμοσμένες) σε ενεργές αγορές για πανομοιότυπα χρηματοοικονομικά στοιχεία στα οποία ο Όμιλος μπορεί να έχει πρόσβαση κατά την ημερομηνία επιμέτρησης. Ενεργή θεωρείται η αγορά στην οποία οι τιμές αυτές είναι άμεσα και σε τακτά χρονικά διαστήματα διαθέσιμες από κάποιο χρηματιστήριο, χρηματιστή, διαπραγματευτή, βιομηχανικό κλάδο, υπηρεσία τιμών ή ρυθμιστική αρχή και αντιπροσωπεύουν πραγματικές και συχνές συναλλαγές. Στο επίπεδο 1 περιλαμβάνονται ενεργά διαπραγματεύσιμοι χρεωστικοί τίτλοι, μετοχές και παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα που διαπραγματεύονται σε χρηματιστήρια, καθώς επίσης και αμοιβαία κεφάλαια τα οποία έχουν τακτικά και συχνά δημοσιευμένες τιμές.
- β) Επίπεδο 2 - Χρηματοοικονομικά στοιχεία αποτιμώμενα χρησιμοποιώντας τεχνικές αποτίμησης με δεδομένα, διαφορετικά των επίσημων τιμών του Επιπέδου 1, τα οποία είναι παρατηρήσιμα είτε απευθείας ή εμμέσως, όπως : i) επίσημες τιμές για παρεμφερή χρηματοοικονομικά μέσα σε ενεργές αγορές, ii) επίσημες τιμές για πανομοιότυπα ή παρεμφερή χρηματοοικονομικά μέσα σε αγορές που δεν είναι ενεργές, iii) δεδομένα, εκτός των επίσημων τιμών, που είναι άμεσα ή έμμεσα παρατηρήσιμα, όπως επιτόκια και καμπύλες επιτοκίων παρατηρήσιμα σε τακτά χρονικά διαστήματα, επιτόκια

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

προθεσριακών συμβολαίων ξένου συναλλάγματος, τιμές μετοχών, περιθώρια φερεγγυότητας και τεκμαρτή μεταβλητότητα που λαμβάνονται από διεθνείς οργανισμούς παροχής τιμών αγοράς και iv) άλλα μη παρατηρήσιμα δεδομένα που δεν είναι σημαντικά για τη συνολική επιμέτρηση της εύλογης αξίας. Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του Επιπέδου 2 περιλαμβάνουν εξωχρηματιστηριακά παράγωγα και μη άμεσα ρευστοποιήσιμους χρεωστικούς τίτλους, που κατέχονται ή εκδίδονται από τον Όμιλο.

- γ) Επίπεδο 3 - Χρηματοοικονομικά στοιχεία αποτιμώμενα χρησιμοποιώντας τεχνικές αποτίμησης στις οποίες τα σημαντικότερα δεδομένα είναι μη παρατηρήσιμα. Κατά τη συλλογή των μη παρατηρήσιμων δεδομένων, χρησιμοποιούνται οι καλύτερες διαθέσιμες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων δεδομένων του Ομίλου, ενώ ταυτόχρονα αντανακλώνται οι υποθέσεις των συμμετεχόντων στην αγορά (π.χ. παραδοχές σχετικά με τον κίνδυνο). Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του Επιπέδου 3 περιλαμβάνουν μη διαπραγματευόμενους μετοχικούς τίτλους ή μετοχικούς τίτλους που διαπραγματεύονται σε αγορές οι οποίες δεν θεωρούνται ενεργές, συγκεκριμένα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα και δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων που επιμετρώνται στην εύλογη αξία

Η κατηγοριοποίηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων του Ομίλου που επιμετρώνται στην εύλογη αξία τους, παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες:

	31 Δεκεμβρίου 2016			
	Επίπεδο 1 € εκατ.	Επίπεδο 2 € εκατ.	Επίπεδο 3 € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού επιμετρούμενα στην εύλογη αξία:				
Χρηματοοικονομικά στοιχεία εμπορικού χαρτοφυλακίου	70	0	1	71
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	0	1.978	2	1.980
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων	3.586	30	54	3.670
Σύνολο χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού	3.656	2.008	57	5.721
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων επιμετρούμενα στην εύλογη αξία:				
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	0	2.441	-	2.441
Υποχρεώσεις προς τους πελάτες:				
- Σύνθετες καταθέσεις	-	3	-	3
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους:				
- Σύνθετοι τίτλοι	-	3	-	3
Υποχρεώσεις συναλλαγών	4	-	-	4
Σύνολο χρηματοοικονομικών στοιχείων υποχρεώσεων	4	2.447	-	2.451

	31 Δεκεμβρίου 2015			
	Επίπεδο 1 € εκατ.	Επίπεδο 2 € εκατ.	Επίπεδο 3 € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού επιμετρούμενα στην εύλογη αξία:				
Χρηματοοικονομικά στοιχεία εμπορικού χαρτοφυλακίου	99	0	1	100
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	0	1.865	19	1.884
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων	4.191	49	42	4.282
Σύνολο χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού	4.290	1.914	62	6.266
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων επιμετρούμενα στην εύλογη αξία:				
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	1	2.358	-	2.359
Υποχρεώσεις προς τους πελάτες:				
- Σύνθετες καταθέσεις	-	4	-	4
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους:				
- Σύνθετοι τίτλοι	-	38	-	38
Υποχρεώσεις συναλλαγών	10	-	-	10
Σύνολο χρηματοοικονομικών στοιχείων υποχρεώσεων	11	2.400	-	2.411

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος αναγνωρίζει μεταφορές εντός και εκτός των επιπέδων ιεραρχίας της εύλογης αξίας στην αρχή του τριμήνου κατά το οποίο έχει πραγματοποιηθεί η μεταφορά ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου. Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, δεν υπήρχαν μεταφορές μεταξύ των Επιπέδων 1 και 2, καθώς και μεταβολές στις τεχνικές αποτίμησης που χρησιμοποιήθηκαν

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, μετοχές αξίας € 13 εκατ. μεταφέρθηκαν από το Επίπεδο 1 στο Επίπεδο 3, καθώς η αγορά στην οποία διαπραγματεύονται θεωρήθηκε ως μη ενεργή και η αποτίμησή τους βασίστηκε σε τεχνικές αποτίμησης με σημαντικά μη παρατηρήσιμα δεδομένα.

Την ίδια περίοδο, σε συνέχεια της εκτίμησης του Ομίλου για τη σημαντικότητα του πιστωτικού κινδύνου (Credit Risk Valuation Adjustment - CVA) στο σύνολο της εύλογης αξίας των εξωχρηματιστηριακών παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, ο υπολογισμός του οποίου πραγματοποιήθηκε βάσει εσωτερικών μοντέλων αποτίμησης, η Τράπεζα μετέφερε ποσό (α) € 19 εκατ. από το Επίπεδο 3 στο Επίπεδο 2 και (β) € 1 εκατ. από το Επίπεδο 2 στο Επίπεδο 3.

Συμφωνία των χρηματοοικονομικών στοιχείων του Επιπέδου 3

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο τη 1 Ιανουαρίου	62	53
Μεταφορά σε επίπεδο 3	14	25
Μεταφορά από επίπεδο 3	(19)	(1)
Προσθήκες, μετά από πωλήσεις και λήξεις	16	0
Σύνολο κερδών/(ζημιών) χρήσης που περιλαμβάνονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων	(9)	(13)
Σύνολο κερδών/(ζημιών) χρήσης που περιλαμβάνονται στα λοιπά αποτελέσματα	(9)	0
Συναλλαγματικές διαφορές και λουπές κινήσεις	2	(2)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	57	62

Η συνολική ζημιά ποσού € 9 εκατ. για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016 περιλαμβάνεται στη γραμμή «Λουπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις» (2015: από το σύνολο της ζημιάς ποσού € 13 εκατ., € 6 εκατ. εμφανίζονταν στη γραμμή «Λουπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις» και € 7 εκατ. στη γραμμή «Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών»).

Διαδικασίες και τεχνικές αποτίμησης του Ομίλου

Ο τομέας Group Market Counterparty Risk Sector (GMCRS) θεσπίζει τις διαδικασίες που διέπουν την επιμέτρηση της εύλογης αξίας, σύμφωνα με τις λογιστικές πολιτικές του Ομίλου. Ο Όμιλος χρησιμοποιεί ευρέως αναγνωρισμένα μοντέλα αποτίμησης για τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των κοινών χρηματοοικονομικών μέσων για τα οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμες επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές, όπως τις ανταλλαγές επιτοκίων και τις ανταλλαγές συναλλάγματος (interest and cross currency swaps), που χρησιμοποιούν μόνο παρατηρήσιμα δεδομένα της αγοράς και απαιτούν λίγη κρίση και εκτίμηση από τη Διοίκηση. Οι παρατηρήσιμες τιμές ή τα δεδομένα των μοντέλων αποτίμησης είναι συνήθως διαθέσιμα στην αγορά για τους εισηγμένους χρεωστικούς και μετοχικούς τίτλους, τα διαπραγματεύσιμα και τα απλά εξωχρηματιστηριακά παράγωγα. Η διαθεσιμότητα παρατηρήσιμων τιμών της αγοράς και των δεδομένων των μοντέλων αποτίμησης μειώνει την ανάγκη διενέργειας εκτιμήσεων από τη Διοίκηση και επίσης μειώνει την αβεβαιότητα σχετικά με τον προσδιορισμό των εύλογων αξιών.

Όπου χρησιμοποιούνται τεχνικές αποτίμησης για τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων για τα οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμες επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές, αυτές επιβεβαιώνονται για την ορθότητά τους έναντι ιστορικών στοιχείων και, όπου είναι εφικτό, έναντι τρεχουσών ή πρόσφατων παρατηρούμενων συναλλαγών σε διάφορα χρηματοοικονομικά μέσα, και επανεξετάζονται περιοδικά από κατάλληλο προσωπικό ανεξάρτητο από το προσωπικό που τα δημιούργησε. Όλα τα μοντέλα πιστοποιούνται πριν να χρησιμοποιηθούν και προσαρμόζονται έτσι ώστε να επιβεβαιώνεται ότι τα αποτελέσματα αντικατοπτρίζουν τα πραγματικά δεδομένα και συγκριτικές τιμές αγοράς. Οι εκτιμήσεις των εύλογων αξιών που λαμβάνονται από τα μοντέλα προσαρμόζονται με τυχόν άλλους παράγοντες, όπως τον κίνδυνο ρευστότητας ή την αβεβαιότητα των μοντέλων, στο βαθμό που οι συμμετέχοντες στην αγορά θα τους λάβουν υπόψη κατά την τιμολόγηση του χρηματοοικονομικού μέσου. Οι εύλογες αξίες, επίσης, αντανακλούν τον πιστωτικό κίνδυνο του μέσου και περιλαμβάνουν προσαρμογές ώστε να ληφθούν υπόψη ο πιστωτικός κίνδυνος της εταιρείας του Ομίλου και του αντισυμβαλλομένου, όπου κρίνεται αναγκαίο.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι διαδικασίες ελέγχου των μοντέλων αποτίμησης που εφαρμόζονται από τον Όμιλο, περιλαμβάνουν: επιβεβαίωση των παρατηρήσιμων τιμολογήσεων, επαναυπολογισμό των αποτιμήσεων του μοντέλου, επισκόπηση και διαδικασία έγκρισης για τα νέα μοντέλα ή/και αλλαγές στα υφιστάμενα, προσαρμογή και διενέργεια εκ των υστέρων ελέγχων (back-testing) έναντι παρατηρήσιμων συναλλαγών στην αγορά, όπου είναι εφικτό, ανάλυση σημαντικών μεταβολών αποτίμησης, κλπ. Όταν για την επιμέτρηση της εύλογης αξίας χρησιμοποιούνται οι αποτιμήσεις τρίτων, αυτές ελέγχονται προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 13.

Τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα επιμετρώνται στην εύλογη αξία με προεξόφληση των αναμενόμενων ταμειακών ροών, χρησιμοποιώντας επιτόκια της αγοράς κατά την ημερομηνία επιμέτρησης. Αναπροσαρμογές για τον πιστωτικό κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου και τον πιστωτικό κίνδυνο του Ομίλου εφαρμόζονται στα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, όπου κρίνεται απαραίτητο. Για τις εν λόγω αναπροσαρμογές του πιστωτικού κινδύνου λαμβάνονται υπόψη οι αναμενόμενες ταμειακές ροές μεταξύ του Ομίλου και των αντισυμβαλλομένων με βάση τους σχετικούς όρους των συναλλαγών παραγώγων και η επίδραση του πιστωτικού κινδύνου στην αποτίμηση αυτών των ταμειακών ροών. Ανάλογα με τις συνθήκες, ο Όμιλος λαμβάνει επίσης υπόψη την επίδραση τυχόν διακανονισμών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων, συμβάσεων εξασφάλισης και σύναψης κύριων συμβάσεων συμψηφισμού για την αποτίμηση του πιστωτικού κινδύνου (Credit Risk Valuation Adjustment - CVA). Για τον υπολογισμό του CVA χρησιμοποιούνται οι πιθανότητες αθέτησης υποχρεώσεων, βασισμένες σε παρατηρήσιμα δεδομένα της αγοράς όπως τα περιθώρια των συμβολαίων ανταλλαγής πιστωτικών κινδύνων (Credit Default Swaps - CDS), ανάλογα με την περίπτωση, ή τα εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης. Ο Όμιλος εφαρμόζει παρόμοια μεθοδολογία για τον υπολογισμό του δικού του πιστωτικού κινδύνου (Debit Value Adjustments - DVA) όταν μπορεί να εφαρμοστεί. Όπου οι τεχνικές αποτίμησης βασίζονται σε εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης και το αντίστοιχο CVA είναι σημαντικό στο σύνολο της επιμέτρησης της εύλογης αξίας, τότε τα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα κατηγοριοποιούνται στο Επίπεδο 3 της ιεραρχίας εύλογης αξίας. Μια εύλογα πιθανή μεταβολή του κύριου μη παρατηρήσιμου δεδομένου (δηλ. του ποσοστού ανάκτησης) που χρησιμοποιείται στην αποτίμησή τους, δεν θα είχε σημαντική επίδραση στην επιμέτρηση της εύλογης αξίας τους.

Ο Όμιλος προσδιορίζει την εύλογη αξία των χρεωστικών τίτλων που κατέχει με βάση επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές για τίτλους με παρόμοιο επίπεδο πιστωτικού κινδύνου, λήξη και απόδοση, τιμές διαπραγματεύσεως σε μη ενεργές αγορές για πανομοιότυπα ή παρόμοια χρηματοοικονομικά στοιχεία, ή με τη μέθοδο προεξόφλησης μελλοντικών ταμειακών ροών.

Για τους χρεωστικούς τίτλους που έχουν εκδοθεί από τον Όμιλο και επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, η εύλογη αξία προσδιορίζεται με προεξόφληση των αναμενόμενων ταμειακών ροών χρησιμοποιώντας επιτόκιο προσαρμοσμένο για τον κίνδυνο, όπου ο πιστωτικός κίνδυνος του Ομίλου έχει προσδιοριστεί χρησιμοποιώντας δεδομένα έμμεσα παρατηρήσιμα, δηλαδή επίσημες τιμές τίτλων με παρόμοια χαρακτηριστικά που εκδίδονται από τον Όμιλο ή από άλλους εκδότες Ελληνικών τίτλων.

Η αξία των μη διαπραγματευόμενων μετοχικών τίτλων του διαθέσιμου προς πώληση χαρτοφυλακίου προσδιορίζεται κυρίως χρησιμοποιώντας (i) εκθέσεις αποτίμησης τρίτων, οι οποίες βασίζονται στην καθαρή θέση των εταιρειών όπου η Διοίκηση δεν εκτελεί περαιτέρω σημαντικές προσαρμογές, και (ii) αποτιμήσεις καθαρής θέσης προσαρμοσμένες, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία

Η κατηγοριοποίηση της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων του Ομίλου που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία στον ισολογισμό παρουσιάζεται στους ακόλουθους πίνακες:

	31 Δεκεμβρίου 2016				
	Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3	Εύλογη αξία	Λογιστική αξία
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	-	-	38.872	38.872	39.058
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων					
- Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	266	7.487	-	7.753	8.227
- Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι	339	228	-	567	566
Σύνολο χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού	605	7.715	38.872	47.192	47.851
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	52	-	37	89	99
Σύνολο χρηματοοικονομικών στοιχείων υποχρεώσεων	52	-	37	89	99

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2015				
	Επίπεδο 1	Επίπεδο 2	Επίπεδο 3	Εύλογη αξία	Λογιστική αξία
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	-	-	39.748	39.748	39.893
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων					
- Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	282	10.822	-	11.104	11.391
- Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι	339	271	-	610	618
Σύνολο χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού	<u>621</u>	<u>11.093</u>	<u>39.748</u>	<u>51.462</u>	<u>51.902</u>
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	59	36	-	95	112
Σύνολο χρηματοοικονομικών στοιχείων υποχρεώσεων	<u>59</u>	<u>36</u>	<u>-</u>	<u>95</u>	<u>112</u>

Οι υποθέσεις και οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων που δεν αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους είναι σύμφωνες με αυτές που χρησιμοποιήθηκαν για την επιμέτρηση των εύλογων αξιών των χρηματοοικονομικών μέσων που αποτιμώνται στην εύλογη αξία. Συγκεκριμένα:

- α) Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες: για τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες δεν υπάρχουν τιμές αγοράς, καθώς δεν υπάρχουν ενεργές αγορές στις οποίες διαπραγματεύονται. Οι εύλογες αξίες εκτιμώνται προεξοφλώντας τις μελλοντικές αναμενόμενες ταμειακές ροές για το χρονικό διάστημα που αναμένεται να ανακτηθούν, χρησιμοποιώντας κατάλληλα επιτόκια προσαρμοσμένα με τον κίνδυνο. Τα δάνεια ομαδοποιούνται σε κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων με παρόμοια χαρακτηριστικά, όπως αυτά παρακολουθούνται από τη Διοίκηση ανά προϊόν, τύπο δανειολήπτη και βαθμό καθυστέρησης, προκειμένου να βελτιωθεί η ακρίβεια των εκτιμώμενων αποτελεσμάτων αποτίμησης. Κατά την εκτίμηση των μελλοντικών ταμειακών ροών, ο Όμιλος κάνει υποθέσεις σχετικά με αναμενόμενες προκαταβολές, τα περιθώρια του προϊόντος και το χρονοδιάγραμμα εκποίησης των εξασφαλίσεων. Τα προεξοφλητικά επιτόκια ενσωματώνουν δεδομένα για τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές και τα επιτόκια, κατά περίπτωση.
- β) Επενδυτικοί τίτλοι που αποτιμώνται στην αποσβέσιμη αξία κτήσης: η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών τίτλων προσδιορίζεται με βάση τις επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές, όταν αυτές είναι διαθέσιμες. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, η εύλογη αξία προσδιορίζεται με βάση τις επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές για τίτλους με παρόμοια χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου, διάρκεια και απόδοση, τις τιμές διαπραγμάτευσης σε μη ενεργές αγορές για πανομοιότυπα ή παρόμοια χρηματοοικονομικά στοιχεία, ή χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της προεξόφλησης των ταμειακών ροών.
- γ) Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους: η εύλογη αξία τους προσδιορίζεται με βάση τις επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές, όταν αυτές είναι διαθέσιμες. Αν οι τιμές της αγοράς δεν είναι διαθέσιμες, η εύλογη αξία προσδιορίζεται με βάση επίσημες τιμές αγοράς για πιστωτικούς τίτλους με παρόμοια χαρακτηριστικά ή προεξοφλώντας τις αναμενόμενες ταμειακές ροές με επιτόκιο προσαρμοσμένο για τον κίνδυνο, όπου ο πιστωτικός κίνδυνος του Ομίλου προσδιορίζεται χρησιμοποιώντας στοιχεία έμμεσα παρατηρήσιμα, δηλαδή επίσημες τιμές παρόμοιων τίτλων που εκδίδονται από τον Όμιλο ή από άλλους Έλληνες εκδότες.

Για τα υπόλοιπα χρηματοπιστωτικά μέσα που είναι βραχυπρόθεσμα ή επανατιμολογούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα (ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες, απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και υποχρεώσεις προς πελάτες), η λογιστική αξία τους προσεγγίζει την εύλογη αξία τους.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

8. Καθαρά έσοδα από τόκους

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Τόκοι έσοδα		
Πελάτες	1.855	2.026
Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	13	19
Επενδυτικοί τίτλοι ⁽¹⁾	195	232
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	314	309
	2.377	2.586
Τόκοι έξοδα		
Πελάτες	(198)	(352)
Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	(324)	(435)
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	(6)	(27)
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	(301)	(309)
	(829)	(1.123)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	1.548	1.463

⁽¹⁾ Τα έσοδα από τόκους από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών που περιλαμβάνονται δεν ήταν σημαντικά για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016 και 2015.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα έσοδα από τόκους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών από συνεχιζόμενες δραστηριότητες, ανά κατηγορία δανείου και ποιοτική διαβάθμιση:

	31 Δεκεμβρίου 2016		
	Τόκοι έσοδα από μη- απομειωμένα δάνεια € εκατ.	Τόκοι έσοδα από απομειωμένα δάνεια € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	795	350	1.145
Επιχειρηματικά ⁽¹⁾	502	208	710
Σύνολο τόκων εσόδων από πελάτες	1.297	558	1.855

	31 Δεκεμβρίου 2015		
	Τόκοι έσοδα από μη- απομειωμένα δάνεια € εκατ.	Τόκοι έσοδα από απομειωμένα δάνεια € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	955	298	1.253
Επιχειρηματικά ⁽¹⁾	533	240	773
Σύνολο τόκων εσόδων από πελάτες	1.488	538	2.026

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται τόκοι έσοδα από δάνεια και απαιτήσεις προς το Δημόσιο τομέα

Η μεταβολή της παρούσας αξίας της ζημιάς απομείωσης (σημ. 25) € 312 εκατ. (δάνεια λιανικής τραπεζικής € 216 εκατ., επιχειρηματικά δάνεια € 96 εκατ.) περιλαμβάνεται στα έσοδα από τόκους από απομειωμένα δάνεια και απαιτήσεις πελατών (2015: δάνεια λιανικής τραπεζικής € 203 εκατ., επιχειρηματικά δάνεια € 94 εκατ.).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

9. Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Προμήθειες και λοιπά έσοδα από δάνεια	128	116
Προμήθειες αμοιβαίων κεφαλαίων και διαχείρισης περιουσίας	33	39
Προμήθειες υπηρεσιών κεφαλαιαγοράς	20	19
Λοιπές προμήθειες ⁽¹⁾	63	18
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	244	192

⁽¹⁾ Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, η αύξηση των λοιπών προμηθειών οφείλεται κυρίως στη μείωση των εκδόσεων Pillar II και των αντίστοιχων προμηθειών.

10. Έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες

Τα έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν έσοδα από εκμίσθωση ακινήτων και λοιπά έσοδα υπηρεσιών που παρέχονται από τον Όμιλο (π.χ. υπηρεσίες μισθοδοσίας, ηλεκτρονικό εμπόριο).

11. Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών και επενδυτικών τίτλων

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Ομόλογα και λοιπά χρηματοοικονομικά μέσα (σημ. 26)	88	68
Μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια (σημ. 26)	55	8
Κέρδη/(ζημιές) από παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	(9)	(38)
Συναλλαγματικές διαφορές	18	5
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	152	43

12. Λειτουργικά έξοδα

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Αμοιβές και έξοδα προσωπικού (σημ. 13)	(545)	(529)
Διοικητικά έξοδα	(244)	(249)
Εισφορές στα ταμεία εξυγίανσης και εγγύησης των καταθέσεων	(75)	(106)
Αποσβέσεις ενσώματων πάγιων στοιχείων	(54)	(56)
Αποσβέσεις άυλων πάγιων στοιχείων	(26)	(26)
Ενοίκια λειτουργικών μισθώσεων	(48)	(51)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(992)	(1.017)

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, το ποσό των λειτουργικών εξόδων (εξαιρουμένων των εισφορών σε κάποιο ταμείο εγγύησης των καταθέσεων ή ταμείο εξυγίανσης) για τις Ελληνικές δραστηριότητες του Ομίλου ανήλθε σε € 675 εκατ. (2015: € 676 εκατ.).

Εισφορές στα ταμεία εξυγίανσης και εγγύησης των καταθέσεων

Το 2016, τέθηκε σε πλήρη λειτουργία ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (EME) (Single Resolution Mechanism – SRM), ο οποίος θέτει σε εφαρμογή την Οδηγία 2014/59/ΕΕ, για την ανάκαμψη και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (BRRD), στην ευρωζώνη. Ο EME προβλέπει ότι το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (SRF) θα δημιουργηθεί κατά την διάρκεια μιας περιόδου οκτώ ετών με «εκ των προτέρων» εισφορές του τραπεζικού τομέα, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν αμετάκλητες δεσμεύσεις πληρωμής έως το 30% του συνολικού ποσού της εισφοράς (σημ. 45).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Με το Νόμο 4370/2016, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το Μάρτιο του 2016 και αντικατέστησε το Νόμο 3746/2009, ενσωματώθηκε στην Ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2014/49/ΕΕ, όπου, μεταξύ άλλων, ορίζει το εύρος και συγκεκριμένες πλευρές της λειτουργίας του Ελληνικού Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ), τους όρους συμμετοχής των πιστωτικών ιδρυμάτων και επιπροσθέτως, την διαδικασία καθορισμού και καταβολής εισφορών. Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2014/49/ΕΕ στο εθνικό δίκαιο των χωρών της ΕΕ όπου ο Όμιλος δραστηριοποιείται ολοκληρώθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2016.

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, οι εισφορές στα ταμεία εξυγίανσης και εγγύησης των καταθέσεων ανήλθαν σε € 75 εκατ. (2015: € 94 εκατ.), εκ των οποίων € 17 εκατ. (2015: € 23 εκατ.) σχετίζονταν με τις διεθνείς δραστηριότητες του Ομίλου. Επιπροσθέτως, για τη χρήση που έληξε το 2015, είχε αναγνωρισθεί στην κατάσταση αποτελεσμάτων ποσό € 12 εκατ. αναφορικά με τη συμπληρωματική εισφορά της Τράπεζας για τη χρηματοδότηση μέτρων εξυγίανσης για την «Πανελλήνια Τράπεζα Α.Ε».

Εξωτερικοί Ελεγκτές

Η Τράπεζα έχει υιοθετήσει Πολιτική για την Ανεξαρτησία των Εξωτερικών Ελεγκτών στην οποία ορίζονται, μεταξύ άλλων, οι επιτρεπόμενες και μη επιτρεπόμενες υπηρεσίες που μπορούν να παρασχεθούν από τους ελεγκτές του Ομίλου, πέρα από τις υπηρεσίες υποχρεωτικού τακτικού ελέγχου. Για οποιοσδήποτε τέτοιες υπηρεσίες που υφίσταται πρόθεση να ανατεθούν στους ελεγκτές του Ομίλου, υπάρχουν συγκεκριμένοι ελεγκτικοί μηχανισμοί προκειμένου η Επιτροπή Ελέγχου της Τράπεζας να διασφαλίζει ότι υπάρχει ικανοποιητική ισορροπία μεταξύ των ελεγκτικών και των μη ελεγκτικών εργασιών.

Οι αμοιβές που κατέβαλλε ο Όμιλος στον κύριο ανεξάρτητο ελεγκτή “PricewaterhouseCoopers Ορκωτοί Ελεγκτές” για ελεγκτικές και λοιπές υπηρεσίες που του παρασχέθηκαν αναλύονται ως ακολούθως:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Τακτικός έλεγχος	(2,7)	(3,2)
Φορολογικός έλεγχος-άρθρο 65α, Ν.4174/2013	(0,3)	(0,5)
Λοιπές ελεγκτικές υπηρεσίες	(0,3)	(0,6)
Μη ελεγκτικές υπηρεσίες	(1,0)	(0,8)
Σύνολο	<u>(4,3)</u>	<u>(5,1)</u>

Σημείωση: Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015, οι λοιπές ελεγκτικές αμοιβές αφορούν κυρίως σε υπηρεσίες σχετικές με την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας.

Γεγονός μετά την ημερομηνία ισολογισμού

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 4449/2017 και σε συνέχεια σχετικής πρότασης της Επιτροπής Ελέγχου, το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) της Τράπεζας κατά τη συνεδρίασή του την 24 Φεβρουαρίου 2017 ενέκρινε την KPMG Ανώνυμος Ελεγκτική Εταιρία («KPMG») ως την τελικώς επιτυχούσα ελεγκτική εταιρία της διαγωνιστικής διαδικασίας για τη διενέργεια του τακτικού ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων της Τράπεζας (μη ενοποιημένων και ενοποιημένων) για την περίοδο 2018-2022, υπό την προϋπόθεση ότι για το διορισμό της KPMG ως τακτικού ελεγκτή για την περίοδο 2018-2022 θα προηγηθεί ανά έτος πρόταση του ΔΣ προς τη Γενική Συνέλευση των Μετόχων της Τράπεζας και απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, καθώς και η λήψη άλλων εκάστοτε απαιτούμενων εγκρίσεων.

13. Αμοιβές και έξοδα προσωπικού

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Μισθοί, ημερομίσθια και έκτακτες αμοιβές	(396)	(389)
Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	(84)	(81)
Αμοιβές συνταξιοδότησης και λοιπές παροχές λόγω εξόδου από την υπηρεσία	(16)	(16)
Λοιπά έξοδα	(49)	(43)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	<u>(545)</u>	<u>(529)</u>

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο μέσος όρος του αριθμού των εργαζομένων του Ομίλου κατά τη διάρκεια της χρήσης, εξαιρουμένων των υπαλλήλων των ασφαλιστικών θυγατρικών και της Public J.S.C. Universal Bank, ανήλθε σε 16.285 (Δεκέμβριος 2015: 16.494, εξαιρουμένων των υπαλλήλων των ασφαλιστικών θυγατρικών και της Public J.S.C. Universal Bank). Την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο αριθμός των καταστημάτων του Ομίλου ανήλθε σε 896.

14. Λοιπές ζημιές απομείωσης, έξοδα αναδιάρθρωσης και προβλέψεις

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ζημιές απομείωσης και αποτίμησης επενδυτικών ακινήτων και ακινήτων ανακτηθέντων από πλειστηριασμούς	(41)	(90)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις ⁽¹⁾	(24)	3
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	(65)	(87)
Πρόβλεψη για το Πρόγραμμα Εθελουσίας Εξόδου (σημ. 37)	(49)	(62)
Λοιπά έξοδα αναδιάρθρωσης	(16)	(11)
Λοιπά έξοδα	(1)	(6)
Έξοδα αναδιάρθρωσης	(66)	(79)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(131)	(166)

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει ζημιές απομείωσης/ αντιλογισμό ζημιών ομολόγων, μετοχών, λοιπών στοιχείων ενεργητικού και προβλέψεις για δικαστικές υποθέσεις και για λοιπούς λειτουργικούς κινδύνους.

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο Όμιλος αναγνώρισε € 41 εκατ. ζημιές απομείωσης και αποτίμησης επενδυτικών ακινήτων και ακινήτων ανακτηθέντων από πλειστηριασμούς κυρίως στη Ελλάδα, αφού έλαβε υπόψη τις μακροοικονομικές συνθήκες και τη συνεχιζόμενη μείωση των τιμών στην αγορά ακινήτων.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο Όμιλος έχει αναγνωρίσει έξοδα αναδιάρθρωσης ποσού € 16 εκατ., εκ των οποίων ποσό € 8 εκατ. σχετίζεται με την απόκτηση του Καταστήματος της Alpha Bank στη Βουλγαρία από την Eurobank Bulgaria A.D. (σημ. 47). Τα υπολειπόμενα έξοδα σχετίζονται με τις δραστηριότητες της Τράπεζας για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, τον περαιτέρω εξορθολογισμό του δικτύου της στην Ελλάδα και την αναδιάρθρωση των διεθνών της δραστηριοτήτων. Την 31 Δεκεμβρίου 2015, ο Όμιλος έχει αναγνωρίσει έξοδα αναδιάρθρωσης ποσού € 11 εκατ., τα οποία αφορούν κυρίως το κλείσιμο των υποκαταστημάτων στα πλαίσια του εξορθολογισμού του δικτύου του στην Ελλάδα.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, τα έξοδα αναδιάρθρωσης περιλαμβάνουν αποσβέσεις και διαγραφές ποσού € 2 εκατ. (2015: € 3 εκατ.).

Την 31 Δεκεμβρίου 2015, ο Όμιλος έχει αναγνωρίσει λοιπά έξοδα ποσού € 6 εκατ. που σχετίζονται κυρίως με τις διαγνωστικές μελέτες για το ελληνικό χαρτοφυλάκιο και τα δάνεια των μεγαλύτερων θυγατρικών εταιρειών της Τράπεζας στο εξωτερικό, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της αξιολόγησης των κεφαλαιακών αναγκών των ελληνικών τραπεζών το 2014.

15. Φόρος εισοδήματος και προσαρμογές φόρου

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Τρέχων φόρος	(50)	(42)
Αναβαλλόμενος φόρος (σημ. 16)	99	646
Φόρος εισοδήματος	49	604
Επίπτωση από την μεταβολή των φορολογικών συντελεστών	-	432
Φόρος εισοδήματος	49	1.036
Προσαρμογές φόρου	31	-
Σύνολο φόρου εισοδήματος (έξοδο)/έσοδο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	80	1.036

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Βάσει του Νόμου 4334/2015, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τη 16 Ιουλίου 2015 και τροποποίησε το φορολογικό Νόμο 4172/2013, ο φορολογικός συντελεστής των εταιρειών στην Ελλάδα για τα έσοδα των χρήσεων από το 2015 και έπειτα αυξήθηκε από 26% σε 29%. Η αλλαγή αυτή του φορολογικού συντελεστή οδήγησε σε αύξηση της καθαρής αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης κατά € 508 εκατ. την 31 Δεκεμβρίου 2015, εκ των οποίων € 489 εκατ. καταχωρήθηκαν στην κατάσταση αποτελεσμάτων και € 19 εκατ. απευθείας στην καθαρή θέση (περιλαμβανομένων των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση). Συγκεκριμένα, € 432 εκατ. από τα € 489 εκατ. που καταχωρήθηκαν στην κατάσταση αποτελεσμάτων αφορούν στην επίπτωση από την αλλαγή των φορολογικών συντελεστών επί των προσωρινών εκπιπτόμενων διαφορών και των μη χρησιμοποιηθεισών φορολογικών ζημιών προηγούμενων ετών και τα υπόλοιπα € 57 εκατ. αφορούν στην επίπτωση από την αλλαγή των φορολογικών συντελεστών επί των προσωρινών εκπιπτόμενων διαφορών και μη χρησιμοποιηθεισών φορολογικών ζημιών του πρώτου εξαμήνου 2015.

Επιπρόσθετα, τα μερίσματα που διανέμονται υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου 15%, εκτός των ενδοομιλικών μερισμάτων τα οποία υπό προϋποθέσεις απαλλάσσονται του φόρου, σύμφωνα με τους Νόμους 4387/2016 και 4389/2016, οι οποίοι αύξησαν τον αντίστοιχο φορολογικό συντελεστή από 10% σε 15%, για διανομές μερισμάτων που πραγματοποιούνται από την 1 Ιανουαρίου 2017 και στο εξής.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, σε συνέχεια ευνοϊκής δικαστικής απόφασης, ο Όμιλος αναγνώρισε έσοδο φόρου € 30,5 εκατ. για απαιτήσεις έναντι του Ελληνικού Δημοσίου, σχετικές με την έκτακτη φορολόγηση αφορολόγητων αποθεματικών της Τράπεζας, η οποία είχε επιβληθεί με το Νόμο 3513/2006.

Ο φόρος εισοδήματος επί των καθαρών (προ φόρου) κερδών του Ομίλου, διαφέρει από το θεωρητικό ποσό που θα προέκυπτε με βάση τον ισχύοντα φορολογικό συντελεστή, όπως αναλύεται παρακάτω:

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	160	(2.086)
Φόρος βάσει του ισχύοντος φορολογικού συντελεστή	(46)	605
Φορολογική επίδραση από:		
- έσοδα απαλλασσόμενα από φόρο και έξοδα μη εκπιπτόμενα	(2)	(56)
- διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές σε διάφορες χώρες	22	16
- τη μεταβολή του φορολογικού συντελεστή	-	432
- έκτακτες προσαρμογές φόρου	31	-
- λοιπά ⁽¹⁾	75	39
Σύνολο φόρου εισοδήματος (έξοδο)/έσοδο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	80	1.036

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει ποσό € 87 εκατ. (2015: € 41 εκατ.) από επίδραση αναβαλλόμενου φόρου που σχετίζεται με πρόβλεψη απομείωσης έναντι δανείων, λοιπών απαιτήσεων και κόστους επένδυσης της Τράπεζας σε συγκεκριμένες θυγατρικές. Τα συγκριτικά στοιχεία για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015 έχουν αναπροσαρμοσθεί αντίστοιχα.

Φορολογικό πιστοποιητικό και ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις

Από τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2011 και έπειτα, σύμφωνα με το Νόμο 4174/2013 (άρθρο 65Α), όπως ισχύει (και όπως όριζε το άρθρο 82 του Νόμου 2238/1994), οι Ελληνικές ανώνυμες εταιρείες και οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης των οποίων οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις ελέγχονται υποχρεωτικά, υποχρεούνται έως και τις χρήσεις με έναρξη πριν την 1 Ιανουαρίου του 2016 να λαμβάνουν «Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό», το οποίο εκδίδεται, μετά τη διενέργεια σχετικού φορολογικού ελέγχου, από το νόμιμο ελεγκτή ή ελεγκτικό γραφείο που ελέγχει και τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις. Για τις χρήσεις που ξεκινούν από την 1 Ιανουαρίου 2016 και έπειτα, το «Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό» είναι προαιρετικό, ωστόσο οι ελληνικές εταιρείες του Ομίλου θα το λαμβάνουν.

Η Τράπεζα έχει ελεγχθεί από τις φορολογικές αρχές έως και τη χρήση 2009, ενώ για τη χρήση 2010 ο φορολογικός έλεγχος που πραγματοποιείται από τις φορολογικές αρχές βρίσκεται σε εξέλιξη. Επιπλέον, η Τράπεζα έχει λάβει φορολογικό πιστοποιητικό χωρίς διατύπωση επιφύλαξης για τις χρήσεις 2011-2015, ενώ για τη χρήση 2016 ο φορολογικός έλεγχος που πραγματοποιείται από τους ορκωτούς ελεγκτές βρίσκεται σε εξέλιξη. Επιπροσθέτως, το Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η Νέα Προτοπ, οι οποίες συγχωνεύθηκαν με την Τράπεζα το 2013, έλαβαν από ορκωτούς ελεγκτές φορολογικό πιστοποιητικό χωρίς διατύπωση επιφύλαξης

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

με θέμα έμφασης για τις ανέλεγκτες από τις φορολογικές αρχές χρήσεις/περιόδους 18/1-30/6/2013 και 9/10/2011-31/12/2012 αντίστοιχα, σχετικά με ενδεχόμενες φορολογικές υποχρεώσεις που προέκυψαν κατά το μετασχηματισμό τους σε νέα πιστωτικά ιδρύματα (carve out). Η Τράπεζα έχει σχηματίσει επαρκείς προβλέψεις και για τις δύο ανωτέρω περιπτώσεις.

Οι θυγατρικές του Ομίλου, οι συγγενείς εταιρείες και οι κοινοπραξίες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα (σημ. 27 και 32) δεν έχουν ελεγχθεί από 1 έως 9 έτη από τις φορολογικές αρχές. Όσες εταιρείες υπόκεινται σε τακτικό έλεγχο από ορκωτούς ελεγκτές έχουν λάβει φορολογικό πιστοποιητικό χωρίς διατύπωση επιφύλαξης για τις χρήσεις 2011-2015.

Σύμφωνα με την Ελληνική φορολογική νομοθεσία και τις αντίστοιχες Υπουργικές Αποφάσεις, οι εταιρείες για τις οποίες εκδίδεται φορολογικό πιστοποιητικό χωρίς επισημάνσεις για παραβάσεις της φορολογικής νομοθεσίας δεν εξαιρούνται από την επιβολή επιπρόσθετων φόρων και προστίμων από τις Ελληνικές φορολογικές αρχές μετά την ολοκλήρωση του φορολογικού ελέγχου στο πλαίσιο των νομοθετικών περιορισμών (ως γενική αρχή, 5 χρόνια από τη λήξη της χρήσης στην οποία η φορολογική δήλωση θα πρέπει να έχει υποβληθεί).

Οι ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις των θυγατρικών τραπεζών του Ομίλου στο εξωτερικό έχουν ως εξής: (α) Bancpost S.A. (Ρουμανία), 2011-2016, (β) Eurobank Cyprus Ltd, 2012-2016, (γ) Eurobank Bulgaria A.D., 2013-2016, (δ) Eurobank A.D. Beograd (Σερβία), 2011-2016 και (ε) Eurobank Private Bank Luxembourg S.A., 2012-2016. Οι λοιπές εταιρείες του Ομίλου (σημ. 27 και 32), οι οποίες εδρεύουν σε χώρες του εξωτερικού, όπου προβλέπεται από τη νομοθεσία τακτικός φορολογικός έλεγχος, έχουν από 2 έως 6 ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις, σύμφωνα με τη γενική αρχή και τις προϋποθέσεις της φορολογικής νομοθεσίας που ισχύει σε κάθε χώρα.

16. Αναβαλλόμενοι φόροι

Οι αναβαλλόμενοι φόροι εισοδήματος υπολογίζονται με τη μέθοδο της υποχρέωσης (liability method) επί όλων των εκπιπτόμενων προσωρινών διαφορών, καθώς επίσης και επί των μη χρησιμοποιημένων φορολογικών ζημιών με το φορολογικό συντελεστή που αναμένεται να ισχύει στην περίοδο κατά την οποία θα τακτοποιηθεί η απαίτηση ή η υποχρέωση.

Η κίνηση του λογαριασμού αναβαλλόμενης φορολογίας παρουσιάζεται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	4.854	3.872
Έσοδο/(έξοδο) στην κατάσταση αποτελεσμάτων από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	99	1.078
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων (AFS)	(11)	(33)
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών	(4)	(9)
Αναβαλλόμενος φόρος σε συναλλαγές καθαρής θέσης	-	(56)
Επίπτωση από τη μεταβολή των φορολογικών συντελεστών απευθείας στην καθαρή θέση (περιλαμβανομένων των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση)	-	19
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες ⁽¹⁾	2	(17)
Λοιπά	2	-
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	4.942	4.854

⁽¹⁾ Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015, περιλαμβάνει τη μεταφορά του υπολοίπου έναρξης της χρήσης της αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης ποσού € 19 εκατ., στις υποχρεώσεις των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων ταξινομημένων ως κατεχόμενων προς πώληση.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις/(υποχρεώσεις) προκύπτουν από τα στοιχεία που αναφέρονται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ζημιές που σχετίζονται με το πρόγραμμα PSI+	1.251	1.302
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους και λογιστικές διαγραφές δανειακών απαιτήσεων	3.121	2.810
Μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές	54	319
Ζημιές από πωλήσεις και οριστικές διαγραφές δανείων	8	-
Μεταβολές στην εύλογη αξία που αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων	341	302
Κόστος συναλλαγών καθαρής θέσης	38	46
Αντιτάθμιση ταμειακών ροών	25	29
Μεταβολές στην εύλογη αξία που αναγνωρίζονται απευθείας στο αποθεματικό αναπροσαρμογής AFS επενδυτικών τίτλων	(1)	9
Πάγια περιουσιακά στοιχεία	(6)	(1)
Υποχρεώσεις καθορισμένων παροχών	13	11
Λοιπά	98	27
Σύνολο αναβαλλόμενου φόρου εισοδήματος	4.942	4.854

Η μείωση της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης για τις μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές οφείλεται κυρίως στα φορολογητέα κέρδη της Τράπεζας ύψους € 219 εκατ. ως αποτέλεσμα της πώλησης των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων και την τροποποίηση του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου για τον φορολογικό χειρισμό των λογιστικών διαγραφών και των οριστικών φορολογικών ζημιών, που προκύπτουν από διαγραφές και πωλήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων που πλέον υπόκεινται σε απόσβεση (δηλαδή 1/20 των ζημιών ανά έτος ξεκινώντας από το 2016 και έπειτα).

Ο αναβαλλόμενος φόρος εισοδήματος αναλύεται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις	4.945	4.859
Αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις (σημ.37)	(3)	(5)
Σύνολο αναβαλλόμενου φόρου εισοδήματος	4.942	4.854

Ο αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο)/έσοδο στην κατάσταση αποτελεσμάτων προκύπτει από τα στοιχεία που αναφέρονται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	312	514
Μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές	(264)	7
Μεταβολή των φορολογικών συντελεστών ⁽¹⁾	-	489
Ζημιές που σχετίζονται με το πρόγραμμα PSI+	(50)	(47)
Μεταβολή στην εύλογη αξία και λοιπές προσωρινές διαφορές	101	115
Σύνολο αναβαλλόμενου φόρου εισοδήματος (έξοδο)/ έσοδο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	99	1.078
Προσωρινές διαφορές από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	2	(35)
Σύνολο αναβαλλόμενου φόρου εισοδήματος (έξοδο)/ έσοδο	101	1.043

⁽¹⁾ Το ποσό μεταβολής των φορολογικών συντελεστών αντιπροσωπεύει τη συνολική επίπτωση στη κατάσταση αποτελεσμάτων για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015 και αναλύεται στη σημ. 15.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο Όμιλος αναγνώρισε καθαρές φορολογικές απαιτήσεις € 4,9 δις που αναλύονται παρακάτω:

- (α) € 1.251 εκατ. αφορούν σε φορολογικές ζημιές από τη συμμετοχή του Ομίλου στο πρόγραμμα PSI+ και στο πρόγραμμα επαναγοράς των νέων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου, οι οποίες υπόκεινται σε απόσβεση για φορολογικούς σκοπούς (δηλ. 1/30 των ζημιών ετησίως αρχίζοντας από την χρήση 2012 και εφεξής),
- (β) € 3.121 εκατ. αφορούν σε εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές λόγω προβλέψεων απομείωσης για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές περιόδους χωρίς καθορισμένο χρονικό περιορισμό και σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία που ισχύει σε κάθε χώρα που δραστηριοποιείται ο Όμιλος και σε λογιστικές διαγραφές χρέους σύμφωνα με την τροποποίηση του Νόμου 4172/2013 που πραγματοποιήθηκε το Μάρτιο 2017,
- (γ) € 8 εκατ. αφορούν στο αναπόσβεστο υπόλοιπο οριστικών φορολογικών ζημιών από διαγραφές και πωλήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων, που υπόκεινται σε απόσβεση (δηλαδή 1/20 των ζημιών ετησίως αρχίζοντας από το 2016 και εφεξής), σύμφωνα με την τροποποίηση του Νόμου 4172/2013 που πραγματοποιήθηκε το Μάρτιο 2017,
- (δ) € 54 εκατ. αφορούν σε μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές. Η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν οι μεταφερόμενες φορολογικές ζημιές λήγει κατά το μεγαλύτερο μέρος αυτών το 2020,
- (ε) € 38 εκατ. αφορούν κυρίως σε εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές σχετικά με την (αναπόσβεστη για φορολογικούς σκοπούς) αξία των εξόδων αύξησης μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας, υποκείμενων σε δεκαετή απόσβεση, με βάση την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία, κατά το έτος που πραγματοποιήθηκαν και
- (στ) € 470 εκατ. αφορούν σε λυιές εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές (ζημιές αποτίμησης, προβλέψεις για συντάξεις και λυιές παροχές αποχώρησης προς το προσωπικό κλπ), η πλειονότητα των οποίων μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μελλοντικές περιόδους χωρίς καθορισμένο χρονικό περιορισμό και σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία που ισχύει σε κάθε χώρα που δραστηριοποιείται ο Όμιλος.

Αξιολόγηση της ανακτησιμότητας των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων

Η αναγνώριση των ανωτέρω αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων στηρίζεται στην εκτίμηση της Διοίκησης, την 31 Δεκεμβρίου 2016, ότι οι εταιρείες του Ομίλου θα έχουν επαρκή μελλοντικά φορολογητέα κέρδη, έναντι των οποίων οι μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές, οι εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές, καθώς και οι φορολογικές ζημιές από το πρόγραμμα PSI+ και από το πρόγραμμα επαναγοράς των νέων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις προσδιορίζονται με βάση τη φορολογική μεταχείριση της κάθε κατηγορίας της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης, σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία που ισχύει σε κάθε χώρα που δραστηριοποιείται ο Όμιλος, τη δυνατότητα συμψηφισμού των μεταφερόμενων φορολογικών ζημιών με μελλοντικά φορολογητέα κέρδη και τα πραγματικά φορολογικά αποτελέσματα για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016. Επιπλέον, η αξιολόγηση του Ομίλου σχετικά με την ανακτησιμότητα των αναγνωρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων βασίζεται (α) στις εκτιμήσεις για τη μελλοντική επίδοση (προβλέψεις λειτουργικών αποτελεσμάτων) και τις προοπτικές ανάπτυξης που έχουν αντίκτυπο στα εκτιμώμενα μελλοντικά φορολογητέα κέρδη, (β) στο αναμενόμενο χρονοδιάγραμμα ανάκτησης ή διακανονισμού των εκπιπτόμενων και των φορολογητέων προσωρινών διαφορών, (γ) στην πιθανότητα ότι οι εταιρείες του Ομίλου θα έχουν επαρκή μελλοντικά φορολογητέα κέρδη, κατά την ίδια περίοδο που θα πραγματοποιηθεί η ανάκτηση ή ο διακανονισμός των εκπιπτόμενων και των φορολογητέων προσωρινών διαφορών (δηλαδή κέρδη/ ζημιές από πώληση επενδύσεων ή λυιών περιουσιακών στοιχείων κ.λπ.) ή κατά τα έτη στα οποία μπορούν να μεταφερθούν οι φορολογικές ζημιές και (δ) στην ιστορική εξέλιξη των αποτελεσμάτων (ιστορικές επιδόσεις) των εταιρειών του Ομίλου σε συνδυασμό με τις φορολογικές ζημιές προγενέστερων ετών που προκλήθηκαν από έκτακτα γεγονότα.

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο Όμιλος έχει πραγματοποιήσει αξιολόγηση της ανακτησιμότητας αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, βάσει του τριετούς Επιχειρηματικού Σχεδίου που εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο τον Ιανουάριο 2017 και παρέχει την προοπτική της κερδοφορίας και της κεφαλαιακής θέσης του Ομίλου, για την περίοδο έως το τέλος του 2019. Το συγκεκριμένο Επιχειρηματικό Σχέδιο έχει επίσης κατατεθεί στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (HFSF) και στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (SSM).

Για τα έτη από το 2019 και έπειτα, η αξιολόγηση των προβλέψεων για τα λειτουργικά αποτελέσματα στηρίχθηκε στις προβλέψεις της Διοίκησης, η οποία έλαβε υπόψη τις δυνατότητες ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας, του τραπεζικού κλάδου και του ίδιου του Ομίλου.

Το ποσό των ανωτέρω προβλέψεων που συμπεριλήφθηκαν στο Επιχειρηματικό Σχέδιο του Ομίλου βασίζεται κυρίως σε υποθέσεις και εκτιμήσεις σχετικά με (α) την περαιτέρω μείωση του κόστους χρηματοδότησης λόγω της σημαντικής μείωσης της χρηματοδότησης από τον Έκτακτο Μηχανισμό Παροχής Ρευστότητας (ELA) και τη σταδιακή μείωση των Εγγυήσεων Ελληνικού

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Δημοσίου (GGGs), το σταδιακό επαναπατρισμό των καταθέσεων των πελατών που αντικαθιστά τις ακριβότερες πηγές χρηματοδότησης, και την περαιτέρω μείωση των αντίστοιχων επιτοκίων, (β) τις μειωμένες ζημιές απομείωσης των δανείων, ως αποτέλεσμα των μακροοικονομικών συνθηκών στην Ελλάδα, που αναμένεται να βελτιωθούν σταδιακά και τις στρατηγικές πρωτοβουλίες σε συνδυασμό με την στρατηγική για τα Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (ΜΕΑ) που ο Όμιλος έχει δεσμευτεί στον SSM αναφορικά με την αποτελεσματική διαχείριση των προβληματικών δανείων του, (γ) την αποτελεσματικότητα των συνεχών μέτρων περιορισμού του κόστους και (δ) τη σταδιακή αποκατάσταση των παραδοσιακών εσόδων από προμήθειες, όπως η διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και οι προμήθειες δικτύου καθώς και οι προμήθειες που σχετίζονται με προϊόντα κεφαλαιαγοράς και επενδυτικής τραπεζικής.

Η εφαρμογή του ανωτέρω Επιχειρηματικού Σχεδίου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους κινδύνους και τις αβεβαιότητες που απορρέουν από το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα και στις χώρες τις οποίες δραστηριοποιείται ο Όμιλος (σημ. 2).

Νομικό πλαίσιο δημιουργίας οριστικών και εκκαθαρισμένων απαιτήσεων έναντι του Ελληνικού Δημοσίου

Σύμφωνα με το άρθρο 27Α του Νόμου 4172/2013 όπως ισχύει, το οποίο αφορά τα Ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης και πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που έχουν αναγνωριστεί (α) επί των ζημιών από τη συμμετοχή της Τράπεζας στο πρόγραμμα PSI+ και στο πρόγραμμα επαναγοράς των νέων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου και β) επί των συσσωρευμένων προβλέψεων και λοιπών εν γένει ζημιών λόγω πιστωτικού κινδύνου (προβλέψεις και ζημιές λόγω πιστωτικού κινδύνου), οι οποίες είχαν αναγνωριστεί κατά την 30 Ιουνίου 2015 μπορούν να μετατραπούν σε οριστικές και εκκαθαρισμένες απαιτήσεις έναντι του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, αν το λογιστικό, μετά από φόρους αποτέλεσμα της χρήσης είναι ζημιά. Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, το αποτέλεσμα μετά από φόρο της Τράπεζας ανήλθε σε κέρδος € 5 εκατ., ενώ οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις οι οποίες πληρούν τα κριτήρια για μετατροπή τους σε οριστικές και εκκαθαρισμένες απαιτήσεις έναντι του Ελληνικού Δημοσίου ανέρχονταν σε € 4.015 εκατ.

Γεγονός μετά την ημερομηνία ισολογισμού

Το Μάρτιο 2017, η τροποποίηση του Νόμου 4172/2013, με ισχύ από το 2016 και εφεξής, αναθεωρεί τόσο το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που πληρούν τα κριτήρια μετατροπής σε οριστικές και εκκαθαρισμένες απαιτήσεις έναντι του Ελληνικού Δημοσίου (deferred tax credits – DTCs) όσο και το φορολογικό καθεστώς για ζημιές από δάνεια ή πιστώσεις. Συγκεκριμένα, το συσσωρευμένο DTC θα υπολογίζεται εφαρμόζοντας τον εκάστοτε εταιρικό φορολογικό συντελεστή (εφόσον ο συντελεστής αυτός δεν θα υπερβαίνει αυτόν που ίσχυε για το φορολογικό έτος 2015) στο σύνολο (i) του αναπόσβεστου υπόλοιπου των οριστικών ζημιών από διαγραφές και πωλήσεις δανείων, (ii) των λογιστικών διαγραφών δανείων ή πιστώσεων και (iii) των υπολειπόμενων συσσωρευμένων προβλέψεων που είχαν λογισθεί έως την 30 Ιουνίου 2015.

Η ανωτέρω φορολογική μεταρρύθμιση προβλέπει τη σταδιακή απόσβεση σε 20 έτη των οριστικών ζημιών από διαγραφές και πωλήσεις δανείων σε καθυστέρηση, διατηρώντας το καθεστώς των DTCs καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου, ενώ αποσυνδέει τις λογιστικές διαγραφές από τις οριστικές διαγραφές δανείων ή πιστώσεων.

Ο προαναφερθείς φορολογικός χειρισμός (δηλ. επέκταση της δυνατότητας χρησιμοποίησης της ζημιάς από δάνεια για μεγαλύτερη περίοδο αντί για μια εφάπαξ έκπτωση που υπόκειται σε περιορισμό μεταφοράς για περίοδο 5 ετών) διαφυλάσσει την ανακτησιμότητα της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης που συνδέεται με δάνεια σε καθυστέρηση.

Οι νέοι κανόνες αναφορικά με τη μέθοδο υπολογισμού του DTC διασφαλίζουν την εποπτική κεφαλαιακή διάρθρωση της Τράπεζας, ενώ συνεισφέρουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, μέσω της αύξησης των διαγραφών και πωλήσεων δανείων.

17. Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες

Ασφαλιστικές δραστηριότητες

Την 22 Δεκεμβρίου 2015, ο Όμιλος ανακοίνωσε τη σύναψη συμφωνίας με την Fairfax Financial Holdings Limited («Fairfax») για την πώληση του 80% της συμμετοχής του στην Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών («Eurolife») (η «Συναλλαγή») έναντι τιμήματος € 316 εκατ. σε μετρητά, το οποίο υπόκειται σε περαιτέρω προσαρμογές με βάση την εξέλιξη των οικονομικών στοιχείων της εταιρείας έως την ολοκλήρωση της Συναλλαγής, ενώ η Eurobank θα διατηρούσε ποσοστό 20%.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η Συναλλαγή, η οποία ήταν σύμφωνη με το σχέδιο αναδιάρθρωσης της Τράπεζας (σημ. 6), περιελάμβανε: α) τις ασφαλιστικές δραστηριότητες ζωής και γενικών ασφαλίσεων της Eurolife στην Ελλάδα και τη θυγατρική μειοτείας ασφαλίσεων της Eurolife στην Ελλάδα, οι οποίες περιλαμβάνονταν στον επιχειρηματικό τομέα της Διαχείρισης Επενδύσεων (Wealth Management), β) τις ασφαλιστικές δραστηριότητες ζωής και γενικών ασφαλίσεων της Eurolife στη Ρουμανία, οι οποίες περιλαμβάνονταν στον επιχειρηματικό τομέα των Διεθνών Δραστηριοτήτων και γ) τις συμβάσεις τραπεζοασφαλιστικής (bancassurance agreements) μεταξύ των θυγατρικών της Eurolife και της Eurobank αναφορικά με την αποκλειστική διανομή ασφαλιστικών προϊόντων στην Ελλάδα και στη Ρουμανία μέσω του δικτύου πωλήσεων της Eurobank.

Η Συναλλαγή ολοκληρώθηκε την 4 Αυγούστου 2016, μετά τη λήψη όλων των απαιτούμενων εγκρίσεων από τις αρμόδιες εποπτικές και ρυθμιστικές αρχές. Το τίμημα της Συναλλαγής, σύμφωνα με τους όρους αυτής και μετά από τη διανομή μερίσματος ποσού € 34 εκατ. από τη Eurolife στη Eurobank, ανήλθε σε € 321 εκατ., συμπεριλαμβανομένων των προσαρμογών που πραγματοποιήθηκαν λόγω της οριστικοποίησης των οικονομικών στοιχείων της Eurolife κατά την ολοκλήρωση της Συναλλαγής.

Με την ολοκλήρωση της Συναλλαγής, ο Όμιλος αποαναγνώρισε τα στοιχεία του ενεργητικού και τις υποχρεώσεις της Eurolife και αναγνώρισε στην εύλογη αξία € 83 εκατ. το ποσοστό 20% που διακράτησε στην εταιρεία, το οποίο θα λογιστικοποιείται ως συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Αυτή είναι μια έκτακτη επιμέτρηση εύλογης αξίας, κατηγοριοποιημένη στο Επίπεδο 3 της ιεραρχίας της εύλογης αξίας λόγω της σημαντικότητας των μη παρατηρήσιμων δεδομένων. Η εύλογη αξία προσδιορίστηκε λαμβάνοντας υπόψη το τίμημα που λήφθηκε για την πώληση της Eurolife και είναι εντός του εύρους των τιμών που περιλαμβάνονταν στις ανεξάρτητες εκθέσεις εκτίμησης, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των πωληθέντων ασφαλιστικών δραστηριοτήτων. Κατά την επαναμέτρηση σε εύλογη αξία της συμμετοχής που διακράτησε ο Όμιλος στην Eurolife, δεν αναγνωρίστηκε κάποιο κέρδος ή ζημιά.

Το κέρδος από την πώληση των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων του Ομίλου, συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς στην κατάσταση αποτελεσμάτων των σωρευτικών κερδών που είχαν προκύψει από τις μεταβολές στην εύλογη αξία των διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων, τα οποία προηγουμένως είχαν αναγνωρισθεί στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση, ανέρχεται σε € 58 εκατ., μετά από φόρο. Η συναλλαγή αυξάνει το δείκτη κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1) του Ομίλου κατά 28 μονάδες.

Τα αποτελέσματα του Ομίλου από τις ασφαλιστικές δραστηριότητες παρουσιάζονται παρακάτω.

	Για την περίοδο που έληξε την	
	31 Ιουλίου 2016 € εκατ.	31 Δεκεμβρίου 2015 € εκατ.
Καθαρά έσοδα από τόκους	35	46
Καθαρά έσοδα από ασφαλιστικές υπηρεσίες	(25)	29
Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους	53	17
Λοιπά έσοδα/ (ζημιές)	(17)	5
Λειτουργικά έξοδα	(15)	(26)
Κέρδη/ (ζημιές) προ απομειώσεων από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	31	71
Λοιπές ζημιές απομείωσης	-	(4)
Κέρδη/ (ζημιές) προ φόρου από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	31	67
Φόρος εισοδήματος ⁽¹⁾	(12)	(86)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ κέρδους από την πώληση	19	(19)
Κέρδος από την πώληση	58	-
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες που αναλογούν στους μετόχους	77	(19)

⁽¹⁾ Την 31 Δεκεμβρίου 2015, ο Όμιλος αναγνώρισε αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ποσού € 67 εκατ. επί των φορολογητέων προσωρινών διαφορών (κεφαλαιακά κέρδη), που σχετίζονται με το κόστος επένδυσης στην Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών. Μέχρι την ημέρα της πώλησης η προαναφερθείσα αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση μειώθηκε κατά € 3 εκατ. (σημ. 16).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα συσσωρευμένα κέρδη των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων που είχαν αναγνωρισθεί μέχρι την ημερομηνία της πώλησης στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση (που σχετίζονταν κυρίως με την αποτίμηση των διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων) ανέρχονταν σε € 81 εκατ.

Οι βασικές κατηγορίες των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων αναλύονται παρακάτω:

	31 Ιουλίου 2016 € εκατ.	31 Δεκεμβρίου 2015 € εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων και χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	1.916	1.816
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	113	105
Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	2.029	1.921
Ασφαλιστικές προβλέψεις	1.456	1.324
Υποχρεώσεις προς πελάτες	247	421
Λοιπές υποχρεώσεις	97	71
Υποχρεώσεις δραστηριοτήτων προς πώληση	1.800	1.816
Ενδοομιλικά στοιχεία ενεργητικού των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (μετά από ενδοομιλικές υποχρεώσεις)	187	325
Καθαρή θέση των δραστηριοτήτων προς πώληση	416	430

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα ποσού € 3 εκατ.

Δραστηριότητες στην Ουκρανία

Τον Μάρτιο του 2014, η διοίκηση δεσμεύτηκε σε σχέδιο πώλησης των δραστηριοτήτων του Ομίλου στην Ουκρανία, (συμπεριλαμβανομένης της Public J.S.C. Universal Bank). Η πώληση θεωρήθηκε πιθανή και ως εκ τούτου οι δραστηριότητες του Ομίλου στην Ουκρανία ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενες προς πώληση και επιμετρήθηκαν στη χαμηλότερη αξία μεταξύ της λογιστικής και της εύλογης αξίας μειωμένης με τα έξοδα πώλησης, αντίστοιχα. Οι συνεχιζόμενες δυσμενείς συνθήκες στη χώρα οδήγησαν στην παράταση της περιόδου για την ολοκλήρωση της πώλησης άνω του ενός έτους.

Την 23 Δεκεμβρίου 2016, η Eurobank και ο όμιλος TAS Group κατέληξαν στην απόκτηση της Universal bank από την τελευταία, μετά τη λήψη όλων των απαιτούμενων κανονιστικών εγκρίσεων και αδειών. Η πώληση ήταν εναρμονισμένη με το σχέδιο αναδιάρθρωσης της Τράπεζας (σημ. 6) και κεφαλαιακά ουδέτερη σε επίπεδο Ομίλου.

Το τίμημα σε μετρητά ανήλθε σε € 3,1 εκατ., συμπεριλαμβανομένου του τιμήματος που λήφθηκε για την καθαρή χρηματοδότηση από τον Όμιλο στη Universal Bank. Η ζημιά που προέκυψε από την πώληση, μετά από τα έξοδα της συναλλαγής, ανήλθε σε € 67 εκατ. μετά από φόρο, συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς στην κατάσταση αποτελεσμάτων των συσσωρευμένων ζημιών που προέκυψαν από τις συναλλαγματικές διαφορές, οι οποίες είχαν προηγουμένως αναγνωρισθεί στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα αποτελέσματα του Ομίλου από τις δραστηριότητες στην Ουκρανία, οι οποίες παρουσιάζονται στον τομέα Διεθνών δραστηριοτήτων, παρατίθενται παρακάτω.

	Για την περίοδο που έληξε την	
	30 Νοεμβρίου 2016 € εκατ.	31 Δεκεμβρίου 2015 € εκατ.
Καθαρά έσοδα από τόκους	8	5
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	2	2
Λοιπά έσοδα/(ζημιές) ⁽¹⁾	0	(7)
Λειτουργικά έξοδα	(11)	(16)
Προβλέψεις και επιμέτρηση ζημιών από δάνεια και απαιτήσεις πελατών	0	(102)
Κέρδη/ (ζημιές) προ φόρου από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(1)	(118)
Φόρος εισοδήματος	0	32
Κέρδη/(ζημιές) μετά φόρου από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ ζημιάς από την πώληση	(1)	(86)
Ζημιά προ φόρου από την πώληση	(66)	-
Φόρος εισοδήματος	(1)	-
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(68)	(86)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες που αναλογούν σε τρίτους	(0)	(0)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες που αναλογούν στους μετόχους	(68)	(86)

⁽¹⁾ Στη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015, αφορά κυρίως ζημιές από συναλλαγματικές διαφορές.

Οι συσσωρευμένες ζημιές των ουκρανικών δραστηριοτήτων κατεχόμενων προς πώληση που είχαν αναγνωρισθεί μέχρι την ημερομηνία της πώλησης στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση (που σχετιζόνταν με τις συναλλαγματικές διαφορές) ανέρχονταν σε € 68 εκατ.

Οι βασικές κατηγορίες των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων από τις δραστηριότητες του Ομίλου στην Ουκρανία αναλύονται παρακάτω:

	30 Νοεμβρίου 2016 € εκατ.	31 Δεκεμβρίου 2015 € εκατ.
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	29	46
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	5	19
Χαρτοφυλάκιο εμπορικών και επενδυτικών τίτλων	9	2
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	53	62
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	1	1
Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση ⁽¹⁾	97	130
Υποχρεώσεις προς πελάτες	105	123
Λοιπές υποχρεώσεις	1	2
Υποχρεώσεις δραστηριοτήτων προς πώληση	106	125
Καθαρή χρηματοδότηση από τον Όμιλο των Ουκρανικών στοιχείων ενεργητικού κατεχόμενων προς πώληση	46	72
Καθαρή θέση των δραστηριοτήτων προς πώληση	(55)	(67)

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα ποσού € 28 εκατ.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

18. Κέρδη ανά μετοχή

Τα βασικά κέρδη ανά μετοχή υπολογίζονται διαιρώντας τα καθαρά κέρδη που αναλογούν στους κατόχους κοινών μετοχών, με το μέσο σταθμισμένο αριθμό κοινών μετοχών σε κυκλοφορία κατά τη διάρκεια της περιόδου, εξαιρώντας το μέσο αριθμό ιδίων μετοχών που είχε στην κατοχή του Όμιλος κατά τη διάρκεια της περιόδου.

Τα προσαρμοσμένα (diluted) κέρδη ανά μετοχή υπολογίζονται προσαρμόζοντας το μέσο σταθμισμένο αριθμό κοινών μετοχών σε κυκλοφορία με την παραδοχή ότι όλοι οι δυνητικά μετατρέψιμοι τίτλοι σε κοινές μετοχές, μετατρέπονται σε μετοχές. Ο Όμιλος έχει εκδώσει μετατρέψιμους, υπό ορισμένες συνθήκες και περιορισμούς, προνομιούχους τίτλους (Σειρά Δ, σημ. 41).

	Χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου	
	2016	2015
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) χρήσης που αναλογούν στους κατόχους κοινών μετοχών (συμπεριλαμβανομένων των κερδών/(ζημιών) από τους προνομιούχους τίτλους)	€ εκατ. 230	(1.242)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) χρήσης από συνεχιζόμενες δραστηριότητες που αναλογούν στους κατόχους κοινών μετοχών (συμπεριλαμβανομένων των κερδών/(ζημιών) από τους προνομιούχους τίτλους)	€ εκατ. 221	(1.138)
Μέσος σταθμισμένος αριθμός κοινών μετοχών σε κυκλοφορία για τα βασικά κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή	Αριθμός μετοχών 2.185.306.836	308.970.488
Κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή		
-Βασικά κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή	€ 0,11	(4,02)
Κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή από συνεχιζόμενες δραστηριότητες		
-Βασικά κέρδη/(ζημιές) ανά μετοχή	€ 0,10	(3,68)

Τα βασικά κέρδη ανά μετοχή από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016 ανήλθαν σε € 0,004 (31 Δεκεμβρίου 2015: € 0,34 ζημιές).

Ο Όμιλος θεωρεί ότι οι κοινές μετοχές που θα προέρχονταν από την μετατροπή των δυνητικά μετατρέψιμων σε κοινές μετοχές προαναφερθέντων προνομιούχων τίτλων δεν μπορούν να εκδοθούν βάσει των συνθηκών και περιορισμών που είναι σε ισχύ (σημ. 6). Συνεπώς, η Σειρά Δ των προνομιούχων τίτλων δεν λήφθηκε υπόψη στον υπολογισμό των προσαρμοσμένων κερδών ανά μετοχή.

19. Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ταμείο	520	553
Διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	957	1.245
Σύνολο	1.477	1.798
εκ των οποίων:		
Υποχρεωτικές και ενεχυριασμένες καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες	580	559

Οι υποχρεωτικές καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες, περιλαμβάνουν καταθέσεις αξίας € 580 εκατ. (2015: € 559 εκατ.) στην Τράπεζα της Ελλάδος και στις λοιπές κεντρικές τράπεζες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το ελάχιστο μέσο μηνιαίο υπόλοιπο που υποχρεούνται να τηρούν οι τράπεζες. Το μεγαλύτερο μέρος των εν λόγω καταθέσεων είναι άμεσα διαθέσιμο, εφόσον τηρείται το ελάχιστο μέσο μηνιαίο υπόλοιπο.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

20. Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα και λοιπές πληροφορίες για την Κατάσταση Ταμειακών Ροών

Για σκοπούς σύνταξης της κατάστασης ταμειακών ροών, στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα περιλαμβάνονται τα ακόλουθα υπόλοιπα, με αρχική λήξη μικρότερη ή ίση των τριών μηνών:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες (εξαιρουμένων των υποχρεωτικών και ενεχυριασμένων καταθέσεων σε κεντρικές τράπεζες)	897	1.239
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	800	906
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα που περιλαμβάνονται στα στοιχεία ενεργητικού κατεχόμενα προς πώληση	-	60
Σύνολο	1.697	2.205

Τα λοιπά αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους που παρουσιάζονται στις ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες λειτουργικές δραστηριότητες αναλύονται ως εξής:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Απόσβεση διαφοράς υπέρ/υπό το άρτιο και δεδουλευμένοι τόκοι (Κέρδη)/ζημιές από επενδυτικούς τίτλους	(45)	(83)
Έσοδα από μερίσματα	(2)	(2)
Σύνολο	(182)	(100)

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, οι λοιπές προσαρμογές στα κέρδη προ φόρου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες περιλαμβάνουν το κέρδος από την απόκτηση του Καταστήματος της Alpha Bank στη Βουλγαρία, ποσού € 55 εκατ. (σημ. 47).

21. Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ενεχυριασμένες καταθέσεις σε τράπεζες	1.945	1.889
Τοποθετήσεις σε τράπεζες και λοιπές απαιτήσεις έναντι τραπεζών	618	530
Τρεχούμενοι λογαριασμοί και υπόλοιπα σε διακανονισμό με τράπεζες	196	389
Σύνολο	2.759	2.808

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, οι ενεχυριασμένες καταθέσεις του Ομίλου σε τράπεζες περιλάμβαναν κυρίως εξασφαλίσεις σχετικές με τις συμβάσεις μείωσης πιστωτικού κινδύνου για συναλλαγές σε παράγωγα προϊόντα και για συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων (CSAs, GMRAs). Επιπρόσθετα, περιλάμβαναν ποσό € 15 εκατ. που σχετίζεται με τη πώληση των δραστηριοτήτων του Ομίλου στη Τουρκία (2015: € 13 εκατ.).

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την γεωγραφική κατανομή των απαιτήσεων από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του Ομίλου:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ελλάδα	32	10
Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες	2.540	2.692
Λοιπές χώρες	187	106
Σύνολο	2.759	2.808

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

22. Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ομόλογα		
- Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	2	12
- Έντοκα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου	0	-
- Λοιπά κυβερνητικά ομόλογα	54	72
- Λοιποί εκδότες	3	1
	59	85
Μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια	12	15
Σύνολο	71	100

23. Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και λογιστική αντιστάθμιση κινδύνων

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα για αντιστάθμιση χρηματοπιστωτικών κινδύνων και για εμπορικούς σκοπούς.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την εύλογη αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων που κατέχονται από τον Όμιλο ανά κατηγορία προϊόντος και σχέση αντιστάθμισης μαζί με την ονομαστική τους αξία. Η ονομαστική αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων είναι ενδεικτική της αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων που αναγνωρίζονται στον ισολογισμό, χωρίς να προσδιορίζει απαραίτητα τα ποσά των μελλοντικών ταμειακών ροών, που σχετίζονται με αυτά τα μέσα ή την εύλογη αξία τους και για το λόγο αυτό δεν αντικατοπτρίζει τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς στον οποίο εκτίθεται ο Όμιλος κατά την περίοδο αναφοράς.

	31 Δεκεμβρίου 2016			31 Δεκεμβρίου 2015		
	Ονομαστική αξία € εκατ.	Εύλογη αξία		Ονομαστική αξία € εκατ.	Εύλογη αξία	
		Απαιτήσεων € εκατ.	Υποχρεώσεων € εκατ.		Απαιτήσεων € εκατ.	Υποχρεώσεων € εκατ.
Παράγωγα που δεν πληρούν τα κριτήρια για λογιστική αντιστάθμιση και διακρατούμενα για εμπορικούς σκοπούς						
- Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων	16.716	1.760	1.517	17.436	1.645	1.429
- Δικαιώματα προαίρεσης επιτοκίων	3.225	52	112	3.964	49	99
- Συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων	1.312	50	130	1.784	77	147
- Προθεσμιακές συμβάσεις συναλλάγματος/ ανταλλαγής συναλλάγματος	1.038	17	11	2.633	17	34
- Δικαιώματα προαίρεσης αγοράς και πώλησης συναλλάγματος	449	2	3	406	3	1
- Παράγωγα επί εμπορευμάτων	126	7	7	142	17	17
- Τίτλοι παραστατικών δικαιωμάτων κτήσης μετοχών (Warrants)	1.381	3	-	2.403	10	-
- Λοιπά (βλέπε παρακάτω)	29	0	0	48	0	0
		1.891	1.780		1.818	1.727
Παράγωγα διακρατούμενα για αντιστάθμιση εύλογης αξίας						
Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων	971	2	380	978	(0)	361
		2	380		(0)	361
Παράγωγα διακρατούμενα για αντιστάθμιση ταμειακών ροών						
- Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων	234	0	62	312	0	64
- Συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων	3.291	87	219	3.266	66	207
		87	281		66	271
Σύνολο παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων		1.980	2.441		1.884	2.359

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα λοιπά παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα περιλαμβάνουν συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης επί δεικτών και επιτοκίων που διαπραγματεύονται σε χρηματιστήριο και δικαιώματα προαίρεσης δεικτών που διαπραγματεύονται σε χρηματιστήριο.

Πληροφορίες ως προς την επιμέτρηση της εύλογης αξίας και τον συμψηφισμό των παράγωγων χρηματοοικονομικών μέσων ενεργητικού και υποχρεώσεων παρέχονται στις σημειώσεις 7.3 και 7.2.1.4, αντίστοιχα.

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί παράγωγα προϊόντα και άλλα χρηματοοικονομικά μέσα, τα οποία έχουν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης, προκειμένου να μειώσει την έκθεσή του σε κινδύνους αγοράς. Οι πρακτικές αντιστάθμισης και η λογιστική απεικόνισή τους παρουσιάζονται στη σημείωση 2.4. Συγκεκριμένα:

(α) Αντιστάθμιση εύλογης αξίας

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων προκειμένου να αντισταθμίσει μέρος του υφιστάμενου επιτοκιακού κινδύνου από πιθανή μεταβολή της εύλογης αξίας των ομολόγων επενδυτικού χαρτοφυλακίου σταθερού επιτοκίου ή των δανείων και απαιτήσεων σταθερού επιτοκίου, τα οποία εκφράζονται σε εγχώρια και ξένα νομίσματα. Το 2016, ο Όμιλος αναγνώρισε ζημιά € 30 εκατ. (2015: € 42 εκατ. κέρδος) από μεταβολές στην εύλογη αξία των μέσων αντιστάθμισης και € 31 εκατ. κέρδος (2015: € 35 εκατ. ζημιά) από μεταβολές στην εύλογη αξία των αντισταθμιζόμενων στοιχείων που αποδίδονται στον αντισταθμιζόμενο κίνδυνο.

(β) Αντιστάθμιση ταμειακών ροών

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων προκειμένου να αντισταθμίσει μέρος του υφιστάμενου επιτοκιακού και συναλλαγματικού κινδύνου που απορρέει από τις διακυμάνσεις των ταμειακών ροών των κυμαινόμενου επιτοκίου ενήμερων δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ή καταθέσεων, τα οποία εκφράζονται σε εγχώρια και ξένα νομίσματα, ή των μη αναγνωρισμένων πιθανών μελλοντικών συναλλαγών. Το 2016, το μη αποτελεσματικό μέρος των συναλλαγών αντιστάθμισης ταμειακών ροών που αναγνωρίστηκε στην κατάσταση αποτελεσμάτων ήταν μηδέν (2015: μηδέν).

(γ) Αντιστάθμιση καθαρής επένδυσης

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και/ή δάνεια τα οποία έχουν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης, προκειμένου να αντισταθμίσει μέρος του συναλλαγματικού κινδύνου που συνδέεται με την καθαρή επένδυση σε θυγατρικές του εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένων νομισματικών στοιχείων που αποτελούν μέρος της καθαρής επένδυσης στη θυγατρική. Τα αποτελέσματα αυτών εμφανίζονται στο αποθεματικό συναλλαγματικών διαφορών των ιδίων κεφαλαίων. Το 2016, δάνεια € 329 εκατ., τα οποία αντιστοιχούν σε 1,5 δις RON (2015: € 330 εκατ. τα οποία αντιστοιχούν σε 1.5 δις RON), είχαν ως αποτέλεσμα συναλλαγματικά κέρδη για την χρήση € 1 εκατ. (2015: € 3 εκατ. κέρδη), τα οποία επηρέασαν θετικά το αποθεματικό συναλλαγματικών διαφορών.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος χρησιμοποιεί άλλα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία δεν έχουν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης, για να διαχειριστεί την έκθεσή του κατά κύριο λόγο σε επιτοκιακό και συναλλαγματικό κίνδυνο. Τα παράγωγα αυτά που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις λογιστικής αντιστάθμισης, χρησιμοποιούνται για σκοπούς οικονομικής αντιστάθμισης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Τα αναφερθέντα παράγωγα, παρακολουθούνται και έχουν κατηγοριοποιηθεί μαζί με εκείνα που κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την έκθεση του Ομίλου σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα, ανά γεωγραφικό τομέα και κλάδο δραστηριότητας:

	31 Δεκεμβρίου 2016			
	Λοιπές Ευρωπαϊκές		Λοιπές	Σύνολο
	Ελλάδα	χώρες	χώρες	
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	
Δημόσιο	1.119	-	-	1.119
Τράπεζες	0	354	429	783
Επιχειρήσεις	78	0	0	78
Σύνολο	1.197	354	429	1.980

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2015			
	Λοιπές		Λοιπές χώρες	Σύνολο
	Ελλάδα	Ευρωπαϊκές χώρες		
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δημόσιο	1.065	-	-	1.065
Τράπεζες	17	332	418	767
Επιχειρήσεις	46	5	1	52
Σύνολο	1.128	337	419	1.884

Σημείωση: Η έκθεση του Ομίλου σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα ανά γεωγραφικό τομέα παρουσιάζεται σύμφωνα με την χώρα εγκατάστασης του αντισυμβαλλόμενου (άμεσος κίνδυνος), με εξαίρεση τις περιπτώσεις κατά τις οποίες υπάρχει σύμβαση ISDA/CSA την οποία εγγυάται η μητρική εταιρία του αντισυμβαλλόμενου, οπότε και λαμβάνεται υπόψη η χώρα εγκατάστασης της εν λόγω μητρικής εταιρίας (έκθεση στον κίνδυνο της τελικής χώρας).

24. Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Επιχειρηματικά δάνεια	19.335	19.606
Στεγαστικά δάνεια	17.844	18.261
Καταναλωτικά δάνεια ⁽¹⁾	6.328	6.570
Δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις	7.149	7.246
	50.656	51.683
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης (σημ. 25)	(11.598)	(11.790)
	39.058	39.893

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα των πιστωτικών καρτών

Την 30 Σεπτεμβρίου 2014, σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση», ο Όμιλος μετέφερε συγκεκριμένα απομειωμένα εταιρικά ομολογιακά δάνεια από το χαρτοφυλάκιο «Διαθεσίμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων» στο χαρτοφυλάκιο «Δανείων και απαιτήσεων από πελάτες» που πληρούσαν τον ορισμό των δανείων και απαιτήσεων και ο Όμιλος έχει την πρόθεση και είναι σε θέση να τα διακρατήσει στο προσεχές μέλλον ή μέχρι τη λήξη τους. Η μεταφορά των ομολογιακών δανείων πραγματοποιήθηκε στην εύλογη αξία € 150 εκατ. (€ 592 εκατ. μείον προσαρμογές στην εύλογη αξία € 442 εκατ.) την 30 Σεπτεμβρίου 2014, η οποία αποτελεί και το αποσβέσιμο κόστος αυτών κατά την ανωτέρω ημερομηνία μεταφοράς.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η λογιστική αξία των προαναφερθέντων αναταξινομημένων δανείων ανήλθε σε € 82 εκατ. που προσεγγίζει την εύλογη αξία τους. Σε περίπτωση που τα χρηματοοικονομικά αυτά στοιχεία δεν είχαν αναταξινομηθεί, δεν θα είχε αναγνωριστεί κάποιο ποσό στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση.

Συναλλαγές πώλησης μη εξυπηρετούμενων δανείων

Το πρώτο τρίμηνο του 2016, η θυγατρική εταιρία της Eurobank στη Βουλγαρία, Eurobank Bulgaria A.D., ολοκλήρωσε την επωφελή πώληση ενός χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων καταναλωτικών δανείων χωρίς εξασφαλίσεις ποσού € 72 εκατ. (€ 9 εκατ., μετά από πρόβλεψη απομείωσης) αναγνωρίζοντας κέρδος € 5 εκατ. στα «Λοιπά λειτουργικά αποτελέσματα».

Το δεύτερο τρίμηνο του 2016, οι θυγατρικές εταιρίες της Eurobank στη Ρουμανία, Bancpost S.A. και ERB Retail Services IFN S.A., και η θυγατρική εταιρία στην Ολλανδία ERB New Europe Funding II B.V., ολοκλήρωσαν την πώληση ενός χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων δανείων ποσού € 162 εκατ. (€ 55 εκατ. μετά από πρόβλεψη απομείωσης), το οποίο αντιπροσώπευε σημαντικό μέρος των καταναλωτικών δανείων χωρίς εξασφαλίσεις και σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών την 31 Δεκεμβρίου 2015. Συνολικά, οι συναλλαγές είχαν ως αποτέλεσμα κέρδος € 6 εκατ., το οποίο έχει αναγνωριστεί στα «Λοιπά λειτουργικά αποτελέσματα».

Το τέταρτο τρίμηνο του 2016, μετά από διεθνή διαγωνιστική διαδικασία, η Τράπεζα μείωσε την έκθεση της στη Marfin Investment Group (MIG) μέσω της πώλησης του ομολογιακού δανείου έκδοσης της MIG ύψους € 150 εκατ. (€ 125 εκατ., μετά από πρόβλεψη απομείωσης) σε επενδυτικά κεφάλαια που διαχειρίζεται η Fortress Investment Group LLC. Η πώληση ήταν κεφαλαιακά ουδέτερη για τον Όμιλο.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι προαναφερθείσες συναλλαγές είναι σύμφωνες με τη στρατηγική του Ομίλου για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού και των λειτουργικών εξόδων που σχετίζονται με τις δραστηριότητες εξυπηρέτησης των προαναφερθέντων χαρτοφυλακίων.

Τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες περιλαμβάνουν απαιτήσεις από χρηματοδοτικές μισθώσεις όπως αναλύονται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Απαιτήσεις από χρηματοδοτικές μισθώσεις:		
Έως 1 έτος	522	657
Άνω του 1 έτους και έως 5 έτη	354	447
Άνω των 5 ετών	714	541
	1.590	1.645
Μη δεδουλευμένα έσοδα από χρηματοδοτικές μισθώσεις	(153)	(155)
Καθαρό ποσό απαιτήσεων από χρηματοδοτικές μισθώσεις	1.437	1.490
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(520)	(536)
Σύνολο	917	954
Το καθαρό ποσό των απαιτήσεων από χρηματοδοτικές μισθώσεις αναλύεται παρακάτω:		
Έως 1 έτος	495	632
Άνω του 1 έτους και έως 5 έτη	271	376
Άνω των 5 ετών	671	482
	1.437	1.490
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(520)	(536)
Σύνολο	917	954

25. Προβλέψεις απομείωσης για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών

Η κίνηση της πρόβλεψης απομείωσης για πιστωτικούς κινδύνους ανά κατηγορία δανείων αναλύεται παρακάτω:

	31 Δεκεμβρίου 2016				
	Επιχειρηματικά	Στεγαστικά	Καταναλωτικά ⁽¹⁾	Μικρές επιχειρήσεις	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	4.693	2.172	2.765	2.160	11.790
Προβλέψεις χρήσης	262	218	228	67	775
Ανακτήσεις προβλέψεων απομείωσης από διαγραφές	-	-	7	1	8
Διαγραφές δανείων και απαιτήσεων ⁽²⁾	(350)	(29)	(176)	(27)	(582)
Μεταβολή στην παρούσα αξία των ζημιών απομείωσης	(96)	(68)	(53)	(95)	(312)
Συναλλαγματικές διαφορές και λουπές κινήσεις	-	(21)	(39)	(21)	(81)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	4.509	2.272	2.732	2.085	11.598

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2015				
	Επιχειρηματικά	Στεγαστικά	Καταναλωτικά ⁽¹⁾	Μικρές επιχειρήσεις	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	4.063	1.477	2.465	1.743	9.748
Προβλέψεις χρήσης	902	838	361	564	2.665
Ανακτήσεις προβλέψεων απομείωσης από διαγραφές	1	1	11	1	14
Διαγραφές δανείων και απαιτήσεων	(196)	(53)	(22)	(23)	(294)
Μεταβολή στην παρούσα αξία των ζημιών απομείωσης	(94)	(82)	(9)	(112)	(297)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	17	(9)	(41)	(13)	(46)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	<u>4.693</u>	<u>2.172</u>	<u>2.765</u>	<u>2.160</u>	<u>11.790</u>

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα των πιστωτικών καρτών.

⁽²⁾ Περιλαμβάνεται ποσό € 195 εκατ. το οποίο σχετίζεται με συναλλαγές πώλησης μη εξυπηρετούμενων δανείων (σημ. 24).

Οι σημαντικές λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές στις οποίες προβαίνει η Διοίκηση του Ομίλου κατά την εκτίμηση της πρόβλεψης απομείωσης από δάνεια και απαιτήσεις πελατών αξιολογούνται διαρκώς, ειδικά σε συνθήκες οικονομικής αβεβαιότητας, λαμβάνοντας υπόψη την πιο πρόσφατη διαθέσιμη πληροφόρηση και τις προσδοκίες σχετικά με τις μελλοντικές εξελίξεις που θεωρούνται εύλογες, όπως περιγράφεται στη σημ. 3.1.

Ειδικότερα, ο Όμιλος εκτιμά τη χρηματοοικονομική επίδοση των πιστούχων, την αξία ανάκτησης των υφιστάμενων εξασφαλίσεων καθώς και εκτιμήσεις για μακροοικονομικούς παράγοντες και προσαρμόζει τα μοντέλα επιμέτρησης των προβλέψεων απομείωσης, αντίστοιχα.

Νόμος για την εξόφληση δανειακών υποχρεώσεων «Datio in Solutum»

Το Μάιο του 2016, τέθηκε σε ισχύ στη Ρουμανία ο Νόμος 77/2016 που αφορά ένα συγκεκριμένο τρόπο εξόφλησης δανειακών υποχρεώσεων. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η δυνατότητα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, της πλήρους εξόφλησης δανείων χορηγηθέντων σε φυσικά πρόσωπα με εμπράγματη εξασφάλιση ακινήτων, μέσω της μεταβίβασης της κυριότητας του ακινήτου στο πιστωτικό ίδρυμα («Datio in Solutum»). Το δεύτερο τρίμηνο του 2016, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, αξιολογήθηκε η ενδεχόμενη επίπτωση στα οικονομικά στοιχεία του Ομίλου λόγω της εφαρμογής του προαναφερθέντος νόμου και αναγνωρίστηκε επιπλέον πρόβλεψη ποσού € 20 εκατ. επί των δανείων που έχει χορηγήσει η θυγατρική τράπεζα του Ομίλου στη Ρουμανία Bancprost S.A.

Σύμφωνα με απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ρουμανίας (Romanian Constitutional Court – RCC) την 25 Οκτωβρίου 2016, η οποία δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ρουμανίας την 18 Ιανουαρίου 2017, ο συγκεκριμένος νόμος κρίθηκε μερικώς αντισυνταγματικός και τα δικαστήρια της Ρουμανίας θα πρέπει να επιβεβαιώνουν την ύπαρξη ανωτέρω βίας όταν θα καλούνται να αποφασίσουν για κάποια υπόθεση «Datio in Solutum» με βάση το νόμο αυτό.

Ο Όμιλος παρακολουθεί στενά τις σχετικές εξελίξεις, προκειμένου να επικαιροποιήσει την εκτίμηση της επίδρασης στις οικονομικές του καταστάσεις, σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές που εφαρμόζει.

26. Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων	3.670	4.282
Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	8.227	11.391
Χαρτοφυλάκιο διακρατούμενων μέχρι τη λήξη επενδυτικών τίτλων	566	618
Σύνολο	<u>12.463</u>	<u>16.291</u>

Το 2008 και το 2010, σύμφωνα με τις τροποποιήσεις του ΔΛΠ 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση», ο Όμιλος μετέφερε χρεωστικούς τίτλους που πληρούσαν τα κριτήρια από το χαρτοφυλάκιο των «Διαθέσιμων προς πώληση

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

επενδυτικών τίτλων» στο χαρτοφυλάκιο «Δανειακών χρεωστικών τίτλων», το οποίο αποτιμάται στην αποσβέσιμη αξία κτήσης. Οι τόκοι από τους τίτλους που έχουν μεταφερθεί, συνεχίζουν να αναγνωρίζονται στα έσοδα από τόκους, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η λογιστική αξία των τίτλων που έχουν μεταφερθεί, ανερχόταν σε € 1.055 εκατ. Εάν δεν είχε πραγματοποιηθεί η παραπάνω μεταφορά, η μεταβολή στην εύλογη αξία των μεταφερθέντων τίτλων για την περίοδο από την ημερομηνία μεταφοράς έως την 31 Δεκεμβρίου 2016, θα είχε ως αποτέλεσμα € 374 εκατ. ζημιές, μετά από φόρους, οι οποίες θα αναγνωρίζονταν στο αποθεματικό αναπροσαρμογής των διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων.

Συναλλαγή πώλησης Visa Europe

Την 21 Ιουνίου 2016, η Visa Inc. ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της εξαγοράς της Visa Europe Ltd. Σύμφωνα με τους όρους της τελικής συμφωνίας, κατά την ολοκλήρωση της συναλλαγής, η Visa Inc. κατέβαλλε € 12,2 δις σε μετρητά και εξέδωσε προνομιούχες μετοχές συνολικής αξίας € 5,3 δις στους μετόχους της Visa Europe. Επιπρόσθετα, με τη συμπλήρωση τριών ετών από την ολοκλήρωση της συναλλαγής, θα καταβληθεί ως αναβαλλόμενο τίμημα ποσό € 1,12 δις σε μετρητά, συμπεριλαμβανομένου τόκου.

Ο Όμιλος αναγνώρισε στα «Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους» το μερίδιό του από το αποτέλεσμα της πώλησης, το οποίο περιελάμβανε ποσό € 38 εκατ. σε μετρητά, € 12 εκατ. σε προνομιούχες μετοχές και € 3 εκατ. ως παρούσα αξία από το αναβαλλόμενο τίμημα.

Πώληση ομολόγων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ)

Τον Απρίλιο του 2016, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) επέτρεψε στις Ελληνικές τράπεζες, οι οποίες είχαν ανακεφαλαιοποιηθεί με ομόλογα του ΕΤΧΣ, να πουλήσουν τα εν λόγω ομόλογα στα μέλη του Ευρωσυστήματος, σύμφωνα με τους όρους του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) για την αγορά ομολόγων του Δημοσίου Τομέα (Public Sector Asset Purchase Program – PSPP). Ακολούθως, η Τράπεζα την 31 Δεκεμβρίου 2016 είχε προχωρήσει στην πώληση ομολόγων του ΕΤΧΣ ονομαστικής αξίας € 3.149 εκατ., αναγνωρίζοντας κέρδος ποσού € 73 εκατ. στα «Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους».

Γεγονός μετά την ημερομηνία ισολογισμού

Στο πλαίσιο της απόφασης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ)/ ΕΤΧΣ για την εφαρμογή των βραχυπρόθεσμων μέτρων για την ελάφρυνση του χρέους της Ελλάδας και σε συνέχεια της απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου την 20 Ιανουαρίου 2017, η Τράπεζα, μαζί με τις άλλες Ελληνικές τράπεζες, σύναψαν συμφωνία με το ΕΤΧΣ, το Ελληνικό Δημόσιο, το ΤΧΣ και την Τράπεζα της Ελλάδος την 16 Μαρτίου 2017 για την ανταλλαγή των υπόλοιπων ομολόγων του ΕΤΧΣ. Η ανταλλαγή αναμένεται να λάβει χώρα σταδιακά μέσα στους επόμενους μήνες και η συμφωνία θα εφαρμοστεί με μια σειρά από διαφορετικές συναλλαγές, οι οποίες θα έχουν ως αποτέλεσμα την πώληση των υπόλοιπων ομολόγων του ΕΤΧΣ που κατέχει η Τράπεζα στη λογιστική τους αξία.

Προγενέστερα της απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου, κατά τη διάρκεια του Ιανουαρίου 2017, η Τράπεζα προχώρησε σε μια επιπλέον πώληση ομολόγων του ΕΤΧΣ ονομαστικής αξίας € 187 εκατ., αναγνωρίζοντας κέρδος ποσού € 5 εκατ.

26.1 Ταξινόμηση των επενδυτικών τίτλων ανά κατηγορία

	31 Δεκεμβρίου 2016			Σύνολο € εκατ.
	Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι € εκατ.	Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου € εκατ.	Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι € εκατ.	
Ομόλογα				
- Ομόλογα έκδοσης του ευρωπαϊκού ΤΧΣ	-	6.843	-	6.843
- Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	1.039	929	-	1.968
- Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου	1.289	-	-	1.289
- Λοιπά κυβερνητικά ομόλογα	909	306	393	1.608
- Λοιποί εκδότες	290	149	173	612
	3.527	8.227	566	12.320
Μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια	143	-	-	143
Σύνολο	3.670	8.227	566	12.463

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2015			
	Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι	Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Ομόλογα				
- Ομόλογα έκδοσης του ευρωπαϊκού ΤΧΣ	-	10.042	-	10.042
- Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	784	881	-	1.665
- Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου	2.157	-	-	2.157
- Λοιπά κυβερνητικά ομόλογα	981	311	394	1.686
- Λοιποί εκδότες	225	157	224	606
	<u>4.147</u>	<u>11.391</u>	<u>618</u>	<u>16.156</u>
Μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια	135	-	-	135
Σύνολο	<u>4.282</u>	<u>11.391</u>	<u>618</u>	<u>16.291</u>

26.2 Κίνηση των επενδυτικών τίτλων

	31 Δεκεμβρίου 2016			
	Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι	Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	4.282	11.391	618	16.291
Αγορές, πωλήσεις και λήξεις	(737)	(3.194)	(52)	(3.983)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) χρήσης από μεταβολή στην εύλογη αξία	51	-	-	51
Απόσβεση διαφοράς υπέρ/υπό το άρτιο και τόκοι	66	(20)	(1)	45
Απόσβεση αποτίμησης των μεταφερθέντων τίτλων	-	1	1	2
Μεταβολή στην εύλογη αξία λόγω αντιστάθμισης	-	45	-	45
Ζημιές απομείωσης/αντιλογισμός ζημιών	(9)	-	-	(9)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπά ⁽¹⁾	17	4	-	21
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	3.670	8.227	566	12.463

	31 Δεκεμβρίου 2015			
	Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι	Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	5.626	11.566	657	17.849
Αγορές, πωλήσεις και λήξεις	(84)	(127)	(44)	(255)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) χρήσης από μεταβολή στην εύλογη αξία	92	-	-	92
Απόσβεση διαφοράς υπέρ/υπό το άρτιο και τόκοι	100	(22)	5	83
Απόσβεση αποτίμησης των μεταφερθέντων τίτλων	-	2	2	4
Μεταβολή στην εύλογη αξία λόγω αντιστάθμισης	-	(15)	-	(15)
Ζημιές απομείωσης/αντιλογισμός ζημιών	(6)	-	9	3
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπά	22	10	8	40
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(1.468)	(23)	(19)	(1.510)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	<u>4.282</u>	<u>11.391</u>	<u>618</u>	<u>16.291</u>

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει € 12 εκατ. προνομιούχες μετοχές της Visa Inc.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

26.3 Αποθεματικό ιδίων κεφαλαίων: αναπροσαρμογή των διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων

Τα κέρδη/(ζημιές) από τη μεταβολή στην εύλογη αξία του χαρτοφυλακίου των διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων, αναγνωρίζονται στο αποθεματικό αναπροσαρμογής των διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων. Η κίνηση του αποθεματικού αναλύεται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	51	(37)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μεταβολή στην εύλογη αξία (Εξοδο) / ωφέλεια φόρου	109	131
Αποθεματικό αναπροσαρμογής από συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις, μετά από φόρο	(33)	(33)
	2	-
	78	98
Καθαρά (κέρδη)/ζημιές που μεταφέρθηκαν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων λόγω πώλησης	(66)	(33)
Μεταφορά ζημιών απομείωσης στο λογαριασμό αποτελεσμάτων	3	7
Μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων του αποθεματικού που σχετίζεται με τις μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες, μετά από φόρο	(82)	-
(Εξοδο)/ωφέλεια φόρου σε καθαρά (κέρδη)/ζημιές που μεταφέρθηκαν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων λόγω πώλησης	22	5
(Εξοδο)/ωφέλεια φόρου επί ζημιών απομείωσης που μεταφέρθηκαν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων	(1)	(2)
	(124)	(23)
Καθαρά (κέρδη)/ζημιές που μεταφέρθηκαν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων από αντιστάθμιση της εύλογης αξίας/ απόσβεση της αποτίμησης	14	16
(Εξοδο)/ωφέλεια φόρου	(2)	(3)
	12	13
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	17	51

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

27. Συμμετοχές σε θυγατρικές επιχειρήσεις

Παρακάτω παρατίθενται οι θυγατρικές εταιρείες της Τράπεζας την 31 Δεκεμβρίου 2016, που περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016:

<u>Επωνυμία εταιρείας</u>	<u>Σημείωση</u>	<u>Ποσοστό συμμετοχής</u>	<u>Χώρα εγκατάστασης</u>	<u>Τομέας δραστηριότητας</u>
Be Business Exchanges A.E. Δικτύων Εταιρικών Συναλλαγών και Παροχής Λογιστικών και Φορολογικών Υπηρεσιών		98,01	Ελλάδα	Ηλεκτρονικό εμπόριο μέσω διαδικτύου, παροχή λογιστικών και φορολογικών υπηρεσιών
Cloud Hellas Κτηματική Α.Ε. ⁽¹⁾	ε	20,00	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Eurobank Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.		100,00	Ελλάδα	Υπηρεσίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων και περιουσίας
Eurobank Α.Ε. Οργανωτικών Συστημάτων Μισθοδοσίας και Συμβουλευτικών Υπηρεσιών	δ	100,00	Ελλάδα	Παροχή υπηρεσιών μισθοδοσίας και συμβουλευτικών υπηρεσιών
Eurobank Equities Α.Ε.Π.Ε.Υ.		100,00	Ελλάδα	Χρηματιστηριακές και συμβουλευτικές υπηρεσίες
Eurobank Ergasias Leasing Α.Ε.		100,00	Ελλάδα	Χρηματοδοτικές μισθώσεις
Eurobank Factors Α.Ε.Π.Ε.Α.		100,00	Ελλάδα	Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων
Eurobank FPS Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις		100,00	Ελλάδα	Διαχείριση Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις
Eurobank Υπηρεσίες Προώθησης και Διαχείρισης Προϊόντων Καταναλωτικής και Στεγαστικής Πίστης Α.Ε.		100,00	Ελλάδα	Προώθηση/ διαχείριση προϊόντων καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης
Grivalia Properties Α.Ε. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία ⁽¹⁾	ε	20,00	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε.		100,00	Ελλάδα	Υπηρεσίες ακινήτων
Eurobank Υπηρεσίες Ενημέρωσης Οφειλετών Α.Ε.		100,00	Ελλάδα	Ενημέρωση οφειλετών με ληξιπρόθεσμες οφειλές
Hellenic Post Credit Ανώνυμη Εταιρία Παροχής Πιστώσεων		50,00	Ελλάδα	Διαχείριση πιστωτικών καρτών και παροχή λοιπών υπηρεσιών
Eurobank ERB Α.Ε.Δ.Α.Κ. ⁽²⁾		100,00	Ελλάδα	Υπηρεσίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων
Herald Ελλάς Ανώνυμη Εταιρεία Ανάπτυξης Ακινήτων και Υπηρεσιών 1		100,00	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Herald Ελλάς Ανώνυμη Εταιρεία Ανάπτυξης Ακινήτων και Υπηρεσιών 2		100,00	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Eurobank Bulgaria A.D.		99,99	Βουλγαρία	Τράπεζα
Bulgarian Retail Services A.D.		100,00	Βουλγαρία	Παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και διαχείριση πιστωτικών καρτών
ERB Property Services Sofia A.D.		100,00	Βουλγαρία	Υπηρεσίες ακινήτων
ERB Leasing E.A.D.		100,00	Βουλγαρία	Χρηματοδοτικές μισθώσεις
IMO 03 E.A.D.		100,00	Βουλγαρία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
IMO Central Office E.A.D.		100,00	Βουλγαρία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
IMO Property Investments Sofia E.A.D.		100,00	Βουλγαρία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
ERB Hellas (Cayman Islands) Ltd		100,00	Νησιά Cayman	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Berberis Investments Ltd		100,00	Νησιά Channel	Εταιρεία χαρτοφυλακίου
ERB Hellas Funding Ltd		100,00	Νησιά Channel	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Eurobank Cyprus Ltd		100,00	Κύπρος	Τράπεζα
CEH Balkan Holdings Ltd		100,00	Κύπρος	Εταιρεία χαρτοφυλακίου
Chamia Enterprises Company Ltd		100,00	Κύπρος	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού
ERB New Europe Funding III Ltd		100,00	Κύπρος	Παροχή Πιστώσεων
Foramónio Ltd		100,00	Κύπρος	Επενδύσεις Ακινήτων
NEU 03 Property Holdings Ltd		100,00	Κύπρος	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
NEU II Property Holdings Ltd		100,00	Κύπρος	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
NEU BG Central Office Ltd		100,00	Κύπρος	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
NEU Property Holdings Ltd		100,00	Κύπρος	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
Eurobank Private Bank Luxembourg S.A.		100,00	Λουξεμβούργο	Τράπεζα
Eurobank Fund Management Company (Luxembourg) S.A.		100,00	Λουξεμβούργο	Διαχείριση κεφαλαίων
Eurobank Holding (Luxembourg) S.A.		100,00	Λουξεμβούργο	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
Grivalia Hospitality S.A. ⁽¹⁾	ε	20,00	Λουξεμβούργο	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Grivalia New Europe S.A. ⁽¹⁾	ε	20,00	Λουξεμβούργο	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
ERB New Europe Funding B.V.		100,00	Ολλανδία	Παροχή πιστώσεων
ERB New Europe Funding II B.V.		100,00	Ολλανδία	Παροχή πιστώσεων
ERB New Europe Holding B.V.		100,00	Ολλανδία	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
Bancpost S.A.		99,15	Ρουμανία	Τράπεζα
Eliade Tower S.A. ⁽¹⁾	ε	20,00	Ρουμανία	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
ERB IT Shared Services S.A.		100,00	Ρουμανία	Επεξεργασία στοιχείων πληροφορικής
ERB Leasing IFN S.A.		100,00	Ρουμανία	Χρηματοδοτικές μισθώσεις
ERB Retail Services IFN S.A.		100,00	Ρουμανία	Διαχείριση πιστωτικών καρτών
Eurobank Finance S.A.		100,00	Ρουμανία	Επενδυτικές υπηρεσίες
Eurobank Property Services S.A.		100,00	Ρουμανία	Υπηρεσίες ακινήτων

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

<u>Επωνυμία εταιρείας</u>	<u>Σημείωση</u>	<u>Ποσοστό συμμετοχής</u>	<u>Χώρα εγκατάστασης</u>	<u>Τομέας δραστηριότητας</u>
IMO Property Investments Bucuresti S.A.		100,00	Ρουμανία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
IMO-II Property Investments S.A.		100,00	Ρουμανία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
Retail Development S.A. ⁽¹⁾	ε	20,00	Ρουμανία	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Seferco Development S.A. ⁽¹⁾	ε	20,00	Ρουμανία	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Eurobank A.D. Beograd		99,98	Σερβία	Τράπεζα
ERB Asset Fin d.o.o. Beograd ⁽²⁾		100,00	Σερβία	Υπηρεσίες διαχείρισης περιουσίας
ERB Leasing A.D. Beograd		99,99	Σερβία	Χρηματοδοτικές μισθώσεις
ERB Property Services d.o.o. Beograd		100,00	Σερβία	Υπηρεσίες ακινήτων
IMO Property Investments A.D. Beograd		100,00	Σερβία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
Reco Real Property A.D. ⁽¹⁾	ε	20,00	Σερβία	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
ERB Istanbul Holding A.S.		100,00	Τουρκία	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
ERB Hellas Plc		100,00	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Anaptychi II Plc ⁽²⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Anaptychi SME I Plc		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Daneion 2007-1 Plc ⁽²⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Daneion APC Ltd ⁽²⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Karta II Plc		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Themeleion II Mortgage Finance Plc ⁽²⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Themeleion III Mortgage Finance Plc ⁽²⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Themeleion IV Mortgage Finance Plc ⁽²⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Themeleion Mortgage Finance Plc ⁽²⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Tegea Plc	β	-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων

⁽¹⁾ Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το ποσοστό ενοποίησης του υπό-ομίλου Grivalia ανήλθε σε 20,83%, μετά την εξαίρεση των ιδίων μετοχών της Grivalia.

⁽²⁾ Εταιρείες οι οποίες είναι υπό ρευστοποίηση.

Ο Όμιλος κατέχει λιγότερο από το ήμισυ των δικαιωμάτων ψήφου στη Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία και τις θυγατρικές εταιρείες της: Cloud Hellas Κτηματική A.E., Ελλάδα, Eliade Tower S.A., Retail Development S.A., Seferco Development S.A., Ρουμανία, Reco Real Property A.D., Σερβία, Grivalia Hospitality S.A., Λουξεμβούργο και Grivalia New Europe S.A., Λουξεμβούργο («υπό-όμιλος Grivalia»), οι οποίες ελέγχονται από τον Όμιλο βάσει των όρων σχετικής συμφωνίας. Επιπλέον ο Όμιλος κατέχει το ήμισυ των δικαιωμάτων ψήφου στην Hellenic Post Credit A.E. Παροχής Πιστώσεων, που ενοποιείται πλήρως. Η Τράπεζα, με τη σύμφωνη γνώμη του άλλου μετόχου που κατέχει το υπόλοιπο 50% του μετοχικού κεφαλαίου, έχει ορίσει τη πλειοψηφία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και κατευθύνει τις τρέχουσες δραστηριότητες που επηρεάζουν σημαντικά τις αποδόσεις της εταιρείας.

Οι ακόλουθες εταιρείες δεν περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις κυρίως λόγω μη σημαντικότητας:

(i) Εταιρείες χαρτοφυλακίου και άλλες εταιρείες ειδικού σκοπού του Ομίλου για τη συγκέντρωση κεφαλαίων: (α) Anaptychi II Holdings Ltd, Themeleion III Holdings Ltd, Themeleion IV Holdings Ltd και Daneion Holdings Ltd, οι οποίες είναι υπό ρευστοποίηση (β) Anaptychi SME I Holdings Ltd, Karta II Holdings Ltd και Tegea Holdings Ltd, η οποία ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 2016 και (γ) Themeleion V Mortgage Finance Plc, Themeleion VI Mortgage Finance Plc και Anaptychi APC Ltd, οι οποίες αναβίωσαν και είναι υπό ρευστοποίηση.

(ii) Εταιρείες οι οποίες είναι αδρανείς/υπό ρευστοποίηση: Enalios Αξιοποιήσεις Ακινήτων Α.Ε.Ε. και Ξενοδοχεία της Ελλάδος Α.Ε.

(iii) Εταιρείες οι οποίες ελέγχονται από τον Όμιλο βάσει σχετικών συμφωνητικών ενεχυρίασης των μετοχών τους: Finas A.E., Rovinvest A.E., Provet A.E. και Promivet A.E.

(α) Proton Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, Ελλάδα

Τον Ιούνιο 2016, ολοκληρώθηκε η ρευστοποίηση της εταιρείας.

(β) Tegea Plc, Ηνωμένο Βασίλειο

Τον Ιούλιο 2016, ιδρύθηκε η Tegea Plc ως εταιρεία ειδικού σκοπού του Ομίλου για τη συγκέντρωση κεφαλαίων (σημ. 36).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(γ) ERB ROM Consult S.A., Ρουμανία

Τον Ιούλιο 2016, ολοκληρώθηκε η ρευστοποίηση της εταιρείας.

(δ) Eurobank A.E. Οργανωτικών Συστημάτων Μισθοδοσίας και Συμβουλευτικών Υπηρεσιών, Ελλάδα

Τον Οκτώβριο 2016, ο Όμιλος προχώρησε σε σύναψη ενός προσυμφώνου για την πώληση της εταιρείας έναντι συνολικού τιμήματος σε μετρητά ύψους € 2,1 εκατ., το 50% του οποίου λήφθηκε το Νοέμβριο 2016, ενώ το υπολειπόμενο ποσό θα ληφθεί σε δύο ισόποσες ετήσιες δόσεις. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το σύνολο του ενεργητικού της εταιρείας ανήλθε σε € 3 εκατ. (εκ των οποίων τα ενδοομιλικά στοιχεία ενεργητικού ανέρχονται σε € 1,6 εκατ.), ενώ το σύνολο των υποχρεώσεων ανήλθε σε € 1,4 εκατ. (εκ των οποίων τα ενδοομιλικά στοιχεία υποχρεώσεων ανέρχονται σε € 0,8 εκατ.). Η πώληση αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί το δεύτερο τρίμηνο του 2017.

Μεταβολές στο ποσοστό συμμετοχής σε θυγατρικές χωρίς την απώλεια ελέγχου

(ε) Υπό-όμιλος Grivalia (Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία και οι θυγατρικές της)

Κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2016, ο Όμιλος απέκτησε ποσοστό συμμετοχής 0,45% στη Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία μέσω των εταιρειών Eurolife ERB A.E.A.Z. και Eurolife ERB A.E.Γ.A. Τον Αύγουστο 2016, το συνολικό ποσοστό συμμετοχής του Ομίλου στον υπό-όμιλο GRIVALIA μειώθηκε από 20,93% σε 20,00%, λόγω της πώλησης των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (σημ.17).

Το 2015, οι μεταβολές στο ποσοστό συμμετοχής σε θυγατρικές χωρίς την απώλεια ελέγχου είναι οι παρακάτω:

(i) Eurobank ERB A.E.Δ.Α.Κ., Ελλάδα (πρώην Α.Ε.Δ.Α.Κ. Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου - Ελληνικών Ταχυδρομείων)

Τον Ιανουάριο 2015, ο Όμιλος απέκτησε το 49% της «Α.Ε.Δ.Α.Κ. Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου-Ελληνικών Ταχυδρομείων» από την «Ελληνικά Ταχυδρομεία Α.Ε. (ΕΛΤΑ)», με συνέπεια το συνολικό ποσοστό συμμετοχής του Ομίλου στην εταιρεία να ανέρχεται πλέον σε 100%. Το Σεπτέμβριο 2015, η Τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας αποφάσισε τη ρευστοποίηση της. Το Νοέμβριο 2015, η επωνυμία της εταιρείας Α.Ε.Δ.Α.Κ. Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου-Ελληνικών Ταχυδρομείων μεταβλήθηκε σε Eurobank ERB A.E.Δ.Α.Κ.

(ii) Eurobank Property Services S.A., Ρουμανία

Τον Μάρτιο 2015, ο Όμιλος απέκτησε το 20% της Eurobank Property Services S.A. από τη Lamda Development S.A, με συνέπεια το συνολικό ποσοστό συμμετοχής του Ομίλου στην εταιρεία να ανέρχεται πλέον σε 100%.

(iii) ERB Property Services d.o.o. Beograd, Σερβία

Τον Απρίλιο 2015, ο Όμιλος απέκτησε το 20% της ERB Property Services d.o.o. Beograd από τη Lamda Development S.A, με συνέπεια το συνολικό ποσοστό συμμετοχής του Ομίλου στην εταιρεία να ανέρχεται πλέον σε 100%.

(iv) Bancpost S.A., Ρουμανία

Τον Ιούνιο 2015, ο Όμιλος απέκτησε το 0,04% της Bancpost S.A., με συνέπεια το συνολικό ποσοστό συμμετοχής του Ομίλου στην εταιρεία να ανέρχεται πλέον σε 99,15%.

Μεταβολές στο ποσοστό συμμετοχής σε θυγατρικές με απώλεια ελέγχου

(στ) Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών, Ελλάδα

Την 4 Αυγούστου 2016, ο Όμιλος ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της πώλησης του 80% της Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών. Συνεπώς, από αυτή την ημερομηνία, η εταιρεία και οι θυγατρικές της (ERB Ασφαλιστικές Υπηρεσίες Α.Ε.Μ.Α., Eurolife ERB A.E.Γ.A., Eurolife ERB A.E.A.Z., Διεθνής Κτηματική Ανώνυμη Εταιρεία, Eurolife ERB Asigurari De Viata S.A. και Eurolife ERB Asigurari Generale S.A.) δεν ενοποιούνται (σημ. 17 και 32).

(ζ) IMO Rila E.A.D., Βουλγαρία

Το Σεπτέμβριο 2016, ο Όμιλος ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της πώλησης του 100% της IMO Rila E.A.D. έναντι τιμήματος σε μετρητά ύψους € 10,2 εκατ. Η ζημιά που προέκυψε από την πώληση δεν ήταν σημαντική.

(η) ERB Property Services Ukraine LLC, Ουκρανία

Το Σεπτέμβριο 2016, ο Όμιλος προέβη στην πώληση της ERB Property Services Ukraine LLC. Το τίμημα σε μετρητά και η ζημιά που προέκυψε από την πώληση δεν ήταν σημαντικά.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις**(θ) Public J.S.C. Universal Bank, Ουκρανία**

Το Δεκέμβριο 2016, ο Όμιλος ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της πώλησης του 99,99% της Public J.S.C. Universal Bank (σημ. 17).

Κατά το 2015, δεν υπήρξαν μεταβολές στο ποσοστό συμμετοχής σε θυγατρικές του Ομίλου που να οδήγησαν σε απώλεια ελέγχου.

Γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού**Στάνταρντ Κτηματική Α.Ε., Ελλάδα**

Τον Ιανουάριο 2017, η τράπεζα απέκτησε το 100% των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της εταιρείας επενδύσεων ακίνητης περιουσίας Στάνταρντ Κτηματική Α.Ε., έναντι τιμήματος σε μετρητά ύψους € 0,75 εκατ. Η εξαγορά πραγματοποιήθηκε με απόκτηση μετοχών της εταιρείας λόγω ενεργοποίησης ενεχύρου επί αυτών βάσει συμφωνίας χρηματοδοτικής μίσθωσης του Ομίλου υπολειπόμενου ποσού € 20 εκατ. (μετά από μία πρόβλεψη απομείωσης ποσού € 25 εκατ.).

Η απόκτηση λογιστικοποιήθηκε ως συνένωση επιχειρήσεων με τη μέθοδο της εξαγοράς. Η επιμέτρηση της εύλογης αξίας των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων που αποκτήθηκαν δεν έχει ολοκληρωθεί έως την ημερομηνία της δημοσίευσης των παρουσών οικονομικών καταστάσεων. Κατά την ημερομηνία της απόκτησης, οι προσωρινές αξίες του συνόλου του ενεργητικού ανήλθαν σε € 22 εκατ., ενώ οι συνολικές υποχρεώσεις (αφορούν κυρίως στην ενδοομιλική χρηματοδοτική μίσθωση) ανήλθαν σε € 45 εκατ. Με βάση τις προσωρινές αξίες που αναφέρθηκαν παραπάνω, η υπεραξία ποσού € 24 εκατ. που προέκυψε από την συναλλαγή απομειώθηκε πλήρως την ίδια στιγμή, εφόσον δεν υποστηριζόταν από την ανάλυση των ταμιακών ροών της εταιρείας. Επιπλέον, κατά την ημερομηνία της απόκτησης η ενδοομιλική συμφωνία χρηματοδοτικής μίσθωσης ουσιαστικά διευθετήθηκε και η αντίστοιχη πρόβλεψη απομείωσης αναγνωρίστηκε στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Grivalia Hospitality S.A., Λουξεμβούργο

Το Φεβρουάριο 2017, η συμμετοχή της θυγατρικής εταιρείας της Τράπεζας, Grivalia Properties A.E. επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία, στην εταιρεία μειώθηκε από 100% σε 50%, σε συνέχεια αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου κατά € 58 εκατ., υπέρ του νέου μετόχου της εταιρείας, ήτοι της Eurolife ERB A.E.A.Z. Βάσει των όρων της συμφωνίας των μετόχων, η εταιρεία θα λογιστικοποιηθεί ως κοινοπραξία του Ομίλου σύμφωνα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Ως αποτέλεσμα της συναλλαγής, το 20,42% των καθαρών στοιχείων ενεργητικού θα αναλογούν στους μετόχους της Τράπεζας (μέσω της εφαρμογής της μεθόδου της καθαρής θέσης από την Grivalia και την Eurolife), ενώ το 39,58% θα αναλογεί στα δικαιώματα τρίτων.

Το Μάρτιο 2017 ολοκληρώθηκε η απόκτηση του 100% της Pearl Island Holdings Limited από την εταιρεία.

Eurobank FPS Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις, Ελλάδα

Το πρώτο τρίμηνο του 2017, ο σκοπός της εταιρείας, όπως προσδιορίζεται στο καταστατικό της, τροποποιήθηκε και η ονομασία της εταιρείας μετατράπηκε από Eurobank Υπηρεσίες Διαχείρισης Απαιτήσεων Α.Ε. σε Eurobank FPS Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις. Σε συνέχεια των παραπάνω, η εταιρεία απέκτησε άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία της επιτρέπει να λειτουργεί ως ανεξάρτητος διαχειριστής των δανείων που χορηγούνται από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, σύμφωνα με το Νόμο 4354/2015.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Θυγατρικές εταιρείες με σημαντικά δικαιώματα τρίτων

Η Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία και οι θυγατρικές της είναι οι μοναδικές εταιρείες με σημαντικά δικαιώματα τρίτων που ανέρχονται σε 79,17% ⁽¹⁾ το 2016 (2015: 79,52%). Οι οικονομικές πληροφορίες σχετικά με τον υπο-όμιλο Grivalia, πριν από ενδοομιλικές απαλοιφές με τις λοιπές εταιρείες του Ομίλου, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Συνολικά έσοδα	63	60
Συνολικά έξοδα	(40)	(27)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές)	23	33
Λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρά θέση	(0)	(0)
Συνολικό αποτέλεσμα	23	33
Συνολικό αποτέλεσμα που αναλογεί σε δικαιώματα τρίτων	19	26
Σύνολο ενεργητικού	881	915
Σύνολο υποχρεώσεων	76	78
Καθαρά περιουσιακά στοιχεία	805	837
Καθαρά περιουσιακά στοιχεία που αναλογούν σε δικαιώματα τρίτων	637	667
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) λειτουργικές δραστηριότητες	42	45
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) επενδυτικές δραστηριότητες	(39)	(76)
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) χρηματοδοτικές δραστηριότητες	(53)	(42)
Καθαρή αύξηση/(μείωση) στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα	(50)	(73)
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα έναρξης χρήσης	112	185
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα λήξης χρήσης	62	112
Μερίσματα που πληρώθηκαν σε δικαιώματα τρίτων	24	24

⁽¹⁾ Μετά την εξαίρεση των ιδίων μετοχών της Grivalia.

Η χώρα δραστηριοποίησης των εταιρειών του υπό-ομίλου Grivalia είναι η ίδια με τη χώρα εγκατάστασής τους, με εξαίρεση την Grivalia Hospitality S.A., η δραστηριότητα της οποίας είναι η απόκτηση, η ανάπτυξη και η διαχείριση ξενοδοχειακών και τουριστικών ακινήτων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Τα δικαιώματα ψήφου που αναλογούν στα δικαιώματα τρίτων είναι αντίστοιχα του ποσοστού συμμετοχής των τρίτων στις ανωτέρω εταιρείες.

Σημαντικοί περιορισμοί στην δυνατότητα του Ομίλου αναφορικά με την πρόσβαση ή χρήση των περιουσιακών του στοιχείων και τον διακανονισμό των υποχρεώσεων του

Ο Όμιλος δεν έχει σημαντικούς περιορισμούς αναφορικά με τη δυνατότητα πρόσβασης ή χρήσης των περιουσιακών του στοιχείων και διακανονισμού των υποχρεώσεων του, εκτός από αυτούς που απορρέουν από κανονιστικές ή νομοθετικές απαιτήσεις, από συμβατικούς όρους, καθώς και από τα δικαιώματα προστασίας των μετόχων μειοψηφίας, ως ακολούθως:

- Οι θυγατρικές τράπεζες και οι λοιπές θυγατρικές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού τομέα του Ομίλου, υπόκεινται σε εποπτικούς περιορισμούς και στις απαιτήσεις των κεντρικών τραπεζών των χωρών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Το εποπτικό αυτό πλαίσιο απαιτεί από τις θυγατρικές εταιρείες να τηρούν ελάχιστα κεφαλαιακά αποθέματα και συγκεκριμένους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών αναφορικά με την έκθεση τους και/ή τη μεταφορά κεφαλαίων προς την Τράπεζα και τις άλλες θυγατρικές εντός του Ομίλου. Κατά συνέπεια, ακόμη και όταν τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού των θυγατρικών εταιρειών δεν είναι ενεχυριασμένα σε επίπεδο εταιρείας, η μεταφορά τους εντός του Ομίλου μπορεί να είναι περιορισμένη λόγω του υπάρχοντος εποπτικού πλαισίου. Σε αυτή την περίπτωση, ο εντοπισμός μεμονωμένων στοιχείων ισολογισμού, τα οποία δεν μπορούν να μεταφερθούν, δεν είναι εφικτός, εκτός από το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων εξασφαλίσεων για χρηματοδότηση από την ΕΚΤ που διακρατείται από τις θυγατρικές του Ομίλου (σημ. 7.2.3).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η λογιστική αξία του ενεργητικού και των υποχρεώσεων των θυγατρικών εταιρειών χρηματοπιστωτικού τομέα, προ ενδοεταιρικών απαλοιφών, ανήλθε σε € 16,8 δις και € 14,6 δις, αντίστοιχα (2015: € 16,8 δις και € 14,9 δις).

- Οι θυγατρικές εταιρείες λειτουργούν βάσει καθορισμένου νομικού πλαισίου, το οποίο αφορά κυρίως στο ύψος του μετοχικού τους κεφαλαίου και στα συνολικά ίδια κεφάλαια που πρέπει να τηρούν, στη διανομή κεφαλαίων και ειδικών αποθεματικών, καθώς και στην πληρωμή μερισμάτων στους κατόχους κοινών μετοχών. Πληροφορίες αναφορικά με τα μη διανεμόμενα αποθεματικά του Ομίλου παρέχεται στην σημ. 42. Επιπροσθέτως, η διανομή μερίσματος στους κατόχους προνομιούχων μετοχών, καθώς και στους κατόχους προνομιούχων τίτλων υπόκεινται σε περιορισμούς που απορρέουν από το Νόμο 3723/2008 σε συνδυασμό με το Νόμο 2190/1920 (σημ. 40) και το ενημερωτικό δελτίο των προνομιούχων τίτλων (σημ. 41), αντίστοιχα.
- Ο Όμιλος χρησιμοποιεί τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού ως εξασφάλιση για συναλλαγές συμφωνιών επαναγοράς (repo) και παραγώγων, εξασφαλισμένες υποχρεώσεις προς κεντρικές και άλλες τράπεζες, εκδόσεις καλυμμένων ομολογιών, καθώς και για τιτλοποιήσεις. Ως εκ τούτου, τα δεσμευμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού δεν επιτρέπεται να μεταφερθούν εντός του Ομίλου. Πληροφορίες σχετικά με τα δεσμευμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού του Ομίλου παρατίθεται στις σημ. 21, 32 και 43.
- Ο Όμιλος υποχρεούται να διατηρεί καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες και επιπλέον προβαίνει σε ενεχυρίαση ταμειακών διαθεσίμων προκειμένου να λάβει χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Πληροφορίες σχετικά με τις υποχρεωτικές και ενεχυριασμένες καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες παρατίθενται στη σημ. 19.
- Σύμφωνα με τους όρους της Συμφωνίας των Μετόχων της Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία, οι λοιποί μέτοχοι έχουν λάβει συγκεκριμένα δικαιώματα προστασίας σύμφωνα με τα οποία απαιτείται η συγκατάθεση τους για συγκεκριμένες σημαντικές συναλλαγές και συναλλαγές με τα συνδεδεμένα μέρη που αφορούν στο σύνολο του ενεργητικού και στις υποχρεώσεις του ομίλου της Grivalia Properties, προ ενδοεταιρικών απαλοιφών, ποσού € 881 εκατ. και € 76 εκατ., αντίστοιχα.

28. Οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης

Ο Όμιλος συμμετέχει σε διαφόρους τύπους οικονομικών οντοτήτων, όπως φορείς τιτλοποίησης, αμοιβαία κεφάλαια και ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια.

Οικονομική οντότητα ειδικής διάρθρωσης είναι η οικονομική οντότητα που έχει σχεδιαστεί ώστε τα δικαιώματα ψήφου ή παρόμοια δικαιώματα να μην αποτελούν τον κυρίαρχο παράγοντα για την άσκηση ελέγχου της οικονομικής οντότητας ειδικής διάρθρωσης, όπως όταν τα τυχόν δικαιώματα ψήφου αφορούν μόνο διοικητικά καθήκοντα και οι σχετικές δραστηριότητες κατευθύνονται μέσω συμβατικών ρυθμίσεων. Μία οικονομική οντότητα ειδικής διάρθρωσης συχνά έχει περιορισμένες δραστηριότητες, έναν περιορισμένο και σαφώς καθορισμένο σκοπό, ανεπαρκή κεφάλαια για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της χωρίς τη χρήση χρηματοδότησης μειωμένης εξασφάλισης και χρηματοδότησης με την μορφή πολλαπλών, συμβατικά συνδεδεμένων, τίτλων προς επενδυτές που δημιουργούν συγκεντρώσεις σε πιστωτικό ή άλλους κινδύνους.

Ως συμμετοχή σε μία οικονομική οντότητα ειδικής διάρθρωσης ορίζεται η συμβατική και μη συμβατική σχέση που εκθέτει τον Όμιλο σε μεταβλητές αποδόσεις από την δραστηριότητα της οικονομικής οντότητας ειδικής διάρθρωσης. Παραδείγματα συμμετοχής σε Οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης περιλαμβάνουν την διακράτηση χρεωστικών και συμμετοχικών τίτλων, συμβατικές ρυθμίσεις, ενίσχυση της ρευστότητας, πιστωτική ενίσχυση, υπολειμματικές συμμετοχές.

Οι οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης μπορεί να έχουν συσταθεί από τον Όμιλο ή από τρίτα μέρη και ενοποιούνται όταν η ουσία της σχέσης είναι τέτοια ώστε οι οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης να ελέγχονται από τον Όμιλο όπως φαίνεται στην σημ. 2.2(i). Ως αποτέλεσμα της αξιολόγησης που πραγματοποιείται αναφορικά με την ύπαρξη υποχρέωσης ενοποίησης, ο Όμιλος συμμετέχει τόσο σε ενοποιούμενες όσο και μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης, όπως περιγράφεται παρακάτω.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις**Ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης**

Ο Όμιλος, στα πλαίσια της εξεύρεσης πηγών χρηματοδότησης, συμμετέχει σε συναλλαγές τιτλοποίησης διαφόρων κατηγοριών δανείων (στεγαστικών, καταναλωτικών, πιστωτικών καρτών και ομολογιακών δανείων) οι οποίες συνήθως έχουν ως αποτέλεσμα τη μεταβίβαση των παραπάνω στοιχείων ενεργητικού στις οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης (φορείς τιτλοποίησης), οι οποίες με την σειρά τους εκδίδουν χρεωστικούς τίτλους διακρατούμενους από επενδυτές και τις εταιρείες του Ομίλου. Οι ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης του Ομίλου παρατίθενται στη σημ. 27.

Ο Όμιλος παρακολουθεί την πιστωτική ποιότητα των τιτλοποιημένων δανείων, καθώς και τη πιστωτική διαβάθμιση των εκδοθέντων χρεωστικών τίτλων, κατά περίπτωση και παρέχει πιστωτική ενίσχυση στους φορείς τιτλοποίησης και/ή μεταφέρει νέα δάνεια στην ομάδα των τιτλοποιημένων δανείων, όπου κρίνεται απαραίτητο, σύμφωνα με τους όρους των ισχυόντων σχετικών συμβατικών ρυθμίσεων. Στις 31 Δεκεμβρίου 2016, η ονομαστική αξία των χρεωστικών τίτλων που εκδόθηκαν από τους φορείς τιτλοποίησης που ιδρύθηκαν από τον Όμιλο ανήλθε σε € 3.278 εκατ., οι οποίοι διακρατούνταν πλήρως από τις εταιρείες του Ομίλου, προκειμένου να λάβουν εξασφαλισμένη χρηματοδότηση (2015: € 1.505 εκατ., οι οποίοι διακρατούνταν πλήρως από τις εταιρείες του Ομίλου).

Ο Όμιλος δεν παρείχε μη συμβατική οικονομική ή άλλη στήριξη σε αυτές τις οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης και επί του παρόντος δεν έχει πρόθεση να προβεί σε τέτοια στο προσεχές μέλλον.

Μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης

Ο Όμιλος συμμετέχει σε συναλλαγές με μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης, που δεν ελέγχονται από τον Όμιλο, μέσα στα συνήθη πλαίσια των εργασιών, προκειμένου να παράσχει υπηρεσίες διαχείρισης κεφαλαίων και να εκμεταλλευτεί συγκεκριμένες επενδυτικές ευκαιρίες.

Κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος

Ο Όμιλος συστήνει και διαχειρίζεται οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης προκειμένου να παρέχει στους πελάτες, θεσμικούς ή όχι, επενδυτικές ευκαιρίες. Ακολούθως, ο Όμιλος μέσω των θυγατρικών του εταιρειών Eurobank Asset Management A.E.Δ.Α.Κ., Eurobank Fund Management Company (Luxembourg) S.A. και ERB Asset Fin d.o.o. Beograd, μετέχει στη διαχείριση διαφόρων τύπων αμοιβαίων κεφαλαίων, περιλαμβανομένων αμοιβαίων κεφαλαίων σταθερού εισοδήματος, μετοχικών, funds of funds και διαχείρισης διαθεσίμων.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος δικαιούται να λαμβάνει αμοιβή διαχείρισης και άλλες προμήθειες και μπορεί να έχει επενδύσεις σε αυτά τα αμοιβαία κεφάλαια για ιδίους επενδυτικούς σκοπούς καθώς και προς όφελος των πελατών του.

Ο Όμιλος εμπλέκεται στον αρχικό σχεδιασμό των αμοιβαίων κεφαλαίων και, με την ιδιότητά του ως διαχειριστής κεφαλαίων, λαμβάνει επενδυτικές αποφάσεις αναφορικά με την επιλογή των επενδύσεων, εντούτοις εντός ενός προκαθορισμένου, από νόμους και κανονισμούς, πλαισίου αποφάσεων. Ως εκ τούτου, ο Όμιλος έχει καταλήξει ότι δεν ασκεί εξουσία επί αυτών των κεφαλαίων.

Επιπρόσθετα, με την ιδιότητά του ως διαχειριστής κεφαλαίων, ο Όμιλος πρωταρχικά ενεργεί ως εκπρόσωπος (agent) στην άσκηση των αποφάσεων επί αυτών. Βάσει των ανωτέρω, ο Όμιλος έχει αξιολογήσει ότι δεν έχει έλεγχο επί αυτών των αμοιβαίων κεφαλαίων και ως αποτέλεσμα δεν τα ενοποιεί. Ο Όμιλος δεν έχει καμία συμβατική υποχρέωση να παράσχει οικονομική ενίσχυση στα υπό διαχείριση κεφάλαια και η απόδοση τους δεν είναι εγγυημένη.

Κεφάλαια που δεν διαχειρίζεται ο Όμιλος

Ο Όμιλος αγοράζει και διακρατεί μερίδια κεφαλαίων τρίτων περιλαμβανομένων αμοιβαίων κεφαλαίων καθώς και ιδιωτικών και λοιπών επενδυτικών κεφαλαίων.

Τιτλοποιήσεις

Ο Όμιλος συμμετέχει σε μη ενοποιούμενους φορείς τιτλοποίησης, μέσω επενδύσεων σε τιτλοποιημένα στεγαστικά δάνεια και λοιπά τιτλοποιημένα ομόλογα που εκδίδονται από αυτές τις εταιρείες.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει την λογιστική αξία των συμμετοχών του Ομίλου σε μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης, που έχουν αναγνωρισθεί στον ενοποιημένο ισολογισμό στις 31 Δεκεμβρίου 2016, η οποία αντιπροσωπεύει τη μέγιστη δυνατή έκθεσή του σε ζημιά από αυτές τις συμμετοχές. Επιπλέον, ο πίνακας παρέχει πληροφορίες αναφορικά με το συνολικό έσοδο από τις συμμετοχές σε μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης που αναγνωρίστηκαν είτε στα αποτελέσματα είτε στα λοιπά αποτελέσματα χρήσης απευθείας στην καθαρή θέση, κατά την διάρκεια του 2016 (όπως προμήθειες, έσοδα τόκων, καθαρά κέρδη ή ζημιές από επαναμέτρηση και αποαναγνώριση):

31 Δεκεμβρίου 2016			
Τύπος μη ενοποιούμενης οικονομικής οντότητας ειδικής διάρθρωσης			
Τιτλοποιήσεις € εκατ.	Κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος € εκατ.	Κεφάλαια που δεν διαχειρίζεται ο Όμιλος € εκατ.	Σύνολο € εκατ.

Συμμετοχή του Ομίλου - στοιχεία ενεργητικού

Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	188	56	27	271
Χρηματοοικονομικά στοιχεία εμπορικού χαρτοφυλακίου	-	-	1	1
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	-	1	-	1
Σύνολο	188	57	28	273
Συνολικό έσοδο από συμμετοχές του Ομίλου	1	32	(1)	32

31 Δεκεμβρίου 2015			
Τύπος μη ενοποιούμενης οικονομικής οντότητας ειδικής διάρθρωσης			
Τιτλοποιήσεις € εκατ.	Κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος € εκατ.	Κεφάλαια που δεν διαχειρίζεται ο Όμιλος € εκατ.	Σύνολο € εκατ.

Συμμετοχή του Ομίλου - στοιχεία ενεργητικού

Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	243	56	25	324
Χρηματοοικονομικά στοιχεία εμπορικού χαρτοφυλακίου	-	-	1	1
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	-	1	-	1
Σύνολο	243	57	26	326
Συνολικό έσοδο από συμμετοχές του Ομίλου	1	37	-3	35

Το συνολικό έσοδο από τις συμμετοχές του Ομίλου αναφορικά με κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος, το οποίο ανήλθε σε € 32 εκατ. το 2016 όπως παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα, αποτελείται κυρίως από αμοιβές διαχείρισης και λοιπές προμήθειες αναφορικά με την διαχείριση των κεφαλαίων. Επιπροσθέτως, από το συνολικό αποτέλεσμα που προέρχεται από τα κεφάλαια που δεν διαχειρίζεται ο Όμιλος και το οποίο ανήλθε σε € 0,5 εκατ. ζημιές, το 2016 όπως περιγράφεται ανωτέρω και προήλθε από κέρδη ή ζημιές επαναμέτρησης και αποαναγνώρισης συμμετοχών, κέρδη ποσού € 0,1 εκατ. αναγνωρίστηκαν στα λοιπά αποτελέσματα χρήσης απευθείας στην καθαρή θέση, ενώ € 0,6 εκατ. σχετίζονται με ζημιές που αναγνωρίστηκαν στα αποτελέσματα χρήσης. Το έσοδο αναφορικά με συμμετοχές σε φορείς τιτλοποίησης αναγνωρίστηκε στα αποτελέσματα χρήσης.

Στις 31 Δεκεμβρίου 2016, το σύνολο ενεργητικού των κεφαλαίων που διαχειρίζεται ο Όμιλος όπως επίσης και αυτό των μη ενοποιούμενων φορέων τιτλοποίησης ανήλθε σε € 2.502 εκατ. (2015: € 3.677 εκατ.) και € 8.749 εκατ. (2015: € 10.930 εκατ.), αντίστοιχα.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

29. Ιδιοχρησιμοποιούμενα ενσώματα πάγια στοιχεία

	31 Δεκεμβρίου 2016			
	Οικόπεδα, κτίρια και βελτιώσεις σε ακίνητα τρίτων € εκατ.	Έπιπλα, εξοπλισμός, οχήματα € εκατ.	Ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά προγράμματα € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Αξία κτήσεως:				
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	829	237	421	1.487
Απόκτηση επιχειρήσεων (σημ. 47)	1	2	0	3
Μεταφορές από/ προς ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία	(3)	-	-	(3)
Λοιπές μεταφορές	(2)	0	0	(2)
Αγορές	8	7	8	23
Πωλήσεις και διαγραφές	(6)	(26)	(11)	(43)
Συναλλαγματικές διαφορές	(1)	(0)	(0)	(1)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	826	220	418	1.464
Συσσωρευμένες αποσβέσεις:				
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	(239)	(203)	(379)	(821)
Μεταφορές	1	(0)	(1)	(0)
Πωλήσεις και διαγραφές	3	24	12	39
Αποσβέσεις χρήσεως	(22)	(9)	(13)	(44)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	(257)	(188)	(381)	(826)
Αναπόσβεστη αξία την 31 Δεκεμβρίου	569	32	37	638
	31 Δεκεμβρίου 2015			
	Οικόπεδα, κτίρια και βελτιώσεις σε ακίνητα τρίτων € εκατ.	Έπιπλα, εξοπλισμός, οχήματα € εκατ.	Ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά προγράμματα € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Αξία κτήσεως:				
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	835	247	427	1.509
Λοιπές μεταφορές	2	(2)	(8)	(8)
Αγορές	6	6	10	22
Πωλήσεις και διαγραφές	(13)	(13)	(5)	(31)
Συναλλαγματικές διαφορές	(1)	(0)	(1)	(2)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(0)	(1)	(2)	(3)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	829	237	421	1.487
Συσσωρευμένες αποσβέσεις:				
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	(227)	(206)	(374)	(807)
Μεταφορές	0	1	3	4
Πωλήσεις και διαγραφές	10	11	5	26
Αποσβέσεις χρήσεως	(22)	(10)	(14)	(46)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(0)	1	1	2
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	(239)	(203)	(379)	(821)
Αναπόσβεστη αξία την 31 Δεκεμβρίου	590	34	42	666

Οι βελτιώσεις σε ακίνητα τρίτων αφορούν κτίρια που χρησιμοποιούνται από τον Όμιλο για τις δραστηριότητές του.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016 τα πάγια περιουσιακά στοιχεία υπό κατασκευή που περιλαμβάνονται παραπάνω ανήλθαν σε € 0,8 εκατ. (2015: € 0,3 εκατ.).

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η αναπόσβεστη αξία των χρηματοδοτικών μισθώσεων που περιλαμβάνεται στα ενσώματα πάγια στοιχεία ήταν μηδέν (2015: € 1,1 εκατ.).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

30. Επενδύσεις σε ακίνητα

Η κίνηση της αναπόσβεστης αξίας των επενδύσεων σε ακίνητα αναλύεται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Αξία κτήσεως:		
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	997	937
Μεταφορές από/ προς ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία	22	20
Λοιπές μεταφορές	2	(2)
Αγορές	33	85
Πωλήσεις και διαγραφές	(50)	(22)
Απομείωση	(18)	(19)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	(2)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	986	997
Συσσωρευμένες αποσβέσεις:		
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	(72)	(61)
Πωλήσεις και διαγραφές	3	1
Αποσβέσεις χρήσεως	(12)	(12)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	(0)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	(81)	(72)
Αναπόσβεστη αξία την 31 Δεκεμβρίου	905	925

Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, αναγνωρίστηκε στο λογαριασμό εσόδων από μη τραπεζικές υπηρεσίες της κατάστασης αποτελεσμάτων ποσό € 52 εκατ. (2015: € 48 εκατ.), το οποίο αφορά ενοίκια από επενδύσεις σε ακίνητα. Την 31 Δεκεμβρίου 2016 και 2015, δεν υπήρχαν δεσμεύσεις κεφαλαίων για επενδύσεις σε ακίνητα.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η εύλογη αξία για κάθε κατηγορία επενδύσεων σε ακίνητα παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Οι κύριες κατηγορίες επενδύσεων σε ακίνητα έχουν προσδιοριστεί με βάση την φύση, τα χαρακτηριστικά και τους κινδύνους που ενσωματώνουν τα ακίνητα αυτά. Οι εύλογες αξίες των επενδύσεων σε ακίνητα του Ομίλου κατηγοριοποιούνται στο επίπεδο 3 της ιεραρχίας εύλογης αξίας.

	31 Δεκεμβρίου 2016		31 Δεκεμβρίου 2015	
	Εύλογη αξία	Λογιστική αξία	Εύλογη αξία	Λογιστική αξία
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Οικιστικά				
Χώρες τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων	47	45	61	58
Σύνολο	47	45	61	58
Εμπορικά ακίνητα				
Ελλάδα	654	605	625	581
Χώρες τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων	135	129	155	150
Σύνολο	789	734	780	731
Οικόπεδα				
Ελλάδα	5	3	5	4
Χώρες τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων	42	42	48	48
Σύνολο	47	45	53	52
Βιομηχανικά				
Ελλάδα	50	40	52	41
Χώρες τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων	44	41	43	43
Σύνολο	94	81	95	84
Σύνολο	977	905	989	925

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι βασικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των επενδύσεων σε ακίνητα του Ομίλου είναι η προσέγγιση βάσει του εισοδήματος (κεφαλαιοποίηση εσόδων/μέθοδος προεξοφλημένων ταμειακών ροών), η προσέγγιση βάσει της αγοράς (συγκρίσιμων συναλλαγών) και η προσέγγιση βάσει κόστους, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και συνδυαστικά, ανάλογα με την κατηγορία του ακινήτου που αποτιμάται.

Η μέθοδος των προεξοφλημένων ταμειακών ροών χρησιμοποιείται για την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των επενδύσεων του Ομίλου σε εμπορικά ακίνητα. Η εύλογη αξία υπολογίζεται μέσω της εκτίμησης μίας σειράς μελλοντικών ταμειακών ροών, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες υποθέσεις σχετικά με τα οφέλη και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιοκτησία των ακινήτων (λειτουργικά έσοδα και έξοδα, δείκτες κενών ακινήτων, αύξηση εισοδήματος), συμπεριλαμβανομένης και της υπολειμματικής αξίας που αναμένεται να έχει το ακίνητο στο τέλος της προεξοφλητικής περιόδου. Για τον υπολογισμό της παρούσας αξίας των εν λόγω ταμειακών ροών εφαρμόζεται κατάλληλο προεξοφλητικό επιτόκιο της αγοράς.

Με την προσέγγιση βάσει εισοδήματος, η οποία χρησιμοποιείται επίσης και για την κατηγορία των επενδύσεων σε εμπορικά ακίνητα, η εύλογη αξία του ακινήτου είναι το αποτέλεσμα από την διαίρεση των καθαρών λειτουργικών εσόδων που παράγονται από το ακίνητο με το επιτόκιο κεφαλαιοποίησης (επιτόκιο απόδοσης).

Η προσέγγιση βάσει της αγοράς χρησιμοποιείται για επενδύσεις σε οικιστικά, εμπορικά ακίνητα και οικόπεδα. Η εύλογη αξία εκτιμάται βάσει δεδομένων για συγκρίσιμες συναλλαγές, είτε αναλύοντας τις πραγματικές συναλλαγές για παρόμοια ακίνητα, είτε χρησιμοποιώντας τις τιμές οι οποίες προκύπτουν μετά την διενέργεια των απαραίτητων προσαρμογών.

Η προσέγγιση βάσει κόστους χρησιμοποιείται για την εκτίμηση της εύλογης αξίας των επενδύσεων του Ομίλου σε οικιστικά και βιομηχανικά ακίνητα. Η προσέγγιση αυτή αναφέρεται στον υπολογισμό της εύλογης αξίας βάσει του τρέχοντος κόστους ανακατασκευής/αντικατάστασης (εκτιμώμενο κόστος κατασκευής), το οποίο εν συνεχεία μειώνεται βάσει κατάλληλου συντελεστή, προκειμένου να αντισταθμίσει τις αποσβέσεις του ακινήτου.

Οι αποτιμήσεις επενδύσεων σε ακίνητα του Ομίλου πραγματοποιούνται λαμβάνοντας υπόψη την μεγαλύτερη και βέλτιστη χρήση του κάθε περιουσιακού στοιχείου που είναι υλικά, νομικά και οικονομικά εφικτή.

31. Άυλα πάγια στοιχεία

	31 Δεκεμβρίου 2016			31 Δεκεμβρίου 2015		
	Λοιπά άυλα			Λοιπά άυλα		
	Υπεραξία € εκατ.	Πάγια στοιχεία € εκατ.	Σύνολο € εκατ.	Υπεραξία € εκατ.	Πάγια στοιχεία € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Αξία κτήσεως:						
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	519	361	880	541	347	888
Μεταφορές	-	(0)	(0)	-	10	10
Αγορές	-	43	43	-	22	22
Πωλήσεις και διαγραφές	-	(1)	(1)	-	(12)	(12)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπά	-	0	0	-	(1)	(1)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	-	-	(22)	(5)	(27)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	519	403	922	519	361	880
Συσσωρευμένες ζημιές απομείωσης/ αποσβέσεις:						
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	(519)	(234)	(753)	(519)	(219)	(738)
Μεταφορές	-	1	1	-	(4)	(4)
Αποσβέσεις χρήσεως	-	(26)	(26)	-	(26)	(26)
Πωλήσεις και διαγραφές	-	1	1	-	12	12
Συναλλαγματικές διαφορές	-	0	0	-	0	0
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	-	-	-	3	3
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	(519)	(258)	(777)	(519)	(234)	(753)
Αναπόσβεστη αξία την 31 Δεκεμβρίου	0	145	145	0	127	127

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Λογισμικά προγράμματα

Το 2016, η περίοδος απόσβεσης για συγκεκριμένα λειτουργικά τραπεζικά λογισμικά προγράμματα άλλαξε από 4-10 σε 4-15 έτη, βάσει των αναθεωρημένων προβλέψεων για την ωφέλιμη ζωή τους. Η αλλαγή εφαρμόστηκε μελλοντικά, χωρίς να έχει σημαντική επίδραση στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, και δεν αναμένεται στο μέλλον να έχει σημαντική επίδραση στα αποτελέσματα του Ομίλου.

32. Λοιπά στοιχεία ενεργητικού

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Απαιτήσεις από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων	695	677
Ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία από πλειστηριασμούς και σχετικές προκαταβολές	406	463
Ενεχυριασμένο ποσό που σχετίζεται με χρηματοοικονομική εγγύηση για τον πιστωτικό κίνδυνο Ελληνικού Δημοσίου	242	258
Απαιτήσεις από φόρο εισοδήματος	192	271
Λοιπές εγγυήσεις	74	182
Προπληρωμένα έξοδα και δεδουλευμένα έσοδα	57	39
Συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες (βλέπε παρακάτω)	101	10
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	185	251
Σύνολο	1.952	2.151

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, τα λοιπά στοιχεία ενεργητικού ποσού € 185 εκατ. (2015: € 251 εκατ.) αφορούν κυρίως σε απαιτήσεις από α) υπόλοιπα σε διακανονισμό με πελάτες, β) δημόσιους οργανισμούς, γ) νομικές υποθέσεις, μετά από προβλέψεις και δ) χρηματιστηριακές δραστηριότητες.

Παρακάτω παρατίθενται οι συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες του Ομίλου την 31 Δεκεμβρίου 2016:

Επωνυμία εταιρείας	Σημείωση	Χώρα εγκατάστασης	Τομέας δραστηριότητας	Ποσοστό συμμετοχής
Femion Ltd		Κύπρος	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού	66,45
ΤΕΦΙΝ Α.Ε. Εμπορίας αυτοκινήτων και μηχανημάτων ⁽¹⁾		Ελλάδα	Εταιρεία χρηματοδότησης πωλήσεων μεταφορικών μέσων	50,00
Sinda Enterprises Company Ltd		Κύπρος	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού	48,00
Singidunum - Buildings d.o.o. Beograd	β	Σερβία	Ανάπτυξη οικοδομικών σχεδίων	43,19
Global Χρηματοδοτήσεις Επενδύσεων Α.Ε. ⁽³⁾		Ελλάδα	Εταιρεία χρηματοδότησης επενδύσεων	33,82
Rosequeens Properties Ltd		Κύπρος	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού	33,33
Rosequeens Properties SRL		Ρουμανία	Εταιρεία επενδύσεων ακίνητης περιουσίας	33,33
Odyssey GP S.a.r.l.		Λουξεμβούργο	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού	20,00
Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών	γ	Ελλάδα	Εταιρεία χαρτοφυλακίου	20,00
Piraeus Port Plaza 1 Ανώνυμη Εταιρεία Αξιοποίησης και Εκμετάλλευσης Ακινήτων, Ξενοδοχειακών Εγκαταστάσεων και Επιχειρήσεων ⁽²⁾	δ	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας	50,00

⁽¹⁾ Το Δεκέμβριο του 2013, η Έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων των εταιρειών αποφάσισε τη ρευστοποίησή τους.

⁽²⁾ Η θυγατρική εταιρεία της Τράπεζας Grivalia Properties Α.Ε. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία κατέχει το 50% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας. Συνεπώς, σύμφωνα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης, το 10,42% των καθαρών περιουσιακών στοιχείων αναλογεί στους μετόχους της Τράπεζας, ενώ το 39,58% αναλογεί στα δικαιώματα τρίτων.

⁽³⁾ Ο όμιλος Global Χρηματοδοτήσεις Επενδύσεων (Global Χρηματοδοτήσεις Επενδύσεων Α.Ε. και οι θυγατρικές του) θεωρείται συγγενής επιχείρηση του Ομίλου.

Οι παρακάτω εταιρείες δεν λογιστικοποιούνται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις με τη μέθοδο της καθαρής θέσης:

(i) Φιλοξενία Θεατών , Επισκεπτών, Τουριστών Α.Ε., η οποία είναι αδρανής και υπό ρευστοποίηση συγγενής επιχείρηση και δεν λογιστικοποιείται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης λόγω μη σημαντικότητας.

(ii) Ωμέγα Μεσίτες Ασφαλίσεων και Αντασφαλίσεων Α.Ε. στη οποία ο Όμιλος συμμετέχει κατά 26,05%. Ο Όμιλος δεν εκπροσωπείται στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας και συνεπώς δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή στην εταιρεία.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Επίσης, η Femion Ltd. λογιστικοποιείται ως κοινοπραξία του Ομίλου σύμφωνα με την ουσία και το σκοπό της κοινοπρακτικής σύμβασης και τους όρους συμφωνίας των μετόχων, που απαιτούν την ομόφωνη συναίνεση των μετόχων για τις σημαντικές αποφάσεις και ορίζουν από κοινού έλεγχο μέσω της ίσης εκπροσώπησης των μετόχων στα διοικητικά όργανα της εταιρείας.

(α) Unitfinance A.E. Προώθησης τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, Ελλάδα

Το πρώτο τρίμηνο του 2016, ολοκληρώθηκε η ρευστοποίηση της εταιρείας.

(β) Singidunum - Buildings d.o.o. Beograd, Σερβία

Το Φεβρουάριο 2016, η IMO Property Investments A.D. Beograd απέκτησε το 50% των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της Singidunum - Buildings d.o.o. Beograd («Singidunum»), εταιρεία ακίνητης περιουσίας, με έδρα τη Σερβία, έναντι συνολικού τιμήματος € 10 εκατ. σε μετρητά. Κατά την ημερομηνία της εξαγοράς, η εύλογη αξία της αναλογίας του Ομίλου επί των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Singidunum ανερχόταν σε € 10,16 εκατ. Συνεπώς, προέκυψε ποσό € 0,16 εκατ. πέραν του κόστους επένδυσης, το οποίο συμπεριλήφθηκε ως έσοδο στην αναλογία του Ομίλου στα αποτελέσματα της εταιρείας το πρώτο τρίμηνο του 2016.

Κατά τη διάρκεια του 2016, το ποσοστό συμμετοχής του Ομίλου στη Singidunum μειώθηκε από 50% σε 43,19% λόγω της κεφαλαιοποίησης χρέους και των πρόσθετων αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου υπέρ του άλλου μετόχου Lamda Development B.V.

(γ) Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών, Ελλάδα

Την 4 Αυγούστου 2016, μετά την ολοκλήρωση της πώλησης του 80% της Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών, ο Όμιλος κατέχει ποσοστό συμμετοχής 20% στην εταιρεία. Συνεπώς, εφεξής, ο όμιλος Eurolife (Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών και οι θυγατρικές της) θεωρείται συγγενής επιχείρηση του Ομίλου (σημ.17).

(δ) Piraeus Port Plaza 1 Ανώνυμη Εταιρεία Αξιοποίησης και Εκμετάλλευσης Ακινήτων, Ξενοδοχειακών Εγκαταστάσεων και Επιχειρήσεων, Ελλάδα

Τον Οκτώβριο 2016, ο Όμιλος απέκτησε το 50% της εταιρείας επενδύσεων ακίνητης περιουσίας «Piraeus Port Plaza 1 Ανώνυμη Εταιρεία Αξιοποίησης και Εκμετάλλευσης Ακινήτων, Ξενοδοχειακών Εγκαταστάσεων και Επιχειρήσεων», μέσω της θυγατρικής του Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία με τίμημα ύψους € 1,62 εκατ. Βάσει των όρων της συμφωνίας των μετόχων, η εταιρεία θεωρείται κοινοπραξία του Ομίλου. Κατά την ημερομηνία της απόκτησης, η εύλογη αξία της αναλογίας του Ομίλου επί των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της εταιρείας ανερχόταν σε € 2,57 εκατ. Συνεπώς, προέκυψε ποσό € 0,95 εκατ. πέραν του κόστους επένδυσης, το οποίο συμπεριλήφθηκε ως έσοδο στην αναλογία του Ομίλου στα αποτελέσματα της εταιρείας το τέταρτο τρίμηνο του 2016.

Συγγενείς επιχειρήσεις σημαντικές για τον Όμιλο

Όσον αφορά τις συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες του Ομίλου, η Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών είναι η μόνη συγγενής επιχείρηση που θεωρείται σημαντική για τον Όμιλο. Τα οικονομικά στοιχεία σχετικά με την Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα:

	2016
	€ ΕΚΑΤ.
Κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού	2.261
Μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού	83
Σύνολο ενεργητικού	2.344
Κυκλοφορούντα στοιχεία υποχρεώσεων	346
Μη κυκλοφορούντα στοιχεία υποχρεώσεων	1.594
Σύνολο υποχρεώσεων	1.940
Λειτουργικά έσοδα	(16)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές)	(20)
Λοιπά αποτελέσματα	11
Συνολικό αποτέλεσμα μετά από φόρο	(9)
Μερίσματα που πληρώθηκαν στον Όμιλο	-

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η συνολική λογιστική αξία των κοινοπραξιών του Ομίλου την 31 Δεκεμβρίου 2016 ανερχόταν σε € 17 εκατ. (2015: € 6 εκατ.). Η αναλογία του Ομίλου επί των κερδών ή ζημιών και των συνολικών αποτελεσμάτων των παραπάνω εταιρειών δεν ήταν σημαντική.

Η συνολική λογιστική αξία των συγγενών επιχειρήσεων του Ομίλου, εξαιρουμένης της Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών, η οποία παρουσιάζεται παραπάνω, (δηλ. οι Global Χρηματοδοτήσεις Επενδύσεων Α.Ε. και Odyssey GP S.a.r.l.) την 31 Δεκεμβρίου 2016 ανερχόταν σε € 3 εκατ. (2015: € 4 εκατ.). Η αναλογία του Ομίλου επί των κερδών ή ζημιών και των συνολικών εσόδων των παραπάνω εταιρειών δεν ήταν σημαντική.

Ο Όμιλος δεν έχει αναγνωρίσει ζημιές από τη συμμετοχή του στις κοινοπραξίες του, καθώς το ποσό της αναλογίας του επί των ζημιών ήταν μεγαλύτερο από τη συμμετοχή του σε αυτές και δεν έχει υφιστάμενες υποχρεώσεις ή δεν έχει πραγματοποιήσει πληρωμές για λογαριασμό τους. Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, το ποσό των μη αναγνωρισμένων ζημιών για τις κοινοπραξίες του Ομίλου ανερχόταν σε € 1,5 εκατ. (2015: € 1,5 εκατ.). Το σωρευτικό ποσό των μη αναγνωρισμένων ζημιών για τις κοινοπραξίες ανερχόταν σε € 9,3 εκατ.

Ο Όμιλος δεν έχει ενδεχόμενες υποχρεώσεις αναφορικά με τη συμμετοχή του σε συγγενείς επιχειρήσεις ή κοινοπραξίες, ούτε μη αναγνωρισμένες δεσμεύσεις σε σχέση με τη συμμετοχή του σε κοινοπραξίες οι οποίες θα μπορούσαν να προκαλέσουν μελλοντική εκροή διαθεσίμων ή λουπών στοιχείων, εκτός από αυτές που παρατίθενται στη σημ. 45.

Με εξαίρεση την Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών, η οποία υπόκειται σε περιορισμούς βάσει του εποπτικού και νομικού της πλαισίου και διακρατά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού προκειμένου να ικανοποιήσει τις υποχρεώσεις της έναντι των ασφαλισμένων, δεν υπάρχουν σημαντικοί περιορισμοί (π.χ. που να προκύπτουν από δανειακές συμβάσεις, κανονιστικές απαιτήσεις ή συμβατικές συμφωνίες) στη δυνατότητα των συγγενών επιχειρήσεων ή των κοινοπραξιών να μεταφέρουν κεφάλαια στον Όμιλο, είτε με τη μορφή μερισμάτων ή μέσω της αποπληρωμής δανείων που έχουν χορηγηθεί από τον Όμιλο.

Γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού**Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Κεφαλαρίου Α.Ε., Ελλάδα**

Τον Ιανουάριο 2017, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του χρέους της ΝΙΚΑΣ Α.Ε. και των θυγατρικών της, η Τράπεζα απέκτησε το 41,67% των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Κεφαλαρίου Α.Ε. έναντι τιμήματος € 0,01 εκατ. Στη συνέχεια, η Τράπεζα συμμετείχε μαζί με τις άλλες τράπεζες οι οποίες είχαν συμμετοχή στο εξασφαλισμένο ομολογιακό δάνειο της ΝΙΚΑΣ Α.Ε. (η Alpha Bank και η Attica Bank), αναλογικά, δηλαδή με ποσό € 7,5 εκατ., στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Κεφαλαρίου Α.Ε. συνολικού ποσού € 18 εκατ.

Η Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Κεφαλαρίου Α.Ε., σε εκτέλεση της συμφωνίας για την αναδιάρθρωση του χρέους της ΝΙΚΑΣ Α.Ε., η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την ανταλλαγή χρέους με απόκτηση ακινήτου της εταιρείας, απέκτησε από τη ΝΙΚΑΣ Α.Ε. έναντι συνολικού τιμήματος € 17 εκατ. το εν λόγω ακίνητο, το οποίο είχε δοθεί ως εξασφάλιση του σχετικού ομολογιακού δανείου της εταιρείας. Το ποσό που εισπράχθηκε από την πώληση του ακινήτου χρησιμοποιήθηκε από τη ΝΙΚΑΣ Α.Ε. για τη μερική αποπληρωμή των δανειακών υποχρεώσεων της έναντι των τραπεζών.

Η Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Κεφαλαρίου Α.Ε. θα λογιστικοποιείται ως συγγενής επιχείρηση του Ομίλου.

Famar S.A., Λουξεμβούργο

Την 7 Μαρτίου 2017, η Τράπεζα απέκτησε το 24,37% των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της Famar S.A. έναντι τιμήματος € 2. Η απόκτηση έλαβε χώρα σε εκτέλεση ενός Πρωτοκόλλου Αναδιάρθρωσης, σύμφωνα με το οποίο η Marinopoulos Holding S.à r.l. είχε συμφωνήσει για την πώληση των μετοχών της εταιρείας στην Eurobank, την Alpha Bank, την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και την Τράπεζα Πειραιώς (οι Ελληνικές Τράπεζες). Κατά την ίδια ημερομηνία, η Έκτακτη Γενική Συνέλευση της εταιρείας αποφάσισε, μεταξύ άλλων, τη μετατροπή των παλαιών μετοχών της εταιρείας σε νέες μετοχές συγκεκριμένων κατηγοριών και δικαιωμάτων, οι οποίες κατανεμήθηκαν μεταξύ των νέων μετόχων της. Κατά συνέπεια, η συμμετοχή της Τράπεζας στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας μειώθηκε σε 23,55%.

Σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας των μετόχων που υπεγράφη την 7 Μαρτίου 2017, τη διοίκηση της Famar S.A. ανέλαβαν η Pillarstone και οι Ελληνικές Τράπεζες. Επιπλέον, συμφωνήθηκε ότι οι Ελληνικές Τράπεζες θα διαθέσουν στη Famar νέα κεφάλαια ύψους € 40 εκατ. (η Eurobank θα συμμετέχει με ποσοστό 24,37%) και ότι το εναπομείναν χρέος της Famar Holding θα αναδιαρθρωθεί.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο στόχος της απόκτησης της Famar S.A. από τις Ελληνικές Τράπεζες ήταν να μεγιστοποιηθεί η δυνατότητα ανάκτησης των δανείων που έχουν χορηγηθεί στον όμιλο Famar και στον όμιλο Μαρινόπουλου, του οποίου τα δάνεια είχαν εξασφαλιστεί με ενέχυρο μετοχές της Famar.

33. Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες

2016	2015
€ εκατ.	€ εκατ.
13.906	25.267

Εξασφαλισμένες υποχρεώσεις προς την ΕΚΤ και την ΤτΕ

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η Τράπεζα έχει μειώσει την εξάρτησή της από το μηχανισμό χρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος σε € 13,9 δις (εκ των οποίων € 11,9 δις αφορούν σε χρηματοδότηση από τον Έκτακτο Μηχανισμό Παροχής Ρευστότητας - ELA), κυρίως ως αποτέλεσμα της αύξησης του δανεισμού από συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων, της επιλεγμένης απομόχλευσης στοιχείων ενεργητικού, της χρησιμοποίηση μέρους του πλεονάσματος ρευστότητας των θυγατρικών στο εξωτερικό και της εισροής καταθέσεων. Την 28 Φεβρουαρίου 2017, η χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα ανήλθε σε € 14,1 δις, εκ των οποίων € 12,1 δις αφορούν σε χρηματοδότηση από τον ELA.

34. Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

2016	2015
€ εκατ.	€ εκατ.
7.275	3.969
362	478
69	39
74	30
7.780	4.516

Εξασφαλισμένες υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα
 Δανεισμός από διεθνή χρηματοπιστωτικά και λοιπά ιδρύματα
 Διατραπεζικός δανεισμός
 Τρεχούμενοι λογαριασμοί τραπεζών και υπόλοιπα σε διακανονισμό
Σύνολο

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η πλειοψηφία των εξασφαλισμένων υποχρεώσεων από συναλλαγές με λοιπές τράπεζες πραγματοποιήθηκε με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εξωτερικού με εγγύηση ομόλογα ΤΧΣ, καλυμμένες ομολογίες και ομόλογα εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου που εκδόθηκαν και διακρατήθηκαν από την Τράπεζα (σημ. 26 και 36). Την 31 Δεκεμβρίου 2016, ο δανεισμός από διεθνή χρηματοπιστωτικά και λοιπά ιδρύματα περιλαμβάνει δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (European Investment Bank), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη (European Bank for Reconstruction and Development) και από λοιπά παρόμοια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εκ των οποίων οι εξασφαλισμένες υποχρεώσεις ανήλθαν σε € 58 εκατ. (2015: € 206 εκατ.).

35. Υποχρεώσεις προς πελάτες

2016	2015
€ εκατ.	€ εκατ.
19.124	17.679
14.806	13.653
53	53
48	61
34.031	31.446

Καταθέσεις ταμιευτηρίου και τρεχούμενοι λογαριασμοί
 Προθεσμιακές καταθέσεις
 Συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων
 Λοιπά προθεσμιακά προϊόντα (σημ. 36)
Σύνολο

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η λογιστική αξία των σύνθετων καταθέσεων που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, ανήλθε σε € 3 εκατ. (2015: € 4 εκατ.) ενώ η σωρευτική μεταβολή στην εύλογη αξία τους, λόγω μεταβολής των συνθηκών αγοράς, σε € 1 εκατ. κέρδος (2015: € 1 εκατ. κέρδος).

Η μεταβολή στην εύλογη αξία των σύνθετων καταθέσεων συμψηφίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων με αντίθετη μεταβολή στην εύλογη αξία σύνθετων παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας και των συμβατικών μη προεξοφλημένων υποχρεώσεων πληρωτέων στη λήξη των σύνθετων καταθέσεων ανήλθε σε € 1 εκατ. (2015: € 1 εκατ.).

Τα λοιπά προθεσμιακά προϊόντα αποτελούνται από (α) μεσοπρόθεσμους τίτλους κύριας οφειλής που κατείχαν πελάτες του Ομίλου ποσού € 16 εκατ. (2015: € 28 εκατ.) και (β) τίτλους μειωμένης εξασφάλισης που κατείχαν πελάτες του Ομίλου, ποσού € 32 εκατ. (2015: € 33 εκατ.).

36. Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Μεσοπρόθεσμοι τίτλοι (EMTN) (σημ. 35)	59	108
Τίτλοι μειωμένης εξασφάλισης - Lower Tier II (σημ. 35)	43	42
Σύνολο	102	150

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η λογιστική αξία των σύνθετων τίτλων που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων ανήλθε σε € 3 εκατ. (2015: € 38 εκατ.), ενώ η σωρευτική μεταβολή της εύλογης αξίας τους σε € 0,5 εκατ. κέρδος (2015: € 0,2 εκατ. κέρδος). Για τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των σύνθετων τίτλων λαμβάνεται υπόψη ο πιστωτικός κίνδυνος του Ομίλου. Το σύνολο της αποτίμησης των σύνθετων τίτλων την 31 Δεκεμβρίου 2016 λόγω μεταβολής του πιστωτικού κινδύνου ανήλθε σε € 0,4 εκατ. κέρδος (2015: € 0,1 εκατ. κέρδος). Η μεταβολή στην εύλογη αξία των σύνθετων τίτλων που οφείλεται σε κίνδυνο αγοράς, εξαιρουμένου του πιστωτικού κινδύνου του Ομίλου, συμψηφίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων με αντίθετη μεταβολή στην εύλογη αξία σύνθετων παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων.

Η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας και των συμβατικών μη προεξοφλημένων υποχρεώσεων πληρωτέων στη λήξη των σύνθετων τίτλων ανήλθε σε € 0,3 εκατ. (2015: € 0,2 εκατ.).

Η χρηματοδότηση του Ομίλου προέρχεται από τίτλους στα πλαίσια του προγράμματος EMTN, τιτλοποιήσεις διαφόρων κατηγοριών δανείων, καλυμμένες ομολογίες και ομόλογα εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου (σημ. 43):

Μεσοπρόθεσμοι τίτλοι (EMTN)

Κατά τη διάρκεια της χρήσης, ο Όμιλος προχώρησε στην επαναγορά μεσοπρόθεσμων τίτλων ονομαστικής αξίας € 22 εκατ., αναγνωρίζοντας κέρδος € 2 εκατ., το οποίο παρουσιάστηκε στα «Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών» της Κατάστασης αποτελεσμάτων του Ομίλου, ενώ τίτλοι ονομαστικής αξίας € 39 εκατ. έληξαν. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η λογιστική αξία της υποχρέωσης ανήλθε σε € 75 εκατ., εκ των οποίων € 16 εκατ. διακρατούνταν από τους πελάτες του Ομίλου (σημ. 35).

Την 29 Οκτωβρίου 2015, η Τράπεζα αποφάσισε τη διενέργεια προγράμματος διαχείρισης στοιχείων παθητικού (Liability Management Exercise-LME), σε συνδυασμό με την αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου (σημ. 39). Την 23 Νοεμβρίου 2015, η Τράπεζα ανακοίνωσε ότι το συνολικό προϊόν εξαγοράς των τίτλων που έγιναν αποδεκτοί στα πλαίσια του LME ανήλθε σε € 418 εκατ., εκ των οποίων τα € 247 εκατ. αφορούσαν μεσοπρόθεσμους τίτλους (EMTN). Η αντίστοιχη ονομαστική αξία των EMTN ανήλθε σε € 207 εκατ. (€ 128 εκατ. κατέχονταν από τρίτους).

Τίτλοι μειωμένης εξασφάλισης (Lower Tier-II)

Οι τίτλοι μειωμένης εξασφάλισης Lower Tier-II που έχουν εκδοθεί από τον Όμιλο ανέρχονταν σε € 75 εκατ. στις 31 Δεκεμβρίου 2016, εκ των οποίων € 32 εκατ. διακρατούνταν από τους πελάτες του Ομίλου (σημ. 35). Τα ομόλογα λήγουν σε δέκα έτη με δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής μετά από πέντε έτη. Τα ομόλογα πληρώνουν τόκο ανά τρίμηνο που υπολογίζεται με βάση το Euribor τριμήνου πλέον 160 μονάδων βάσης, αποτελούν ομολογιακό δάνειο μειωμένης εξασφάλισης (Lower Tier II) για τον Όμιλο και είναι εισηγμένα στο Χρηματιστήριο του Λουξεμβούργου.

Την 23 Νοεμβρίου 2015, η Τράπεζα ανακοίνωσε ότι το συνολικό προϊόν εξαγοράς των τίτλων μειωμένης εξασφάλισης που συμμετείχαν στο προαναφερόμενο LME ανήλθε σε € 154 εκατ., που αντιστοιχούσαν σε ονομαστική αξία € 192 εκατ. Κατά συνέπεια, ο Όμιλος αναγνώρισε κέρδη € 27 εκατ. μετά φόρων από το LME των τίτλων μειωμένης εξασφάλισης, το οποίο παρουσιάστηκε στη γραμμή «Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών» της κατάστασης αποτελεσμάτων του Ομίλου, για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ομόλογα από τιτλοποιήσεις

Τον Ιούλιο του 2016, η Τράπεζα προχώρησε στην έκδοση ομολόγων με τιτλοποίηση στεγαστικών δανείων ονομαστικής αξίας € 1,9 δις, η οποία πραγματοποιήθηκε μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού Tegea Plc. Η συνολική έκδοση διακρατήθηκε πλήρως από την Τράπεζα.

Ομόλογα εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου και καλυμμένες ομολογίες

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, τα ομόλογα εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα του Προγράμματος Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας (σημ. 4), καθώς και οι καλυμμένες ομολογίες, ονομαστικής αξίας € 2.500 εκατ. και € 2.275 εκατ., αντίστοιχα, κατέχονταν από την Τράπεζα και τις θυγατρικές της.

Κατά τη διάρκεια της χρήσης, ο Όμιλος προχώρησε στην έκδοση καλυμμένων ομολογιών ονομαστικής αξίας € 2.175 εκατ., διακρατούμενων πλήρως από την Τράπεζα.

Κατά τη διάρκεια της χρήσης, ομόλογα εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου ονομαστικής αξίας € 6.650 εκατ. έληξαν, ενώ ομόλογα ονομαστικής αξίας € 3.893 εκατ. αποπληρώθηκαν.

Οι απαιτούμενες γνωστοποιήσεις σχετικά με τις εκδοθείσες καλυμμένες ομολογίες, βάσει της Π.Δ.Τ.Ε. 2620/28.08.2009, είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Τράπεζας (Έκθεση προς Επενδυτές για τα Προγράμματα Καλυμμένων Ομολογιών).

37. Λοιπές υποχρεώσεις

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Υπόλοιπα σε διακανονισμό ⁽¹⁾	249	196
Λοιπές προβλέψεις	121	143
Προεισπραγμένα έσοδα και έξοδα δεδουλευμένα	82	70
Χρηματοοικονομική εγγύηση για πιστωτικό κίνδυνο Ελληνικού Δημοσίου	48	50
Υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία (σημ. 38)	48	42
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος	18	15
Αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις (σημ. 16)	3	5
Λοιπές υποχρεώσεις	209	221
Σύνολο	778	742

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει υπόλοιπα σε διακανονισμό που σχετίζονται με τραπεζικές επιταγές και εμβάσματα, συναλλαγές πιστωτικών καρτών, λοιπές τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, οι λοιπές υποχρεώσεις ποσού € 209 εκατ. αφορούν κυρίως σε α) υποχρεώσεις σε προμηθευτές και πιστωτές, β) εισφορές σε ασφαλιστικούς οργανισμούς και γ) υποχρεώσεις από λοιπούς φόρους και τέλη.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, οι λοιπές προβλέψεις ποσού € 121 εκατ. αφορούν κυρίως σε εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και απαιτήσεις υπό αμφισβήτηση ποσού € 67 εκατ. (σημ. 45), έξοδα αναδιάρθρωσης ποσού € 36 εκατ. (εκ των οποίων ποσό € 34 εκατ., μετά από πληρωμές σχετίζεται με το Πρόγραμμα Εθελούσιας Εξόδου και ποσό € 2 εκατ. σχετίζεται με την απόκτηση του Καταστήματος της Alpha Bank στη Βουλγαρία από την Eurobank Bulgaria A.D., σημ. 47) και λοιπές προβλέψεις για λειτουργικούς κινδύνους ποσού € 13 εκατ.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η κίνηση των λοιπών προβλέψεων του Ομίλου παρουσιάζεται παρακάτω:

	31 Δεκεμβρίου 2016		
	Εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και απαιτήσεις υπό αμφισβήτηση € εκατ.	Λοιπά € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουάριου	66	77	143
Υπόλοιπο από απόκτηση επιχειρήσεων	-	2	2
Προβλέψεις χρήσης	6	61	67
Χρησιμοποιηθείσες προβλέψεις	(0)	(10)	(10)
Ανακτήσεις χρήσης	(4)	(0)	(4)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις ⁽¹⁾	(1)	(76)	(77)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	67	54	121

	31 Δεκεμβρίου 2015		
	Εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και απαιτήσεις υπό αμφισβήτηση € εκατ.	Λοιπά € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουάριου	60	37	97
Προβλέψεις χρήσης	8	64	72
Χρησιμοποιηθείσες προβλέψεις	(1)	(14)	(15)
Ανακτήσεις χρήσης	(2)	(1)	(3)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	1	(6)	(5)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(0)	(3)	(3)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	66	77	143

⁽¹⁾ Οι λοιπές κινήσεις περιλαμβάνουν ποσό € 76 εκατ. για αποζημιώσεις που πληρώθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου το οποίο παρουσιάζεται στην κίνηση της υποχρέωσης για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία (σημ. 38).

Η εφαρμογή του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου, το οποίο είχε σχεδιαστεί για το προσωπικό του Ομίλου στην Ελλάδα στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου αναδιάρθρωσης της Τράπεζας και σύμφωνα με τις σχετικές κύριες δεσμεύσεις που περιγράφονται σε αυτό (σημ. 6), ξεκίνησε στο δεύτερο τρίμηνο του 2016 και αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί εντός των επόμενων μηνών.

Σε αυτό το πλαίσιο και προτού προσδιοριστεί το κόστος του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου, στο δεύτερο τρίμηνο του 2016, ο Όμιλος προέβη σε επαναμέτρηση της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, επικαιροποιώντας τις τελευταίες ετήσιες αναλογιστικές μελέτες. Η επαναμέτρηση είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία κατά € 4 εκατ., συνολικά.

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το κόστος που εκτιμήθηκε για το Πρόγραμμα Εθελούσιας Εξόδου ανέρχονταν σε περίπου € 111 εκατ., μετά από προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, εκ των οποίων ποσό € 49 εκατ. έχει αναγνωριστεί στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου για το 2016 (2015: € 62 εκατ.) (σημ. 14). Το Πρόγραμμα Εθελούσιας Εξόδου στοχεύει στην αύξηση της λειτουργικής αποδοτικότητας του Ομίλου, με την ετήσια εκτιμώμενη εξοικονόμηση να ανέρχεται σε € 46 εκατ.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

38. Υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία

Ο Όμιλος σχηματίζει πρόβλεψη αποζημίωσης του προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία για τους υπαλλήλους του στην Ελλάδα και το εξωτερικό, που δικαιούνται εφάπαξ αποζημίωση όταν αυτοί παραμένουν στην υπηρεσία μέχρι τη συνήθη ηλικία συνταξιοδότησης. Η αποζημίωση αυτή υπολογίζεται βάσει των ετών υπηρεσίας και των απολαβών των υπαλλήλων κατά την ημερομηνία συνταξιοδότησης, σύμφωνα με την ισχύουσα εργατική νομοθεσία. Οι ανωτέρω υποχρεώσεις αποζημίωσης λόγω εξόδου από την υπηρεσία συνήθως εκθέτουν τον Όμιλο σε αναλογιστικούς κινδύνους, όπως ο κίνδυνος επιτοκίου και ο κίνδυνος μεταβολής των μισθών. Ως εκ τούτου, μια μείωση στο προεξοφλητικό επιτόκιο που χρησιμοποιείται στον υπολογισμό της παρούσας αξίας των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών εκροών ή μια αύξηση στους μελλοντικούς μισθούς, θα αυξήσουν την υποχρέωση του Ομίλου.

Η μεταβολή της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία παρουσιάζεται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	42	41
Κόστος τρέχουσας απασχόλησης	3	3
Τόκος στην υποχρέωση	1	1
Κόστος προϋπηρεσίας και (κέρδη)/ζημιές διακανονισμών	77	5
Επαναμετρήσεις:		
Αναλογιστικά (κέρδη)/ζημιές λόγω μεταβολής των χρηματοοικονομικών παραδοχών	5	1
Αναλογιστικά (κέρδη)/ζημιές λόγω μεταβολής των δημογραφικών παραδοχών	2	-
Αναλογιστικά (κέρδη)/ζημιές λόγω εμπειρικών αναπροσαρμογών	(1)	(1)
Αποζημιώσεις που πληρώθηκαν	(81)	(7)
Συναλλαγματικές διαφορές	(0)	0
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	(1)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	48	42

Το 2016, ο Όμιλος ξεκίνησε την εφαρμογή του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου (σημ. 37), στα πλαίσια του οποίου οι αποζημιώσεις που πληρώθηκαν ανήλθαν σε € 81 εκατ. Η πρόβλεψη αποζημίωσης προσωπικού λόγω συνταξιοδότησης που είχε σχηματιστεί για τους υπαλλήλους που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα ανήλθε σε € 5 εκατ.

Οι πιο σημαντικές αναλογιστικές παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν (εκφρασμένες σε σταθμισμένους μέσους όρους) παρουσιάζονται παρακάτω:

	2016	2015
	%	%
Προεξοφλητικό επιτόκιο	1,9	2,6
Μελλοντική αύξηση μισθών	2,4	2,2

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η μέση διάρκεια της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία ήταν 18 έτη (2015: 18 έτη).

Η ανάλυση ευαισθησίας των σημαντικότερων παραδοχών, με βάση μια εύλογη μεταβολή αυτών, που χρησιμοποιήθηκαν την 31 Δεκεμβρίου 2016 παρουσιάζεται παρακάτω:

Η αύξηση/(μείωση) του προεξοφλητικού επιτοκίου κατά 50 μονάδες βάσης/(50 μονάδες βάσης), θα είχε ως αποτέλεσμα τη (μείωση)/αύξηση της υποχρέωσης κατά (€ 3,6 εκατ.)/ € 3,9 εκατ.

Η αύξηση/(μείωση) των μελλοντικών μισθών κατά 0,5%/(0,5%), θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση/(μείωση) της υποχρέωσης κατά € 3,7 εκατ./ (€ 3,5 εκατ.).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η παραπάνω ανάλυση ευαισθησίας βασίζεται στην αλλαγή μιας παραδοχής διατηρώντας τις υπόλοιπες σταθερές. Στην πράξη αυτό δεν είναι σύνηθες να συμβεί και οι μεταβολές σε κάποιες από τις παραδοχές μπορεί να συσχετίζονται.

Οι μέθοδοι και οι παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν για την προετοιμασία της παραπάνω ανάλυσης ευαισθησίας είναι συνεπείς με αυτές που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση της υποχρέωσης καθορισμένων παροχών και δεν μεταβλήθηκαν συγκριτικά με την προηγούμενη χρήση.

39. Μετοχικό κεφάλαιο-κοινές μετοχές, διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο και ίδιες μετοχές

Η ονομαστική αξία των μετοχών της Τράπεζας είναι € 0,30 ανά μετοχή (2015: € 0,30). Το κοινό μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας είναι πλήρως καταβεβλημένο. Η μεταβολή του μετοχικού κεφαλαίου-κοινών μετοχών, της διαφοράς από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο και των ιδίων μετοχών παρουσιάζεται παρακάτω:

	Μετοχικό κεφάλαιο - κοινές μετοχές			Διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο		
	€ εκατ.	Ίδιες μετοχές € εκατ.	Καθαρό ποσό € εκατ.	€ εκατ.	Ίδιες μετοχές € εκατ.	Καθαρό ποσό € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2015	4.412	(0)	4.412	6.682	0	6.682
Μείωση μετοχικού κεφαλαίου με συνένωση των μετοχών (reverse split)	(4.368)	-	(4.368)	-	-	-
Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου μετά από έξοδα	612	-	612	1.374	-	1.374
Αγορά ιδίων μετοχών	-	(8)	(8)	-	4	4
Πώληση ιδίων μετοχών	-	8	8	-	(5)	(5)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2015	656	(0)	656	8.056	(1)	8.055
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2016	656	(0)	656	8.056	(1)	8.055
Αγορά ιδίων μετοχών	-	(1)	(1)	-	(1)	(1)
Πώληση ιδίων μετοχών	-	0	0	-	1	1
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2016	656	(1)	655	8.056	(1)	8.055

Η μεταβολή του αριθμού των μετοχών της Τράπεζας παρουσιάζεται παρακάτω:

	Αριθμός μετοχών		
	Εκδοθείσες κοινές μετοχές	Ίδιες μετοχές	Καθαρό ποσό
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2015	14.707.876.542	(1.241.629)	14.706.634.913
Μείωση μετοχικού κεφαλαίου με συνένωση των μετοχών (reverse split)	(14.560.797.777)	-	(14.560.797.777)
Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου	2.038.920.000	-	2.038.920.000
Αγορά ιδίων μετοχών	-	(25.687.364)	(25.687.364)
Πώληση ιδίων μετοχών	-	26.148.100	26.148.100
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2015	2.185.998.765	(780.893)	2.185.217.872
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2016	2.185.998.765	(780.893)	2.185.217.872
Αγορά ιδίων μετοχών	-	(3.006.180)	(3.006.180)
Πώληση ιδίων μετοχών	-	2.299.502	2.299.502
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2016	2.185.998.765	(1.487.571)	2.184.511.194

Σε συνέχεια της ανακοίνωσης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) των αποτελεσμάτων της Συνολικής Αξιολόγησης (ΣΑ) την 31 Οκτωβρίου 2015, και σύμφωνα με το Νόμο 4340/2015, ο οποίος μεταρρύθμισε το πλαίσιο για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, την 3 Νοεμβρίου 2015, το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας αποφάσισε τη σύγκληση Έκτακτης Γενικής Συνέλευσης στις 16 Νοεμβρίου 2015 για την έγκριση της αύξησης του μετοχικού της κεφαλαίου (ΑΜΚ). Σε συνδυασμό με την ΑΜΚ, η Τράπεζα αποφάσισε τη διενέργεια προγράμματος διαχείρισης στοιχείων παθητικού (Liability Management Exercise-LME) την 29 Οκτωβρίου 2015.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τη 16 Νοεμβρίου 2015, η Έκτακτη Γενική Συνέλευση των Μετόχων της Τράπεζας ενέκρινε τα ακόλουθα:

α) τη μείωση του ανερχόμενου σε € 4.412 εκατ. κοινού μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας κατά € 4.368 εκατ. μέσω ταυτόχρονης (i) αύξησης της ονομαστικής αξίας της κοινής ονομαστικής μετοχής της Τράπεζας και μείωσης του συνολικού αριθμού των κοινών μετοχών της, μέσω συνένωσής τους με αναλογία εκατό (100) παλαιές σε μία (1) νέα κοινή ονομαστική μετοχή (reverse split), και (ii) μείωσης της νέας ονομαστικής αξίας της κοινής ονομαστικής μετοχής (προερχόμενης από το reverse split) σε € 0,30, με σκοπό την απόσβεση ζημιών εις νέον δια του σχηματισμού ισόποσου αποθεματικού προς συμψηφισμό.

β) την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας για την άντληση κεφαλαίων μέχρι και € 2.039 εκατ., με την καταβολή μετρητών ή/και εισφορά σε είδος, την κατάργηση του δικαιώματος προτίμησης των κοινών μετοχών της, συμπεριλαμβανομένου του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) και του μοναδικού προνομιούχου μετόχου της, δηλ. του Ελληνικού Δημοσίου, και την έκδοση νέων κοινών ονομαστικών μετοχών, ονομαστικής αξίας € 0,30 η κάθε μία.

Την 23 Νοεμβρίου 2015, σε συνέχεια της ολοκλήρωσης της ΑΜΚ συνολικού ποσού € 2.039 εκατ., η Τράπεζα ανακοίνωσε ότι οι συνολικά 2.038.920.000 νέες κοινές ονομαστικές μετοχές της (που εκδίδονται δυνάμει της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της) κατανεμήθηκαν ως εξής: (α) 1.621.150.153 από τις νέες μετοχές (80% επί του συνόλου των νέων μετοχών) κατανεμήθηκαν στους ειδικούς επενδυτές, θεσμικούς και λοιπούς επενδυτές που εκπλήρωναν ορισμένα κριτήρια, και (β) 417.769.847 από τις νέες μετοχές (20% επί του συνόλου των νέων μετοχών) κατανεμήθηκαν σε επενδυτές των οποίων οι τίτλοι έγιναν αποδεκτοί τελικώς προς εξαγορά, σύμφωνα με τους όρους της άσκησης διαχείρισης παθητικού (liability management exercise-LME).

Τα έξοδα που σχετίζονται άμεσα με την προαναφερθείσα αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ανήλθαν σε € 75 εκατ. (€ 53 εκατ., μετά από φόρους), εκ των οποίων ποσό € 69 εκατ. είχε εξοφληθεί έως την 31 Δεκεμβρίου 2015.

Ίδιες μετοχές

Με βάση το Νόμο 3756/2009, οι τράπεζες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Ενίσχυσης Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας δεν επιτρέπεται να αποκτήσουν ίδιες μετοχές, σύμφωνα με το άρθρο 16 του νόμου περί Ανωνύμων Εταιρειών.

Στα συνήθη πλαίσια των εργασιών τους, οι θυγατρικές εταιρείες του Ομίλου ενδέχεται να πραγματοποιήσουν αγορές και πωλήσεις ιδίων μετοχών.

40. Μετοχικό κεφάλαιο-προνομιούχες μετοχές

Μετοχικό κεφάλαιο-Προνομιούχες μετοχές		
Αριθμός μετοχών	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
345.500.000	950	950

Τη 12 Ιανουαρίου 2009, η Έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων της Τράπεζας ενέκρινε την έκδοση 345.500.000 προνομιούχων μετοχών χωρίς δικαίωμα ψήφου, μη διαπραγματεύσιμων, μη μεταβιβάσιμων, μη σωρευτικής σταθερής απόδοσης 10% φορολογικά εκπιπτόμενης, με ονομαστική αξία € 2,75 έκαστη, σύμφωνα με το Νόμο 3723/2008 «Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας», οι οποίες καλύφθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο με ομόλογα ίσης αξίας. Η έκδοση ανήλθε σε € 940 εκατ., μετά από έξοδα, και ολοκληρώθηκε την 21 Μαΐου 2009. Σύμφωνα με το τρέχον νομικό και εποπτικό πλαίσιο, οι εκδοθείσες μετοχές περιλαμβάνονται για εποπτικούς σκοπούς στα μέσα κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 του Ομίλου (Common Equity Tier I Capital).

Οι προνομιούχες μετοχές παρέχουν δικαίωμα σταθερής μη σωρευτικής απόδοσης 10% στην τιμή της έκδοσης κάθε προνομιούχου μετοχής, υπό τις προϋποθέσεις διατήρησης του ελάχιστου ορίου των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, που θέτει η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), της ύπαρξης αποθεματικών που δύναται να διανεμηθούν κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 44Α του Νόμου περί Ανωνύμων Εταιρειών 2190/1920 και της έγκρισης της Τακτικής Γενικής Συνέλευσης των μετόχων. Μετά την πάροδο πέντε ετών από την έκδοση των προνομιούχων μετοχών, δύναται να γίνει αποπληρωμή τους στην ονομαστική τους αξία. Εφόσον δεν είναι δυνατή η κατά τα ως άνω εξαγορά λόγω του ότι δεν πληρούται ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας που θέτει η ΤτΕ, οι προνομιούχες μετοχές μετατρέπονται σε κοινές ή μετοχές άλλης υφιστάμενης κατά το χρόνο της μετατροπής κατηγορίας με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας μετά από εισήγηση του Διοικητή της ΤτΕ. Προϋπόθεση υλοποίησης της ως άνω μετατροπής αποτελεί η υποβολή στη λήξη της πενταετίας και έγκριση από τον Υπουργό Οικονομίας, μετά από σχετική εισήγηση του Διοικητή της ΤτΕ, σχεδίου αναδιάρθρωσης του πιστωτικού ιδρύματος σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Για τον προσδιορισμό της σχέσης μετατροπής των προνομιούχων μετοχών λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος της αξίας των ονομαστικών μετοχών της

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τράπεζας κατά το τελευταίο έτος διαπραγμάτευσης τους. Στην περίπτωση μη αποπληρωμής των προνομιούχων μετοχών από την Τράπεζα έως τη λήξη των πέντε ετών, η προαναφερθείσα απόδοση αυξάνει κατά 2% ανά έτος, έπειτα από σχετική απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, μετά από σύσταση της ΤτΕ.

Βάσει των αποτελεσμάτων του 2016 και του Νόμου 3723/2008 σε συνδυασμό με το άρθρο 44Α του Νόμου περί Ανωνύμων Εταιρειών 2190/1920, δεν επιτρέπεται η διανομή μερίσματος τόσο στους κατόχους κοινών όσο και στους κατόχους προνομιούχων μετοχών.

41. Προνομιούχοι τίτλοι

Τη 18 Μαρτίου 2005, ο Όμιλος, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, εξέδωσε προνομιούχους τίτλους ποσού € 200 εκατ. οι οποίοι αποτελούν πρόσθετα εποπτικά κεφάλαια (Lower Tier I Σειρά Α) για τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το υπόλοιπο της Σειράς Α ήταν € 2 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων έκδοσης). Οι προνομιούχοι τίτλοι δεν έχουν προκαθορισμένη ημερομηνία αποπληρωμής και δίνουν στον εκδότη το δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής τους στην ονομαστική τους αξία στις 18 Μαρτίου 2010, και ετησίως από τότε και στο εξής και είναι εισηγμένοι στα Χρηματιστήρια του Λουξεμβούργου και της Φρανκφούρτης.

Τη 2 Νοεμβρίου 2005, ο Όμιλος, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, εξέδωσε προνομιούχους τίτλους ποσού € 400 εκατ. οι οποίοι αποτελούν πρόσθετα εποπτικά κεφάλαια (Lower Tier I Σειρά Β) για τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το υπόλοιπο της Σειράς Β ήταν € 4 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων έκδοσης). Οι προνομιούχοι τίτλοι δεν έχουν προκαθορισμένη ημερομηνία αποπληρωμής και δίνουν στον εκδότη το δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής τους στην ονομαστική τους αξία στις 2 Νοεμβρίου 2015, και σε τριμηνιαία βάση από τότε και στο εξής και είναι εισηγμένοι στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου.

Την 9 Νοεμβρίου και την 21 Δεκεμβρίου 2005, ο Όμιλος, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, εξέδωσε προνομιούχους τίτλους ποσού € 150 εκατ. και € 50 εκατ., αντίστοιχα, οι οποίοι αποτελούν πρόσθετα εποπτικά κεφάλαια (Lower Tier I Σειρά Γ) για τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το υπόλοιπο της Σειράς Γ ήταν € 18 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων έκδοσης). Οι προνομιούχοι τίτλοι δεν έχουν προκαθορισμένη ημερομηνία αποπληρωμής και δίνουν στον εκδότη το δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής τους στην ονομαστική τους αξία στις 9 Ιανουαρίου 2011, και σε τριμηνιαία βάση από τότε και στο εξής. Οι προνομιούχοι τίτλοι είναι εισηγμένοι στα Χρηματιστήρια του Λονδίνου, της Φρανκφούρτης και του Euronext Άμστερνταμ.

Την 29 Ιουλίου 2009, ο Όμιλος, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, εξέδωσε € 300 εκατ. προνομιούχων τίτλων οι οποίοι αποτελούν εποπτικά κεφάλαια (Tier I Σειρά Δ) για τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το υπόλοιπο της Σειράς Δ ήταν € 19 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων έκδοσης). Οι προνομιούχοι τίτλοι δεν έχουν προκαθορισμένη ημερομηνία αποπληρωμής και παρέχουν στον εκδότη το δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής πέντε χρόνια μετά την ημερομηνία έκδοσης και σε ετήσια βάση από τότε και στο εξής. Επιπρόσθετα, οι τίτλοι μετά τον Οκτώβριο του 2014 είναι μετατρέψιμοι, κατόπιν άσκησης του δικαιώματος μετατροπής είτε από τον εκδότη είτε από τον ομολογιούχο και υπό ορισμένες συνθήκες, σε κοινές μετοχές Eurobank στο χαμηλότερο συντελεστή μετατροπής βάσει: α) 12% μείωσης της τρέχουσας τιμής της μετοχής κατά το τελευταίο διάστημα που θα προηγηθεί της ανταλλαγής ή β) της ονομαστικής αξίας της κοινής μετοχής της Τράπεζας. Οι προνομιούχοι τίτλοι είναι εισηγμένοι στο Χρηματιστήριο Αξιών του Λονδίνου.

Όλες οι υποχρεώσεις του εκδότη, αναφορικά με τις ανωτέρω εκδόσεις των προνομιούχων τίτλων, καλύπτονται από εγγυήσεις μειωμένης εξασφάλισης από την Τράπεζα. Οι αναλυτικοί όροι της κάθε έκδοσης, μαζί με την μερισματική τους απόδοση ή/και τη βάση υπολογισμού της είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Τράπεζας. Το μέρισμα των προνομιούχων τίτλων πρέπει να δηλωθεί και να πληρωθεί στην περίπτωση που η Τράπεζα διανείμει μέρισμα. Το 2016 και το 2015, η Τράπεζα δεν διένειμε μέρισμα (σημ. 51). Συνεπώς, η ERB Hellas Funding Ltd ανακοίνωσε τη μη καταβολή του μη σωρευτικού μερίσματος των παραπάνω σειρών προνομιούχων τίτλων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η κίνηση των προνομιούχων τίτλων που εξέδωσε ο Όμιλος μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, παρουσιάζεται παρακάτω:

	Έκδοση Α	Έκδοση Β	Έκδοση Γ	Έκδοση Δ	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2015	2	5	49	21	77
Εξαγορά προνομιούχων τίτλων (LME)	(0)	(1)	(31)	(2)	(34)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2015	<u>2</u>	<u>4</u>	<u>18</u>	<u>19</u>	<u>43</u>
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2016	<u>2</u>	<u>4</u>	<u>18</u>	<u>19</u>	<u>43</u>

Την 29 Οκτωβρίου 2015, η Τράπεζα αποφάσισε τη διενέργεια προγράμματος διαχείρισης στοιχείων παθητικού (Liability Management Exercise-LME) σε συνδυασμό με την αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου (σημ. 39). Την 23 Νοεμβρίου 2015, η Τράπεζα ανακοίνωσε ότι το συνολικό προϊόν εξαγοράς των τίτλων που έγιναν αποδεκτοί στα πλαίσια του LME ανήλθε σε € 418 εκατ., εκ των οποίων € 17 εκατ. αφορούσαν σε προνομιούχους τίτλους (Tier I securities) ονομαστικής αξίας € 34 εκατ. Συνεπώς, από το LME των προνομιούχων τίτλων προέκυψε κέρδος € 17 εκατ. (€ 12 εκατ. μετά φόρων), που αναγνωρίστηκε απευθείας στην καθαρή θέση του Ομίλου, για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015.

Επιπρόσθετα, τον Οκτώβριο του 2015, η Τράπεζα επαναγόρασε και στη συνέχεια ακύρωσε υβριδικούς τίτλους ονομαστικής αξίας € 325 εκατ., που κατείχε προηγουμένως η εταιρεία ειδικού σκοπού ERB Hellas Cayman και προέκυψε κέρδος € 252 εκατ. (€ 175 εκατ. μετά από φόρους και σχετιζόμενα έξοδα), που καταχωρήθηκε απευθείας στην καθαρή θέση της Τράπεζας. Το αποτέλεσμα της συναλλαγής αυτής στην καθαρή θέση του Ομίλου, ήταν η αναγνώριση της σχετιζόμενης αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης ποσού € 73 εκατ., για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

42. Ειδικά αποθεματικά

	Τακτικό αποθεματικό € εκατ.	Αφορολόγητα αποθεματικά € εκατ.	Αποθεματικό ΔΛΠ 39 € εκατ.	Λοιπά Αποθεματικά € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουάριου 2015	445	960	(142)	2.030	3.293
Μείωση μετοχικού κεφαλαίου (σημ. 39)	-	-	-	4.368	4.368
Μεταφορές μεταξύ αποθεματικών	11	4	-	(3)	12
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων					
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	-	-	98	-	98
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	-	-	(10)	-	(10)
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών					
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	-	-	32	-	32
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	-	-	6	-	6
Συναλλαγματικές διαφορές, μετά από αντιστάθμιση	-	-	-	(13)	(13)
Αναλογιστικά κέρδη/(ζημιές) υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, μετά από φόρους	-	-	-	0	0
Αξία παρεχόμενων υπηρεσιών από το προσωπικό	-	-	-	0	0
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2015	456	964	(16)	6.382	7.786
Υπόλοιπο την 1 Ιανουάριου 2016	456	964	(16)	6.382	7.786
Μεταφορές μεταξύ αποθεματικών ⁽¹⁾	(48)	(7)	(2)	(36)	(93)
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων					
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	-	-	76	-	76
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	-	-	(112)	-	(112)
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών					
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	-	-	11	-	11
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	-	-	(1)	-	(1)
Συναλλαγματικές διαφορές, μετά από αντιστάθμιση	-	-	-	50	50
Συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες					
- μεταβολή αναλογίας λουτών αποτελεσμάτων συγγενών επιχειρήσεων και κοινοπραξιών	-	-	2	-	2
Αναλογιστικά κέρδη/(ζημιές) υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, μετά από φόρους	-	-	-	(4)	(4)
Αξία παρεχόμενων υπηρεσιών από το προσωπικό	-	-	-	0	0
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2016	408	957	(42)	6.392	7.715

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει επίσης τα ποσά που σχετίζονται με τις δραστηριότητες προς πώληση (Ασφαλιστικές και Ουκρανικές δραστηριότητες), οι οποίες πωλήθηκαν το 2016 (σημ. 17).

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, στα ειδικά αποθεματικά περιλαμβάνονται: (α) ειδικό αποθεματικό της Τράπεζας ποσού € 5.579 εκατ. (2015: € 5.579 εκατ.), το οποίο μπορεί μόνο είτε να κεφαλαιοποιηθεί ή να συμψηφιστεί με ζημιές εις νέον, σύμφωνα με το άρθρο 4, παρ. 4α του Νόμου 2190/1920, και (β) αποθεματικό συναλλαγματικών διαφορών, μετά από αντιστάθμιση ποσού € 234 εκατ. ζημιά (2015: € 284 εκατ. ζημιά).

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, το αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ροών που περιλαμβάνεται στο αποθεματικό Δ.Λ.Π. 39 ήταν € 59 εκατ. ζημιά (2015: € 69 εκατ. ζημιά).

Το τακτικό αποθεματικό και το αποθεματικό Δ.Λ.Π. 39 δεν μπορούν να διανεμηθούν, ενώ τα αφορολόγητα αποθεματικά φορολογούνται κατά την διανομή τους.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

43. Μεταβιβάσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων

Ο Όμιλος διενεργεί συναλλαγές με τις οποίες μεταβιβάζει χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία που έχει αναγνωρίσει, απευθείας σε τρίτους ή σε εταιρείες ειδικού σκοπού.

α) Ο Όμιλος πωλεί χρεόγραφα έναντι μετρητών στο πλαίσιο συμφωνιών επαναγοράς χρεογράφων («repos») και αναλαμβάνει την υποχρέωση να επιστρέψει στον αντισυμβαλλόμενο τα χρήματα που εισέπραξε. Επιπλέον, ο Όμιλος ενεχυριάζει έναντι μετρητών τίτλους και δάνεια και απαιτήσεις πελατών και αναλαμβάνει την υποχρέωση να επιστρέψει στον αντισυμβαλλόμενο τα χρήματα που εισέπραξε. Ο Όμιλος εκτιμά ότι διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων του σχετικού πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου, και τις αποδόσεις αυτών των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και ως εκ τούτου δεν τα έχει αποαναγνωρίσει. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω συναλλαγών, ο Όμιλος δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει, πουλήσει ή να ενεχυριάσει τα μεταβιβασθέντα περιουσιακά στοιχεία κατά τη διάρκεια της συναλλαγής. Η σχετική υποχρέωση αναγνωρίζεται ανάλογα στις Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (σημ. 33 και 34) και τις Υποχρεώσεις προς πελάτες (σημ. 35), ως ενδείκνυται.

Ο Όμιλος έχει προχωρήσει σε τιτλοποιήσεις διαφόρων κατηγοριών δανείων (ομολογιακών και πιστωτικών καρτών), σύμφωνα με τις οποίες αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταβιβάσει τις ταμειακές ροές από τα δάνεια στους κατόχους των ομολογιών. Ο Όμιλος εκτιμά ότι διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων του σχετικού πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου, και τις αποδόσεις αυτών των δανείων και ως εκ τούτου δεν τα έχει αποαναγνωρίσει. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω συναλλαγών, ο Όμιλος δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει, πουλήσει ή να ενεχυριάσει τα μεταβιβασθέντα περιουσιακά στοιχεία κατά την περίοδο που διακρατούνται από τις εταιρείες ειδικού σκοπού. Επιπλέον, το δικαίωμα αναγωγής των κατόχων των ομολογιών περιορίζεται μόνο στα δάνεια που έχουν μεταβιβαστεί. Την 31 Δεκεμβρίου 2016, τα ομόλογα από τιτλοποιήσεις διακρατούνταν πλήρως από τον Όμιλο (2015: υποχρέωση μηδέν) (σημ. 36).

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία του Ομίλου που έχουν πωληθεί ή μεταβιβαστεί, για τα οποία δεν πληρούνται τα κριτήρια αποαναγνώρισής τους από το ενεργητικό του Ομίλου:

	Λογιστική Αξία	
	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	0	9
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	24.786	22.353
- τιτλοποιημένα δάνεια	400	440
- ενεχυριασμένα δάνεια στο πλαίσιο προγράμματος έκδοσης καλυμμένων ομολογιών	2.646	145
- ενεχυριασμένα δάνεια σε κεντρικές τράπεζες	21.629	21.510
- λοιπά ενεχυριασμένα δάνεια	111	258
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων ⁽¹⁾	8.179	11.830
Σύνολο	32.965	34.192

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει ομόλογα ΤΧΣ ονομαστικής αξίας € 4.076 εκατ. (2015: 8.392 εκατ.).

β) Την 31 Δεκεμβρίου 2016, τα ομόλογα εγγύησης Ελληνικού Δημοσίου που εξέδωσε η Τράπεζα, ονομαστικής αξίας € 2.500 εκατ. (2015: € 13.043 εκατ.) και ρευστοποιήσιμη αξίας € 1.895 εκατ. (2015: € 7.173 εκατ.), στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα του Προγράμματος Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας (σημ. 4), διακρατούνταν πλήρως από την Τράπεζα. Από το σύνολο της έκδοσης, ομόλογα ονομαστικής αξίας € 1.160 εκατ. και ρευστοποιήσιμη αξίας € 875 εκατ. έχουν ενεχυριαστεί στον Έκτακτο Μηχανισμό Παροχής Ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance – ELA) (2015: ονομαστική αξία € 13.043 εκατ. και ρευστοποιήσιμη αξία € 7.173 εκατ.), ενώ τα εναπομείναντα € 1.340 εκατ. ονομαστικής αξίας € 1.020 εκατ. πωλήθηκαν με βάση συμφωνίες επαναγοράς (2015: ονομαστική και ρευστοποιήσιμη αξία μηδέν).

γ) Επιπλέον, ο Όμιλος ενδέχεται να πωλήσει ή να ενεχυριάσει εκ νέου τίτλους που έχει δανειστεί ή αποκτήσει μέσω συμφωνιών επαναπώλησης τίτλων («reverse repos»), τους οποίους έχει την υποχρέωση να επιστρέψει. Ο αντισυμβαλλόμενος διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και αποδόσεις των τίτλων αυτών και ως εκ τούτου δεν αναγνωρίζονται από τον Όμιλο. Την

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

31 Δεκεμβρίου 2016, ο Όμιλος δεν είχε πωλήσει ή ενεχυριάσει εκ νέου τίτλους που έχει δανειστεί ή αποκτήσει μέσω συμφωνιών επαναπώλησης τίτλων («reverse repos») (2015: μηδέν).

Την 31 Δεκεμβρίου 2016, η ρευστοποιήσιμη αξία των περιουσιακών στοιχείων που έχουν μεταβιβαστεί ή δανειστεί από τον Όμιλο μέσω συμφωνιών δανεισμού τίτλων, επαναπώλησης τίτλων και λουπών συμφωνιών (σημεία α, β και γ) ανήλθε σε € 24.816 εκατ., ενώ η σχετική υποχρέωση από τις ανωτέρω συναλλαγές ανήλθε σε € 21.292 εκατ. (σημ. 33, 34, 35 και 36) (2015: ρευστοποιήσιμη αξία € 32.876 εκατ. και η σχετική υποχρέωση € 29.495 εκατ.). Επιπρόσθετα, τα λοιπά ενεχυριασμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού του Ομίλου, πέραν αυτών που παρουσιάζονται ανωτέρω, ως εγγυήσεις για συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων, παράγωγα, τιτλοποιήσεις και λοιπές συναλλαγές αναφέρονται στις σημειώσεις 21 και 32.

44. Λειτουργικές μισθώσεις

Ο Όμιλος έχει συνάψει συμβάσεις εμπορικών μισθώσεων για εγκαταστάσεις, εξοπλισμό και οχήματα. Η πλειοψηφία των μισθώσεων του Ομίλου είναι συμβάσεις μακροπρόθεσμης διάρκειας, σύμφωνα με τους συνήθεις όρους των εμπορικών μισθώσεων που ισχύουν σε κάθε χώρα, συμπεριλαμβανομένου των δικαιωμάτων για ανανέωση. Συγκεκριμένα, όπως ορίζεται από τον Ελληνικό Νόμο για τις Εμπορικές Μισθώσεις που βρίσκεται σε ισχύ, το ελάχιστο χρονικό διάστημα που ισχύει για τις μισθώσεις των εμπορικών ακινήτων με έναρξη μετά το τέλος Φεβρουαρίου 2014 είναι τα τρία έτη. Οι συμβάσεις μισθώσεων του Ομίλου δεν περιλαμβάνουν διατάξεις που να επιβάλλουν κάποιον περιορισμό στη δυνατότητα του Ομίλου να πληρώνει μερίσματα, να συμμετέχει σε συναλλαγές χρηματοδότησης χρέους ή να συνάπτει περαιτέρω συμβάσεις μίσθωσης.

Τα πληρωτέα μισθώματα από μη ακυρώσιμες λειτουργικές μισθώσεις στις οποίες οι εταιρείες του Ομίλου λειτουργούν ως μισθωτής παρουσιάζονται παρακάτω:

	2016 € εκατ.	2015⁽¹⁾ € εκατ.
Εντός ενός έτους	23	24
Από ένα έως πέντε έτη	14	17
Άνω των πέντε ετών	1	1
Σύνολο	38	42

⁽¹⁾ Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2015, η κατανομή των πληρωτέων μισθωμάτων από μη ακυρώσιμες λειτουργικές μισθώσεις μεταξύ των περιόδων έχει αναπροσαρμοσθεί.

Το σύνολο των ελάχιστων μελλοντικών εισπρακτέων μισθωμάτων από μη ακυρώσιμες υπενοικιάσεις δεν είναι σημαντικό.

Τα εισπρακτέα μισθώματα από μη ακυρώσιμες λειτουργικές μισθώσεις στις οποίες οι εταιρείες του Ομίλου λειτουργούν ως εκμισθωτής παρουσιάζονται παρακάτω:

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Εντός ενός έτους	45	40
Από ένα έως πέντε έτη	138	114
Άνω των πέντε ετών	240	258
Σύνολο	423	412

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

45. Ενδεχόμενες υποχρεώσεις και λοιπές δεσμεύσεις

Οι ενδεχόμενες υποχρεώσεις και δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο αναλύονται παρακάτω:

	2016	2015
	€ εκατ.	€ εκατ.
Εγγυήσεις ⁽¹⁾ και πιστωτικές επιστολές σε αναμονή	591	575
Λοιπές εγγυήσεις (μέσου κινδύνου) και ενέγγυες πιστώσεις	436	503
Ανέκκλητες δεσμεύσεις πιστωτικών ορίων	451	353
Σύνολο	1.478	1.431

⁽¹⁾ Εγγυήσεις που έχουν τον ίδιο πιστωτικό κίνδυνο με δάνεια

Λοιπές δεσμεύσεις

(α) Σύμφωνα με απόφαση του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης (Single Resolution Board – SRB), η οποία γνωστοποιήθηκε στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, η Τράπεζα υπέγραψε με το SRB, το Μάιο του 2016, σύμβαση αμετάκλητης δέσμευσης πληρωμής και παροχής εξασφάλισης ποσού € 3,7 εκατ., το οποίο αντιπροσωπεύει το 15% της υποχρέωσης πληρωμής στο Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (Single Resolution Fund – SRF) για την εισφορά εξυγίανσης του έτους 2016 (σημ. 12).

Βάσει της ανωτέρω σύμβασης, στην οποία προβλέπεται η παροχή ισόποσης εξασφάλισης σε μετρητά, η Τράπεζα ανέλαβε να καταβάλλει στο SRB ποσό ύψους έως το ποσό της αμετάκλητης δέσμευσης πληρωμής, σε περίπτωση αξίωσης εκτέλεσης και απαίτησης για πληρωμή από αυτό αναφορικά με μια ενέργεια εξυγίανσης. Την 30 Ιουνίου 2016, η εν λόγω εξασφάλιση σε μετρητά είχε αναγνωριστεί ως χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού (σημ. 32).

(β) Η θυγατρική εταιρεία της Τράπεζας Grivalia Properties A.E. Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία, η οποία κατέχει το 50% του μετοχικού κεφαλαίου της «Piraeus Port Plaza 1 Ανώνυμη Εταιρεία Αξιοποίησης και Εκμετάλλευσης Ακινήτων, Ξενοδοχειακών Εγκαταστάσεων και Επιχειρήσεων», έχει δεσμευτεί για την απόκτηση του υπολειπόμενου 50% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας, μετά την εκπλήρωση ορισμένων προϋποθέσεων, σύμφωνα με την αντίστοιχη συμφωνία των μετόχων.

(γ) Την 31 Δεκεμβρίου 2016, οι δεσμεύσεις που σχετίζονται με τις κεφαλαιουχικές δαπάνες ανήλθαν σε € 25 εκατ. (2015: € 12 εκατ.).

Επίδικες υποθέσεις

Την 31 Δεκεμβρίου 2016 εκκρεμούσε, ενώπιον των δικαστηρίων, μια σειρά υποθέσεων έναντι του Ομίλου για τις οποίες έχει σχηματισθεί πρόβλεψη ποσού € 67 εκατ. (2015: € 66 εκατ.), όπως αναφέρεται στη σημ.37. Το προαναφερθέν ποσό περιλαμβάνει € 40 εκατ. για εκκρεμή δικαστική υπόθεση με την ΔΕΜΚΟ Α.Ε., η οποία σχετίζεται με την απόκτηση του Νέου Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου Α.Ε. το 2013.

Κατά της Τράπεζας έχουν ασκηθεί ένδικα βοηθήματα με τη μορφή αγωγών, αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων και ανακοπών κατά διαταγής πληρωμής σε σχέση με την εγκυρότητα των όρων παροχής δανείων σε ελβετικό νόμισμα. Ασκήθηκε επίσης συλλογική αγωγή. Έως σήμερα υφίστανται μόνο αποφάσεις πρωτοβαθμίων δικαστηρίων. Με την έννοια αυτή μπορεί να υποστηριχθεί ότι το νομικό ζήτημα για την εγκυρότητα των δανείων σε ελβετικό φράγκο δεν έχει επιλυθεί οριστικά αφού κάτι τέτοιο προϋποθέτει απόφαση ανωτάτου δικαστηρίου. Επί της συλλογικής αγωγής εκδόθηκε δικαστική απόφαση που την έκανε δεκτή, όμως η Τράπεζα έχει ήδη προσβάλλει την απόφαση αυτή με έφεση, η οποία εκδικάζεται το Σεπτέμβριο του 2017 στο Εφετείο Αθηνών. Σε σχέση με τις ατομικές αγωγές, η πλειοψηφία των αποφάσεων που έχουν εκδοθεί είναι υπέρ της Τράπεζας.

Επιπλέον, ο Όμιλος εμπλέκεται σε μια σειρά από επίδικες υποθέσεις, στο πλαίσιο των συνήθων δραστηριοτήτων του, οι οποίες μπορεί να βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο, η διευθέτησή τους μπορεί να διαρκέσει αρκετά έτη έως ότου πραγματοποιηθεί ή η τελική τους έκβαση μπορεί να θεωρείται αβέβαιη. Για τις περιπτώσεις αυτές, η Διοίκηση, λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη των Νομικών Υπηρεσιών, δεν αναμένει ότι θα υπάρξει εκροή πόρων και συνεπώς δεν αναγνωρίζει πρόβλεψη.

Η Διοίκηση της Τράπεζας παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στις σχετικές υποθέσεις, προκειμένου να καθορίσει ενδεχόμενες λογιστικές επιπτώσεις, σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές του Ομίλου.

46. Πληροφόρηση ανά επιχειρηματικό τομέα

Η Διοίκηση έχει καθορίσει τους επιχειρηματικούς τομείς με βάση τις εσωτερικές αναφορές που επισκοπούνται από την Επιτροπή Στρατηγικού Σχεδιασμού (Strategic Planning Committee). Οι ανωτέρω αναφορές χρησιμοποιούνται για τη διάθεση των πόρων και την αξιολόγηση της απόδοσης κάθε τομέα, προκειμένου να ληφθούν οι στρατηγικές αποφάσεις. Η Επιτροπή Στρατηγικού Σχεδιασμού εξετάζει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες τόσο με βάση τους επιχειρηματικούς τομείς όσο και με γεωγραφικά κριτήρια. Γεωγραφικά, η Διοίκηση εξετάζει την απόδοση των δραστηριοτήτων στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης (Διεθνείς Δραστηριότητες). Οι δραστηριότητες στην Ελλάδα διαχωρίζονται περαιτέρω σε λιανική τραπεζική, τραπεζική επιχειρήσεων, διαχείριση επενδύσεων, επενδυτική τραπεζική και προϊόντα κεφαλαιαγοράς. Οι Διεθνείς Δραστηριότητες παρακολουθούνται και αξιολογούνται σε επίπεδο χώρας. Ο Όμιλος ενοποιεί τους επιχειρηματικούς τομείς με κοινά οικονομικά χαρακτηριστικά, οι οποίοι αναμένεται να έχουν παρόμοια οικονομική ανάπτυξη μακροπρόθεσμα.

Ο Όμιλος είναι οργανωμένος στους ακόλουθους επιχειρηματικούς τομείς:

- Λιανική Τραπεζική: περιλαμβάνει λογαριασμούς όψεως πελατών, ταμειυτηρίου, καταθέσεις και καταθετικά-επενδυτικά προϊόντα, πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες, καταναλωτικά δάνεια, χορηγήσεις μικρών επιχειρήσεων και στεγαστικά δάνεια.
- Τραπεζική Επιχειρήσεων: περιλαμβάνει λογαριασμούς όψεως, καταθέσεις, ανοιχτούς αλληλόχρεους λογαριασμούς, δάνεια και άλλες πιστωτικές διευκολύνσεις, προϊόντα συναλλάγματος και παράγωγα προϊόντα για εταιρείες, υπηρεσίες θεματοφυλακής, χρηματιστηριακές υπηρεσίες, διαχείριση διαθεσίμων, διαχείριση ρευστότητας και χρηματοδότησης εμπορικών συναλλαγών.
- Διαχείριση Επενδύσεων (Wealth Management): περιλαμβάνει υπηρεσίες Private Banking, συμπεριλαμβανομένης και της διαχείρισης ιδιωτικής και προσωπικής περιουσίας, σε μεσαίου και υψηλού εισοδήματος ιδιώτες, ασφαλιστικές υπηρεσίες έως τις αρχές Αυγούστου 2016, προϊόντα αμοιβαίων κεφαλαίων και καταθετικά-επενδυτικά, καθώς επίσης και χρηματοοικονομική διαχείριση περιουσιακών στοιχείων θεσμικών πελατών.
- Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς: περιλαμβάνει υπηρεσίες επενδυτικής τραπεζικής, συμπεριλαμβανομένων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε εταιρείες, παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα συγχωνεύσεων και εξαγορών, διαπραγμάτευσης χρηματοοικονομικών μέσων, χρηματοδοτήσεων επιχειρήσεων και θεσμικών επενδυτών όπως επίσης και ειδικών χρηματοοικονομικών συμβουλών και διαμεσολαβήσεων τόσο σε ιδιώτες όσο και σε μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις.
- Διεθνείς Δραστηριότητες: περιλαμβάνει τις δραστηριότητες σε Ρουμανία, Βουλγαρία, Σερβία, Κύπρο, Ουκρανία (μέχρι την πώλησή της το Δεκέμβριο 2016) και Λουξεμβούργο.

Από το τέταρτο τρίμηνο του 2015, οι χρηματιστηριακές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες θεματοφυλακής των δραστηριοτήτων του Ομίλου στην Ελλάδα περιλαμβάνονται στον τομέα Τραπεζικής Επιχειρήσεων, αντί του τομέα Επενδυτικής Τραπεζικής και Προϊόντων Κεφαλαιαγοράς. Οι λοιπές δραστηριότητες του Ομίλου περιλαμβάνουν κυρίως επενδυτικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και των επενδύσεων σε ακίνητα, και τη διαχείριση μη-κατανεμημένου κεφαλαίου.

Οι αναφορές προς τη Διοίκηση του Ομίλου βασίζονται στα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.). Οι λογιστικές αρχές των επιχειρηματικών τομέων του Ομίλου είναι οι ίδιες με αυτές που περιγράφονται στις βασικές λογιστικές αρχές.

Τα έσοδα που προκύπτουν από τις συναλλαγές μεταξύ των επιχειρηματικών τομέων κατανέμονται με βάση αμοιβαίως συμφωνημένους όρους που προσεγγίζουν τις τιμές της αγοράς.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

46.1 Επιχειρηματικοί τομείς

	31 Δεκεμβρίου 2016						
	Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Επενδύσεων € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Καθαρά έσοδα από τόκους	578	351	7	190	420	2	1.548
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	52	70	28	(12)	102	4	244
Λοιπά καθαρά έσοδα	39	2	0	22	41	166	270
Έσοδα από τρίτους	669	423	35	200	563	172	2.062
Έσοδα μεταξύ τομέων	28	34	(23)	(37)	(1)	(1)	-
Συνολικά έσοδα	697	457	12	163	562	171	2.062
Λειτουργικά έξοδα	(493)	(118)	(28)	(77)	(265)	(11)	(992)
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	(407)	(216)	(5)	-	(147)	-	(775)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις (σημ. 14)	(0)	(14)	(2)	(1)	(14)	(34)	(65)
Αναλογία κερδών/(ζημιών) από συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες	(1)	(0)	(3)	-	(1)	1	(4)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου και εξόδων αναδιάρθρωσης	(204)	109	(26)	85	135	127	226
Έξοδα αναδιάρθρωσης (σημ. 14)	(53)	(8)	(2)	(1)	(9)	7	(66)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(257)	101	(28)	84	126	134	160
Κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	-	-	31	-	(68)	58	21
Δικαιώματα τρίτων	-	-	-	-	(1)	(26)	(27)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου που αναλογούν στους μετόχους	(257)	101	3	84	57	166	154

	31 Δεκεμβρίου 2016						
	Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Επενδύσεων € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής ⁽²⁾ € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Ενεργητικό ανά τομέα	21.755	11.591	227	13.351	13.201	6.268	66.393
Υποχρεώσεις ανά τομέα	18.662	2.642	1.519	24.640	11.540	35	59.038

Ο τομέας των Διεθνών Δραστηριοτήτων αναλύεται περαιτέρω ως ακολούθως:

	31 Δεκεμβρίου 2016						
	Ρουμανία € εκατ.	Βουλγαρία € εκατ.	Σερβία € εκατ.	Κύπρος € εκατ.	Ουκρανία € εκατ.	Λουξεμβούργο € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Καθαρά έσοδα από τόκους	107	157	58	76	-	22	420
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	19	36	14	25	-	8	102
Λοιπά καθαρά έσοδα	27	12	1	1	-	0	41
Έσοδα από τρίτους	153	205	73	102	-	30	563
Έσοδα μεταξύ τομέων	0	(0)	(0)	0	-	(1)	(1)
Συνολικά έσοδα	153	205	73	102	-	29	562
Λειτουργικά έξοδα	(97)	(81)	(44)	(27)	-	(16)	(265)
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	(55)	(61)	(17)	(14)	-	(0)	(147)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	(6)	(8)	(0)	(0)	-	(0)	(14)
Αναλογία κερδών/(ζημιών) από συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις	(1)	-	(0)	-	-	-	(1)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου και εξόδων αναδιάρθρωσης	(6)	55	12	61	-	13	135
Έξοδα αναδιάρθρωσης	(1)	(8)	(0)	-	-	(0)	(9)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(7)	47	12	61	-	13	126
Κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(1)	-	-	-	(67)	-	(68)
Δικαιώματα τρίτων	(1)	(0)	(0)	-	-	-	(1)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου που αναλογούν στους μετόχους	(9)	47	12	61	(67)	13	57

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

31 Δεκεμβρίου 2016							
Ρουμανία € εκατ.	Βουλγαρία € εκατ.	Σερβία € εκατ.	Κύπρος € εκατ.	Ουκρανία € εκατ.	Λουξεμβούργο € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	
Ενεργητικό ανά τομέα ⁽³⁾	2.901	3.366	1.306	4.461	-	1.458	13.201
Υποχρεώσεις ανά τομέα ⁽³⁾	2.724	2.900	928	4.048	-	1.230	11.540

31 Δεκεμβρίου 2015							
Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Επενδύσεων € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής € εκατ.	Σύνολο € εκατ.	
Καθαρά έσοδα από τόκους	584	379	10	134	410	(54)	1.463
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	42	79	35	(56)	94	(2)	192
Λοιπά καθαρά έσοδα	2	3	2	2	10	88	107
Έσοδα από τρίτους	628	461	47	80	514	32	1.762
Έσοδα μεταξύ τομέων	64	23	(58)	(20)	(1)	(8)	-
Συνολικά έσοδα	692	484	(11)	60	513	24	1.762
Λειτουργικά έξοδα	(479)	(110)	(32)	(108)	(264)	(24)	(1.017)
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	(1.665)	(823)	(13)	0	(164)	-	(2.665)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις (σημ. 14)	(0)	(39)	(3)	8	(8)	(45)	(87)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου και εξόδων αναδιάρθρωσης	(1.452)	(488)	(59)	(40)	77	(45)	(2.007)
Έξοδα αναδιάρθρωσης (σημ. 14)	(3)	(2)	(0)	-	(1)	(73)	(79)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου ⁽¹⁾	(1.455)	(490)	(59)	(40)	76	(118)	(2.086)
Κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	-	-	65	-	(116)	-	(51)
Δικαιώματα τρίτων	-	-	-	-	(1)	(29)	(30)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου που αναλογούν στους μετόχους	(1.455)	(490)	6	(40)	(41)	(147)	(2.167)

31 Δεκεμβρίου 2015							
Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Επενδύσεων € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής ⁽²⁾ € εκατ.	Σύνολο € εκατ.	
Ενεργητικό ανά τομέα	22.501	11.889	2.097	14.209	12.740	10.117	73.553
Υποχρεώσεις ανά τομέα	18.003	2.485	2.912	32.543	11.411	(933)	66.421

31 Δεκεμβρίου 2015						
Ρουμανία € εκατ.	Βουλγαρία € εκατ.	Σερβία € εκατ.	Κύπρος € εκατ.	Ουκρανία € εκατ.	Λουξεμβούργο € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Καθαρά έσοδα από τόκους	119	142	68	59	-	410
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	21	31	13	22	-	94
Λοιπά καθαρά έσοδα	7	1	1	0	-	10
Έσοδα από τρίτους	147	174	82	81	-	514
Έσοδα μεταξύ τομέων	(0)	(0)	(0)	0	-	(1)
Συνολικά έσοδα	147	174	82	81	-	513
Λειτουργικά έξοδα	(101)	(77)	(46)	(25)	-	(264)
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	(45)	(64)	(40)	(15)	-	(164)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	(3)	(5)	0	-	-	(8)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου και εξόδων αναδιάρθρωσης	(2)	28	(4)	41	-	77
Έξοδα αναδιάρθρωσης	(0)	(1)	0	-	-	(1)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου ⁽¹⁾	(2)	27	(4)	41	-	76
Κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	1	-	-	-	(117)	(116)
Δικαιώματα τρίτων	(1)	-	(0)	-	(0)	(1)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου που αναλογούν στους μετόχους	(2)	27	(4)	41	(117)	(41)

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2015						Διεθνείς
	Ρουμανία € εκατ.	Βουλγαρία € εκατ.	Σερβία € εκατ.	Κύπρος € εκατ.	Ουκρανία € εκατ.	Λουξεμβούργο € εκατ.	Δραστηριότητες € εκατ.
Ενεργητικό ανά τομέα ⁽³⁾	3.235	3.186	1.254	3.724	130	1.405	12.740
Υποχρεώσεις ανά τομέα ⁽³⁾	3.042	2.834	881	3.360	197	1.166	11.411

⁽¹⁾ Περιλαμβάνεται αναλογία κερδών/(ζημιών) από συμμετοχές σε συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες

⁽²⁾ Περιλαμβάνονται απαλοιφές μεταξύ του τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων και των λοιπών επιχειρηματικών τομέων του Ομίλου.

⁽³⁾ Τα διεταιρικά υπόλοιπα μεταξύ των Χωρών έχουν εξαιρεθεί από το σύνολο του ενεργητικού και των υποχρεώσεων του τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων.
Σημείωση: Στο δεύτερο τρίμηνο του 2015, η Τράπεζα μετέφερε τις δραστηριότητες της στο Ηνωμένο Βασίλειο (υποκατάστημα Λονδίνου) στη θυγατρική της Eurobank Private Bank Luxembourg S.A. Συγκεκριμένα κατά την ημερομηνία της μεταφοράς, το σύνολο ενεργητικού του υποκαταστήματος στο Λονδίνο ανερχόταν σε € 198 εκατ. και το σύνολο των υποχρεώσεων ανερχόταν σε € 196 εκατ.

46.2 Γνωστοποιήσεις όσον αφορά στο σύνολο του Ομίλου

Η ανάλυση των εσόδων του Ομίλου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες για κάθε κατηγορία προϊόντων και υπηρεσιών με παρόμοια χαρακτηριστικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

	2016 € εκατ.	2015 € εκατ.
Χρηματοδοτικές δραστηριότητες	2.061	2.135
Καταθέσεις και υπηρεσίες διαχείρισης επενδύσεων	(124)	(244)
Κεφαλαιαγορές	9	(192)
Μη τραπεζικές και λοιπές εργασίες	116	63
Σύνολο	2.062	1.762

Πληροφορίες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων ανά χώρα, με βάση το Νόμο 4261/2014, παρέχονται στο Παράρτημα.

47. Απόκτηση του Καταστήματος της Alpha Bank στη Βουλγαρία από την Eurobank Bulgaria A.D.

Την 1 Μαρτίου 2016, ολοκληρώθηκε η απόκτηση του συνόλου των δραστηριοτήτων του Καταστήματος της Alpha Bank στη Βουλγαρία («Κατάστημα») από τη θυγατρική τράπεζα της Eurobank στη Βουλγαρία, Eurobank Bulgaria A.D. («Postbank»), μετά τη λήψη των σχετικών εγκρίσεων από τις αρμόδιες αρχές. Το τίμημα για την απόκτηση του Καταστήματος ήταν € 1. Η απόκτηση του Καταστήματος λογιστικοποιήθηκε ως συνένωση επιχειρήσεων με τη μέθοδο εξαγοράς.

Οι εύλογες αξίες των στοιχείων ενεργητικού και των υποχρεώσεων που αποκτήθηκαν παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

	Εύλογη αξία € εκατ.
Ενεργητικό	
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	148
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	30
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	266
Συμβατικό ποσό προ προβλέψεων: € 394 εκατ.	
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	6
Σύνολο ενεργητικού⁽²⁾	450
Υποχρεώσεις	
Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	162
Υποχρεώσεις προς πελάτες	283
Λοιπές υποχρεώσεις	2
Σύνολο υποχρεώσεων	447

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει ενσώματα πάγια στοιχεία, άυλα πάγια στοιχεία και λοιπά στοιχεία ενεργητικού.

⁽²⁾ Περιλαμβάνει ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα ποσού € 40 εκατ.

Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο της συνένωσης επιχειρήσεων, τη 2 Μαρτίου 2016 μεταβιβάστηκαν στην Τράπεζα υποχρεώσεις της Postbank προς τον Όμιλο Alpha Bank ποσού € 55 εκατ. έναντι τιμήματος € 1.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Το συνολικό κέρδος που προκύπτει από την απόκτηση του Καταστήματος, ποσού € 55 εκατ., μετά από έξοδα που σχετίζονται με την απόκτηση ποσού € 3 εκατ., αποδίδεται στις συγκεκριμένες συνθήκες της απόκτησης, στο πλαίσιο των σχεδίων αναδιάρθρωσης της Alpha Bank και της Eurobank και έχει αναγνωρισθεί στα «Λοιπά λειτουργικά αποτελέσματα».

Τα αποτελέσματα του Καταστήματος ενσωματώθηκαν στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου από την 1 Μαρτίου 2016. Εάν η απόκτηση του Καταστήματος είχε πραγματοποιηθεί την 1 Ιανουαρίου 2016, τα έσοδα του Ομίλου θα είχαν αυξηθεί κατά € 2,71 εκατ., ενώ το καθαρό αποτέλεσμα του θα είχε μειωθεί κατά € 0,26 εκατ., για την περίοδο από την 1 Ιανουαρίου 2016 μέχρι την ημερομηνία της απόκτησης.

Με την απόκτηση του Καταστήματος η Postbank προσβλέπει στην περαιτέρω ισχυροποίηση της θέσης της στη Βουλγαρική τραπεζική αγορά και στη διεύρυνση της πελατειακής της βάσης σε εργασίες λιανικής και εταιρικής τραπεζικής. Η Postbank αναμένεται να ωφεληθεί από σημαντικές συνέργειες, διατηρώντας παράλληλα τον υψηλό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και τα σημαντικά αποθέματα ρευστών διαθεσίμων της.

48. Λοιπά σημαντικά γεγονότα και γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού

Πλαίσιο για την πώληση και διαχείριση των δανείων - Νόμος 4354/2015

Με τον ελληνικό Νόμο 4354/2015, όπως τροποποιήθηκε το 2016 και ισχύει, θεσπίστηκε ένα ολοκληρωμένο και ευέλικτο πλαίσιο ανάθεσης της διαχείρισης και μεταβίβασης των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις που χορηγούν τα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα. Βάσει των τροποποιήσεων του ανωτέρω Νόμου, οι οποίες τέθηκαν σε ισχύ το δεύτερο τρίμηνο του 2016, προβλέπονται μεταξύ άλλων, τα εξής: (α) εισάγονται δύο νέοι τύποι εταιρειών στο νομικό σύστημα της Ελλάδας: (i) οι Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (Ε.Δ.Α.Δ.Π.), οι οποίες θα πρέπει να αδειοδοτούνται από την Τράπεζα της Ελλάδας και στις οποίες ανατίθεται αποκλειστικά η διαχείριση των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις και (ii) οι Εταιρείες Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (Ε.Α.Α.Δ.Π.), οι οποίες θα πρέπει να έχουν υπογράψει συμφωνία ανάθεσης διαχείρισης με Ε.Δ.Α.Δ.Π., (β) πέραν των μη εξυπηρετούμενων δανείων, και τα εξυπηρετούμενα δάνεια θα μπορούν επίσης ανεξάρτητα να ανατίθενται προς διαχείριση ή να μεταβιβάζονται στις ανωτέρω εταιρείες, (γ) διευκρινίζονται περαιτέρω οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη διαχείριση και τη μεταβίβαση των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, (δ) εισάγεται η δυνατότητα της αναχρηματοδότησης δανείων από τις Ε.Δ.Α.Δ.Π. υπό ορισμένες προϋποθέσεις και (ε) καθορίζεται συγκεκριμένο φορολογικό καθεστώς για τις ανωτέρω εταιρείες.

Συμφωνία με την KKR και την EBRD για τη διαχείριση μη εξυπηρετούμενων δανείων προς μεγάλες επιχειρήσεις

Τη 17 Μαΐου 2016, οι Alpha Bank, Eurobank και KKR Credit κατέληξαν σε δεσμευτική συμφωνία για την ανάθεση της διαχείρισης χρηματοδοτήσεων και συμμετοχών τους σε επιλεγμένες ελληνικές επιχειρήσεις σε μία πλατφόρμα υπό τη διαχείριση της Pillarstone. Υπό την επιφύλαξη της τελικής εγκρίσεως από το Διοικητικό της Συμβούλιο, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) εξετάζει την από κοινού επένδυση σε συνεργασία με την KKR και τις τράπεζες.

Η πλατφόρμα θα παρέχει σε μεγάλους Έλληνες εταιρικούς οφειλέτες νέα μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση και τεχνογνωσία για τη λειτουργία τους προκειμένου να σταθεροποιηθούν, να ανακάμψουν και να αναπτυχθούν προς όφελος όλων των ενδιαφερομένων μερών. Οι ελληνικές τράπεζες θα συμμετέχουν στο θετικό αποτέλεσμα καθώς η απόδοση των επιχειρήσεων θα ανακάμπτει.

Αξιολόγηση του τραπεζικού συστήματος στη Βουλγαρία από την Κεντρική Τράπεζα της Βουλγαρίας (Bulgarian National Bank – BNB)

Στις 13 Αυγούστου 2016, η BNB δημοσίευσε τα αποτελέσματα του Ελέγχου της Ποιότητας των Στοιχείων Ενεργητικού (AQR) και της Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων (Stress Test) για τις τράπεζες της Βουλγαρίας. Συγκεκριμένα, η BNB πραγματοποίησε:

(α) AQR που ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο 2016, για την κατηγορία των στοιχείων ενεργητικού με υψηλό ρίσκο για πιθανές ανακρίβειες στον ισολογισμό, χρησιμοποιώντας ως σημείο αναφοράς τα στοιχεία της 31 Δεκεμβρίου 2015 και

(β) Stress Test τον Ιούλιο 2016, για να εξετάσει την ανθεκτικότητα των τραπεζών στην απορρόφηση των κλυδωνισμών από υποθετικές μελλοντικές αρνητικές οικονομικές και μακροοικονομικές εξελίξεις.

Το Stress Test βασίστηκε στην προσαρμοσμένη με βάση το AQR κεφαλαιακή θέση και στο αντίστοιχο σύνολο σταθμισμένου ενεργητικού. Κατά το Stress Test εφαρμόστηκαν δυο μακροοικονομικά σενάρια με τριετή ορίζοντα έως το 2018: (i) ένα βασικό σενάριο το οποίο ανταποκρινόταν στη μακροοικονομική πρόβλεψη της BNB το Μάρτιο του 2016, και (ii) ένα δυσμενές σενάριο,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

βάσει μιας προσομοίωσης εύλογων αλλά λιγότερο πιθανών υποθετικών εξελίξεων. Σύμφωνα με τις τελευταίες πρακτικές της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (European Banking Authority – EBA), το Stress Test δεν περιείχε κάποιο όριο επιτυχίας/ αποτυχίας.

Αποτελέσματα AQR για την Eurobank Bulgaria A.D. («Postbank»)

Ο δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1) της Postbank μετά το AQR ανέρχεται σε 21,2% έναντι δείκτη CET1 22,2% πριν από το AQR, αρκετά πάνω από το ελάχιστο εποπτικό όριο 4,5%, το οποίο είναι ενδεικτικό της ισχυρής κεφαλαιακής θέσης της τράπεζας. Το AQR της Postbank, το οποίο αποτέλεσε άσκηση προληπτικής εποπτείας, δεν είχε σημαντική επίδραση στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Αποτελέσματα Stress Test για την Postbank

Ο δείκτης CET1 της Postbank υπό το βασικό σενάριο ανέρχεται σε 27,1%, ενώ υπό το δυσμενές σενάριο ανέρχεται σε 19,7%, αρκετά πάνω από τον ελάχιστο εποπτικό δείκτη.

Νομοθεσία για τη μετατροπή δανείων από ελβετικό νόμισμα (CHF) σε Leu Ρουμανίας

Στις 18 Οκτωβρίου 2016, το Κοινοβούλιο της Ρουμανίας ενέκρινε ομόφωνα νομοσχέδιο, το οποίο παρείχε τη δυνατότητα στους δανειολήπτες να μετατρέψουν τα δάνεια που είχαν λάβει σε ελβετικό νόμισμα στο τοπικό νόμισμα “Leu”, με τη συναλλαγματική ισοτιμία που ίσχυε κατά την ημερομηνία της χορήγησής τους. Την 7 Φεβρουαρίου 2017, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ρουμανίας (Romanian Constitutional Court – RCC) αποφάσισε ότι το ανωτέρω νομοσχέδιο είναι αντισυνταγματικό. Η απόφαση του Δικαστηρίου βασίστηκε κυρίως στην παράβαση της αρχής του κοινοβουλευτικού συστήματος δύο σωματίων (δηλ. το νομοσχέδιο, στη μορφή που υιοθετήθηκε από το Κοινοβούλιο είναι σημαντικά διαφορετικό από εκείνο το οποίο υιοθετήθηκε από την Γερουσία) και στην εισαγωγή ενός μηχανισμού «αυτόματης ύπαρξης ανωτέρας βίας» η οποία δεν είναι δίκαιη για τους πιστωτές.

Πληροφορίες σχετικά με σημαντικά γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού αναφέρονται στις εξής σημειώσεις:

- Σημείωση 2- Βασικές λογιστικές αρχές
- Σημείωση 7.2.3- Κίνδυνος ρευστότητας
- Σημείωση 12- Λειτουργικά έξοδα
- Σημείωση 16- Αναβαλλόμενοι φόροι
- Σημείωση 26- Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων
- Σημείωση 27- Συμμετοχές σε θυγατρικές επιχειρήσεις
- Σημείωση 32- Λοιπά στοιχεία ενεργητικού
- Σημείωση 33- Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες
- Σημείωση 50- Διοικητικό Συμβούλιο

49. Συνδεόμενα μέρη

Το Νοέμβριο του 2015, μετά την ολοκλήρωση της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας, η οποία καλύφθηκε εξ' ολοκλήρου από θεσμικούς και λοιπούς επενδυτές, το ποσοστό των κοινών μετοχών με δικαίωμα ψήφου της Τράπεζας που κατείχε το ΤΧΣ μειώθηκε από 35,41% σε 2,38%.

Παρά την προαναφερθείσα σημαντική μείωση του ποσοστού συμμετοχής του, το ΤΧΣ θεωρείται ότι συνεχίζει να ασκεί ουσιώδη επιρροή στην Τράπεζα. Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του Νόμου 3864/2010, όπως είναι σε ισχύ, το ΤΧΣ ασκεί τα δικαιώματα ψήφου του στη Γενική Συνέλευση της Τράπεζας μόνο για αποφάσεις που αφορούν στην τροποποίηση του καταστατικού της Τράπεζας, περιλαμβανομένης της αύξησης ή μείωσης του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας ή της παροχής σχετικής εξουσιοδότησης στο Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας, αποφάσεις σχετικές με συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή, αναβίωση, παράταση της διάρκειας ή λύση της Τράπεζας, μεταβίβαση στοιχείων ενεργητικού (περιλαμβανομένης της πώλησης θυγατρικών), ή για όποιο άλλο θέμα απαιτείται αυξημένη πλειοψηφία σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 2190/1920. Επιπλέον, την 4 Δεκεμβρίου 2015 η Τράπεζα υπέγραψε μία νέα σύμβαση πλαισίου συνεργασίας με το ΤΧΣ, η οποία αντικατέστησε την προηγούμενη σύμβαση που είχε υπογραφεί την 26 Αυγούστου 2014, η οποία ρυθμίζει, μεταξύ άλλων, (α) την εταιρική διακυβέρνηση της Τράπεζας, (β) το σχέδιο αναδιάρθρωσης της Τράπεζας και την παρακολούθηση αυτού, (γ) την παρακολούθηση της εφαρμογής του πλαισίου διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την παρακολούθηση της απόδοσης της Τράπεζας στη διαχείριση αυτών, (δ) την εξειδίκευση για την Τράπεζα των ουσιωδών υποχρεώσεων που προβλέπονται στον Νόμο 3864/2010 και τις περιπτώσεις μετατροπής των υπό περιορισμούς δικαιωμάτων ψήφου του ΤΧΣ σε πλήρη, (ε) την παρακολούθηση του

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

πραγματικού προφίλ κινδύνου της Τράπεζας συγκρινόμενο με την εγκεκριμένη στρατηγική κινδύνου και κεφαλαίου, (στ) τη συναίνεση του ΤΧΣ για τη στρατηγική κινδύνου και κεφαλαίου του Ομίλου της Τράπεζας και για τη στρατηγική, την πολιτική και τη διακυβέρνηση του Ομίλου της Τράπεζας σχετικά με τη διαχείριση των καθυστερούμενων και μη εξυπηρετούμενων δανείων και οποιαδήποτε τροποποίηση, επέκταση, αναθεώρηση ή απόκλιση από αυτές, και (ζ) τα καθήκοντα, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του εκπρόσωπου του ΤΧΣ στο Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας.

Ο Όμιλος πραγματοποιεί τραπεζικές συναλλαγές με τα συνδεδεμένα μέρη μέσα στα συνήθη πλαίσια των εργασιών και σε καθαρά εμπορική βάση. Οι συναλλαγές αυτές περιλαμβάνουν δάνεια, καταθέσεις και εγγυήσεις. Επιπλέον, μέσα στα συνήθη πλαίσια των επενδυτικών τραπεζικών του εργασιών, ο Όμιλος ενδέχεται να κατέχει χρεωστικούς και συμμετοχικούς τίτλους των συνδεδεμένων μερών.

Τα υπόλοιπα των συναλλαγών με (α) τα βασικά μέλη της Διοίκησης (ΒΜΔ) και τις εταιρείες που ελέγχονται ή ελέγχονται από κοινού από ΒΜΔ καθώς και (β) τις συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες, και τα αντίστοιχα έσοδα και έξοδα παρουσιάζονται παρακάτω:

	31 Δεκεμβρίου 2016		31 Δεκεμβρίου 2015	
	ΒΜΔ ⁽¹⁾ και Εταιρείες που ελέγχονται ή ελέγχονται από κοινού από ΒΜΔ € εκατ.	Συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες € εκατ.	ΒΜΔ ⁽¹⁾ και Εταιρείες που ελέγχονται ή ελέγχονται από κοινού από ΒΜΔ € εκατ.	Συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες € εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες, μετά από προβλέψεις	7,16	23,20	6,81	5,91
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	-	6,14	-	-
Υποχρεώσεις προς πελάτες	5,68	102,74	5,28	8,57
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	-	12,07	-	-
Λοιπές υποχρεώσεις	0,02	4,03	0,14	-
Καθαρά έσοδα από τόκους	0,03	(0,24)	0,04	0,11
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	0,01	5,84	0,01	-
Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών	-	(1,29)	-	-
Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους ⁽³⁾	-	0,16	-	-
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	-	(0,08)	-	-
Λοιπά λειτουργικά έσοδα/ (έξοδα)	-	(5,93)	(0,20)	0,22
Εκδοθείσες εγγυήσεις	-	-	-	-
Ληφθείσες εγγυήσεις	0,05	-	0,10	-

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται τα βασικά μέλη της Διοίκησης του Ομίλου και τα στενά συγγενικά τους πρόσωπα.

⁽²⁾ Από 4 Αυγούστου 2016, ο όμιλος Eurolife λογιστικοποιείται ως συγγενής επιχείρηση (σημ. 17).

⁽³⁾ Από τον Αύγουστο μέχρι το Δεκέμβριο 2016, η Τράπεζα προχώρησε στην πώληση Έντοκων Γραμματίων Ελληνικού Δημοσίου (ΕΓΕΔ) ονομαστικής αξίας € 244 εκατ. στον όμιλο Eurolife.

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, δεν υπήρξαν σημαντικές συναλλαγές με το ΤΧΣ. Την 31 Δεκεμβρίου 2015, ο Όμιλος είχε αναγνωρίσει μια απαίτηση ποσού € 2 εκατ. από το ΤΧΣ, η οποία εισπράχθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2016.

Επιπλέον, την 31 Δεκεμβρίου 2016 τα δάνεια, μετά από προβλέψεις, που δόθηκαν σε μη ενοποιούμενες εταιρείες οι οποίες ελέγχονται από την Τράπεζα βάσει σχετικών συμφωνητικών ενεχυρίασης των μετοχών τους (σημ. 27) ήταν € 5,3 εκατ. (2015: € 4,3 εκατ.).

Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, αναγνωρίστηκε μια επιπλέον πρόβλεψη απομείωσης ποσού € 0,08 εκατ. (2015: μηδέν), έναντι δανείων σε συγγενή επιχείρηση και σε κοινοπραξία του Ομίλου αυξάνοντας την αντίστοιχη πρόβλεψη απομείωσης σε € 16,92 εκατ. (2015: € 16,85 εκατ.).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Παροχές προς τα βασικά μέλη της Διοίκησης (μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και λοιπά βασικά μέλη της Διοίκησης του Ομίλου)

Οι αμοιβές των βασικών μελών της Διοίκησης που έχουν τη μορφή βραχυπρόθεσμων παροχών ανέρχονται σε € 5,66 εκατ. (2015: € 6,56 εκατ.) και μακροπρόθεσμων παροχών (εξαιρουμένων των παροχών σε συμμετοχικούς τίτλους) σε € 0,72 εκατ. (2015: € 0,85 εκατ.). Επιπρόσθετα, ο Όμιλος αναγνώρισε έξοδο € 0,76 εκατ. που σχετίζεται με παροχές που διακανονίζονται με συμμετοχικούς τίτλους της Grivalia Properties (2015: έξοδο € 0,87 εκατ.). Επιπλέον, ο Όμιλος σχημάτισε μια υποχρέωση καθορισμένων παροχών για τα ΒΜΔ ποσού € 0,81 εκατ. την 31 Δεκεμβρίου 2016 (2015: € 0,59 εκατ.), ενώ το αντίστοιχο κόστος για τη χρήση ανέρχεται σε € 0,05 εκατ. (2015: € 0,07 εκατ.).

50. Διοικητικό Συμβούλιο

Το Διοικητικό Συμβούλιο ορίστηκε από την Ετήσια Γενική Συνέλευση της 27 Ιουνίου 2013, για θητεία τριών ετών. Η Ετήσια Γενική Συνέλευση των μετόχων της 26 Ιουνίου 2015 ενέκρινε την παράταση της θητείας του παρόντος Διοικητικού Συμβουλίου μέχρι το 2018 και συγκεκριμένα μέχρι την 27 Ιουνίου 2018, παρατεινόμενης της θητείας μέχρι τη λήξη της προθεσμίας εντός της οποίας θα συνέλθει η Τακτική Γενική Συνέλευση του έτους 2018.

Την 15 Ιουνίου 2016, η Ετήσια Γενική Συνέλευση εξέλεξε δύο νέα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, την κα Lucrezia Reichlin και τον κο Jawaid Mirza, η θητεία των οποίων λήγει με τη θητεία των υπόλοιπων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και όρισε τα εν λόγω νέα μέλη ως ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.

Την 26 Οκτωβρίου 2016, το Διοικητικό Συμβούλιο εξέλεξε ως νέο μέλος του τον κο George Myhal, σε αντικατάσταση του παραιτηθέντος μέλους του Jon Steven Haick, με θητεία ίση με το υπόλοιπο της θητείας του παραιτηθέντος μέλους.

Την 12 Ιανουαρίου 2017, το Διοικητικό Συμβούλιο εξέλεξε ως νέο μέλος του τον κο Richard Boucher σε αντικατάσταση του παραιτηθέντος μέλους του Σπύρου Λορεντζιάδη, ο οποίος υπέβαλε την παραίτησή του από το Διοικητικό Συμβούλιο την 3 Νοεμβρίου 2016, με θητεία ίση με το υπόλοιπο της θητείας του παραιτηθέντος μέλους.

Σε συνέχεια των παραπάνω, το Διοικητικό Συμβούλιο διαμορφώνεται ως εξής:

N. Καραμούζης	Πρόεδρος, Μη Εκτελεστικό μέλος
Φ. Καραβίας	Διευθύνων Σύμβουλος
Σ. Ιωάννου	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
Θ. Καλαντώνης	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
W. S. Burton	Μη Εκτελεστικό μέλος
Γ. Χρυσικός	Μη Εκτελεστικό μέλος
R. Boucher	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
G. Myhal	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
B. P. Martin	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
S. L. Johnson	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
J. Mirza	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
L. Reichlin	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
X. Ανδρέου	Μη Εκτελεστικό μέλος (εκπρόσωπος του Ελληνικού Δημοσίου σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 3723/2008)
K. H. Prince – Wright	Μη Εκτελεστικό μέλος (εκπρόσωπος του ΤΧΣ σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 3864/2010)

51. Μερίσματα

Τα μερίσματα λογιστικοποιούνται μετά τη λήψη της σχετικής απόφασης από την Ετήσια Γενική Συνέλευση των Μετόχων.

Βάσει των αποτελεσμάτων της Τράπεζας του 2016 και του άρθρου 1, παρ.3 του Νόμου 3723/2008 σε συνδυασμό με το άρθρο 44α του Νόμου περί Ανωνύμων Εταιρειών 2190/1920, δεν επιτρέπεται η διανομή μερίσματος τόσο στους κατόχους κοινών όσο και στους κατόχους προνομιούχων μετοχών (σημ. 40). Βάσει του άρθρου 1, παρ. 3 του Νόμου 3723/2008, κατά την περίοδο συμμετοχής των τραπεζών στον πρώτο πυλώνα στήριξης του Προγράμματος Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας, το ποσό των μερισμάτων που ενδέχεται να διανεμηθούν στους κατόχους κοινών μετοχών της Τράπεζας, δεν μπορεί να υπερβεί το 35% των κερδών, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3, παρ.1 του Νόμου 148/1967. Σύμφωνα με το Σχέδιο Αναδιάρθρωσης, εκτός αν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμφωνήσει σε κάποια εξαίρεση, ούτε η Τράπεζα ούτε άλλο μέλος του Ομίλου (πλην των 100% θυγατρικών της Τράπεζας υπό τον όρο ότι η καταβολή δεν συνεπάγεται νομική υποχρέωση να προβούν σε άλλες καταβολές που έχουν αναβληθεί σύμφωνα με τις δεσμεύσεις του Σχεδίου Αναδιάρθρωσης) θα καταβάλλει μερίσματα πριν το νωρίτερο μεταξύ της 31 Δεκεμβρίου 2017 ή της ημερομηνίας πλήρους αποπληρωμής των προνομιούχων χωρίς δικαίωμα ψήφου μετοχών της Τράπεζας που κατέχονται από το Ελληνικό Δημόσιο, εκτός εάν έχει υποχρέωση εκ του νόμου να προβεί σε καταβολή μερισμάτων, ενώ η Τράπεζα δεν θα αποδεσμεύει αποθεματικά ούτως ώστε να τεθεί η ίδια σε αυτή τη θέση.

Αθήνα, 28 Μαρτίου 2017

Νικόλαος Β. Καραμούζης
Α.Δ.Τ. ΑΒ – 336562
ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Φωκίων Χ. Καραβίας
Α.Δ.Τ. ΑΙ - 677962
ΔΙΕΥΘΥΝΩΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Χάρης Β. Κοκολογιάννης
Α.Δ.Τ. ΑΚ-021124
ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
FINANCE ΟΜΙΛΟΥ
GROUP CHIEF FINANCIAL OFFICER

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – Γνωστοποιήσεις βάσει του Νόμου 4261/ 2014

Πληροφόρηση ανά χώρα

Σύμφωνα με το άρθρο 81 του Νόμου 4261/2014, που ενσωμάτωσε το άρθρο 89 της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ στην ελληνική νομοθεσία, ο Όμιλος παρέχει την παρακάτω πληροφόρηση για κάθε χώρα στην οποία δραστηριοποιείται:

- (i) Επωνυμίες, φύση δραστηριοτήτων και γεωγραφική θέση.
- (ii) Τα λειτουργικά έσοδα (κύκλος εργασιών), τα κέρδη/(ζημιές) προ φόρου, ο φόρος επί των αποτελεσμάτων και ο τρέχων φόρος σε ενοποιημένη βάση για κάθε χώρα οι ενδοεταιρικές συναλλαγές μεταξύ των χωρών απαλείφονται στη γραμμική 'Ενδοομιλικά ποσά'. Η οικονομική πληροφόρηση που γνωστοποιείται, έχει προετοιμαστεί με βάση το ίδιο πλαίσιο με τις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016.
- (iii) Τον αριθμό εργαζομένων σε ισοδύναμο καθεστώς πλήρους απασχόλησης.
- (iv) Τις εισπραττόμενες δημόσιες επιδοτήσεις.

Οι θυγατρικές επιχειρήσεις της Τράπεζας την 31 Δεκεμβρίου 2016, η χώρα εγκατάστασης και ο τομέας δραστηριότητας τους παρουσιάζονται στη σημ. 27.

Η πληροφόρηση ανά χώρα παρατίθεται παρακάτω:

	Χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016				
	Λειτουργικά έσοδα € εκατ.	Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου € εκατ.	Φόρος επί των αποτελεσμάτων € εκατ.	Τρέχων Φόρος € εκατ.	Αριθμός εργαζομένων την 31 Δεκεμβρίου
Ελλάδα	1.494,8	11,7	103,4	(24,1)	9.814
Βουλγαρία	218,6	62,9	(7,6)	(7,8)	2.381
Ρουμανία	128,1	(9,2)	1,7	(0,6)	2.117
Κύπρος	92,8	49,3	(11,7)	(11,6)	311
Σερβία	71,6	13,5	(0,4)	(0,1)	1.239
Λουξεμβούργο ⁽¹⁾	34,7	14,1	(2,7)	(3,1)	96
Τουρκία	12,6	12,6	(2,5)	(2,5)	-
Ολλανδία	18,8	9,0	0,2	0,2	-
Άλλες χώρες ⁽²⁾	0,5	0,3	(0,1)	(0,1)	-
Ενδοομιλικά ποσά	(10,3)	-	-	-	-
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	2.062,2	164,2	80,3	(49,7)	15.958
Ασφαλιστικές δραστηριότητες ⁽³⁾ (σημ. 17)		88,7	(11,9)	(20,6)	
Δραστηριότητες στην Ουκρανία (σημ. 17)		(67,1)	(0,6)	(0,1)	
Σύνολο από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες		21,6	(12,5)	(20,7)	-
Σύνολο	2.062,2	185,8	67,8	(70,4)	15.958

(1) Οι δραστηριότητες του υποκαταστήματος του Λονδίνου της Eurobank Private Bank Luxembourg S.A. περιλαμβάνονται στο Λουξεμβούργο.

(2) Τα ποσά που παρουσιάζονται στην κατηγορία 'Άλλες χώρες' αναφέρονται: (α) στις εταιρείες ειδικού σκοπού που εκδίδουν μεσοπρόθεσμους τίτλους (EMTNs) και προνομιούχους τίτλους δηλαδή την ERB Hellas Plc στο Ηνωμένο Βασίλειο, την ERB Hellas (Cayman Islands) Ltd στα νησιά Cayman και την ERB Hellas funding Ltd στα νησιά Channel και (β) στην εταιρεία χαρτοφυλακίου Berberis investments Ltd στα νησιά Channel.

(3) Οι ασφαλιστικές δραστηριότητες περιλάμβαναν έως την ημερομηνία πώλησής τους την 4 Αυγούστου 2016 τις δραστηριότητες ασφαλίσεων ζωής και γενικών ασφαλίσεων της Eurolife στη Ρουμανία. Για την περίοδο που έληξε την 31 Ιουλίου 2016 για τις εταιρείες αυτές τα κέρδη προ φόρου, ο φόρος επί των αποτελεσμάτων και ο τρέχων φόρος ανήλθαν σε € 0,5 εκατ., € 0,1 εκατ. και € 0,1 εκατ., αντίστοιχα. Περισσότερες λεπτομέρειες αναφέρονται στη σημ. 17 «Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες».

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016, καμία από τις θυγατρικές της Τράπεζας δεν εισέπραξε δημόσια επιδότηση.

Η Τράπεζα συμμετέχει στο Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας βάσει του Νόμου 3723/2008, όπως είναι σε ισχύ. Περισσότερες λεπτομέρειες αναφέρονται στη σημ. 4.

Άρθρο 82 του Νόμου 4261/2014

Για το 2016, ο δείκτης απόδοσης του ενεργητικού του Ομίλου (Return on Assets – RoA) ανήλθε σε 0,36%. Ο δείκτης RoA υπολογίζεται διαιρώντας τα καθαρά κέρδη για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2016 προς το μέσο όρο του συνόλου ενεργητικού του Ομίλου για τη χρήση.